

სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება“
(ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“

Scientific
magazine
“AUTHORITY AND
SOCIETY

(History, Theory, Practice)}}

Научный журнал “ВЛАСТЬ И ОБЩЕСТВО
(История, Теория, Практика)“

№ 4 (32) 2014 ტომი II

ღია დიპლომატიის ასოციაციის
სამეცნიერო ჟურნალი

Scientific magazine of
The Open Diplomacy Association

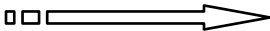
Научный журнал
АССОЦИАЦИИ ОТКРЫТОЙ ДИПЛОМАТИИ

EISSN 1512-4029

ჟურნალი დაარსებულია 2005 წელს
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სახელმწიფო მართვის კათედრის მიერ

UDC 378(479.22)(051.2)

ბ. 402

სარედაქციო კოლეგია:

შოთა დოღონაძე

მთავარი რედაქტორი

ოთარ ქოჩორაძე

მთავარი რედაქტორის მოადგილე

ოთარ ბალათურია

პასუხისმგებელი მდივანი

ნანა ავალიანი, რუდიგერ ანდრესენი, მეუფე აბრაამი (გარმელია), ევგენი ბარათაშვილი, გიორგი ბალათურია, ოთარ ბალათურია, რასა ბელოკაიტე, ანასტასია განიჩი, იური გორიციკი, ვახტანგ გურული, შოთა დოღონაძე, ელენ დრაკე, ჰარალდ ვერტცი, გენადი იაშვილი, სერჯო კამიზი, რინარდ მასი, მიხაილო მედევი, როინ მეტრეველი, იოშიკა მიცუი, ბადრი ნაკაშიძე, ლიზავეტა ჟახანინა, ბუდი ნურანი რუჩჯანა, რამონ პიეტრო-სუარესი, გერტ სურმიულენი, ქეთი ქოქრაშვილი, ოთარ ქოჩორაძე, რუსუდან ქუთათელაძე, მაია ჩხეიძე, ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი.

ჟურნალი ხელმძღვანელობს თავისუფალი პრესის პრინციპებით.

გამოქვეყნებული მასალების სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი. გამოქვეყნებული მასალები გამოხატავს მხოლოდ ავტორთა პოზიციას და შესაძლოა არ ემთხვეოდეს რედაქციის შეხედულებებს.

რედაქციის მისამართი:

საქართველო, თბილისი, 0175, კოსტავას ქ. 77, VI კორპუსი,

I სართული, ტელ. 236-45-14,

77 Kostava st., 0175 Tbilisi, Georgia.

Tel. [+995 32] 2364514

e-mail: geoandependip@yahoo.com

გარეკანის გაფორმება: დავით ბალათურია

ჟურნალი გამოდის კვარტალში ერთხელ, 4 ნომერი წელიწადში

ჟურნალის ელექტრონული ვერსია განთავსებულია ვებგვერდზე:

<http://odageorgia.ge/?page=gamocemebi>

ჟურნალის რეფერირებული მასალა განთავსებულია საერთაშორისო სამეცნიერო

ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში: <http://www.eLIBRARY.ru>

ს ა რ ჩ ე ვ ი

თეორია

შოთა დოღონაძე, კონსტანტინე საბიაშვილი უკრაინა - უგუნურობა სამართლიანობის დაცვის სახელით-----	5
პეტრე იაროცკი რელიგიათაშორისი დიალოგის კულტურულ-ცივილიზაციული ასპექტები კათოლიკე და მართლმადიდებელი იერარქების რეფლექსიებში-----	18
ბელა კოპალიანი კონფესიური ურთიერთობა თანამედროვე საქართველოში-----	34
ირინა ლოპატჩენკო სახდვარგარეთის ქვეყნებში ბავშვების დასვენების ორგანიზაცია, როგორც სოციალური ობლობის პროფილაქტიკის საშუალება-----	48
ნათია ქოიავა კარგი მოქალაქე – პოლიტიკური სისტემის მორჩილი თუ ზნეობრივი ადამიანი?-----	59
ტარას კოსიუკი სესეცია ახალი სახელმწიფოების წარმოქმნის კონტექსტში-----	72
საჯარო მმართველობა	
ჟუჟუ იოსელიანი საჯარო კომუნიკაციის როლი საზოგადოებრივი კაპიტალის განვითარებისთვის-----	82
სოფიო პოპოვა საჯარო მომსახურების სფეროს განვითარების თავისებურებები განუვითარებელი ინსტიტუციონალური გარემოს ქვეყნებში-----	90
ჟუჟუ თაბაგარი მოქალაქეთა ჩართულობის საკანონმდებლო საფუძვლები ადგილობრივი თითმმართველობის განხორციელებაში-----	101
ტიმოფეი კარლოვი პიროვნებათაშორისო ურთიერთქმედების პრიორიტეტები სახელმწიფო მოსამსახურეების კონფლიქტში-----	108

ტარიელ ჭულუხაძე
ელექტრონული პეტიცია, მმართველობის ეფექტური
საშუალება----- **117**

ვლადიმერ კოტკოუსკი
ახალი საქალაქო მენეჯმენტის კონცეფცია ადგილობრივი
ხელისუფლების ინსტიტუტების ტრანსფორმაციის ფარგლებში- **122**

დავით ლელაძე
ელექტრონული მთავრობა, როგორც სახელმწიფოს ეფექტურად
ფუნქციონირების გარანტი----- **130**

ეკონომიკა

თამარ ბაჩილავა
საერთაშორისო ბიზნესი და თანამედროვე საქართველო----- **139**

ოლეგ კაცუროვი
ინსტიტუციონალიზმი, როგორც სამეცნიერო კვლევების
მეთოდოლოგიური საფუძველი----- **152**

ტატიანა მოსეინუკი
უკრაინის ეკონომიკის რეფორმების აქტივიზაცია, მიმართული
მის ინოვაციურ განვითარებაზე----- **165**

სამართალი

ვიტალი მაციუკი

სოციალური ხასიათის საგანგებო სიტუაციებში
სამართალდამცავი ძალების სამსახურეობრივ-საბრძოლო
საქმიანობის ნორმატიულ-სამართლებრივი უზრუნველყოფის
საზღვარგარეთული გამოცდილება----- **181**

საზოგადოება

ნათია გოცაძე
საზოგადოებასთან ურთიერთობის სფეროს განვითარება
საქართველოში----- **190**

ქეთევან გოგოძე, მაია ქავთარაშვილი
იმიჯი და ვირტუალური რეალობა----- **198**

თ ე ო რ ი ა

შოთა დოლონაძე, კონსტანტინე საბიაშვილი შპრანია –
უბუნურობა სამართლიანობის დაცვის სახელით

უკრაინა დღეს მსოფლიო თანამეგობრობის ერთერთი ღია ჭრილობაა, რომელიც არა მხოლოდ უკრაინელ ხალხს უქმნის საფრთხეს, არამედ ნეგატიურად აისახება ევროპის უსაფრთხოებასა და სტაბილურობაზე. უკრაინის ყოფილი ხელისუფლების დანაშაულებრივი ქმედებების, რუსეთის მმართველი ელიტის დესტრუქციული მოქმედებითა და მოქმედი ხელისუფლების სისუსტით ეს ერთდროს აყვავებული ქვეყანა დაპირისპირებების, შეიარაღებული კონფლიქტებისა და სეპარატიზმის გამოვლინების არენად არის ქცეული. სტატიაში განხილულია, თუ როგორ იწყებოდა ყველაფერი და როგორ მივიდა უკრაინა ამ კრიზისულ ნიშნულამდე?

„აღმოსავლეთის ბარტინორობის“ ვილნიუსის სამიტი (28-29 ნოემბერი) ოპოზიციის კარგების ბანაკის დარბევისა და უკრაინის უმაღლესი რადის მიერ 2014 წლის 16 იანვარს მიღებული ანტისახალხო კანონების საპროტესტო აქციებმა შეუქცევადი, ანტისაპრეზიდენტო და ანტისამთავრობო ხასიათი მიიღო და 2014 წლის თებერვალში ხელისუფლების ცვლილება გამოიწვია. სამწუხაროდ, ძალები, რომლებისთვისაც უკრაინის სიმშვიდე და სტაბილურობა მიუღებელია, რომლებიც სეპარატიზმსა და ხალხთა შორის შუღლს აღვივებენ კვლავ აგრძელებენ დესტრუქციულ საქმიანობას უკრაინის და აწ უკვე ახალი ხელისუფლების წინააღმდეგ. მათთვის საკმარისი არ აღმოჩნდა ყირიმის მოწყვეტა უკრაინისაგან, ცდილობენ ხელი შეუწყონ სისხლისღვრას და უკრაინა გამოუვალ ჩიხში შეიყვანონ. უგუნურობა გონიერებამ უნდა ჩაანაცვლოს უკრაინის ახალმა ხელისუფლებამ სერიოზული ნაბიჯები უნდა გადადგას ამ ურთულეს ვითარებაში, დაიცვას უკრაინა აგრესიისა და მისი ხალხის თავისუფალი არჩევანის ხელყოფისაგან.

საკვანძო სიტყვები: უკრაინა, მადეანი, ვილნიუსის სამიტი, პრეზიდენტისა და მთავრობის გადადგომა, ყირიმის კრიზისი, კონფლიქტი, სეპარატიზმი.

უკრაინა დღეს მსოფლიო თანამეგობრობის ერთერთი ღია ჭრილობაა, რომელიც არა მხოლოდ უკრაინელ ხალხს უქმნის

საფრთხეს, არამედ ნეგატიურად აისახება ევროპის უსაფრთხოებასა და სტაბილურობაზე. უკრაინის ყოფილი ხელისუფლების დანაშაულებრივი ქმედებების, რუსეთის მმართველი ელიტის დესტრუქციული მოქმედებითა და მოქმედი ხელისუფლების სისუსტით ეს ერთდროს აყვავებული ქვეყანა დაპირისპირებების, შეიარაღებული კონფლიქტებისა და სეპარატიზმის გამოვლინების არენად არის ქცეული. ძნელია რაიმე კონკრეტული რეკომენდაცია და „რეცეპტი“ შეიმუშაო ამ კრიტიკული მდგომარეობიდან გამოსასვლელად, მაგრამ ერთი რამ ცხადია, ყველა მხარემ გონებას უნდა მოუხმოს და შეწყდეს სისხლისღვრა, ქვეყნის განადგურება და გაჩანაგება. უკრაინელმა ხალხმა თითონ უნდა გადაწყვიტოს თავისი ბედი და ადგილი მსოფლიო თანამეგობრობაში. არჩევანმა, მოსაწონი იქნება ეს თუ არა მეზობელი ქვეყნებისთვის, უპირატესად რუსეთისათვის არ უნდა გამოიწვიოს ქვეყნის დაგლეჯა და მისი ხალხის ყოფითი პრობლემები. ქვეყანა, ხალხი არჩევანს აკეთებს პროგრესსა და რეგრესს შორის, ნათელ მომავალსა და გაურკვეველ ხვალისდელ დღეს შორის. და თუ ეს ევროპული და ევროატლანტიკური არჩევანია, ის არამც და არამც არ იქნება მიმართული სხვა ქვეყნებისა და ხალხების საწინააღმდეგოდ.

როგორ იწყებოდა ყველაფერი და როგორ მივიდა უკრაინა ამ კრიზისულ ნიშნულამდე?

ზოგადად გადავხედოთ არც თუ ისე შორეული წარსულის მოვლენებს.

გასული, 2013 წლის 8 დეკემბერს მაიდანზე, ოპოზიციის მოწოდებით, შედგა „სახალხო ფრჩხ“, რომელსაც სწავადასცვა შეფასებით 300–დან 600 ათასამდე ადამიანი ესწრებოდა, ხოლო ოპოზიციის განცხადებით მომიტინგეთა რაოდენობამ ოცნებ ი მიაღწია. დემონსტრანტებს მიმართეს ოპოზიციის ლიდერებმა, რომლებმაც გააუღერეს მოთხოვნები ხელისუფლების მიმართ. უმაღლესი რადის ფრაქციის „ბატკოვშჩინა“ თავმჯდომარემ არსენი იაცენიუკმა მოითხოვა მთავრობის გადადგომა, დაკავებული აქტივისტების გათავისუფლება და 30 ნოემბერს აქციის ძალოვან დაშლაში დამნაშავე პირთა დასჯა. ფრაქციების „უდარი“ და „სოობოდა“ ლიდერებმა ვიტალი კლიჩკომ და ოლეგ ტიაგნიბოკმა ამ მოთხოვნებს დაუმატეს პრეზიდენტისა და პარლამენტის როგვარეშე არჩევნების ჩატარება. მიტინგზე, მიღებული იქნა სახელისუფლებო კვარტალის ბლოკირების გადაწყვეტილება და მის

შესასრულებლად მთავრობის სახლისა და პრეზიდენტის ადმინისტრაციისაკენ დაიძრა კოლონები, რომლებმაც მათ მისადგომებთან ააგეს ბარიკადები და კარავების ქალაქები. აღსანიშნავია, რომ ახალგაზრდების ჯგუფმა ჩამოაგდო ტარას შეეჩენკოს ბულვარის დასაწყისში მდებარე ლენინის ძეგლი.

მდგომარეობის გამწვავების გამო საერთაშორისო თანამეგობრობის მხრიდან სერიოზული ნაბიჯები იქნა გადადგმული. 10 დეკემბერს კიევში ჩამოვიდნენ ევროკომისიის ვიცე-პრეზიდენტი, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის საკითხებში ევროკავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი ქეთრინ ეშტონი და აშშ-ს სახელმწიფო მდივნის თანაშემწე ევროპისა და ევრაზიის საკითხებში ვიქტორია ნულანდი, რომლებმაც იმავე დღეს მოინახულეს მაიდანო და შეხვდნენ ოპოზიციის ლიდერებს. იმავე დღეს შედგა ქეთრინ ეშტონის საუბარი ვიქტორ იანუკოვიჩთან, რომლის დეტალების თაობაზე ინფორმაცია ფაქტიურად არ გავრცელებულა. 10 დეკემბერს შედგა ვიქტორ იანუკოვიჩის შეხვედრა უკრაინის ყველა ყოფილ პრეზიდენტებთან ლეონიდ კრავჩუკთან, ლეონიდ კუჩმასთან და ვიქტორ იუშენკოსთან, რომლის ჩანაწერი ტელევიზიით იქნა ნაჩვენები. კრიზისიდან გამოსვლის გზები ფაქტიურად არ განხილულა (არ არის გამორიცხული, რომ შედგა დახურული შეხვედრაც), ყოფილმა პრეზიდენტებმა ვიქტორ იანუკოვიჩს სთხოვეს მიტინგების პერიოდში დაკავებულთა გათავისუფლება, ევროინტეგრაციის კურსის შენარჩუნება და მიანიშნეს, რომ ზოგჯერ დამაბულობის განმუხტვისათვის შესაძლებელია მთავრობის გადაყენება. ვიქტორ იანუკოვიჩმა აღნიშნა, რომ გენერალურ პროკურორს მიმართა ზოგიერთი დაკავებულისათვის აღმკვეთი ღონისძიების შერბილების თხოვნით და შემდეგ ისაუბრა იმ რისკებზე, რომლებიც უკრაინის ეკონომიკას გაუჩნდება ასოციაციის შესახებ შეთანხმების ხელმოწერის შემთხვევაში. მისი თქმით, მთავრობა დააჩქარებს მუშაობას ევროკავშირთან რისკების მინიმიზაციისა და ეროვნული მწარმოებლების ინტერესების დაცვის უზრუნველყოფისათვის და ეს მუშაობა უნდა დასრულდეს უკრაინა-ევროკავშირის შემდეგ სამიტამდე 2014 წლის მარტში. როგორც კი ურთიერთგაგება მიღწეული იქნება, შედგება შეთანხმების ხელმოწერაც. 10 დეკემბერსვე, ლეონიდ კრავჩუკის ინიციატივით, გაიმართა საერთო ეროვნული მრგვალი მაგიდის პირველი სხდომა, რომელსაც ესწრებოდნენ ხელისუფლების, მმართველი „რეგიონების

პარტიის“, ეკლესიის წარმომადგენლები და დეპუტატები. ოპოზიციის ლიდერები სხდომას არ დასწრებიან იმ მოტივით, რომ მის შესახებ მხოლოდ მედიის საშუალებით გაიგეს და მოწვევა არ მიუღიათ. 10 დეკემბერს ღამით სპეცდანიშნულების რაზმებმა „ბერკუტი“, რომლებიც უკრაინის სხვადასხვა რეგიონებიდან იყვნენ მობილიზებული კიევში, კვლავ სცადეს მაიდანის ძალოვანი დაშლა, თუმცა ხელკეტებით შეიარაღებულმა სპეცრაზმელებმა მოახერხეს მხოლოდ მომიტინგეების მიერ სახელისუფლებო შენობების (მინისტრთა კაბინეტი, ადმინისტრაცია) მისასვლელ გზებზე აღმართული ბარიკადების დაშლა და მათი დამცველების გაწვევა მაიდანისაკენ. განხორციელდა კიევის მერიის შენობის შტურმის მცდელობაც, თუმცა აქაც მისმა დამცველებმა მოახერხეს შეტევის მოგერიება. ქეთრინ ეშტონისა და ვიქტორია ნულანდის კიევში ყოფნისა და დასავლეთის მოსალოდნელი ნეგატიური რეაქციის გათვალისწინებით, მსგავსი ქმედება სრულიად გაუგებარია. ამიტომ, სხვა ვერსიებს შორის, ჩნდება მოსაზრება, რომ 30 ნოემბრის დარბევა და 10 დეკემბრის დაშლის მცდელობა ინსპირირებულია 2 რუსეთთან ინტეგრაციის მომხრე ძალების მიერ, რათა დასავლეთს საბოლოოდ ეთქვა უარი უკრაინის მოქმედ ხელისუფლებასთან დიალოგზე. იმავე დამეს აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტმა გაავრცელა სახელმწიფო მდივნის ჯონ კერის განცხადება, რომელშიც აღნიშნულია, რომ აშშ გამოხატავს თავის ზიზღს (disgust) უკრაინის ხელისუფლების გადაწყვეტილების თაობაზე კიევის მაიდანზე მშვიდობიან პროტესტს შეხვდეს სპეცრაზმებით, ბულდოზერებით და ხელკეტებით და არა დემოკრატიული უფლებებისა და ადამიანის ღირსებისადმი პატივისცემით. ასეთი პასუხი მიუღებელია და არ შეესაბამება დემოკრატიას. „გასულ კვირას ბრუსელსა და მოლდოვაში, მე საჯაროდ ხაზი გაუსვი ყველა მხარისათვის იმის მნიშვნელობას, რომ თავი აარიდონ ძალადობას და მოვუწოდე პრეზიდენტ იანუკოვიჩს შეასრულოს უკრაინელი ხალხის მოთხოვნები“. განცხადებაში აღნიშნულია ასევე, რომ ვიცე-პრეზიდენტმა ბაიდენმა პრეზიდენტ იანუკოვიჩს სატელეფონო საუბრისას მიახვედრა, რომ დემოკრატიული პრინციპების პატივისცემას, მშვიდობიანი შეკრებების ჩათვლით, ფუნდამენტური მნიშვნელობა აქვს უკრაინის მიმართ აშშ-ს მიდგომისათვის. ეს არის უნივერსალური ფასეულობა არა მხოლოდ ამერიკისათვის. კვირების განმავლობაში ჩვენ

მოუწოდებით პრეზიდენტ იანუკოვიჩს და მის მთავრობას მოესმინათ თავის ხალხისათვის, რომელსაც უნდა მშვიდობა, სამართლიანობა და ევროპული მომავალი. ამის ნაცვლად, უკრაინის ლიდერებმა დღეს ღამით გააკეთეს სრულიად განსხვავებული არჩევანი. ჩვენ მოუწოდებთ მაქსიმალური თავშეკავებისაკენ. ადამიანის სიცოცხლე დაცული უნდა იყოს. უკრაინის ხელისუფლებას აკისრია სრული პასუხისმგებლობა უკრაინელი ხალხის უსაფრთხოებაზე. შეერთებული შტატები დგას უკრაინელ ხალხთან, რომელიც უკეთესს იმსახურებს. ამ ვანდალიზმს გამოეხმაურა არაერთი სხვა ევროპელი პოლიტიკოსიც.

სამწუხაროდ ხელისუფლებამ ყურად არ იღო ეს გაფრთხილებები და აშკარად დაუპირისპირდა საკუთარ ხალხს, მეტიც, მათი სიტყვა და საქმე აცდა ერთმანეთს.

11 დეკემბერს საღამოს გამოქვეყნდა პრეზიდენტის ვიქტორ იანუკოვიჩის განცხადება, რომელშიც აღნიშნულია: „მე არაერთხელ გამისვამს ხაზი, რომ ერთადერთი შესაძლო გზა – არის შერიგებისა და ურთიერთგაგების გზა. ყველა მხარის ქმედება უნდა განხორციელდეს მხოლოდ უკრაინის კანონებისა და კონსტიტუციის ჩარჩოებში“. პრეზიდენტმა ყველა პოლიტიკური ძალის წარმომადგენელი, წმინდა მამები, საზოგადოების წარმომადგენლები მოიწვია საერთო ეროვნულ დიალოგზე, რომელშიც თავადაც მიიღებს მონაწილეობას. აღნიშნულია ასევე, რომ ხელისუფლება იმოქმედებს კანონის ჩარჩოებში და არასოდეს გამოიყენებს ძალას მშვიდობიანი შეკრებების წინააღმდეგ. პასუხად, 12 დეკემბერს გამართულ ბრიფინგზე, ოპოზიციამ, კერძოდ კი ვიტალი კლიჩკომ განაცხადა, რომ შეთავაზებული მრგვალი მაგიდა არის მოჩვენებითი დიალოგი და დროის გაყვანის მცდელობა. ერთის მხრივ საუბარია მრგვალ მაგიდაზე, მეორეს მხრივ ხდება მოედნის შტურმის მცდელობა და პროვოკაციები. მან ხაზი გაუსვა, რომ ხელისუფლებასთან საუბარი შესაძლებელია მხოლოდ ავტორიტეტული ევროპული და მსოფლიო სტრუქტურების მონაწილეობით, რომლებიც იქნებიან მედიანის მოთხოვნათა შესრულების გარანტები. „ჩვენი მოთხოვნები უცვლელია: ყველა დაკავებულის გათავისუფლება და მათი დევნის შეჩერება, ადამიანების ცემაში ყველა დამნაშავეის დასჯა და მთავრობის გადადგომა. მხოლოდ ამის შემდეგ იქნება შესაძლებელი მრგვალ მაგიდაზე საუბარი და ის უნდა ჩატარდეს ევროპისა და საზოგადოების წარმომადგენელთა

მონაწილეობით“. ფაქტიურად ანალოგიური მოთხოვნები გააუღერა არსენი იაცენიუკმაც. ამასთანავე მან მოუწოდა პრეზიდენტს, მმართველ რეგიონების ბარტიას „და ყველას, ვინც ორგანიზებას უწევს ხალხის ჩამოყვანას ფულის სანაცვლოდ შაბათს და კვირას, არ მოაწყობო პროვოკაციები“ და სრული პასუხისმგებლობა შესაძლო დაპირისპირების შემთხვევაში ხელისუფლებას დააკისრა. არსენი იაცენიუკმა ასევე ყველა უკრაინელს მოუწოდა შეიკრიბონ კვირას, 15 დეკემბერს მაიდანზე „სახალხო ვეჩეზე“. მისი თქმით, „სახალხო ვეჩე“, რომელსაც დაერქმევა „ღირსების დღე“, ძირითადი საკითხი იქნება, რომ ვიქტორ იანუკოვიჩს არ მიეცეს საშუალება 17 დეკემბერს (მოსკოვში იგეგმება უკრაინა-რუსეთის სახელმწიფოთაშორისო კომისიის სხდომა პრეზიდენტების თავმჯდომარეობით) ხელი მოაწეროს შეთანხმებას უკრაინის საბაჟო კავშირში გაწვერიანების შესახებ. 12 დეკემბერს ბრიუსელში შედგა უკრაინის პირველი ვიცე-პრემიერის სერგეი არბუზოვისა და გაფართოებისა და ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის საკითხებში ევროკომისარის შტეფან ფულეს შეხვედრა ევროინტეგრაციის საკითხებზე, რომლის შედეგებზე მათ ერთობლივ პრეს-კონფერენციაზე ისაუბრეს. შტეფან ფულეს თქმით, შედგა გუგულია საუბარი და ევროკავშირის გზავნილი, როგორც ხელისუფლების, ასევე ოპოზიციის მიმართ არის, რომ შეთანხმება ასოციაციის შესახებ, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის ჩათვლით, არის ჩვენი წინადადება უკრაინისა და მისი ხალხისათვის. ეს წინადადება ჯერ კიდევ ძალაშია. ევროკავშირი მზად არის მას ხელი მოაწეროს, როგორც კი უკრაინის მთავრობა ამისათვის მზად იქნება. შტეფან ფულეს თქმით, საუბარი შეეხო ასევე უკრაინაში ეკონომიკური კრიზისის დასაძლევად ევროკავშირის დახმარების საკითხებს და შეთანხმების ხელმოწერისადმი უკრაინის ერთგულების ფონზე შეთანხმდა, რომ:

- 1) მომზადდება საგზაო რუკა შეთანხმების იმპლემენტაციის თაობაზე;
- 2) ევროკავშირი მხარს დაუჭერს და დაეხმარება უკრაინას მის ძალისხმევაში შექმნას აუცილებელი პირობები საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან შეთანხმების მიღწევისათვის;
- 3) გამოყენებული იქნება არსებული ორმხრივი კონსულტაციების მექანიზმები, რომლებზეც განხილული იქნება ასოციაციისა და თავისუფალი ვაჭრობის რეალიზაციასთან დაკავშირებული ყველა პრობლემატური

საკითხები. სერგეი არბუზოვმა კი განაცხადა, რომ დიალოგის გაგრძელება საშუალებას იძლევა შესრულდეს პრეზიდენტის ვიქტორ იანუკოვიჩის მიერ დასმული ამოცანა და შეთანხმება ხელმოწერილი იქნას ახლო მომავალში. 12 დეკემბერს ევროპარლამენტმა მიიღო რეზოლუცია „გელნიუსის სამიტის შედეგების და აღმოსავლეთ პარტნიორობის მომავლის თაობაზე, განსაკუთრებით უკრაინასთან დაკავშირებით“, რომელშიც გამოთქვა სინანული სამიტზე უკრაინასთან ასოციაციის შესახებ შეთანხმების ხელმოწერაზე უკრაინის მიერ უარის თქმასთან დაკავშირებით, გამოხატა სინანული და დაგმო მომიტინგეთა წინააღმდეგ ძალის გამოყენება, დადასტურა ევროკავშირის მზობა შეთანხმების ხელმოწერისათვის, მოუწოდა ევროკავშირს უმაღლესი პოლიტიკური დონის საშუაშაველო მისიის შექმნისაკენ, გამოუცხადა სოლიდარობა ევროინტეგრაციის მომხრეთა დემონსტრაციებს, ევროკომისიასა და ევროკავშირის სახელმწიფოებს მოუწოდა შეიმუშაონ აღმოსავლეთ პარტნიორობის ქვეყნებზე რუსეთის ზეწოლაზე კონტროლები, ხაზი გაუსვა ევროკავშირისა და საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ უკრაინისათვის დახმარების გაწევის აუცილებლობას ფინანსური მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით.

რუსეთთან ურთიერთობის კონტექსტში საყურადღებოა რუსეთის პრემიერ-მინისტრის დიმიტრი მედვედევის განცხადება, რომელიც მან გააკეთა 13 დეკემბერს რუსეთისა და ბელარუსის სამოკავშირეო სახელმწიფოს მინისტრთა კაბინეტის სხდომის შემდეგ გამართულ პრეს-კონფერენციაზე. მისი თქმით, უკრაინის საზოგადოებას ჯერ კიდევ დასაძლევია აქვს ტექტონიკური ნაპრაღი, რომელიც მას გაუჩნდა, ნაპრაღი, რომელიც ემუქრება სახელმწიფოს სტაბილურობას და მის არსებობას. მან ასევე უკრაინის შიდა საქმეებში უხეში ჩარევა უწოდა „ევროკავშირის და სხვა ქვეყნების ზოგიერთი წარმომადგენლის“ ვიზიტებს არასანქცირებულ შეკრებებზე გამოსვლებით. „გვერდიდან საკმაოდ ველურად გამოიყურება, როდესაც მოქმედი მინისტრები, ევროკომისრები მიდიან მედიანზე. ვთვლი, რომ 21-ე საუკუნეში ასე მოქცევა არ შეიძლება“. აღსანიშნავია ასევე, რომ 15 დეკემბერს, სააგენტოსათვის „იტარ ტასი“ მიცემულ ინტერვიუში უკრაინაში რუსეთის ელჩმა მიხეილ ზურაბოვმა განაცხადა, რომ იმ შეხვედრაზე ხელმოსაწერად დაგეგმილი

მემორანდუმების, შეთანხმებების, საგზაო რუქების რაოდენობა ერთობ მნიშვნელოვანია და მოიცავს თანამშრომლობას მაღალი ტექნოლოგიების, ენერგეტიკის, ურთიერთვაჭრობის ნორმალიზაციის და საბაჟო ბარიერების მოხსნის სფეროებს. მოსალოდნელია მნიშვნელოვანი ხელშეკრულების ხელმოწერა თანამედროვე ინფრასტრუქტურული პროექტების თაობაზე. აღნიშნული გახდება რუსეთის კონკრეტული შენატანი უკრაინაში შიდაპოლიტიკური სიტუაციის ნორმალიზაციაში. ცხადია ეს რუსეთის მხრიდან ერთგვარი მანევრი იყო, რითაც უნდა დაეფარათ საკუთარი რეალური ზრახვები უკრაინასთან დაკავშირებით.

უკრაინის მოქმედი ხელისუფლების არაადექვატურ და თავისი ხალხის ნებისადმი უგულისყურებაზე მიუთითებს ის ფაქტიც, რომ სწორედ ამ პერიოდში უკრაინის რაღამ მიიღო რამდენიმე კანონი, რომლებიც ოპოზიციის აზრით, მკაცრად ზღუდავდა ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებებს და მათ უწოდეს კანონები „დიქტატურის შესახებ“. კერძოდ, მიღებული იქნა: კანონი, რომელიც მომიტინგეთა დარბევაში ეჭვმიტანილ ან ბრალდებული პირებს პასუხისმგებლობისაგან ათავისუფლებს; კანონი „სისხლის სამართლის სამროცესო კოდექსში ცვლილებების თაობაზე“, რომელსაც შემაჯავს დაუსწრებელი სისხლის სამართლის სასამართლო წარმოება (ოპოზიციის აზრით გამოყენებული იქნება იული ტიმოშენკოსა და სხვა „პოლიტპატიმრებს“ დაუსწრებლად გასამართლებისათვის); კანონი „უმაღლესი რაღის რეგლამენტში ცვლილებების შეტანის შესახებ“, რომლითაც მარტივდება დეპუტატის იმუნიტეტის მოხსნის პროცედურა პროკურატურის შუამდგომლობით და საკითხი, კომიტეტებზე განხილვის გარეშე გაღის პლენარულ სხდომაზე (ოპოზიციის აზრით გამოყენებული იქნება რეპრესიებისათვის); კანონები, რომლებიც თანახმადაც სისხლის სამართლის კოდექსს დაემატა მუხლები „ფაშიზმის დანაშაულების უარყოფისა ან გამართლებისათვის პასუხისმგებლობის თაობაზე“ და „მეორე მსოფლიო ომის დროს ნაციზმთან მეტრობოლების – საბჭოთა მეომარი-განმათავისუფლებლის, პარტიზანული მოძრაობის მონაწილეების, იატაკქვეშეთების, ნაცისტების დევნის მსხვერპლების, მეომარი-ინტერნაციონალისტების და მშვიდობისმყოფელების ხსოვნისადმი მიძღვნილი ძეგლების შეურაცყოფისა ან დანგრევისათვის პასუხისმგებლობის თაობაზე“. თუმცა ყველაზე მკაცრი შეზღუდვები და სანქციები

დაწესდა კანონით „უკრაინის კანონში „სასამართლო მოწყობისა და მოსამართლეების შესახებ“ და სსგ. ამასთან, ოპოზიციის განმარტებით, კანონების როგორც მიღება, ასევე ხელმოწერა რადის რეგლამენტის უხეში დარღვევით მოხდა. ბუნებრივია აღნიშნული კანონის მიღებამ უმწვავესი რეაქცია გამოიწვია ოპოზიციაში, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და მასმედიაში და შეფასდა, როგორც დემოკრატიის შეზღუდვა, „მაიდანის“ ძალოვანი დაშლისა და პოლიტიკური რეპრესიების წინაპირობა. საერთაშორისო გამოსხმაურებაც საკმაოდ მწვავე და ერთგვაროვანი იყო.

თუ 2014 წლის 22 იანვრამდე საპროტესტო მოძრაობის მთავარი ცენტრი იყო კიევში, 23 იანვარს აქციებმა და მომიტინგეთა აქტიურმა ქმედებებმა რეგიონებშიც გადაინაცვლა. 23-24 იანვრის პერიოდში ხდებოდა მომიტინგეთა მიერ უკრაინის რეგიონების საოლქო ადმინისტრაციების დაკავების პროცესი. გუბერნატორებსა და მათი მოადგილეებს აიძულებდნენ დაეწერათ განცხადება გადადგომის შესახებ. ძალოვნებისგან მოითხოვდნენ ხალხის მხარეს გადასვლას. საპასუხოდ, მილიციამ დააკავა ათეულობით აქტივისტი. რამაც, ბუნებრივია, გაამწვავა სიტუაცია.

ოპოზიციის წარმომადგენლებთან კონტაქტებმა ხელისუფლების არასწორი მოქმედებების გამო, რაც დარბევებსა და ძალადობაში, კონსტიტუციური ნორმების უგულვლყოფაში გამოიხატებოდა ვერანაირი შედეგი ვერ გამოიღო და 21 თებერვალს 17 საათისათვის, როდესაც ცხადი გახდა, რომ უკრაინის პრეზიდენტმა ვიქტორ იანუკოვიჩმა გააკეთა განცხადება სახელმწიფო გადატრიალების თაობაზე, უმაღლესმა რადამ 328 ხმით მიიღო დადგენილება „კონსტიტუციური უფლებამოსილების შესრულებისაგან უკრაინის პრეზიდენტის თვითაცილების და უკრაინის პრეზიდენტის რიგგარეშე არჩევნების დანიშვნის შესახებ“, რომელშიც აღნიშნულია: იმის გათვალისწინებით, რომ უკრაინის პრეზიდენტი ვ.იანუკოვიჩმა მოახდინა თვითაცილება კონსტიტუციური უფლებამოსილების შესრულებისაგან, რაც საფრთხეს უქმნის სახელმწიფოს მართვას, ტერიტორიულ მთლიანობასა და სუვერენიტეტს, მოქალაქეთა უფლებებსა და თავისუფლებებს, გამომდინარე უკიდურესი აუცილებლობიდან, უკრაინის უმაღლესი რადა, გამოხატავს რა უკრაინის ხალხის სუვერენულ ნებას, ადგენს: 1) დადგინდეს, რომ უკრაინის პრეზიდენტმა ვ.იანუკოვიჩმა არაკონსტიტუციური გზით

მოახდინა თვითაცილები კონსტიტუციური უფლებამოსილების შესრულებისაგან და არ ასრულებს თავის მოვალეობებს. 2) უკრაინის კონსტიტუციის 85-ე მუხლის პირველი ნაწილის მეშვიდე პუნქტის შესაბამისად უკრაინის პრეზიდენტის რეგარეშე არჩევნები დაინიშნოს 2014 წლის 25 მაისს. 3) წინამდებარე დადგენილება ამოქმედდეს მიღებისთანავე.

ამრიგად ფორმალურდ დასრულდა იანუკოვიჩის მმართველობა და უკრაინა ახალ ფაზაში შევიდა, თუმცა ეს ფაზა იმაზე უფრო რთული და მტკივნეული აღმოჩნდა ვიდრე მადანზე შეკრებილი გულანთებული ხალხი მოელოდა.

აქციაში მონაწილეობდნენ, როგორც უპარტიონი, რომლებისთვისაც არ არსებობდა არავითარი პარტიული უპირატესობა, ასევე გაერთიანებული ოპოზიციის „ბატკოვშინის“ (მათ შორის უკრაინის სახალხო რუსის) ვიტალი კლიჩკოს „უდარ-ის“, სრულად უკრაინის გაერთიანება „სვობოდას“, დემოკრატიული ალიანსის, ოლეგ ლიაშკოს რადიკალური პარტიის, უკრაინელ ნაციონალისტთა კონგრესის, უკრაინის ეროვნული ასამბლეის – უკრაინის სახალხო თავდაცვის, უკრაინის პლატფორმის „სობორის“, უკრაინის ევროპული პარტიისა და სხვა პოლიტიკური ძალების აქტივისტები.

ინტერესსმოკლებული არ უნდა იყოს საერთოუკრაინული მასშტაბით ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის კვლევა, რომელიც ხალხის დამოკიდებულებას გამოხატავს ევრომიდიანთან და ევროინტეგრაციასთან დაკავშირებით.

თარიღი	ევრომაედანი		ინტეგრაცია		
	თანახმა	წინააღმდეგი	ევროკავშირთან	საბაჟო კავშირთან	სტატუს კვოს შენარჩუნება
10 დეკემბერი 2013	49%	45%	46%	36%	
24.12.13	50%	42%	47%	36%	
30.12.13	45%	50%	43%	30%	20%
24.01.14	49%	45%	38%	29%	25%
27.01.14	44%	51%			
01.02.14	47%	38%	47%	38%	
05.03.14			62%	38%	
22.03.14			50%	27%	

დღეს უკვე შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ 2013-2014 წლებში კიევის ცენტრში განვითარებულ მოვლენებს

(მასობრივი აქცია, რომელიც დაიწყო 21 ნოემბერს) მხოლოდ საბაზად ჰქონდა უკრაინის მაშინდელი მთავრობის (პრემიერ-მინისტრი ნიკოლაი აზაროვი) მიერ მიღებული გადაწყვეტილება შეეჩერებინათ უკრაინასა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შეთანხმების ხელმოწერისათვის მზადება. მიზეზები საკმაოდ ღრმა და მრავლისმეტყველი იყო. ძირითადი მიზეზები მდგომარეობდა ცხოვრების დაბალი დონის შენარჩუნებაში, მიუხედავად დიდი დაპირებებისა, რომლითაც რეგიონების პარტია მოვიდა ხელისუფლებაში. უკრაინაში გამეფებული სოციალური უსამართლობა, შემოსავლებისა და ცხოვრების დონის უდიდესი პოლარიზაცია, კორუფცია, რომელმაც მოიცვა საჯარო სამსახური, სამართალდამცავი სტრუქტურები და სასამართლო სისტემა, ხალხის სამართლიან აღშფოთებას იწვევდა, ნელ-ნელა, მისხალ-მისხალ გროვებოდა დამანგრეველი მუხტი, რომელსაც დეტონატორი ესაჭიროებოდა და ეს დეტონატორი სწორედ რომ მოქმედი ხელისუფლების უუნარობა და საღი აზრის უგულვებელყოფა აღმოჩნდა.

ამრიგად, “ადმოსავლეთის ბარტნიორობის“ ვილნიუსის სამიტის (28-29 ნოემბერი) ოპოზიციის კარვების ბანაკის დარბევისა და უკრაინის უმაღლესი რადის მიერ 2014 წლის 16 იანვარს მიღებული ანტისახალხო კანონების საპროტესტო აქციებმა შეუქცევადი, ანტისაპრეზიდენტო და ანტისამთავრობო ხასიათი მიიღო და 2014 წლის თებერვალში ხელისუფლების ცვლილება გამოიწვია. სამწუხაროდ, ძალები, რომლებსთვისაც უკრაინის სიმშვიდე და სტაბილურობა მიუღებელია, რომლებიც სეპარატიზმსა და ხალხთა შორის შუღლს აღვივებენ კვლავ აგრძელებენ დესტრუქციულ საქმიანობას უკრაინის და აწ უკვე ახალი ხელისუფლების წინააღმდეგ. მათთვის საკმარისი არ აღმოჩნდა ყირიმის მოწყვეტა უკრაინისაგან, ცდილობენ ხელი შეუწყონ სისხლისღვრას და უკრაინა გამოუვალ ჩიხში შეიყვანონ.

საერთაშორისო თანამეგობრობა, რომელიც უკრაინისა და მისი ხალხის მხარეზე, სამართლიანი ბრძოლის მხარესაა ყველა საშუალებებით ცდილობს უკრაინის დაცვას აგრესიისაგან, სამწუხაროდ ჯერჯერობით ეს შეუძლებელია და მისი მხრიდან მეტ ძალისხმევას საჭიროებს. უკრაინის ახალმა ხელისუფლებამაც სერიოზული ნაბიჯები უნდა გადადგას ამ ურთულეს ვითარებაში, დაიცვას უკრაინა აგრესიისა და მისი ხალხის თავისუფალი არჩევანის ხელყოფისაგან.

ლიტერატურა

References:

1. КОНСТИТУЦИЯ УКРАИНЫ (С изменениями, внесенными в соответствии с Законом № 742-VII от 21.02.2014), 64 с.
2. ukrainis radam 2004 wlis konstitucia aamoqmeda
TTP://WWW.TABULA.GE/GE/STORY/80389
3. SoTa doRonaZe, genadi iaSvili sajaro samsaxuri saqarTveloSi: reformebi, gamowvevebi – „eleqtronuli mTavroba“, Tbilisi, „cis oce“, 2013

Shota Dogonadze, Konstantin Sabiashvili
Ukraine – Imprudence in the Name of Defense of Justice

Summary

Today, Ukraine is one of the open wounds of Commonwealth, not only threatening Ukraine itself, but also having a negative impact on safety and stability of Europe. Due to malfeasance of former government of Ukraine, deconstructive actions of governing elite of Russia and weakness of the current government, the country which was once blossoming, has now become the arena of armed conflicts and revelation of separatism. The article discusses how everything was started and how Ukraine has achieved such crisis line.

Protest actions against raids of the opposition tent camp of the Eastern Partnership Summit in Vilnius (November 28-29) and anti-people laws adopted by the Rada of Ukraine, on January 16, 2014, has taken a steady anti-presidential and anti-government nature causing change of the Authority in February, 2014. Unfortunately, the forces for which the peace and stability of Ukraine is not acceptable kindling separatism and discord between peoples, still continue deconstructive actions against Ukraine and its new government. They are not satisfied with tearing the Crimea away from Ukraine, trying to support bloodshed and getting Ukraine to the dead end. The imprudence is to be substituted by prudence; the new government of Ukraine shall take serious steps in this hardest situation to protect Ukraine and a free choice of its people from encroachment.

Keywords: Ukraine, Maidan, Vilnius Summit, resignation of the President and government, the Crimea Crisis, conflict, separatism.

Шота Догондзе, Константин Сабиашили
Украина – безумие во имя защиты справедливости

Резюме

Украина сегодня открытая рана мирового сообщества. Углубление этой раны грозит не только украинскому народу, но негативно отражается на стабильности и безопасности Европы. Бывшее руководство Украины, которое было смещено в январе 2014 года, после многомесячных акций протеста, вела преступную политику в отношении не только т.н. МАЕДАНА. Но и в отношении собственного народа.

В статье рассмотрены вопросы, касающиеся хода акции протеста в Киеве в конце 2013, в начале 2014 года. Основными причинами приведшими Украину к полномасштабному политическому и экономическому кризису спровоцированный в ноябре 2013 года решением украинского правительства, во главе Н. приостановить процесс подписания Соглашения об ассоциации с Евросоюзом. Это решение привело к массовой акции протеста в центре столицы Украины, а также в других городах Украины. Но истинные причины кроются в деструктивной политике России по отношению к Украине и положении дел в самой Украине.

После Вильнюсского Саммита «Восточного партнерства» (28-29 ноября 2013 г.), разгона палаточного городка оппозиции и принятия 16 января 2014 года Верховной Радой законов, оцененных оппозицией диктаторскими, протестная акция приняла резко антипрезидентский и антиправительственный характер. В качестве основных причин такого развития событий считаются социальная несправедливость, огромная поляризация доходов и уровня жизни населения Украины и разгул коррупции, пронизывающей исполнительную и судебную власть, правоохранительные органы.

Положение в Украине после смены власти остается сложной, мировое сообщество делает все возможное для стабилизации ситуации, но и новая власть обязана вести политику мира и защиты свободы Украины.

Ключевые слова: Украина, Евромаедан, Верховная рада, оппозиция, смещение власти, мировое сообщество, кризис, сепаратизм, Крым.

УДК 260.1:281.5:282

Петр Яроцкий

Культурно-цивилизационные аспекты межрелигиозного диалога в рефлексиях католических и православных иерархов

Исследуется парадигмальная сущность культурно-цивилизационного развития в понимании православных и католических иерархов, которое зиждется на дуализме теоцентрического и антропоцентрического подходов к проблемам современного мира, в частности Европы, и роли религиозного фактора в этом развитии. Концепция межрелигиозного диалога представлена в контексте интерпретации ватиканских иерархов и отражена в московско-православном невосприятии европейского вектора развития, ценностей гуманизма, достоинства человека, свободы совести – тех стандартов евроинтеграции, которые определяли общественно-политические и духовно-культурные процессы 2013-2014 гг. в Украине.

Ключевые слова: культура, цивилизация, либерализм, межрелигиозный диалог, гуманизм, антропоцентризм, достоинство человека, евроинтеграция.

Постановка проблемы и ее актуальность. XXI век ставит христианство перед новыми проблемами. По-разному их оценивают и пытаются решить Католическая и Православные Церкви. Если первая предлагает модель объединенной Европы как «единой христианской Европы от Атлантики до Урала» с «общим корнем христианской культуры» и «объединенным христианским сообществом», которое «дышит обеими легкими» – восточным и западным, то Православные Церкви, в частности Русская Православная Церковь (РПЦ), по-иному воспринимают культурно-цивилизационные вызовы в условиях глобализации и секуляризации Европы.

РПЦ обеспокоена расширением границ объединенной Европы к востоку и возможным вхождением в нее в недалеком будущем стран с многомиллионным православным населением. Иерархи из Московского Патриархата считают, что евроинтеграция «несет угрозу сохранению духовной, культурной, религиозной идентичности православного народа, поскольку нужно будет приспособить свою жизнь к чуждым православию этическим и ценностным стандартам». Российское православие оскорблено тем, что его ставят перед дилеммой: «или православие изменится, или будет отброшено

мировым содружеством, под псевдонимом которого выступает западная культура».

Исходя из своей духовной традиции, Русская Православная церковь (РПЦ) воспринимает европейский антропоцентричный гуманизм, либерализм и свободу совести как стандарты чужого для себя миропонимания и мироощущения, которое «разрушает национально-культурную и религиозную идентичность, ведет к обеднению полноты Божия мира, его унификации, в конечном итоге, гибели» [1, с.50-51]. Следовательно, католической модели «объединенной христианской Европы от Атлантики до Урала» противопоставляется идея православно-славянской цивилизации, православной культурной идентичности, «Святой Руси».

Основное содержание работы. Католическое видение культурно-цивилизационного развития Европы в XXI в. характеризуется перспективным реализмом, дискурсом которого является социально-этическая концепция с доминированием в ней приоритетности достоинства человека. В социальном учении Католической Церкви акцентируется внимание на том, что в свободном обществе должны преобладать ценности, которые обеспечивают благо каждому человеку. Любые экономические реформы должны способствовать становлению человеческого и справедливого общественного порядка. Во времена понтификата Иоанна Павла II католическая концепция культурно-цивилизационного развития мира и прежде всего – Европы приобрела новую содержательность в виде перспективного движения к установлению «цивилизации любви». Понятийно-категориальный аппарат католического социального учения стал пополняться такими определениями, как *субсидиарность, солидарность, развитие, соучастие, органическая концепция общественной жизни, универсальное назначение благ, общество свободного труда и развития.*

Учение католицизма в последние годы понтификата Иоанна Павла II все больше оперировало экономическими понятиями, социальными оценками, морально-этическим измерением результатов общественного прогресса, практическими выводами и предложениями. В нем доминировала персоналистская парадигма в обосновании цивилизационного развития, в центре которой поставлено достоинство человека, приоритетность личности в контексте капитала, рынка, общества. В этих положениях и выявилось различие православного теоцентризма и католического антропоцентризма. «Новый тип гуманизма» выдвигался Иоанном Павлом II на первое место в антропологическом обосновании

социально-этической доктрины Церкви. Направляющим вектором этой доктрины были: персонализация, становление личности, гуманизация общественных отношений.

События в Европе последнего десятилетия XX в., как считал Папа Иоанн Павел II, создали предпосылки для отмены идеологических барьеров и открыли путь к единству Европы. Используя уже упомянутую метафору об «обоих легких», этот Папа ставил перед собой цель – достичь взаимообогащения духовных, культурных и религиозных традиций Востока и Запада. Однако «вместо ожидаемого сообщества духа, – с горечью в последние годы своего понтификата не переставал отмечать Иоанн Павел II, – наблюдаем новые деления и конфликты. Такая ситуация требует от политиков, людей науки и культуры, всех христиан активных действий для достижения интеграции Европы». В то же время он предостерегал европейцев от опасности, которая кроется в проекте объединения Европы на почве исключительно экономической и политической, в не критичном отношении к потребительской модели жизни. «Если хотим, чтобы новая объединенная Европа была долговременной и крепкой, она должна строиться на тех духовных ценностях, которые ее когда-то формировали, с учетом богатства и разнообразия культур и традиций всех ее народов. Это должно быть Большое Европейское Сообщество Духа» [2, с.130].

Этот глава Католической Церкви постоянно доказывал, что прогресс экономики в любом государстве не может осуществляться за счет человека и ограничения его основных прав и свобод. Это должно быть развитие, в котором «человек является подлежащим», т.е. важнейшим и самым ценным фактором. Механизмами социально-этической доктрины в тот период Католическая Церковь пыталась решать триединую задачу: разоблачать несправедливые ситуации и тенденции развития общества; стимулировать позитивные изменения в социуме и всестороннее развитие человека; утверждать приоритетность достоинства личности (доминанта персоналистской философии Иоанна Павла II). «Сумеет ли христианская Европа стать Европой "самаритянской" – милосердной, гуманной? Сумеет ли христианство на эту высоту человеческого духа поднести государство?» Именно в этом Папа видел критерий эффективности «евангелизации Церкви и мира» – важнейшего духовно-гуманитарного задания XXI в. [2, с.130].

Пришедший после Иоанна Павла II понтифик Бенедикт XVI увел Церковь от непосредственного участия в построении справедливого общества, почти не оперировал тем гуманистически-

персоналистским понятийно-категориальным аппаратом социального учения, который определял действенный антропологический стимул в «евангелизации Церкви и мира». Он считал, что создание справедливого гражданского общества – это «генеральное задание каждого нового поколения», а Церкви принадлежит функция «очищения разума» и «этической формации». Настаивая на этой «сторожевой роли» Церкви, Бенедикт XVI так аргументировал свою позицию: «Социальная справедливость не является делом Церкви, поскольку должна реализоваться с помощью политических факторов. И все же Церковь заинтересована делом строительства справедливости путем воссоздания интеллигенцией мобилизации человеческой воли на требования добра» [3].

Однако если Иоанн Павел II постоянно подчеркивал, что Церковь не связана ни с одной идеологией, не обнаруживает свое расположение к какой-либо политической программе, то Бенедикт XVI открыто выражал свои симпатии к либерализму. Прочитав книгу Марчелло Пэра (итальянского философа и сенатора) «Почему мы должны называться христианами? Либерализм, Европа, этика», Бенедикт XVI написал благодарственное послание автору, в котором отметил такие желаемые для Католической Церкви ценностные векторы развития либерализма в современной Европе:

- сущность либерализма укоренена в христианском представлении о Боге, потому что либерализм отображает божественный акт создания человека по подобию Бога, от которого человек получил дар свободы;

- базируясь на либерально-христианских фундаментах, Европа найдет свою идентичность и не станет космополитической реальностью;

- либерализм не перестанет быть либерализмом, останется верным себе, если приобретется к христианской доктрине добра и этим предпримет решающий шаг к преодолению своего внутреннего кризиса;

- трезвый рационализм, широта философского взгляда и сила аргументации автора апологетики либерализма (Марчелло Пэра) чрезвычайно нужна сегодня Европе и всему миру;

- либерализм возвращается к своим корням благодаря учению Церкви, которая, адресуясь к светским лицам, к неверующим, не предлагает им обращаться к Богу, а призывает прежде всего найти общие основы свобод и прав человека – сердцевину либерализма.

Папа Бенедикт XVI полагал, что «особенно заслуживает внимания осуществленный автором книги анализ «концепции межрелигиозного

и межкультурного диалога», которая «чрезвычайно ясно дает понять, что межрелигиозный диалог – в узком понимании этого слова – невозможен, в то время как больше необходим межкультурный диалог <...> Учитывая, что из-за религиозных отличий диалог невозможен без того чтобы не отступить от собственной веры, нужно быть готовым встретиться лицом к лицу с публичным обсуждением культурных последствий глубинных религиозных отличий. Здесь диалог, взаимные коррекции и обогащения возможны и нужны», – констатировал Папа [4, с. 5]

Эти высказывания Бенедикта XVI о философии диалога вызвали в его адрес упреки, поскольку были восприняты как возражение против диалога между религиями. Новая формула разграничения межрелигиозного и межкультурного диалога (предоставление приоритета последнему, призыв к публичному обсуждению культурных последствий глубинных религиозных различий) была положена в основу тогдашней ватиканской концепции, которую представил кардинал Жан-Луи Торан, президент Папского совета по межрелигиозному диалогу. Суть этой формулы заключается в следующем:

- существует непреодолимое отличие богословской веры (принятия объявленной истины о Троице и Боге) от верований других религий (совокупности опыта и размышлений, которые происходят из мудрости и религиозности их последователей в поисках истины);

- следовательно, богословский диалог между христианами и адептами других религий невозможен, потому что богословскую веру нельзя сравнивать с верованиями;

- христиане и последователи других нехристианских религий не верят в одного и того же Бога; даже монотеистичность нехристианской религии (ислама, иудаизма) не может быть мотивацией для широкого богословского диалога;

- у христиан и монотеистов-нехристиан различные отношения с Богом; еще в большей степени это касается священных книг этих религий, поскольку христиане не являются последователями «религии Книги» (как в исламе), а поклоняются Слову, которое есть не чем иным, как Лицом, т.е. Иисусом, который никогда ничего не писал и не диктовал» [4, с.6].

Нынешний Понтифик Франциск рассматривает диалог в широком контексте взаимодействия церкви с миром и различными религиями. Прежде всего общественный диалог как весомый вклад в сохранение мира идентифицируется как «генеральное направление евангелизации

Церкви и мира». Этот диалог, как считает Папа Франциск, имеет различные формы и проявления, а именно: диалог с верующими – христианами, которые не принадлежат к Католической Церкви; диалог между верой, разумом и наукой; диалог с иудаизмом; межрелигиозный диалог с исламом и другими нехристианскими религиями; общественный диалог для защиты свободы совести.

Диалог государства с обществом предполагает сохранение достоинства человека как личности и приумножение общественного блага. Церковь в этом диалоге защищает ценности человеческой жизни, которые должны стать основоположной дифиницией общественно-политического бытия [5, §241].

Культурный диалог должен быть направленным на построение справедливого общества, в котором ни один человек не будет исключением. Главным субъектом, историческим предметом этого диалога являются люди и их культура, а не классы, группы или элита. Речь идет об незыблемом общественном согласии «жить вместе и мирно», что должно стать основой «общественного и культурного пакта» [4, §249].

Диалог между верой, разумом и наукой должен стать «неотъемлемым направлением евангелизации», которая укрепляет мир и безопасность. «Церковь заинтересована в синтезе ответственного использования методов эмпирических наук с философией, теологией и верой». «Евангелизация Церкви и мира» должна, как полагает Папа Франциск, соответствовать научному прогрессу, чтобы уважать бесценную стоимость человеческой жизни на всех этапах ее существования» – от зачатия, рождения и в течении всего ее существования [5, §242]. Таким образом, общество откроет для себя новые светлые горизонты своего бытия в этом мире.

Вместе с тем Церковь имеет определенное предостережение к сциентизму и позитивизму, «которые не воспринимают ценностей иных форм познания, кроме соответствующих точным наукам». Следовательно, Церковь поддерживает научный прогресс, определяя его как «огромный потенциал, которым Бог наделил человеческий разум». Однако «верующие не должны требовать, чтобы научная мысль имела подтверждение догмата веры», поскольку «вера не отрицает научных достижений разума в его академическом отражении» [5, §243].

В диалоге с иудаизмом Франциск с особой симпатией относится к еврейскому народу, «договор которого с Богом никогда не будет отменен». Католическая Церковь «признает с иудаизмом важную часть Священного Писания (речь идет о Ветхом Завете – П.Я), уважает

этот народ Договора и воспринимает его веру как священный корень собственной идентичности. Поскольку Бог впредь действует в народе Ветхого Завета и способствует накоплению клада мудрости, вытекающей из его встречи с Божьим Словом <...> Церковь тоже будет обогащаться воспринимая ценности иудаизма» [5, §247, 248, 249].

Межрелигиозный диалог – необходимое условие мира в современном мире, а также обязанность христиан и других религиозных обществ. В этом контексте Папа Франциск придает особенное значение диалогу с исповедниками ислама, которые присутствуют почти во всех странах христианской традиции, имеют возможность отправления своего культа и интегрироваться в общественную жизнь. Папа утверждает, что нельзя никогда забывать того, что исповедники ислама признают и сохраняют веру Авраама, почитают вместе с ним единого и милосердного Бога, который будет судить людей в последние дни» [5, §247]. Франциск обращает внимание католиков на то, что «Священное писание (Коран) сохраняет истину христианского учения, а Иисус Христос и Мария являются объектом глубокого почитания» [5, §252-253].

Папа отмечает, что «достойное удивления» ежедневное участие молодежи и пожилых людей, мужчин и женщин в ежедневной молитве и в религиозных обрядах, чего, к сожалению, не наблюдается в христианском обществах».

Для поддержания диалога с исламом необходимо соответственно подготовленная формация собеседников, которые как полагает Папа, «гласно и с энтузиазмом были бы закоренены в свою идентичность и в месте с тем были готовыми к признанию других ценностей» [5, §253]. Исходя из этой предпосылки, Папа призывает христиан «сердечно и с уважением принимать исламских мигрантов, которые прибывают в наши страны», и одновременно обращается к исламским странам «гарантировать права христиан свободно исповедовать свой культ и жить своей верой». «Эпизоды насилия и жертв исламского фундаментализма, – считает Папа Франциск, – не должны гасить сердечных чувств ко всем мусульманам, чтобы не делать враждебных обобщений, поскольку истинный ислам и правильная интерпретация Корана противодействует всякому насилию» [5, §253]. Франциск полагает, что «нехристиане, благодаря бесценной инициативе Бога и верности своей совести, также могут стать проводниками и обладателями Божьей благодати и таким образом быть объединенными Пасхальным Мистериумом Иисуса Христа [5, §254]. По сути, Франциск в данной интерпретации признает модернистскую

теологическую концепцию о «припрятанном присутствии таинства Христа» в нехристианских религиях (индуизме, буддизме). Ученый-иезуит Дж. Дупуис также полагал, что «нехристианские религии могут быть путем спасения, поскольку в этих религиях таинство Боговоплощения Христа и его спасающее посланничество до определенного времени для них есть анонимным». Теорию «анонимного христианства» в нехристианский религиях поддерживал католический теолог иезуит К. Раннер [9, §127].

Общественный диалог в контексте религиозной свободы обосновывается свободным выбором какой-либо религии, которая ее исповедниками воспринимается истинной, и выражается публичным исповеданием своей веры. Франциск выбор любой религии называет «здоровым плюрализмом», который, уважая других или ценности как универсальные, не требует от других замалчивания своих убеждений и веры или их изоляции в пространстве своих церковь, синагог или мечетей. По сути, это было бы новой формой дискриминации и авторитаризма. Уважение, принадлежащее общинам агностиков или неверующих, не должно выражаться избирательно (арбитражно). Ибо такой способ ничего общего не имеет из свободы совести, поскольку он утешает верующее большинство и игнорирует многообразие религиозных традиций.

Папа Франциск считает, что избирательные подходы к реализации свободы совести не способствуют толерантности и миру. Он призывает верующих быть приближенными к людям, которые не принадлежат к каким-либо религиозным традициям, однако искренне ищут истину, добро и красоту, которые для верующих воплощены в Боге. Неверующих людей необходимо воспринимать как своих последователей в деле защиты человеческого достоинства, в строительстве мирного сожительства всех народов и в сохранении созданного Богом мира.

Особенным пространством встречи и диалога, полагает Франциск, есть новые Ареопаги и «Двор язычников», где верующие и неверующие могут вести диалог на почве морально-этической тематики, искусства и науки, а также в поиске трансценденции. Такой подход к диалогу открывает путь к миру в нашем израненном мире. Вместе с тем, он является эффективной формой евангелизации, а также инкультурации, которую пытается активизировать этот Понтифик после «болезненного понтификата» Бенедикта XVI.

Поскольку ислам расширяет свои границы и укрепляет свои позиции в христианской Европе, диалог с ним становится актуальным и для Католической, и Православных Церквей. В последнее время об

этом заявлял и Предстоятель Украинской Православной церкви Московского патриархата митрополит Владимир (Сабодан). Рассуждая о том, от чего будет зависеть судьба христианства в XXI в., в частности на европейском континенте, этот митрополит пришел к выводу, что наиболее актуальной проблемой представляется «динамичный рост ислама в Европе». Для христианства, резюмирует этот иерарх, это является вызовом, поскольку «ислам исповедуют сегодня 1,5 млрд человек, и эта религиозная традиция очень активно развивается, а количество людей, которые исповедуют ту религию, в Европе стремительно растет» [6, с.13].

В этой ситуации для христианской Церкви и цивилизации в целом, как подчеркнул митрополит Владимир, «очень важно установить доброжелательные и партнерские отношения с европейскими мусульманами». Предстоятель УПЦ, по сути, актуализировал христианско-мусульманский диалог, который, по его убеждению, должен быть «диалогом просветленных и обогащенных верой сердца и культур». Следовательно, это должен быть прежде всего межкультурный диалог, доминантой которого становится понимание свободы христианами и мусульманами в тесной связи между понятием человеческой личности и свободы. Но если предлагаемый содержательный формат диалога превратится в апологию лишь «христианского понимания человеческой личности и свободы», то вряд ли мусульмане его воспримут. Можно согласиться с митрополитом Владимиром в том, что «исламскому сознанию кажется подозрительным понятие свободы», ассоциирующееся у мусульман с современным секуляризованным и либеральным обществом на Западе как обществом, которое непосредственно выросло из христианской морали» [6, с. 15].

В данном случае вырисовывается актуальность христианско-мусульманского диалога с доминантой межкультурной оставляющей, который сегодня стоит в повестке дня как для Католической, так и для Православных Церквей. Это должен быть диалог глубокий, взвешенный, интеллектуальный, менее всего сведенный к богословско-конфессиональной окрашенности. На весах такого диалога должны быть положены: сущностный аспект достижений и взаимовлияний христианской и исламской цивилизаций, проникновение и взаимообогащение европейской и арабской культур и в конечном итоге понятие «свобода», актуальное и для сообщества мусульман на европейском континенте, и для христианских меньшинств в мусульманских странах.

Вместе с тем межрелигиозный диалог в контексте экуменической тенденции приобрел особое значение после избрания Патриархом Московским и всея Руси митрополита Кирилла, прежнего влиятельного православного дипломата – руководителя отдела Московского Патриархата по внешним церковным связям. Фигура и митрополита, и нынешнего Патриарха Кирилла вызывала раньше и тем более сегодня вызывает пристальное внимание на Западе, прежде всего в Ватикане.

Что же является определяющим в отношениях Московского Патриархата с Католической Церковью и, в частности, со Святым Престолом? *Свобода совести, секуляризованное общество, либерализм и европейский европоцентризм* – эти феномены Западного мира РПЦ всегда критиковала не воспринимала. Богословские авторитеты Московского Патриархата выстроили целостную систему табу относительно таких явлений Нового и Новейшего времени, как либерализм и моральные ценности объединенной Европы, противопоставляя им православный традиционализм как апробированное мироощущение и мировосприятие православного российского сознания.

Митрополит Смоленский и Калининградский Кирилл фундаментальный вызов нашей эпохи видел в необходимости выработки человечеством такой цивилизационной модели своего существования в XXI в., которая бы предусматривала «всестороннюю гармонизацию разнонаправленных императивов неолиберализма и традиционализма». Именно в такой методологической последовательности он обосновал свою модель «разнонаправленных императивов»:

- сопротивление консервативного начала и традиционного мировосприятия форсированному насильственному утверждению неолиберальных ценностей;

- консерватизм и традиционализм как выражение принципа особенного и отдельного против глобализма и универсализма как выражения принципа всеобщности;

- актуализированное противостояние между принципом национально-культурной самобытности и концепцией прав и свобод человека.

Истоки деградации в развитии современной Европы митрополит Кирилл (во время возглавления им Отдела внешних связей Московского Патриархата) находил в XVIII в., когда в эпоху Просветительства зародилась и в последующие столетия значительно укрепилась либеральная доктрина – идея всеобъемлющего

освобождения индивида от социальных, политических, национальных, религиозных и других ограничений. «Личности нужно было освободиться от гнета внешних для нее сил, I поскольку человек, возгордившись, представлял себя абсолютной и конечной ценностью, а свое благо – критерием справедливости общественного обустройства» [1, с.50-51].

Чему же оппонировал митрополит Кирилл? Что именно чуждо современной социальной концепции РПЦ (одним из идеологов которой был именно он)? Почему российское православие негативно относится к вхождению Российской Федерации в объединенную Европу?

Ответ базируется на таких постулатах:

- представление об обезображенной грехом природе человека отсутствует в современном западном мышлении, в нем торжествует комплекс идей, которые имеют языческое происхождение и утверждались в культуре Западной Европы в эпоху Возрождения;

- авторитетом Ренессанса освящена концепция антропоцентричности мироздания, средоточием социума стал индивид;

- духовная эволюция европейской общественной мысли произошла путем отхода от ценностей христианства к регрессивной языческой этики и языческому мировосприятию;

- западное христианство, приняв постулат о свободе человека как высшей ценности его земного бытия, как социально-культурную данность, освятило союз неоязыческой доктрины с христианской этикой;

- современные международные стандарты по своей сути являются стандартами исключительно западного либерализма.

Таким образом, европейский антропоцентризм, ренессансные истоки европейской свободы как наивысшей духовной ценности, европейский либерализм (даже опирающийся на христианские постулаты и основанный на свободе и правах человека, который Папа Бенедикт XVI предлагал Европе и всему миру) категорически отвергаются духовными авторитетами Московского Патриархата (а также УПЦ, которая находится в молитвенном и каноническом единении с последней), как «языческие» и «неоязыческие», поскольку в них доминирует приоритетность достоинства человеческой личности как «богоподобного Человека» вместо «греховного человека».

Российское православие категорически отмежевывается от постулатов и стандартов евроинтеграции. Признавая их эффективность во внешнеполитической сфере, иерархи РПЦ видят в

них угрозу России как государству и российскому православию, поскольку данные стандарты предлагаются как обязательные для организации внутренней жизни стран и народов, культурная, духовная и религиозная традиции которых в формировании этих стандартов практически не представлена, а моральные принципы объединенной Европы «стандартизированы на почве западного либерализма» [1, с. 51].

Православные авторитеты считают возможным для себя вести межрелигиозный диалог, основываясь на таких культурно-цивилизационных положениях, как:

- признание моральной обязанности России, как и других стран, принадлежащих к духовно-культурной традиции православия (Украины, Беларуси), подать мировому содружеству свое видение современных проблем (секуляризации, глобализации, евроинтеграции, неолиберализма, антропоцентризма, свободы совести);

- сохранение духовной, культурной и религиозной идентичности стран с православным населением в условиях расширения к Востоку границ объединенной Европы;

- неприятие антропоцентричного гуманизма как чуждого для православной теоцентричной традиции, поскольку западноевропейский гуманизм угрожает разрушением национально-культурной и религиозной идентичности россиян, «обеднением полноты Божия мира» для православного сообщества и культурной унификацией православно-славянского мира;

- солидарность с политическими силами, которые декларируют «многополярность мира» и невосприятие католической концепции «объединенной христианской Европы от Атлантики до Урала»;

- непризнание европейских принципов свободы совести, поскольку они являются антиподом и вызовом духовно-культурным и религиозным традициям России.

Таким образом, выстраивается культурно-цивилизационная концепция меж-культурного и межрелигиозного диалога на принципах верификации: теоцентричная духовная традиция российского православия - европейский гуманизм; национально-культурная и религиозная идентичность славянских народов – глобализованная, унифицированная, построенная на фундаментах либерализма с христианскими этическими ценностями «Объединенная Европа». Будет ли эта концепция межрелигиозного и межкультурного диалога в контексте Москва-Ватикан актуальной для Патриарха Московского и всея Руси? Конечно, время покажет. Но уже после своей интронизации Патриарх Кирилл сделал ряд обнадеживающих

для продолжения диалога и в то же время проблематичных заявлений, высказываний, рассуждений:

- заявил о готовности сотрудничать с «инославными» (т.е. католиками) в целях защиты и укрепления христианской морали в современном мире;

- уточнил, что если с католической точки зрения целью экуменического диалога является достижение полного единства, то в отношениях РПЦ с инославными конфессиями сам «факт общения не означает, что мы стремимся стать единым целым»;

- в своем слове после интронизации назвал себя «защитником внешних канонических границ Церкви» и заявил, что видит свою обязанность в укреплении духовных связей между народами, которые населяют «историческую Русь» (т.е. Беларусь, Украину, Россию);

- задекларировал стремление и готовность укреплять связи и сотрудничество между РПЦ и государственной властью России.

В канун первого визита Патриарха Московского и всея Руси Кирилла на Украину, который сам Патриарх охарактеризовал как пастырский и паломнический, в Москве состоялся круглый стол, организованный двумя синодальными отделами Московского Патриархата, на котором обсуждалась формула патриаршего визита: «Киев – южная столица русского православия». Содержание этой формулы было раскрыто в такой интерпретации: «Русское православие не замыкается в сегодняшних государственных границах. Есть пространство русского православия, оно существует более тысячи лет. И никуда не уходит, и не разрушается» [7]. Следовательно, Украина и украинское православие по этой формуле являются составляющей «пространства русского православия».

Логическую закономерность данной интерпретации участники круглого стола связывали с наличием такого феномена, как «общехристианское европейское пространство», которое «позволяет европейцам ощущать себя столетиями братьями и интегрироваться, в том числе и социально, и экономически». Следуя этой аналогии, участники круглого стола констатировали: «И в этом смысле вполне возможно, хотя сегодня мы этого не видим, союз русских православных народов». В этом контексте формула «Киев – южная столица русского православия» получает определение «одного духовного, исторического и, кстати говоря, экономической пространства» [7].

Паломнические визиты Патриарха Кирилла в Украину (до 2014г. они были почти ежегодные) прекратились после Революции достоинства, поскольку Киев стал столицей украинского православия,

истоки которого происходят от Киевского, а не Московского православия и не имеют ничего общего с «Русским миром» и «Русским православием».

На этом можно было бы поставить логическую точку, но все же не помешает и такой постскрипtum. Ватиканские аналитики и обозреватели считают, что постоянно акцентируемый вопрос «Состоится ли встреча Патриарха Кирилла с Римским папой»? уже превратился в манию. И чем острее этот вопрос будет ставиться, Ватикан будут шантажировать в Москве католическим прозелитизмом и так называемой «канонической православной территорией» и «греко-католической проблемой» как козырными картами в московско-ватиканском диалоге. Речь идет о тех трансформациях церковно-религиозного комплекса, которые произошли на западноукраинских землях после распада СССР и которые воспринимаются Московским Патриархатом как «нарушение конфессионального равновесия на западных границах православия», поскольку оно было вытеснено возобновленной Украинской греко-католической церковью после ее более чем 40-летнего запрета (1946-1988 гг.) и катакомбного существования до 1988г. Следовательно, актуализация православно-католического диалога приобретает более широкий спектр, в котором, помимо культурно-цивилизационных различий, существенное значение имеют политические, идеологические и даже экономические проблемы.

Выводы. Украинская Революция достоинства 2013-2014 гг. не увенчалась бы успехом без своеобразного межконфессионального экуменизма, который стал одним из решающих факторов народного единства и патриотизма. Всеукраинский Совет церквей и религиозных организаций объединил верующих всех конфессий – православных, католиков, протестантов, иудеев, мусульман, которые восприняли вектор евроинтеграции как естественный для исторического развития Украины. И в этом контексте возможен как весьма продуктивный межконфессиональный диалог с Русской православной церковью, Московским патриархатом, Константинопольским патриархатом, а также Ватиканом и Святым Престолом, в котором Украина и ее церкви не должны быть объектом, а исключительно субъектом такого диалога.

Литература References:

1. Кирилл, митр. Смоленский и Калининградский. Обстоятельства нового времени: либерализм, традиционализм и моральные ценности объединяющейся Европы // Релігійна свобода: науковий щорічник. – Киев, 2002. – № 6.
2. Яроцкий П.Л. Папа Иоанн Павел II: Служитель единства и большой гуманист» // Виче. – Киев, 2001. – №5.
3. Benedict XVI. Encyklica «Deus caritas est». – Warszawa, 2006.
4. Католический весник. – Киев, 2009.
5. Ojciec Święty Franciszek. Adhorracja apocstolska Evangelii Saudium o głoszeniu Evangelii. – Vaticana, 24.XI.2013.
6. Митрополит Владимир: вернуться в вертикальное положение // «Зеркало недели». – Киев, 2009. – 24 янв, № 2.
7. Киев – южная столица православия // Известия, 2009, 13 июля, № 131 (890)

Рецензент: профессор Анатолий Колодный, заместитель директора Института философии имени Г.С.Сковороды НАН Украины – руководитель Отделения религиоведения, доктор философских наук.

პეტრე იაროცკი

რელიგიათაშორისი დიალოგის კულტურულ-ცივილიზაციული ასპექტები კათოლიკე და მართლმადიდებელი იერარქების რეფლექსიებში

რეზიუმე

გამოკვლეულია მართლმადიდებელი და კათოლიკე იერარქების გაგებით კულტურულ-ცივილიზაციული განვითარების პარადიგმალური არსი, დაფუძნებული თანამედროვე სამყაროს პრობლემებისადმი თეოცენტრისტული და ანთროპოცენტრისტული მიდგომების დუალიზმზე, კერძოდ ევროპის, და რელიგიური ფაქტორის როლზე ამ განვითარებაში. რელიგიათაშორისი დიალოგის კონცეფცია წარმოდგენილია ვატიკანელი იერარქების ინტერპრეტაციის კონტექსტში და ასახულია მოსკოვურ-მართლმადიდებლურობის მიერ განვითარების ევროპული ვექტორის, ჰუმანიზმის ფასეულობების, ადამიანის ღირსების, სინიდისის თავისუფლების არ აღქმაში – ევროინტეგრაციის იმ

სტანდარტებისა, რომლებიც განსაზღვრავდნენ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ და სულიერ-კულტურულ პროცესებს უკრაინაში 2013-2014 წლებში.

საკვანძო სიტყვები: კულტურა, ცივილიზაცია, ლიბერალიზმი, რელიგიათაშორისი დიალოგი, ჰუმანიზმი, ანთროპოცენტრიზმი, ადამიანის ღირსება, ევროინტეგრაცია

რეცენზენტი: პროფესორი ანატოლი კოლოდნი, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გ.სკოვოროდას სახელობის ფილოსოფიის ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე, რელიგიათმცოდნეობის განყოფილების უფროსი.

Peter Iarotskiy

Cultural and Civilizational Aspects of Inter-Religious Dialogue in the Reflections of Catholic and Orthodox Bishops

Summary

We investigate the paradigmatic nature of cultural and civilizational development in the understanding of the Orthodox and Catholic bishops, which is based on the dualism of theocentric and anthropocentric approaches to the problems of the modern world, particularly in Europe, and the role of the religious factor in this development. The concept of inter-religious dialogue is presented in the context of the interpretation of the Vatican hierarchy and is reflected in the Moscow-Orthodox non-perception of the European vector of development, the values of humanism, human dignity, freedom of conscience – the standards of European integration, which determined the socio-political and spiritual-cultural processes in 2013-2014 years in Ukraine.

Keywords: culture, civilization, liberalism, inter-religious dialogue, humanism, anthropocentrism, human dignity, European integration.

Reviewer: Professor Anatoly Kolodny, deputy director of the Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine G.Skovoroda - Head of the Department of Religious Studies, Doctor of Philosophy.

ბელა კოპალიანი

კონფესიური ურთიერთობა თანამედროვე საქართველოში

ქრისტიანობამ, რომელიც ერთ-ერთი დიდი მონოთეისტური რელიგიაა მსოფლიოში, გარკვეული მიმართულება მისცა კაცობრიობის ცივილიზაციის განვითარებას. ქრისტიანობას დაეყრდნო და დაეფუძნა ის დიდი კულტურული მიღწევა, რომელიც დასავლური კულტურის სახელითაა ცნობილი. რომ არა ქრისტიანობა, ალბათ, სხვანაირი იქნებოდა ჩვენი პლანეტის ეთნიკური შემადგენლობაც.

საკვანძო სიტყვები: კონფესიური ურთიერთობა, საქართველო.

რელიგიებმა და, მათ შორის, ქრისტიანობამაც დიდი როლი ითამაშა ეთნიკურ ერთობათა ფორმირებაშიც. აქვე იმასაც აღვნიშნავთ, რომ ქრისტიანობას ეზიარებოდნენ მხოლოდ კულტურისა და სოციალური განვითარების გარკვეულ, მაღალ საფეხურზე მდგომი ხალხები. იქ, სადაც საამისო სოციალური, კულტურული პირობები არ არსებობდა, ქრისტიანობამ ვერც მოიკიდა ფეხი სიღრმისეულად. მხოლოდ ზედაპირულად და დროებით იქნა ის მიღებული. ქართველი ერი იმ ერთა შორის იმყოფება, რომელმაც ქრისტიანობა საკმაოდ ადრე, ქრისტეს დაბადებიდან 300 წლის შემდეგ, IV საუკუნის დასაწყისში მიიღო. მაგრამ საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებამდე დიდი ხნით ადრე საქართველოში ქრისტიანული თემები არსებობდა, რასაც სხვადასხვა მონაცემებთან ერთად უდავოდ ადასტურებს არქეოლოგიური მონაცემებიც.

საქართველო, რომელიც დასავლეთისა და აღმოსავლეთის, ქრისტიანული და აღმოსავლური რელიგიების (ჯერ მაზდეანობის და შემდეგ მაჰმადიანობის) გზაჯვარედინზე არსებობდა, ყოველთვის მიისწრაფოდა კულტურული დასავლეთისაკენ. ქრისტიანობის მიღებით კი მან საბოლოოდ განსაზღვრა თავისი მიმართულებისა და განვითარების გზა. მაგრამ ამ გზაზე ქართველ ხალხს ყოველთვის წინ ეღობებოდნენ. ჩვენი ერი ამ წინააღმდეგობას მაინც არ ეპუებოდა და ეძებდა გზებს იმ კულტურულ-რელიგიური სამყაროსაკენ, რომელსაც ერთხელ და სამუდამოდ მიაკუთვნა თავი.

ქართულ მეცნიერებაში მიჩნეულია, რომ ეს იყო წარმართული, კერპთაყვანისმცემლური რელიგია, რომელსაც

ჩამოყალიბებული რელიგიური სისტემა ჰქონდა. ქართველთა წინარეპროტესტანული რელიგიური სისტემების აღდგენის საშუალებას გვაძლევს საქართველოს მთის ეთნოგრაფიული მასალა, სადაც ქრისტიანული რელიგია მხოლოდ ზედაპირულად შევიდა. მთაში ქართველმა ხალხმა შეინარჩუნა ის რელიგიური რეალიები, რომელიც მას ქრისტიანობის მიღებამდე ჰქონდა. ყველაზე მთავარი ისაა, რომ ქართველობისათვის ოდიტოგანვე დამახასიათებელი იყო საოჯახო, საგვარეულო კულტები, საუნო, სასოფლო, სათემო, სახელო, რეგიონალური სალოცავები (ღვთაებები) და საერთო საქვეყნო ქართული სალოცავი. წარმართობისდროინდელ ამ სალოცავებს, ქრისტიანობის მიღების შემდეგ, ქრისტიანული კულტები ჩაენაცვლა. ასე რომ, ქართველი ერის შემაკავშირებელი და შემკვრელი ენასთან და კულტურასთან, საერთო წარმომავლობის შეგნებასთან ერთად, რელიგიაც იყო, რა თქმა უნდა, ჯერ ქართული წარმართული რელიგიური სისტემა და შემდეგ ქრისტიანობა.

ქრისტიანობამ გარკვეული მიმართულება მისცა კაცობრიობის ცივილიზაციის განვითარებას. რომ არა ქრისტიანობა, ალბათ სხვანაირი იქნებოდა ჩვენი პლანეტის ეთნიკური შემადგენლობა. გამომდინარე აქედან რელიგიებმა და მათ შორის ქრისტიანობამაც დიდი როლი შეასრულა ეთნიკურ ერთობათა ფორმირებაში. ქრისტიანობას ეზიარებოდნენ მხოლოდ კულტურისა და სოციალური განვითარების გარკვეულ, მაღალ საფეხურზე მდგომი ხალხები. იქ სადაც საამისო პირობები არ არსებობდა, ქრისტიანობამ ვერ მოიკიდა ფეხი.

დღევანდელი მსოფლიოს რელიგიურ მოძრაობაში, სპეციალისტთა აღიარებით, იკვეთება ორი ტენდენცია, პირველი, პოსტკონფესიური და ინტერრელიგიური მსოფლიოსაკენ მისწრაფება, რისი ნათელი გამოხატულებაცაა ეკუმენისტური მოძრაობა და ამის საპირისპირო მეორე ტენდენცია, რელიგიათა მისწრაფება, ჩაიკეტონ საკუთარ თავში და თავი დაიცვან გლობალიზაციის უარყოფითი შედეგებისაგან.

მსოფლიო ქვეყნების დაძაბული რელიგიური ცხოვრების ფონზე, საინტერესო პროცესები მიმდინარეობს თანამედროვე საქართველოშიც. მას შემდეგ, რაც სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა მოხდა, ქართულმა ეკლესიამ ბევრი რამ გააკეთა მდგომარეობის გამოსასწორებლად. მაგრამ

საქართველოში დღესაც დაძაბული რელიგიური პროცესები მიმდინარეობს სხვადასხვა კონფესიებს შორის. მართლმადიდებლური ეკლესია იბრძვის იმისათვის, რომ საკუთარი მრევლი დაიბრუნოს და ეკლესიამაც დაიკავოს მისი ტრადიციული ადგილი. ყოველივე ეს კი შეცვლილ ისტორიულ ვითარებაში ადვილი არ არის. საქართველოში არსებული ყველა კონფესია უნდა ზრუნავდეს ტოლერანტობის, მშვიდობის შესანარჩუნებლად. გამომდინარე აქედან, მნიშვნელოვანია სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ყველა ასპექტის გააზრება. რომელშიც განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობას. ამ ორი უმნიშვნელოვანესი ინსტიტუტის სწორი ანალიზის გარეშე შეუძლებელი იქნება წარმატებული ქართული სახელმწიფოებრიობის შექმნა, რელიგიური მშვიდობის უზრუნველყოფა მრავალკონფესიურ საქართველოში.

საქართველოში მართლმადიდებლობას კონკურენციას უწევს არა მარტო ისტორიული კონფესიები, არამედ არატრადიციული და ახალი რელიგიური დაჯგუფებები. ამ კონკურენციის სამართლებრივი და ადმინისტრაციული შეზღუდვა დაუშვებელია. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ კონკურენტი არარელიგიური სწავლებანი მისწრაფვიან გაბატონებისაკენ და ცდილობენ გააძვეონ ეკლესია. დღეს რელიგიური პროცესები საქართველოში დინამიკური და უმართავია. ის, რაც ახლა ჩვენს ქვეყანაში ხდება, დიდი ხნის მანძილზე რელიგიური კონფესიებისა და ორგანიზაციების უუფლებობით და მათი სურვილების ჩახშობით არის გამოწვეული. ეს არის ბუნებრივი რეაქცია სასულიერო პირებისა, დაიკავეს შესაფერისი ადგილი შეცვლილ ვითარებაში. რა იქნება ხვალ ქვეყნის შიგნით, რა როლს შეასრულებს რელიგია საზოგადოების ცხოვრებაში, ქართული სახელმწიფოებრიობის განმტკიცებაში, როგორი ურთიერთობები დამყარდება სხვადასხვა კონფესიებსა და დენომინაციებს შორის, რამდენად ექნება ადამიანს უფლება აირჩიოს მისთვის სასურველი რელიგია, რამდენად იქნება დაცული რელიგიური უმრავლესობის უფლებები, რელიგიური უმცირესობების უფლებები, ათეისტთა უფლებები, როგორ განვითარდება რელიგიათშორისი, კონფესიონალური ურთიერთობები, ამას უახლოესი წლები გვიჩვენებს...

კარგად რომ გავერკვეთ იმ რელიგიურ პროცესებში, რომლებიც ახლა მიმდინარეობს ჩვენს ცხოვრებაში, ამისათვის

აუცილებელია უფრო დრმად ჩაიხედოთ საქართველოს ისტორიაში, ქართველთა სულიერ ცხოვრებაში, ჩვენი ხალხის მისწრაფება-სურვილებში, ცალკეულ ნიუანსებში, პრაქტიკულ რელიგიურ საქმიანობაში, რათა ნათლად გავარკვიოთ რწმენის როლი როგორც ჩვენს წარსულში, ასევე თანამედროვე ვითარებაში.

თუ რა იყო ქრისტიანობა ქართველთათვის, რა როლს ასრულებდა იგი ჩვენს ცხოვრებაში ეს საკმაოდ კარგად არის ცნობილი და ყველას მიერ აღიარებული.

სამეცნიერო თუ მხატვრულ ლიტერატურაში ამ მხრივ სრული ერთსულოვნებაა: ქრისტიანობა ქართველთათვის იყო რწმენაც, მსოფლმხედველობაც, ცხოვრების წესიც. უმეტესად სწორედ მასთან იყო დაკავშირებული ტრადიციები, წეს-ჩვეულებანი, საერთოდ ყოფა, კულტურა; რომ იგი იყო ის ფარი, რომლის მეოხებითაც მრავალი საუკუნის მანძილზე თავს ვიცავდით მრავალრიცხოვანი მტრისაგან, რომლებიც სხვა სარწმუნოებით შეიარაღებულნი მოდიოდნენ ჩვენს დასაპყრობად და მის თავზე მოხვევას ცდილობდნენ. ქრისტიანობა ქართველთათვის მარტო სარწმუნოება არ იყო, არამედ ყოველივე ის, რაც მას ქართველად ხდიდა. ამიტომ, იგი მარადღუამს მოგვიწოდებდა, შეგვენარჩუნებინა ჩვენი ენა, მეობა, თავისებურებანი", არ ავთქვეფილიყავით სხვა ხალხებში. მისი მეოხებით, როგორც ვხედავთ, შევძელით კიდევ აქამდე მოგვეღწია.

თანამედროვე ქართული სახელმწიფო ახლა, ჩვენი მონაწილეობით იქმნება, ქართული სახელმწიფოებრიობის მრავალსაუკუნოვანი გამოცდილება სხვა ეპოქებისა და სხვა სისტემების გამოცდილებაა და დღეს ნაკლებად გამოსადეგი. ამიტომ მნიშვნელოვანია სახელმწიფოებრივი ცხოვრების ყველა ასპექტის სწორად გააზრება. ერთ ერთი ასეთი ასპექტია - საქართველოს სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობა. მათი სწორი ანალიზის გარეშე, შეუძლებელია წარმატებული, მდგრადი, თანამედროვე ქართული სახელმწიფოს შექმნა.

რელიგიური მშვიდობის უზრუნველყოფა მრავალკონფესიურ საქართველოში, რომელსაც, თავის მხრივ, რელიგიურ და ცივილიზაციურ ბაბილონში – კავკასიაში მიუჩინა ადგილი განგება. როგორია ის ახალი გარემო, რომელშიც უხდება არსებობა საქართველოს მართლმადიდებლურ ეკლესიას?

1990 წლიდან დღემდე ეკლესია მოღვაწეობს ისეთ სეკულარიზებულ სახელმწიფოში, სადაც დეკლარირებულია რელიგიისადმი სახელმწიფოს მსოფლმხედველობრივი ნეიტრალობა, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლება ქმნის კონკურენტულ რელიგიურ გარემოს, მსოფლმხედველობრივი მრავალფეროვნების შესაძლებლობას.

სეკულარიზებული სახელმწიფოსა და ეკლესიის განსხვავებული მიზნები, სეკულარული ცნობიერებისა და განსხვავებული მსოფლმხედველობის მქონე ჯგუფების არსებობა ქმნის ეკლესიისადმი სხვადასხვაგვარი დამოკიდებულების საფუძვლებს. ამ დამოკიდებულებაში არის კეთილგანწყობაც კი. არსებული გარემოს ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელია რელიგიური და მსოფლმხედველობრივი კონკურენციის რეჟიმის არსებობა. გლობალიზაცია, სახელმწიფოს საეროობის პრინციპი, რწმენისა და სინდისის თავისუფლება ქმნის კონკრეტულ მსოფლმხედველობრივ გარემოს. მართლმადიდებლობას კონკურენციას უწევს არა მარტო ისტორიული კონფესიები, არამედ არატრადიციული და ახალი რელიგიური დაჯგუფებები. ამ კონკურენციის სამართლებრივი, ან ადმინისტრაციული შეზღუდვა დაუშვებელია. ამასთანავე, კონკურენტულ გარემოს ქმნის, ასევე, სხვადასხვა საერო არარელიგიური წარმომავლობის იდეოლოგია თუ ფილოსოფიური მოძღვრება. კონკურენტი არარელიგიური სწავლებანი ბუნებრივად მიისწრაფვის გაბატონებისაკენ და ცდილობს, ეკლესია გააძევოს საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან. ქრისტიანობა განდევნოს ცნობიერებიდან, თავიდან აიცილოს ცნობიერების ხელახალი გაქრისტიანება. ყოველი ეს წარმოადგენს კონკურენტი სუბიექტების მისწრაფებას გაბატონებისაკენ და მთი მხრიდან ეკლესიის გაძევება საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან.

სახელმწიფო და ეკლესია არის ორი აბსოლუტურად განსხვავებული ინსტიტუტი, ეკლესიისა და სახელმწიფოს სხვაგვარობა გამორიცხავს ეკლესიისა და სახელმწიფოს ორგანულ ერთიანობას, მითუმეტეს შერწყმას, სახელმწიფოსა და ეკლესიის განსხვავებული წარმოშობა და ბუნებათა განსხვავებულობა განაპირობებს იმას, რომ თითოეულ მათგანს აქვს სხვადასხვა მიზანი და თითოეული მათგანი ამ მიზნის მისაღწევად მოქმედებს თავისი ბუნებით ბუნების ფარგლებში.

სახელმწიფო არ არის მაცხოვრებელი ინსტიტუცია და აქედან გამომდინარე, მისი ამოცანა არ არის ადამიანთა

ცხონება, ამიტომაც სახელმწიფო არ ოპერირებს ცოდვისა და მადლის კატეგორიებით, სახელმწიფო არ წარმართვას ადამიანთა სულიერ ცხოვრებას. ეს არ არის სახელმწიფოს საქმე, ამისათვის არსებობს მხოლოდ ეკლესია, ხოლო ხელისუფლების ფუნქცია, მოციქულთა სწავლებით, **ბოროტების თავიდან აცილებაა: „რამეთუ მთავარნი იგი არა არიან საშინელ კეთილის მოქმედთა, არამედ ბოროტის მოქმედთა... რამეთუ ღმრთის მსახური არს შენდა კეთილისათვის. ხოლო უკეთუ ბოროტსა იქმოდ, გეშინოდენ რამეთუ არა ცუდად ხრმალ აბს, რამეთუ ღმრთის მსახური არს შენდა, რისხვისათვის შურის მაძიებელ ბოროტის მოქმედთათვის“** (რომ.13:3-4); **„დაემორჩილენით უკეთუ ყოველსავე კაცობრივსა დაბადებულსა უფლისათვის: გინა თუ მეფესა რამეთუ ყოველთა ზედა არს; გინა თუ მთავართა, ვითარცა მის მიერ მოვლინებულთა შურის მაძიებლად ბოროტის მოქმედთათვის, ხოლო მაქებლად კეთილის მოქმედთათვის დადუმებლად უგუნურთა კაცთა უმეცრებასა. ვითარცა აზნაურნი და ნუ ვითარცა საფარველად გაქუნ უკეთურებისა აზნაურებაი ეგე, არამედ ვითარცა მონანი ღმრთისანი ყოველთა პატვის სცემდით, ძმათა ჰყუარობდით, ღმრთისა გეშინოდენ, შეფესა პატივსცემდით“** (1 პეტრე.2:13-17).

ეკლესიის ამოცანა არ არის „ხრმლით მშვიდობის იძულებით უზრუნველყოფა“. სწორედ ამიტომ იყო რომ ეკლესია არასოდეს უარყოფდა სახელმწიფოს პოზიტიურ მნიშვნელობას, თუმცა ყოველთვის წარმოაჩენდა სახელმწიფოს შეზღუდულობას და ეწინააღმდეგებოდა მის აბსოლუტურ ღირებულებად მიხნევას. სახელმწიფოს საქმე არ არის რწმენა, სახელმწიფოს არ აქვს უფლება განსაზღვროს ადამიანის ცხოვრების შინაარსი. ადამიანს ხელისუფლების მორჩილება მართებს, იმდენად, რამდენადაც, ეს მორჩილება არ ეწინააღმდეგება ადამიანის საბოლოო მიზანს, ადამიანის განღმრთობას, ღვთის სასუფეველის დამკვიდრებას. **„მორჩილებაი ჯერ არს ღმრთისაი უფროს, ვიდრე კაცთაი“** (საქმ. 5:29). ასე დაუდო ზღვარი ქრისტიანობამ სახელმწიფოს ყოველისშემძლეობას, ასე შეიზღუდა სახელმწიფოს აბსოლუტიზმი ღვთის სასუფეველით.

სახელმწიფოს ამოცანაა, გააცნობიეროს თავისი შეზღუდულობა და იმოქმედოს ამის გააზრებით. ყოველივე ეს ქმნის დაძაბულ ველს ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთობაში. მაგრამ ისიც უნდა აღინიშნოს რომ

დაძაბულობა ყოველთვის არ გულისხმობს მტრობას, მაგრამ გულისხმობს განსხვავებული ბუნების ინსტიტუტების ურთიერთქმედებას, ურთიერთგაყენებას, თანამშრომლობას, დაპირისპირებას.

სერგეი ბულგაკოვი (1871-1944), ამბობს, რომ „თანამედროვე სახელმწიფოში, რომელსაც ჰყავს სხვადასხვა აღმსარებლობისა და რწმენის ხალხი, კონფესიური სახელმწიფო უკვე დიდი ხანია შეუსაბამო იქნებოდა არსებული რეალობისადმი. დღეს კონფესიური სახელმწიფოს არსებობა, როგორც ჩანს სრულიად შეუძლებელია. მოხდა ეკლესიისა და სახელმწიფოს გაყრა, ორივეს სასარგებლოდ და ადრინდელი კავშირის ნაცვლად სხვადასხვა ფორმით ეკლესია გამოყოფო **სახელმწიფოს**“. ალბათ ინსტიტუციური სეკულარიზმი უნდა იქნეს მიჩნეული ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობის ყველაზე მისაღებ მოდელად, რომელიც ეკლესიას აძლევს გარეგან პოლიტიკურ-სამართლებრივ თავისუფლებას, რომელიც აუცილებელია მისი როლის აღსასრულებლად.

როგორი შეიძლება იყოს მისაღები სეკულარიზმი?

მოდელი, რომელიც ინსტიტუციურად ჰყოფს სახელმწიფოსა და ეკლესიას, შეიძლება ეწოდოს ასიმეტრიული ინსტიტუციური სეკულარიზმის მოდელი. რას გულისხმობს იგი? ეკლესია გამოყოფილია სახელმწიფოსაგან და სახელმწიფოს ეკრძალება ეკლესიის საქმიანობაში ჩარევა, ეკლესიას აქვს უფლება, ზეგავლენა მოახდინოს სახელმწიფოს საქმიანობაზე. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საქმეებში ჩაურევლობის სამართლებრივ საფუძველს ქმნის საქართველოს კონსტიტუციის მე-9 მუხლი: „1. სახელმწიფო აცხადებს რწმენისა და აღმსარებლობის სრულ თავისუფლებას, ამასთან ერთად აღიარებს საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებლური ეკლესიის განსაკუთრებულ როლს საქართველოს ისტორიაში და მის დამოუკიდებლობას სახელმწიფოსაგან“. ასეთი სიმეტრიული შეზღუდვა არ არის დადგენილი ეკლესიის მიმართ. კონსტიტუციის მე-19 მუხლში ნათქვამია: „1. ყოველ ადამიანს აქვს სიტყვის, აზრის, სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლება. 2. დაუშვებელია ადამიანის დევნა სიტყვის, აზრის, სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის გამო, აგრეთვე მისი იძულება გამოთქვას თავისი შეხედულება მათ შესახებ. 3. დაუშვებელია ამ მუხლში ჩამოთვლილი

თავისუფლებათა შეზღუდვა, თუ მათი გამოვლინება არ **ლახავს სხვათა უფლებებს**“.

კონსტიტუციის 24-ე მუხლით დადგენილია:

„1. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გააერცულოს ინფორმაცია,გამოთქვას და გააერცულოს თავისი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი **საშუალებებით**.“

კონსტიტუციის 45-ე მუხლის შესაბამისად, **„კონსტიტუციაში მითითებული ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, მათი შინაარსის გათვალისწინებით, ვრცელდება აგრეთვე იურიდიულ პირებზე**.“

ეკლესიისათვის აღმსარებლობის თავისუფლების გამოვლინება, თავისი აზრის გავრცელების უფლება ნიშნავს ეკლესიის სწავლა-მოდერების საჯაროდ ქადაგების უფლებას. ყველაფრის (ადამიანის,ადამიანთა ჯგუფების, ხელისუფლების, პარტიების...) შეფასებას ეკლესიისათვის უდავო ჭეშმარიტებად აღიარებული კრიტერიუმებით. არ არსებობს ადამიანური ცხოვრების რომელიმე სფერო, რომელსაც პირდაპირ ან არაპირდაპირი გავლენა შეუძლია მოახდინოს ადამიანის ბედზე და ამ სფეროს მიმართ ეკლესია დარჩეს გულგრილი.

ეკლესიის სახელმწიფოსაგან გამოყოფა, თავდაპირველად იძულებითი, დღეს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ მიიღო,როგორც ეკლესიის ღირსებისა და მოწოდების შესატყვისი, მაგრამ ეკლესია, ირებს რა იურიდიულ გამოყოფას კეისრის სამფლობელოსაგან, სახელმწიფოსაგან, როგორც თავის გათავისუფლებას, სულაც არ ამბობს უარს თავის ამოცანაზე, მოახდინოს გავლენა სახელმწიფოს მტელ ცხოვრებაზე, სახელმწიფოს მთელ შრეებში შეღწევით. ეკლესიურობის ძალით სახელმწიფოებრიობის ქრისტიანულად გარდაქმნის იდეალი სრულად ძალმოსილია **„სამართლებრივად“ გარდაქმნილი სახელმწიფოსაგან ეკლესიის გამოყოფის ეპოქაშიც, რადგან ეს გამოყოფა მხოლოდ გარეგნულია და არა შინაგანი. ამასთან ერთად, ეკლესიის გამოვლენის საშუალებები იცვლება; გავლენა მომდინარეობს არა გარედან, ზემოდან, არამედ შიგნიდან, ქვემოდან, ხალხიდან და ხალხის მეშვეობით... ხალხი, ერისკაცთა სახით მყოფობს ეკლესიაში, რომელიც გავლენას ახდენს **სახელმწიფოზე ხალხის ძალაუფლების მეშვეობით**...“** (პროტ.სერგი ბულგაკოვი).

გამომდინარე აქედან, აღმსარებლობის თავისუფლება, გამოსატყვის თავისუფლება და ამ თავისუფლებებით რეალური სარგებლობა გულისხმობს ეკლესიის ხელშეუვალ უფლებას, ყველა კანონიერი საშუალებით (აზრის ზეპირი, ან წერილობითი გამოსატყვით, მანიფესტაციით, დემილით, მოქმედებით, უმოქმედობით, სხვა ნებისმიერი ფორმითა და შინაარსით, რასაც მიიჩნევს მიზანშეწონილად და რაც არ ეწინააღმდეგება კანონმდებლობას) ზეგავლენა მოახდინოს სახელმწიფოზე, ხელისუფლების პოლიტიკაზე. შესაბამისად სახელმწიფო არ არის დაცული ეკლესიის ზეგავლენისაგან.

ქრისტიანობის, ქრისტიანული ეკლესიის მიზანი არ შეიძლება იყოს რომელიმე ერის ეროვნული იდენტობა და ეროვნული იდენტობის განსაზღვრა და ამ იდენტობის შენარჩუნებაზე ზრუნვა. რა თქმა უნდა საქართველოს არსი და მისი ადგილი ცივილიზაციათა სისტემაში, ფასეულობათა სისტემა, სოციალურ ურთიერთობათა ხასიათი, ქართული სამართლის ეთიკა და პიროვნებისადმი სახელმწიფოსა და სამართლის დამოკიდებულება სწორედ საქართველოს ქრისტიანულმა არჩევანმა განსაზღვრა, მაგრამ ეს იყო ჩვენი ქრისტიანობის შედეგი და არა გაქრისტიანების მიზანი. ამასთანავე მართლმადიდებლობა, როგორც ეროვნული იდენტობის განმსაზღვრელი, არ არის უცვლელად მოქმედი ფენომენი.

ჩვენი ისტორიის განსაზღვრულ პერიოდში კონფესიურად ერთგვაროვანი ქართველი ერი დანაწევრდა და დღეს მართლმადიდებლობა არ არის ყველა ქართველის აღმსარებლობა. უფრო მეტიც, არცთუ შორეულ წარსულში ქართველთა უდიდესი ნაწილის ცნობიერებისა და ფასეულობათა სისტემის განმსაზღვრელი იყო ათეიზმი. მართლმადიდებლობას დღესაც შეუძლია მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს საქართველოს მოქალაქეების მსოფლმხედველობასა და ცხოვრების წესზე, საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა მხარეზე, განსაზღვროს დომინანტურ ფასეულობათა სისტემა, მაგრამ ამის შესაძლებლობა და სრული უფლება აქვს ყველა სხვა კონფესიას, ყველა სხვა არალეგიტიმურ ფილოსოფიურ სისტემასა თუ ათეიზმს.

შეუძლებელია დადგინდეს რაიმე სამართლებრივი ნორმა, ან მიღებულ იქნას პოლიტიკური გადაწყვეტილება იმის შესახებ, რომელი კონფესია თუ მსოფლმხედველობა იქნება

ჩვენი ეროვნული იდენტობის განმსაზღვრელი. წარსული არ ქმნის რაიმე სახის გარანტიებს.

მართლმადიდებელი ეკლესია არსებობდა სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა პოლიტიკურ რეჟიმებში... და იგი არასოდეს არ კარგავდა თავის სისაყესსა და ძალმოსილებას... არ არსებობს რაიმე შინაგანი და ურღვევი კავშირი მართლმადიდებლობასა და ამა თუ იმ პოლიტიკურ წყობას შორის, და ამიტომ მართლმადიდებლებს შეიძლება ჰქონდეთ სხვადასხვა პოლიტიკური შეხედულებები და სიმპათიები... ვიმეორებთ, არ არსებობს დოკმატური კავშირი მართლმადიდებლობასა და განსაზღვრულ პოლიტიკურ ფორმას შორის. მართლმადიდებლობა თავისუფალია და იგი არ უნდა გახდეს ამა თუ იმ პოლიტიკური რეჟიმის მსახური. მას აქვს რელიგიური, მაგრამ არა პოლიტიკური იდეალი ხელისუფლების კურთხევისა და ხელისუფლების ჩართულობისა ეკლესიის სტიქიაში, მაგრამ ეს არ არის იდეალი ორი მახვილის ფლობისა ან ეკლესიური სახელმწიფოსი... არც პაპოცეზარიზმი, არც ცეზაროპაპიზმი“ (პროტ. სერგი ბუღაკოვი).

უნდა ითქვას, რომ ამაჟად მთელი მსოფლიო სეკულარული გახდა. უკეთეს შემთხვევაში იგი ადამიანს ეუბნება: „თუ გინდა - გწამდეს, მაგრამ არც ერთ შემთხვევაში არ ჩარიო რელიგია ცხოვრების არც ერთ სფეროში, არც ხელოვნებაში, არც პოლიტიკაში, არც მეურნეობაში. აქ არ არის რელიგიის ადგილი!“

იმედია, რომ დადგება ქვეყანაში ისეთი დრო, როცა კონფესიათა შორის მშვიდობა დაისადგურებს, ადგება ქართველთათვის ისტორიულად დამახასიათებელი ტოლერანტობა. ეს კი საწინდარი იქნება ქვეყნის დემოკრატიზაციისა და უმაღლესი ზნეობის ზეიმისა. საქართველო მალე უნდა ჩადგეს ცივილიზებული ქვეყნების რიგში. ამას იგი იმსახურებს თავისი დიდი წარსულით, კულტურით, ხელოვნებით და სულიერებით.

ლიტერატურა

References:

1. TofCiSvili r. eTnoistoriuli etiudebi. wigni I. Tbilisi, 2005 .
2. zoiZe o. saxelmwifosa da eklesiis urTierTobis ramdenime aspekti. <http://www.orthodoxtheology.ge/church-and-state-relation/> (23.06.2014)

3. fanjikiZe T. religiuri procesebi saqarTveloSi meoce da ocdameerTe saukuneTa mijnaze. Tbilisi 2005.

BELLA KOPALIANI **Confessional Relations in Contemporary Georgia**

Summary

In the context of the tense religious life of world countries, interesting processes are taking place in modern Georgia too. After the restoration of state independence, the Georgian Church has done much to improve the situation. But nowadays in Georgia tense religious processes among different confessions are still taking place. The Orthodox Church is struggling to regain its own parish and to take its traditional place. All of this is not easy in changed historical circumstances. All existing confessions in Georgia should care for preserving tolerance and peace. Therefore it is important to consider all aspects of national life, in which the relationship between the state and the church occupies a special place. Without the correct analysis of these two most important institutions, it would be impossible to create successful Georgian statehood and to ensure religious peace in a multi-faith Georgia.

Christianity has given certain direction to the development of human civilization.

If not Christianity ethnic composition of our planet probably would be different. Thereby religion including Christianity has played significant role in shaping ethnic entity units. Only the ones with high social and cultural development level confessed Christianity. In places with absence of equivalent conditions Christianity could not settle down.

Georgian Nationality is among nationalities which have confessed Christianity after 300 years B.C., at the beginning of fourth century. It is also known that long before proclaiming Christianity as state religion there where Christian communities existing in Georgia which is also evident by archeological researches.

Georgia, which was located at the West and the East of religious crossroad (Zoroastrianism and after Islam) always tried to move forward to the western culture, but by confessing Christianity Georgia has chosen it's direction. But this road did not appear easy. Beside Georgian nation always tried to find the new ways to the religious cultural universe.

With today's religious movements specialists refer on two tendencies. First aspiration for Post concessive and interreligious world, the bright example of this is ecumenical movement and its opposite second tendency,

for the religions to isolate themselves and defend from globalization negative side results.

Alongside harsh and dangerous religions processes in the world, interesting processes are occurring in modern Georgia. After proclaiming independency Georgian Church has hardly tried to stabilize the situation. But nowadays there are still tense processes happening within different confessions. Orthodox Church is fighting for regaining back its followers and its traditional place among Georgians. All this is not easy in modified historical environment.

All existing confessions in Georgia have to care to maintain tolerance and peace. Deriving from mentioned it is important to realize all aspects of national life. Without the right analysis of these two institutes it will be impossible to built the statehood and religious peace in multi confessional Georgia. Within which the relationship between the state and Church takes an important place.

Not only traditional, historical confession is competing with Georgia Orthodoxy, but also other non traditional religious groups are emerging. It is prohibited to restrict this competitiveness under legislative and administrative measures. Also has to be noted that competitive non religious studies are aiming for dominance and are trying to isolate the church from social life

Hopefully, there will come a time, when there will be peace among confessions in the country and the tolerance seen in history will be restored for Georgians. This will be a prerequisite for the country's democratization and high moral triumph. Georgia will soon have to become a civilized country. Georgia deserves it for its great history, culture and spirituality.

Keywords: Confessional relations, Georgia

Reviewer: Professor Igor Kveselava, Georgian Technical University

Белла Копалиани

Конфессиональные отношения в современной Грузии

Резюме

На фоне напряженной религиозной жизни, протекающей в различных странах мира, интересные процессы происходят в современной Грузии. После того, как произошло восстановление государственной независимости, Грузинская церковь сделало многое для исправления существующего положения.

Однако, в Грузии и сегодня между различными конфессиями ведутся напряженные религиозные процессы. Православная церковь борется за возвращения собственной паствы и за то, чтобы Церковь заняла свое традиционное место. Осуществить все это в изменившейся исторической обстановке является не легким.

Все конфессии, существующие в Грузии, должны заботиться о толерантности и сохранении мира. Исходя из этого, важным является осмысление всех аспектов государственной жизни. Особое место, в котором занимают взаимоотношения между государством и церковью. Без правильного анализа этих двух важнейших институтов невозможным будет создание успешного грузинского государства, обеспечения религиозного мира в многоконфессиональной Грузии.

Христианство дало определенное направление развитию цивилизации. Если бы не христианство, наверное, был бы совсем иной этнический состав нашей планеты

Исходя из этого религии, и в том числе, христианство, сыграло большую роль в формировании этнического единства. К христианству приобщались только те народы, кто находился на верхней ступени культурного и социального развития. А там, где этих условий не было христианство не закрепилось.

Грузинская нация, среди тех наций, которая приняла христианство спустя 300 лет со дня рождения Христа. в начале 4 века, хотя известно, что до провозглашения христианства государственной религией, в Грузии существовали задолго до этого христианские племена, что подтверждают археологические данные.

Грузия, которая существовала на перекрестках западной и восточной, христианской и восточной религии (пока мездианской а потом мусульманской) всегда старалась идти к более цивилизованному Западу. Но с принятием христианства Грузия уже определила свою дорогу, хотя эта дорога оказалась непроста. Несмотря на это, грузины всегда старались найти пути цивилизованному, религиозному пространству.

В сегодняшней мировой религии, по признанию специалистов, намечаются две тенденции, первая посткофенистическая и интеррелигиозная, ярким проявлением, которой является экуменистическое движение и противоположная ей, вторая тенденция - стремление религий закрыться в себе и защитить себя от отрицательных последствий глобализации.

На фоне напряженной религиозной жизни в мире, интересные процессы происходят в современной Грузии, после того, как была восстановлена независимость государства, грузинская церковь

сделала многое для изменения положения. Но в Грузии и сегодня происходят напряженные религиозные процессы среди различных конфессий, православная церковь борется во имя того, чтобы вернуть свой приход, дабы церковь заняла свое традиционное место.

Все это осуществить в измененных исторических условиях непросто. Все конфессии, существующие в Грузии, должны заботиться о сохранении толерантности во имя упрочения мира. Исходя из этого, очень важно учитывать все аспекты, существующие в государстве, в которой значительное место занимают взаимоотношения государства и церкви. Без верного анализа этих двух институтов невозможно будет создание успешного грузинского государства.

В Грузии христианству конкуренцию составляют не только исторические конфессии, но и нетрадиционные и новые религиозные группировки. Ограничения юридического и административного характера такой конкуренции не подлежат. Надо отметить и то, что конкуренты нерелигиозных учений стремятся к господству и пытаются изгнать церковь из общественной жизни.

Ключевые слова: Конфессиональные отношения, Грузия.

Рецензент: Профессор Игорь Квеселава, Грузинский технический университет.

УДК 351.84

Инна Лопатченко

ОРГАНИЗАЦИЯ ДОСУГА ДЕТЕЙ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ КАК СПОСОБ ПРОФИЛАКТИКИ СОЦИАЛЬНОГО СИРОТСТВА

В статье проведен анализ зарубежного опыта в организации досуга детей и молодежи, как способ профилактики социального сиротства. Рассмотрена организация «Клубов мальчиков и девочек Америки», спортивная жизнь университетов США, а также новые методы театрального досуга среди школьников в Японии.

Ключевые слова: социальное сиротство, организация досуга, профилактика, зарубежный опыт.

В наше время на постсоветском пространстве существует проблема несовершенства семейной политики, которая должна быть в гораздо большей степени направлена не просто на увеличение численности населения, а на воспроизводство социально активного и образованного поколения. Можно говорить о недостаточности мер социальной, семейной и демографической политики, которые не направлены на устранение причин и коррекцию негативных явлений. Постоянное запаздывание государственных институтов в выявлении семейного неблагополучия и оказании помощи семье в период кризиса, неэффективное законодотворчество, стали причиной неуправляемого роста социального сиротства детей, семейного насилия и вторичного сиротства. Поэтому применение именно зарубежного опыта работы над организацией досуга детей и молодежи, применение нестандартных мер по решению вышеизложенных проблем является весьма действенным инструментом профилактики социального сиротства.

Как показывают исследования, отношение государства к сиротам – весьма чувствительный индикатор, позволяющий фиксировать трансформации педагогической и воспитательной идеологии, анализ которой позволяет выявить динамику представлений о функциях и ценностях семьи, а также о ее роли в рамках той или иной общественной системы [1]. В вопросах профилактики социального сиротства, изучения самого феномена, мы находимся на начальных стадиях формирования норм и принципов. Поэтому в исследовании профилактических предложений в первую очередь обращаем внимание на уже используемый широкий опыт развитых зарубежных стран.

Авторы утверждают что, социальное сиротство — чрезвычайно сложный и противоречивый для анализа феномен, актуальность

которого для постсоветского пространства обозначилась лишь с конца XX века [1, с.33-35]. Обострение социальных проблем сиротства в наши дни в немалой степени обусловлено проблемами всего общества в условиях быстрых социальных перемен. В частности, массовость таких проявлений аномального родительского поведения, как «отказничество» или алкоголизм, которые прямо или косвенно ведут к увеличению количества детей-сирот, может быть объяснена именно общественной деморализацией, связанной с быстрой сменой социальных идеалов, с перестройкой всей системы социального контроля, деградации семейных ценностей, когда ребенок перестает быть сверхценностью семьи.

Как отмечает исследователь данного феномена И. Осипова, «социальное сиротство представляет собой феномен, в котором в полной мере воплотилось анемичное состояние современной семьи, а так же всего общества. Учитывая тот факт, что увеличение числа обездоленных детей происходит на фоне сокращения общей численности детей, тенденция увеличения социального сиротства крайне тревожна. Усилия государства по улучшению демографической ситуации могут быть поставлены под удар дальнейшим ростом числа детей-сирот» [1, с. 21-23].

Проблема социального сиротства является не только данностью нашего времени, а есть феноменом, который существовал постоянно. В любых, даже самых успешных, с точки зрения экономики и социальных благ, зарубежных странах существует данная проблема. В социалистических странах, проблема стояла не столь остро как сейчас, так как любые негативные явления, связанные с ребенком, передавались огласке и информация из детских садов, школ передавалась по выстроенной цепочке государственной опеки. К тому же, в то время более действенным было общественное мнение и порицание.

В контексте данной проблемы сегодня возникает острая необходимость бороться не только с последствиями этого феномена, а в первую очередь, находить и применять методы профилактики социального сиротства. Одним из действенных методов такой профилактики является организация досуга у детей и молодежи. Организация досуга является многоступенчатым методом профилактики, который раскрывают с таких позиций:

- отвлечение детей от неблагоприятной ситуации в проблемных семьях;
- помощь в социализации детям, оказавшимся в неблагоприятной ситуации;

- закладывание моральных норм для молодых людей, которые растут в проблемных семьях и в скором времени сами станут родителями;
- развитие навыков необходимых в дальнейшей, «взрослой жизни».

Во времена Советского союза организация досуга детей и молодежи были фактически методами профилактики социального сиротства. В условиях трансформации постсоветского пространства произошли изменения, от которых в наибольшей мере пострадали дети. Повсеместный развал выстроенной системы опеки и организованных центров досуга привел к огромному проценту социальных сирот. Подхлестнуло процентный рост этого феномена желание бороться с демографическим кризисом экономическими рычагами. Так, в Украине, в 2005 году инициативу по выплате существенной финансовой помощи за каждого рожденного ребенка от премьер-министра Ю. Тимошенко, поддержал Президент В. Ющенко. Тогда за первого ребенка суммарно выплачивали чуть меньше двух тысяч долларов, за второго около четырех, за третьего около шести тысяч долларов. Инициатива всем украинским обществом была принята очень положительно, со временем эти суммы увеличивал каждый из следующих президентов, пользуясь как козырем в предвыборных играх. Но, к сожалению, данное новшество обернулось ростом социального сиротства в Украине, так как определенная часть семей умышленно рожали детей ради государственных выплат и впоследствии, оставляли детей без должного внимания, а иногда и вообще без внимания. Поэтому, важно в данном вопросе профилактики социального сиротства рассмотреть именно опыт зарубежных стран с давно сформировавшимися общественными ценностями и моральными нормами.

Рассматривая зарубежный опыт управления и деятельности органов власти с молодежью, можно отметить, что важным направлением совершенствования механизма взаимодействия государства и институтов гражданского общества в сфере социализации молодежи является создание сети молодежных клубов.

Как показали исследования ООН, молодежь из семей с низким уровнем дохода часто находится в неблагоприятном положении с точки зрения их участия в организованных и структурированных формах досуга и свободного времени. Это происходит по трем причинам: в связи с финансовыми трудностями молодежи; отсутствием информации у молодежи о такой деятельности; отсутствием информации у молодежи о местонахождении мест для

организации их досуга. В настоящее время все эти три причины касаются и украинской молодежи. В этой связи рассмотрение опыта США по организации досуга молодежи в клубных объединениях представляет интерес.

И. Новикова указывает, что в американских социальных науках сформирована точка зрения относительно досуга как элемента образа жизни, находится во взаимосвязи с социальными институтами, социальной структурой и культурой общества. Это повлияло на организацию досуга детей и подростков в США в национальных масштабах [2].

Организация «Клубы мальчиков и девочек Америки» (Boys & Girls Clubs of America, BGCA) одна из крупнейших детских организаций не только в США, но и в мире. Эта организация, призванная способствовать максимальному раскрытию потенциала детей, особенно тех из них, кто нуждается в особой помощи. Всего в США существует около 4000 таких клубов. Устав Клубов утвержден Конгрессом США [3; 22-27].

Клубы мальчиков и девочек Америки (BGCC) предназначены для детей школьного возраста от 6 до 18 лет. Они предоставляют образовательные и развивающие программы для детей и подростков. Клубы предлагают программы в пяти основных сферах: программы лидерских качеств; образование для карьеры; программы поддержания здоровья и развития жизненных навыков; программы по искусству; спортивные программы и программы отдыха. Клубы способствуют расширению социальной помощи в организации досуга молодежи в сотрудничестве со школами, общественными группами и семьями.

Конгресс США обновил устав организации. Систему неформального руководства клубов разработал Джон Коллинз. Процедура Коллинза представляет собой четко спланированную социально-научную систему работы с молодежью, способствует их развитию в направлении к успешной, продуктивной деятельности в будущем. Эта система легла в основу создания среды клубов. Члены организации считают, что развитие личности в активной деятельности - основной аспект любой программы клуба. Кодекс клубов предполагает (1950 г.) включение молодежи в активную социальную деятельность, что является определяющим.

Хорошо продуманная инфраструктура клубов представляет собой взаимодействие отдельных компонентов. Так, входной офис обеспечивает контроль доступа в клуб, выступает в качестве информационного центра и создает чувство принадлежности к клубу. Основные секции клуба организуют занятия в таких областях, как

искусство, наука и практика. Клубы имеют помещения для образовательных и технологических центров, в которых есть комнаты для диспутов и дискуссий, современная компьютерная техника и информационная база. Эти центры могут служить дополнительными конференц-залами для реализации профилактических программ. ВГСА определила приоритетные образовательные программы с целью помощи молодежи в школе и для построения профессиональной карьеры. Клубы предлагают множество инициатив, включая помощь при выполнении домашних школьных заданий, освоении программ компьютерной грамотности и т.д. [4].

Основные характеристики клуба для мальчиков и девочек имеют решающее значение для оказания положительного влияния на молодежь. Клубы предназначены для всей молодежи. Педагоги клуба способны охватить работой всех детей, включая тех, кто не может позволить себе другие общественные программы [5].

Новые клубы появляются в США постоянно по инициативе частных лиц. Помощь, согласно Уставу о клубах Конгресса США, им оказывают местные органы власти, гражданские, общественные организации и предприятия. А также к работе клубов привлекаются общественные лидеры в сфере бизнеса и промышленности.

Опыт деятельности крупнейшей национальной организации по поводу досуга детей и молодежи, который способствует развитию личности, воспитанию гражданской позиции мальчиков и девочек США, изучается в международных масштабах и во многом влияет на принципы и программы организации досуга детей в различных странах мира. Интересным он есть и для Украины.

Особого внимания заслуживает вопрос студенческого самоуправления в сфере досуга молодежи. Опыт зарубежных стран показывает, что наличие действенного механизма самоорганизации студенчества является важным моментом в вопросах социализации молодежи. Так в университетах США общественную жизнь студентов обычно проходит в колледжах-общешитиях и в так называемых «обеденных клубах» (англ. Eatingclubs). Студенты получают возможность выбрать и присоединиться к одному из «обеденных клубов» на втором курсе. Характерно и уникальное явление студенческой жизни это то, что «обеденные клубы» независимы от университетской администрации и служат популярным местом для проведения студенческих обедов и вечеринок в течение учебного года. В университетах существуют также и другие студенческие клубы. Так в базе данных Принстонского университета на 2012 насчитывается около 300 студенческих организаций [3].

Кроме того, в Принстонском университете проводятся конференции, которые организуются самими студентами, это «Модель Организации Объединенных Наций» (англ. «ModelUnitedNations», сокр. MUN) и конференция PMUNC для школьников и PICSim для студентов. По итогам этих конференций ежегодно студенты организуют «Малый Конгресс» (англ. «Model Congress») для школьников.

Важным механизмом социализации молодежи является организация спортивной жизни университета. Так, следуя стандартной американской спортивной категоризации, в университетах США существуют спортивные команды трех уровней. Так называемые «университетские» (англ. Varsity), спортивные команды, что официально представляют университет, «Клубные» (англ. Club) которые не зависят от университетской администрации и «внутриуниверситетские» (англ. Intramural) спортивные команды, что соревнуются внутри университета, редко встречаясь с командами из других университетов. В Принстонском университете ведущими являются первые и вторые виды команд, так, в университете существует тридцать восемь «университетских» и тридцать пять «клубных» спортивных команд [6].

Интересные новшества с точки зрения организация досуга детей можно почерпнуть в Японии. В их прогрессивном обществе, существуют, как ни странно свои перегибы и перекосы, с которыми начали бороться на государственном уровне, организовав досуг для детей и молодежи. Основные проблемы японского общества относительно детей:

- строгая культура субординации, которую закладывают с самого детства;
- острый страх одиночества, который приводит к очень частым в Японии психическим расстройствам и самоубийствам;
- моно направленность японской педагогики на воспитание человека, который слаженно работает в коллективе.

С одной стороны, проблемы в Японии кажутся больше надуманными, чем реальными. Но при фактическом их рассмотрении, оказывается, что дети в Японии также подвержены феномену социального сиротства и государство активно ищет пути профилактики данного явления.

Немного о причинах возникающего в Японии социального сиротства. Традиционная японская семья – это мать, отец и двое детей. Раньше семейные роли были четко дифференцированы: муж – добытчик, жена – хранительница очага. Мужчина считался главой

семьи, и все домашние должны были беспрекословно ему подчиняться. В японском языке нет слов «брат» и «сестра». Вместо них говорят ани («старший брат») и отоото («младший брат»), анэ («старшая сестра») и имоото («младшая сестра»). Поэтому идея выше- и нижестоящего никогда не покидает сознание ребенка. Старшего сына заметно выделяют среди остальных детей, он считается «наследником престола», хотя престол – это всего-навсего родительский дом. У старшего ребенка больше прав, но соответственно и больше обязанностей. В этих психологических моментах очень часто закладывается психологическая неуверенность и неустойчивость младших детей [7].

Японцы никогда не повышают на детей голос, не читают им нотаций, не говоря уже о телесных наказаниях. Широко распространен метод, который можно назвать «угрозой отчуждения». Самым тяжелым моральным наказанием является отлучение от дома или противопоставление ребенка какой-то группе. В Японии не сравнивают детей между собой. Воспитатель никогда не будет отмечать лучших и ругать худших, не скажет родителям, что их ребенок плохо рисует или лучше всех бегаёт. Выделять кого-то не принято. Конкуренция отсутствует даже в спортивных мероприятиях – побеждает дружба или, в крайнем случае, одна из команд. «Не выделяйся» - один из принципов японской жизни. Но он не всегда приводит к положительным результатам.

Основная задача японской педагогики – воспитать человека, что работает в коллективе. Для жизни в японском обществе, обществе групп, это необходимо. Но перекоп в сторону группового сознания приводит к неумению самостоятельно мыслить. Более того, идея соответствия единому стандарту настолько прочно укореняется в сознании детей, что если кто-то из них и высказывает собственное мнение, он становится объектом насмешек или даже ненависти. Это явление сегодня особенно распространено в японских школах и получило название «идзимэ» (понятие, близкое нашей армейской «дедовщине»). Нестандартного ученика травят, часто избивают. Японцы и сами прекрасно видят негативные стороны своей педагогической системы. Из-за этой системы получают социальные изгои, группа или коллектив отторгают ребенка, а это в свою очередь приводит к негативному отношению к ребенку со стороны родителей, попыткам подавления творческих начинаний [7]. Эти факторы приводят к тому, что Япония по показателю психических расстройств и самоубийств среди детей от 5 до 16-ти лет на одном из первых мест в мире. Таким образом, возникает определенная категория детей и

подростков, которые оказываются в категории «социального сиротства», с учетом японских реалий жизни. Эти дети лишены должного внимания со стороны родителей тоже по определенным социальным причинам, но сами причины в Японии и постсоветском пространстве весьма разнятся.

Для решения всех вышеперечисленных проблем в Японии подошли творчески. Одним из уникальнейших предложений было участие детей в традиционных театральных японских постановках. Япония - это традиционно театральная страна. Ее театр отличается необыкновенным жанровым разнообразием. Каждый из жанров располагает своим специфическим арсеналом выразительных средств, которыми он воздействует на зрителя. Тесно связанный с общим развитием художественной культуры народа, театр Японии несет на себе ярко выраженную печать, ее национального своеобразия. Уникальное сохранение живой театральной традиции в этой стране связано с завидной устойчивостью ее театральных систем, основанной на стойкости эстетических традиций исполнителей и навыков художественного восприятия публики. В последнее время при школах в обязательном порядке открываются театральные студии, которые направлены на развитие в детях креативности, помощи через актерские методики адаптироваться в обществе, отход от стандартных субординационных методов. Японцы выбрали для развития детей и молодежи три вида театрального искусства – бугаку, ноо и кэгэн. Дети могут сами выбирать театральное направление, самостоятельно принимают решение участвовать в постановках или подготовке сцены, заниматься в большой группе или маленькой, ходить на танцевальные занятия или тренировать голос и интонации.

Программа представления бугаку весьма разнообразна. Она состоит из динамичных и спокойных танцев, исполняемых одним или несколькими танцорами в масках или без них. Большую роль в танцах играют элементы пантомимы. Маски, используемые в танцах бугаку, представляют собой либо человеческие лица японского типа, либо лики фантастических существ и животных. По характеру танцы делятся на несколько типов: бун-номаи, или хирами (мирный танец), - спокойный грациозный танец; бу-но маи (танец воинов) - военный танец с саблями, алебардами или копьями; хасиримаи (танец бегущих) - быстрый танец с оружием, барабанными палочками или другими предметами; добу (детский танец) и т.д.

Ноо, или ноогаку - строгая театральная классика Японии. Это первая всесторонне развитая форма традиционного театрального искусства Японии. Кэгэн - короткая одноактная пьеса комического

или сатирического характера, построенная на диалоге. Обычно кёгэны исполняются на сцене театра ноо в промежутках между его пьесами и являются обязательной частью представления ноо.

Применение данного метода профилактики «отчуждения» детей в семье способствовало снижению показателей психических расстройств у детей, и как показывает культура и традиции Японии в новом более технологичном ключе, театральные занятия и постановки проходят с использованием новых, понятных молодежи гаджетов [7]. Постоянные репетиции, тренировки сценической речи, танцевальные упражнения стимулируют смелость, креативность у детей, дают возможность развивать скрытые таланты.

Таким образом, опыт организации досуга детей в зарубежных странах, доказывает то, что отношение государства к проблемам детей является важным индикатор трансформации педагогической и воспитательной идеологии. Это отражает динамику представлений о функциях и ценностях семьи, а также о ее роли в решении той или иной общественной проблемы и социального сиротства, в частности. В контексте проблемы профилактики социального сиротства возникает острая необходимость бороться не только с последствиями этого феномена, а в первую очередь, находить и применять методы его профилактики. Одним из действенных методов такой профилактики, который широко используется в зарубежных странах, является многоступенчатая организация досуга у детей и молодежи.

ლიტერატურა

References:

1. Осипова И. И. Социальное сиротство: теоретический анализ и практика преодоления / И. И. Осипова.– Н. Новгород: НИСОЦ, 2009. – 208 с.
2. Новикова И. А. Решение проблемы организации досуга детей и подростков в США как способ преодоления неравенства среди молодежи. - Письма в Эмиссия.Оффлайн (TheEmissia.OfflineLetters) [Электронное научное издание (научно-педагогический интернет журнал) Российский государственный педагогический университет им. А.И. Герцена - ISSN 1997-8588, 2012.
3. The Boys & Girls Club Movementwide Profile. Boys & Girls Clubs of America 1275 Peachtree St. NE Atlanta, GA 30309-3506. 404-487-5700. [электронныйресурс]/ URL: www.bgca.org [датаобращения 10.04.2012].
4. Site of Boys & Girls Clubs of America. [электронный ресурс] / URL:<http://familyplus.bgca.org/Pages/Default.aspx> .

[дата обращения 10.04. 2012].

5. Expert Reviews of Boys & Girls Clubs of America (BGCA).

[электронный ресурс]/ URL:

<http://www.bgca.org/whatwedo/Pages/WhatWeDo.aspx> .

- [дата обращения 10.04.2012]

6. WorldLeisureOrganization. [электронный ресурс] / URL:

<http://www.larasa.org.za/Conference.html> .-[дата обращения 10.04.2012].

7. Судзуки М. Японская духовность: в поисках новых ценностей/ М.

Судзуки. - Япония сегодня. - 2013 г. - №8.

Рецензент: Виталий Соловых, доктор наук по государственному управлению, доцент, профессор кафедры политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины.

ირინა ლოპატჩენკო

საზღვარგარეთის ქვეყნებში ბავშვების დასვენების ორგანიზაცია, როგორც სოციალური ობლობის პროფილაქტიკის საშუალება

რეზიუმე

სტატიაში გაანალიზებულია საზღვარგარეთის გამოცდილება ბავშვებისა და ახალგაზრდების დასვენების ორგანიზაციაში, როგორც სოციალური ობლობის პროფილაქტიკის საშუალება. განხილულია “ამერიკის ბიჭებისა და გოგონების კლუბების” ორგანიზაცია, აშშ-ს უნივერსიტეტების სპორტული ცხოვრება, ასევე მოსწავლეების თეატრალური დასვენების ახალი მეთოდები იაპონიაში.

საკვანძო სიტყვები: სოციალური ობლობა, დასვენების ორგანიზაცია, პროფილაქტიკა, საზღვარგარეთული გამოცდილება.

რეკენზენტი: პროფესორი ვიტალი სოლოვიხი, სახელმწიფო მართვის დოქტორი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრა

Inna Lopatchenko

ORGANIZATION OF CHILDREN IN FOREIGN COUNTRIES AS A WAY PREVENTION OF SOCIAL ORPHANHOOD

Summary

The analysis of foreign experience in the organization of children and young people as a way of prevention of child abandonment are in the article. We consider the organization of "Boys and Girls Clubs of America," Sporting Life US universities, as well as new methods of theatrical entertainment among schoolchildren in Japan.

Keywords: social orphanhood, leisure, prevention, international experience.

Reviewer: Vitaly Solovih, doctor of sciences, professor of Political Science and Philosophy Chair of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine.

ნათია ქოიავა

კარგი მოქალაქე – პოლიტიკური სისტემის მორჩილი თუ
ზნეობრივი ადამიანი?

სტატიაში საუბარია ზნეობრივ მოქალაქეზე, მის თვითშეგნებასა და შინაგან კონსტიტუციაზე, ნაშრომში დასმულია შეკითხვები, თუ რას ნიშნავს იყო კარგი მოქალაქე სახელმწიფოში, საკმარისია იყო უბრალოდ კანონმორჩილი თუ საჭიროა საჯარო სიკეთეზე ზრუნვა, ადამიანურ ღირსებასა და ზნეობრივი პრინციპებზე დაყრდნობით? ნაშრომში, გარკვეულწილად, გაიგივებულია ზნეობრივი ადამიანი და კარგი მოქალაქე და საუბარია მათი შეფასების კრიტერიუმებზე.

სტატიაში საუბარია იმაზე, რომ ზნეობრივად, მოქალაქეები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან სახელმწიფოებრივი სისტემების შესაბამისად. სახელმწიფოში არსებული პოლიტიკური რეჟიმი მოქალაქეთა ზნეობრივი სახიათის ჩამოყალიბებაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. ნაშრომში მკაფიოდაა წარმოდგენილი ტოტალიტარულ და დემოკრატიულ სახელმწიფოებში კარგი მოქალაქის შეფასების კრიტერიუმებს შორის განსხვავება, ერთის მხრივ მანკიერი საბჭოთა კავშირისა თუ ნაციზმის, ხოლო მეორეს მხრივ, დემოკრატიული საზოგადოების განხილვის ჭრილში.

საკვანძო სიტყვები: კარგი მოქალაქე, ზნეობრივი პრინციპები, შეფასების კრიტერიუმები, სახელმწიფო სისტემა, პოლიტიკური რეჟიმი. „

**“კარგ მოქალაქეს განსაზღვრავს კანონები, რეჟიმი და
წესები, მაგრამ კარგი პიროვნების ზნეობრივი სახე მყარია
და ნებისმიერი პოლიტიკური რეჟიმის მოთხოვნებზე მაღლა
დგას.”**

არისტოტელე.

ვინ არის კარგი მოქალაქე? შეიძლება თუ არა, კარგი მოქალაქეობა და კარგი ადამიანობა ერთნაირად ზნეობრივად ჩაითვალოს?

როგორც არისტოტელე განმარტავს, მოქალაქეების კავშირის მიზანი კეთილდღეობაა, ეს კავშირი კი სახელმწიფოს წარმოდგენს. ამდენად, მოქალაქის ზნეობა სახელმწიფოზეა დამოკიდებული. [1. გვ. 69] კარგი მოქალაქეობა სახელმწიფოსა თუ საზოგადოებაში არსებული

ნორმების, წესების დაცვას, კანონმორჩილებას, მოლოდინის თანახმად მოქცევას გულისხმობს, ასევე – საზოგადოებრივ საქმეზე, საჯარო სიკეთეზე ზრუნვას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე – თანამოქალაქებთან ერთად. თუმცა, ჩამოთვლილი კრიტერიუმები, შესაძლოა, სრულიად განსხვავდებოდეს სხვადასხვა სახელმწიფოსა თუ ერში, ისევე, როგორც – სხვადასხვა რეჟიმის პირობებში. ტოტალიტარულ სახელმწიფოში, კარგ მოქალაქედ ითვლება ის, ვინც მზადაა, იმოქმედოს მმართველის ნება-სურვილის შესაბამისად, პოლიტიკური ხელისუფლების ინტერესებს დაუქვემდებაროს პირადი შეხედულებები, ღირებულებები, მორალური პრინციპებისა და საკუთარი ოჯახის წევრებისადმი ერთგულებაც კი. მაგალითად, საბჭოთა კავშირში, კარგი მოქალაქეობისთვის, უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელი იყო კომუნისტური პარტიის ფანატიზმამდე მისული ერთგულება.

1932 წელს, როცა საბჭოთა კავშირი საკვების საშინელ ნაკლებობას განიცდიდა და მილიონობით ადამიანი შიმშილობდა, კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების ლიდერმა, იოსებ სტალინმა, საბჭოთა სოფლის მეურნეობის ძირფესვიანი რეორგანიზაცია წამოიწყო, რაც მიწათმფლობელთა სოციალური კლასის, ე.წ. კულაკების მოსპობასა და მთლიანი მიწების კოლექტივიზაციას გულისხმობდა. ეს იმას ნიშნავდა, რომ მიწის ყოველი ნაკვეთი და მასზე მოწეული პროდუქტი მთლიანად სახელმწიფოს საკუთრებაში უნდა ყოფილიყო. შესაბამისად, საბჭოთა ხელისუფლებამ შემოიღო კანონი, რომლის თანახმადაც გლეხებს მოსავლის პირადი მოხმარებისთვის მითვისება ეკრძალებოდათ. ერთმა ციმბირელმა ბიჭუნამ, პავლიკ მოროზოვმა, საკუთარი მამა, სახელმწიფო ქონების მითვისებისთვის, ხელისუფლების წარმომადგენლებთან დაასმინა. ამის გამო, მამამისი დახვრიტეს. ამ ამბიდან ცოტა ხნის შემდეგ, გლეხების ჯგუფმა, რომელსაც ბიჭის საქციელით განრისხებული ბაბუა და ბიძა წინამძღოლობდნენ, პავლიკი სიცოცხლეს გამოასალმა. საბჭოთა ხელისუფლებამ ეს პატარა ბიჭი სამაგალითო მოქალაქედ და ტანჯულ გმირად შერაცხა. [2]

სახელმწიფოში, სადაც საკუთარი მამის დამსმენი ბავშვი შეიძლებოდა, კარგ მოქალაქედ ჩათვლილიყო, არც ბიჭუნას მომხრეებს და არც მის მოწინააღმდეგეებს არ უფიქრიათ იმაზე, რომ მანკიერმა პოლიტიკურმა სისტემამ, ამ ბავშვის

სიცოცხლე, როგორც ზნეობრივად, ისე ფიზიკურად, ბოლოს კი იღეურად დაამახინჯა და შეიწირა.

როცა სახელმწიფოს მიერ განსაზღვრული კრიტერიუმები და მოთხოვნები, კარგი მოქალაქის მიმართ, წინააღმდეგობაში მოდის საყოველთაო მორალურ პრინციპებთან და ადამიანის ზნეობრივ ორიენტრებთან, ეს იმას ნიშნავს, რომ საქმე გვაქვს მახინჯ პოლიტიკურ რეჟიმთან, რომელიც ადამიანს მძიმე დილემის წინაშე აყენებს: დაემორჩილოს სახელმწიფოს მიერ დადგენილ წესებსა და ნორმებს თუ იმოქმედოს საკუთარი სინდისის შესაბამისად. შედეგად, ადამიანი ან წყვეტს ნამდვილ მოქალაქედ და სრულფასოვან ადამიანად ყოფნას და იქცევა მონური ფსიქოლოგიის მქონე, მორჩილ რიგით სუბიექტად, ან მოქმედებს საკუთარი შინაგანი ხმის კარნახით, არ თმობს ღირებულებებს, უარს ამბობს კომფორტიზმზე და შესაძლოა, შეეწიროს კიდევ ამგვარი რეჟიმის წინააღმდეგ ბრძოლას.

როგორც არისტოტელე მიიჩნევს, მოქალაქეები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან სახელმწიფოებრივი სისტემების შესაბამისად. პოლიტიკის მიზანი ადამიანების უმაღლესი სიკეთეა, სამართლიანობა, ანუ ის, რაც ემსახურება საერთო სარგებლიანობას, ასევე, **“მოქალაქეთა აღზრდა კეთილად და მათი გადაქცევა მშვენიერების შემოქმედად.”** [3. გვ. 37]

მოქალაქის ზნეობა სახელმწიფოზეა დამოკიდებული, შესაბამისად, ის, თუ რამდენად ჯანსაღია პოლიტიკური სისტემა, ყველაზე კარგად შეიძლება შეფასდეს იმ მოქალაქეთა მიხედვით, რომლებსაც ეს სისტემა აყალიბებს. აქედან გამომდინარე, ცუდია სახელმწიფო, რომლის მოქალაქეც ბრმად მოქმედებს მმართველი პოლიტიკური ძალის ინტერესების შესაბამისად, ემორჩილება წესებს, მითითებებსა თუ ბრძანებებს, ისე, რომ თავს არ იწუხებს იმაზე ფიქრით, თუ რამდენად შეესაბამება მისი ეს ქმედებები ადამიანის საყოველთაო ზნეობრივ ნორმებს. საუკეთესო სახელმწიფოსა თუ პოლიტიკური სისტემის მიზანი კი მოქალაქეთა ზნეობრივი აღზრდაა. ასეთ სახელმწიფოში, ადამიანის მოქალაქეობრივი ვალი, ქვეყნისა და საზოგადოების კეთილდღეობისაკენ მიმართული ქმედება, მორალური პრინციპებისგან აბსოლუტურად განუყოფელია.

პოლიტიკური რეჟიმის შესაბამისად, მსგავსი პოტენციალის, მისწრაფებების, სურვილებისა თუ მიზნების მქონე ადამიანებს, შესაძლოა, სრულიად განსხვავებული ღირებულებები და

ზნეობრივი განწყობები განუვითარდეთ. სახელმწიფო და პოლიტიკური სისტემა ამ გარემოებათა ჩამოყალიბებაში ძალიან მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. ქვემოთ მოცემული მაგალითი ნათლად გვჩვენებს, თუ რა უზამრახარი გავლენა შეიძლება მოახდინოს პოლიტიკურმა რეჟიმმა მოქალაქეთა ზნეობრივ ხასიათზე:

ნაციზმის პოლიტიკური დოქტრინა ცალსახად ეფუძნებოდა რასობრივი უპირატესობის დოქტრინას. ადოლფ ჰიტლერის ხედვა და მიზანი ე.წ. არიული რასის უპირატესობის ჩვენება იყო, მისი მძვინვარების მიზეზი კი ის, რომ თითქოსდა, გერმანელი ერის სიწმინდეს უცხო რასებისა და Untermenschen-ების (ქვედადამიანების) მიერ შერყვნა ემუქრებოდა. სწორედ ასეთ მსოფლმხედველობაზე დაფუძნებული პოლიტიკის შედეგი იყო მილიონობით უდანაშაულო კაცის, ქალის და ბავშვის სისტემატიური ხოცვა. დაახლოებით 6 მილიონი ებრაელი და მილიონობით სხვა ადამიანი, პოლონელების, ბოშების, სექსუალური უმცირესობებისა და შეზღუდული უნარების მქონეთა ჩათვლით, დაუნდობლად გაანადგურეს. რასობრივი „დაბინძურების“ გამოგონილი პრობლემის ბოლომდე მოგვარებას ნაცისტები ისეთი მონღოლებით ეკიდებოდნენ, რომ მეორე მსოფლიო ომის უკანასკნელ თვეებში, სიკვდილის ბანაკების მუშაობა სამხედრო კამპანიების ხარჯზეც კი გრძელდებოდა. პოლოკოსტი, გაზის კამერებისა და მასობრივ მკვლელობათა შემზარავი სურათი, ბადებს კითხვას: როგორ შეიძლება ასეთი მასშტაბის საშინელება მომხდარიყო ცივილიზებულ ქვეყანაში, როგორ შეეძლო შთამბეჭდავი ჰუმანისტური ტრადიციების მქონე ერს, რომელმაც შვა ამდენი მსოფლიოში საუკეთესო კომპოზიტორი, მწერალი თუ მოაზროვნე, ასეთი რამ დაეშვა? [4. გვ. 39]

ამერიკელი მკვლევარის, ირვინგ კრისტოლის სიტყვებით: **“როდესაც ნაცისტების საქმეს ეცნობი, გუფულაბა საშინელი სიცარიელის შეგრძნება და საგონებელში ვარდები. ნუთუ სულ ესაა? განსხვავება დანაშაულსა და დამნაშავეს შორის წარმოუდგენლად დიდია. ჩვენ ვეღოთ, რომ აღმოვაჩინო ბოროტ ადამიანებს, ბოროტების განსახიერებებს, მანიაკ მხეცებს; მზად ვართ შევისწავლოთ თითოეული ნაცისტის სახის თავისებურება, რათა დავადგინოთ ნაცისტის ხასიათის განუყოფელი ნიშნები. მაგრამ ნაციზმის ლიდერები არ იყვნენ ეშმაკისეულნი, ისინი არ ეთაყვანებოდნენ ბოროტებას. რადგან ნაცისტებს, რაოდენ ირონიულადაც არ უნდა**

ულერდეს ეს, როგორც ადამს და ევას ცოდვის ჩადენამდე, არაფერი გაეგებოდათ კეთილისა და ბოროტისა.” [5. გვ. 16]

პოლიტიკური თეორეტიკოსის, ჰანა არენდტის თანახმად, ერთ-ერთი ასეთი ადამიანი იყო ადოლფ აიხმანი, რომელიც სიკვდილის ბანაკების პროგრამის დიდ ნაწილს ხელმძღვანელობდა (1960 წელს, ისრაელის სადაზვერვო სამსახურმა, “შოსადმა”, ის არგენტინაში შეიპყრო. აიხმანი ბრალეულად სცნეს სამხედრო დანაშაულში და 1962 წელს ჩამოახრჩვეს). არენდტის აზრით, აიხმანი არ იყო მაინცდამაინც განსაკუთრებული, უჩვეულო ადამიანი. მას ძალიან უნდოდა, ცხოვრებაში წარმატებისათვის მიეღწია, განსაკუთრებით ეამაყებოდა, რომ შეეძლო, საქმე შედეგიანად ეკეთებინა. მიუხედავად იმისა, რომ განსაკუთრებულად გამჭრიახი ან დაკვირვებული არ ყოფილა, მაინც ჭკვიანი იყო. არენდტის აღწერით, იგი იყო მერყევი, მაგრამ არა ბევრ სხვა, „ნორმალურ“ ადამიანზე მეტად. აიხმანი ირწმუნებოდა, რომ ებრაელების მიმართ აკვიტებული ზიზღი არ ამოძრავებდა (თუმცა, როგორც ჩანს, ის არ იყო საკმარისად სკეპტიკურად განწყობილი ან დამოუკიდებლად მოაზროვნე, რომ შეწინააღმდეგებოდა მაშინდელ გერმანიაში ფართოდ გავრცელებულ ანტისემიტიზმს). [6] მოკლედ, კრისტოლის სიტყვებით რომ ვთქვათ, „მას არაფერი გაეგებოდა კეთილისა და ბოროტისა“.

აქვე მსურს აღვნიშნო, რომ სინამდვილეში, არ არსებობს ადამიანი, რომელსაც კეთილისა და ბოროტისა არაფერი გაეგება. ყველათვის კარგად არის ცნობილი ზნეობრივი პრინციპების შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა, მათ თანახმად სულაც არ მოქმედებდეს. შეიძლება, ადამიანი უსამართლოდ ან დესპოტურად ექცეოდეს სხვა ადამიანებს, მაგრამ თუ როდესმე მას ანალოგიურად მოექცევიან, ის ამას აუცილებლად გააპროტესტებს.

როგორც თომას მაგშტადტი აღნიშნავს, ის, რაც აიხმანსა და მის მსგავს პირებს ასეთ წვრილმან, უფერულ და ზედაპირულ ადამიანებად წარმოგვიდგენს, არის ზნეობრივი გულგრილობა. ეს ადამიანები იმდენად ზნედაცემულები არ იყვნენ, რამდენადაც – ზნეობრივად გულგრილები. [7. გვ. 40]

მკვლევარები მოგვითხრობენ რიგით ადამიანებზე, რომლებიც მონაწილეობდნენ განსაკუთრებული ბოროტების აქტებში. ისინი გვაგონებენ ჩვენთვის ნაცნობ ადამიანებს, შეიძლება საკუთარ თავსაც კი. რთული არ იქნება

წარმოვიდგინოთ აიხმანი ჩვენთვის უფრო ნაცნობ გარემოში, თუნდაც იმედისმომცემ, პატივმოყვარე ხელმძღვანელ მუშაკად, დიდ კორპორაციაში ან ახალგაზრდა, დაწინაურებაზე მეოცნებე თანამშრომლად, საგარეო უწყებაში. ასეთი პიროვნება, ალბათ, კომპანისათვის ან ქვეყნისათვის თავგადასაკლული, დაწინაურებაზე ორიენტირებული და ხელმძღვანელის მამებელი იქნება. ის შეიძლება, სულაც არ იყოს მოკლებული წესიერ ადამიანურ თვისებებს და ერთგული მეუღლე და მოყვარული მშობელიც იყოს (ნაცისტებისთვის უცხო არ იყო საკუთარი ოჯახების მიმართ სიყვარულის, ერთგულების გამოვლენა). ამ შემთხვევაში მთავარი ისაა, რომ ასეთი ადამიანი იმდენად არის ჩაბმული „რეალურ სამყაროში“, ვიწრო კარიერისტული მიზნების ტერმინოლოგიით რომ ვთქვათ, მას „აბსტრაქტული“ მორალური საკითხებისათვის დრო და ინტერესი არ გააჩნია. [8. გვ. 41]

აიხმანსა და მის მსგავსთ ესმოდათ, რომ მათი მიზანი გაზის კამერებში რაც შეიძლება მეტი ადამიანის განადგურება იყო. ამას გარდა, აიხმანი იმაშიც დარწმუნებული იყო, რომ მის წარმატებას, ძირითადად, ერთი კრიტერიუმით – ეფექტიანობით განსაზღვრავდნენ. აიხმანისათვის მნიშვნელობა იმას კი არ ჰქონდა, რას აკეთებდა, არამედ იმას, რამდენად კარგად აკეთებდა.

ცხადია, ხელისუფლების ბრმა მორჩილება, საზოგადოებრივი ინტერესებისათვის კარგი არასდროს არის, და არც იმას ვამტკიცებთ, რომ პოლიტიკური რეჟიმი ყველა მოქალაქის ზნეობრივ განწყობაზე ერთნაირად მოქმედებს. ყველა გერმანელი ან ევროპელი როდი იყო აიხმანივით გულგრილი ბოროტების მიმართ. ამ მხრივ, აღსანიშნავია ოსკარ შინდლერი (მის შესახებ გადაღებულია მხატვრული ფილმი, „შინდლერის სია“), გერმანელი ბიზნესმენი, ნაცისტური პარტიის წევრი, რომელმაც ჯერ ამუშავა, შემდეგ კი საკუთარი საქმიანი და პარტიული კავშირების გამოყენებით, გადაარჩინა თავისი 1 100 ებრაელი მუშა. [9]

ისმის კითხვა, თუ აიხმანი ჩვეულებრივი, რიგითი ადამიანი იყო, მაშინ ჩვენს დღევანდელ რეალობაში, რატომ არ იქცევა ადამიანთა უმრავლესობა აიხმანივით? საბედნიეროდ, ადამიანების უმრავლესობას ისეთ პოლიტიკურ რეჟიმში უხდება ცხოვრება, რომელსაც ნაცისტურ გერმანიას ვერც კი შეადარებ. გერმანიის ხელმძღვანელობა ადამიანების მასობრივ

განადგურებას აიგივებდა პატრიოტიზმსა და საზოგადოებრივ ინტერესთან. ადამიანი რომ ამ გაბატონებულ აზრს არ აპყობოდა, საჭირო იყო ინტელექტუალური დამოუკიდებლობისა და ზნეობრივი გამბედაობის იშვიათი ერთობლიობა. სამწუხაროდ, ზუსტად ეს თვისებები აკლდა აიხმანისნაირ უამრავ ადამიანს. [10. გვ. 41]

ისტორიის განმავლობაში, სხვადასხვა ზნეობრივი მრწამსის ადამიანები იჩემებდნენ საზოგადოების კარგ მოქალაქეობას. როგორც არისტოტელე განმარტავს, ძველი ბერძენისთვის, მოქალაქეობა მხოლოდ დაბადებისა თუ საცხოვრებელ ადგილთან არ იყო დაკავშირებული. მოქალაქის ცნება სასამართლო საქმეებსა და სახელმწიფოს მართვაში მონაწილეობის უფლებით განისაზღვრებოდა. არისტოტელეს თანახმად, **“კარგი სახელმწიფო წარმოქმნილია არა შემთხვევით, არამედ ცოდნისა და სწორი არჩევნის საფუძველზე. მყარია ის სახელმწიფო, რომელიც იცავს თანასწორობას ღირსებაში და თითოეულს აძლევს იმას, რაც მას ეკუთვნის.”** [11. გვ. 88] გარდა ამისა, იგი ამბობს, რომ **“ზოგი სახელმწიფო არსებობს ძალმომრეობისთვის, და არა ხალხის კეთილდღეობისთვის; იგი ერთმანეთისგან განასხვავებს “მადლა და დაბლა მდგომ” პოლიტიკურ სისტემებს და განმარტავს, რომ “მცდარი პოლიტიკური სისტემები, რომლებიც სწორი სახელმწიფოებრივი წყობიდან არიან გადახრილი, აუცილებლად დაბლა დგანან სწორ პოლიტიკურ სისტემებზე.”** [12. გვ. 66] როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, მოქალაქეები ერთმანეთისგან სახელმწიფოებრივი სისტემების შესაბამისად განსხვავდებიან, აქედან გამომდინარე, მოქალაქის ცნება, ყველაზე მეტად, დემოკრატიულ სახელმწიფოში მცხოვრებთ შეესაბამება.

ადამიანის ღირსება მოქალაქეობის ცნების განუყოფელი ნაწილია. ციცერონი, **“სახელმწიფოს” დასაწყისში, საუბრობს** სწორედ საერთო სიკეთის მსახურებასა და ბუნების მიერ ადამიანისათვის მომადლებულ ღირსების (ანაქე) გრძობაზე. უკიდურესი საფრთხის პირობებში, სხვა ყველა ცოცხალმა არსებამ შეიძლება იმოქმედოს მხოლოდ ისეთი სასიცოცხლო ინსტინქტების კარნახით, როგორცაა შთამომავლობაზე ზრუნვა ან საკვების მოპოვება. ციცერონი, უპირველეს ყოვლისა, **“ბუნებისაგან ბოძებულ” ღირსებაზე** საუბრობს, რომელიც უნიკალური ადამიანური ფენომენია. ღირსების ქონა რაიმე ცოდნის ფლობას არ ნიშნავს, ის მთლიანად ჩვენს

ქმედებებზეა დამოკიდებული და ამ ქმედებებს შორის, გამორჩეული ადგილი სახელმწიფოს მსახურებას უჭირავს. [13. გვ. 26] გამოდის, სახელმწიფო მსახურება თითქმის გაიგივებულია ადამიანურ ღირსებასთან.

მოქალაქეები, როგორც თავისუფალი, თანასწორი და გონიერი არსებები, თვითნებურად, ანუ დესპოტურად არ უნდა იმართებოდნენ. მოქალაქეს შესწევს უნარი, თავად განსაზღვროს, რა არის მისი პიროვნული ღირებულებები, სურვილები, მისწრაფებები, ინტერესები თუ მიზნები.

მოქალაქისთვის, უპირველესი ღირებულება სწორედ **სახელმწიფოებრიობაა**. **“სახელმწიფოებრიობა კი, როგორც ღირებულება, გულისხმობს პიროვნებისათვის საკუთარი ქვეყნის, ერთიან მთლიანობად აღქმას და ამ მთლიანობის დაცვის ვალდებულებას; იგი ასევე გულისხმობს მოსახლეობის ყოველი წევრის მიერ საკუთარი თავის მიკუთვნებას ქვეყნისადმი, როგორც ერთიანი მთლიანისადმი; სახელმწიფოებრიობის ღირებულების გათავისება ნიშნავს, რომ პიროვნება საკუთარ ბედს უკავშირებს ქვეყნის ბედს, ითავისებს ქვეყნის კულტურას, მის ისტორიას და მომავალს – ხდება ქვეყნის მოქალაქე.”** [14. გვ. 17]

ერის პოლიტიკურ კულტურას სწორედ ის ღირებულებები აყალიბებს, რომლებიც ფუნდამენტურია მისი ხალხისთვის. როგორც წესი, საზოგადოებრივი ღირებულებები იქმნება სწორედ მოქალაქეთა ისეთი პიროვნული ფასეულობების საფუძველზე, რომლებიც მათ ერთმანეთთან საერთო აქვთ. ასევე, ადამიანების მიერ მიღებული ყოველდღიური გადაწყვეტილებები სამოქალაქო საზოგადოებაზე აისახება. საზოგადოებრივი ინტერესისთვის არაფერია იმაზე უფრო მნიშვნელოვანი, ვიდრე – მოქალაქეთა ზნეობა, შინაგანი ბუნება, აზროვნება თუ ქცევა. თავის მხრივ, სამოქალაქო საზოგადოება და პოლიტიკური კულტურა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მოქალაქეთა ზნეობრივი ხასიათის ჩამოყალიბებაზე. დემოკრატიულ საზოგადოებებში, პიროვნული ღირებულებები ძალიან ახლოს დგას ძირითად საზოგადოებრივ თუ სამოქალაქო ღირებულებებთან, როგორიცაა თავისუფლება, თანასწორობა, სამართლიანობა, ტოლერანტობა, პლურალიზმი, უსაფრთხოება, კეთილდღეობა და ასე შემდეგ.

ლიბერალური დემოკრატია აღიარებს ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებას და ინდივიდს სოციალური მოქმედების თავისუფალ, დამოუკიდებელ ერთეულად მიიჩნევს.

ლიბერალიზმი ისეთი საზოგადოების ჩამოყალიბებისკენ მიიღწევს, რომლისთვისაც დამახასიათებელი და ღირებულია ყოველი ადამიანის, თითოეული მოქალაქის აზროვნების თავისუფლება, იდეების თავისუფალი გაცვლა; იდეალური სახელმწიფოს მიზანი კი კარგად ინფორმირებული, საზოგადოებრივ საქმიანობაში აქტიურად ჩართული, საკუთარ თავში დარწმუნებული, მოაზროვნე, ღირსეული და გამბედავი მოქალაქეების ჩამოყალიბებაა, რომლებიც შეძლებენ, არ შეურიგდნენ, აღშფოთება გამოხატონ, წინ აღუდგნენ ყოველგვარ უზნეობას, თადლითობას, სიბრყველსა თუ საზოგადოების უუნარობას.

ქვემოთ მოვითხრობთ რეფორმა-ექსპერმენტის შესახებ, რომელიც ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითია იმისა, თუ როგორ აძლევს დემოკრატიული მთავრობა საკუთარ მოქალაქეებს არჩევანის თავისუფლებას, რომ დაემორჩილონ არა შეზღუდვებსა და წესებს, არამედ – ზოგად პრინციპებსა და შინაგან წესიერებას.

დასავლეთ გერმანიის პატარა ქალაქ ბომტეში საგზაო მოძრაობის სერიოზული პრობლემა იდგა. ყოველდღიურად, ათასობით მსუბუქი თუ სატვირთო ავტომანქანის უზარმაზარი კოლონა, მთავარ ქუჩაზე, ფეხით მოსიარულეებისა და მოტოციკლისტების სიცოცხლს საფრთხეს უქმნიდა. ჩვეულებრივი საშუალებები, შექნიშნებით დაწვებული, რადარებით დამთავრებული, ბევრ ვერაფერ შედეგს იძლეოდა.

2005 წელს, ქალაქის მმართველებმა გადაწყვიტეს, **გაეტარებინათ ე.წ. “საერთო სივრცის” რეფორმა, რომელიც გულისხმობს საგზაო მოძრაობის მენეჯმენტის შეზღუდვების საწინააღმდეგო მიდგომას. როგორც ქალაქის მერის მოადგილემ, ვილი ლადნერმა განაცხადა, მათ ძალიან გაუჭირდათ საგზაო მოძრაობის რეგიონალური ბიუროკრატების ამ ერთობ სარისკო ექსპერმენტზე დათანხმება. “ისინი კბილებს აკრაჭუნებდნენ, მაგრამ როგორც იქნა, დაუგთანხმდნენ”, განაცხადა ლადნერმა.**

ბომტეს მოქალაქეებმა გადაწყვიტეს, გაერისკათ. 2005 წლის სექტემბრიდან, მათ დაიწყეს ტროტუარების, ბორდიურების, საგზაო ნიშნების, რადარებისა და შექნიშნების მოხსნა. ეს იყო რადიკალური გეგმის ნაწილი, უარი ეთქვათ საგზაო მოძრაობის თითქმის ყველა წესზე და ემოქმედათ მხოლოდ ზოგადი პრინციპებისა და შინაგანი წესიერების შესაბამისად. 26 ნოემბერს, ბრემენის ქუჩის მცირე მონაკვეთი, ყოველგვარი

ნიშნებისა და შეზღუდვების გარეშე, საგზაო მოძრაობისთვის გაიხსნა. სპეციალურად აღნიშნული ადგილების გარეშე, ადამიანებს შეეძლოთ მანქანების დაყენება ნებისმიერ ადგილას, ისე, რომ შუა ქუჩაში არ მიეტოვებინათ. მხოლოდ ახალი, მოწითალო აგურისფერი ქვაფენილი მძღოლებისთვის წარმოადგენდა სუსტ სიგნალს, რომ ისინი სპეციალურ ზონაში შედიოდნენ. მხოლოდ ორი წესი მუშაობდა: არ უნდა გადაეჭარბებინათ 30 მ/სთ სიჩქარისთვის, რომელიც გერმანიაში დადგენილ ქალაქში მოძრაობის სიჩქარის ლიმიტს წარმოადგენს, და დაეჭირათ მარჯვენა მხარე, როგორც ავტომობილებს, ისე მოტოციკლებსა თუ საბავშვო ეტლებს.

პეტერ ჰილბრიხტმა, ბომტეს პოლიციის ოფიცერმა, რომელიც საგზაო მოძრაობის დაგეგმვაზე პასუხისმგებელი, განაცხადა, რომ ავტოსაგზაო შემთხვევების რიცხვი საგრძნობლად დაიკლებს. ამის დემონსტრირებისთვის, მან შემთხვევით შერჩეულ ადგილას, ქუჩის გადაჭრა სცადა. მისკენ მომავალმა ყველა მძღოლმა სიჩქარე დაუყოვნებლივ შეანელა.

მსგავსი რეფორმა ფეხს იკიდებს ნიდერლანდების, დანიის, ბრიტანეთისა და ბელგიის ქალაქებში, სადაც ასევე მოხსნეს შუქნიშნები და საგზაო ნიშნები იმის საჩვენებლად, რომ ქუჩა ყველასაა. ევროპის კავშირმა მოახდინა “საერთო სივრცის” პროგრამის სუბსიდირება ხუთი ქვეყნის შვიდ ქალაქში. რეფორმით მთელი მსოფლიო დაინტერესდა და სხვადასხვა ქვეყნები, კანადით დაწყებული, ავსტრალიით დამთავრებული, თავიანთ წარმომადგენლებს გზავნიან ევროპაში, იმის სანახავად, იმუშავენ თუ არა ეს ექსპერიმენტი.

პროგრამას ყველაზე თვალსაჩინო შედეგი ნიდერლანდების ქალაქ ჰარენში მოჰყვა, სადაც ავტო-საგზაო შემთხვევების რიცხვი, წელიწადში, 95 პროცენტით შემცირდა. [15]

გარდა იმისა, რომ რეფორმა წარმატებით განხორციელდა, აქ უნდა აღინიშნოს ის, რომ არადემოკრატიულ, განვითარებად სახელმწიფოში, მართველები მსგავსი ექსპერიმენტის ჩატარებას არათუ ვერ გაბედავდნენ, მსგავსი რამ აზრდაც კი არ მოუვიდოდათ.

“სახელმწიფო გარკვეული სოციალური ან ეკონომიკური მიზნების მიღწევას საჯარო სიკეთის მისეული განსახლვრების მიხედვით ცდილობს. ამ მიზნების სისრულეში მოყვანა დამოკიდებულია სახელმწიფოს იდეოლოგიაზე – საჯარო სიკეთის შესახებ შეხედულებათა ორგანიზებულ ნაკრებზე.” [16. გვ. 442]

ბევრ ავტორიტარულ სახელმწიფოში, მოქალაქეები ცხოვრობენ რომელიღაც კონკრეტული სახელმწიფოს ტერიტორიაზე და მის კანონებს ემორჩილებიან. როგორც რიგითი მოქალაქეები, ისინი არ მონაწილეობენ იმის გადაწყვეტაში, ვინ და როგორ მართავს ქვეყანას (მაშინაც კი, როდესაც ისინი არჩევნებში მონაწილეობენ). ზოგადად, თუკი ისინი სისტემის მიმართ დამთმობნი და შემრიგებელნი არიან, შესაბამისად, მთავრობასთან პრობლემებიც არ ექმნებათ.

ამისაგან განსხვავებით, ტოტალიტარულ სახელმწიფოებში, რომლებშიც ხელისუფლება ცდილობს, ახალი ტიპის მოქალაქე ჩამოაყალიბოს, ადამიანები იძულებული არიან ჩაერთონ პოლიტიკურ სისტემაში. ცხადია, ეს არ არის ნებაყოფლობითი და გულისხმობს ვალდებულებებს, შესაბამისი უფლებების გარეშე. ასეთი რეჟიმის პირობებში, კარგი მოქალაქეობის განმსაზღვრელია მმართველი პარტიის ერთგულება და ფანატიზმი, რამაც შეიძლება, მოქალაქეები აიძულოს, მათთვის მორალურად მიუღებელი ბრძანებებიც კი შეასრულონ.

დემოკრატიულ საზოგადოებებში, ადამიანები მოქალაქეობას სულ სხვაგვარად განმარტავენ. დემოკრატიულ სახელმწიფოში კარგი მოქალაქეობის დეფინიცია კანონებშია მოცემული, კანონები კი უნივერსალურ პრინციპებსა და ადამიანის ზნეობრივ ნორმებს ეფუძნება. სხვანაირად რომ ვთქვათ, ჭეშმარიტი, ხალხის კეთილდღეობისთვის მზრუნველი სახელმწიფო, უარეს შემთხვევაში, ამცირებს, საუკეთესო შემთხვევაში კი, მთლიანად შლის ყოველგვარ ზღვარს ადამიანის მოქალაქეობრივ ვალდებულებებსა და მის სინდისს შორის. [17. გვ. 311]

ლიტერატურა

References:

1. aristotele. politika. nawili 1. Tbilisi, 1995, gv. 69;
2. Дружников Ю. Доносчик 001, или Вознесение Павлика Морозова. М.: Русский путь, 2006.
3. aristotele. nikomaqes eTika. Tbilisis universitetis gamomcemloba, 2003, gv. 37;
4. magStadti Tomas m. gavigoT politika: ideebi, institutebi da problemebi. ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2010, gv. 39

5. Irving Kristol. The Nature of Nazism in The Commentary Reader. Red. Norman Pohoretz, New York: Atheneum, 1965, pg. 16;
6. Hannah Arendt. Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil. New York, Penguin Books, 1964;
7. magStadti Tomas m. gavigoT politika: ideebi, institutebi da problemebi. ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2010, gv. 40;
8. magStadti Tomas m. gavigoT politika: ideebi, institutebi da problemebi. ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2010, gv. 41;
9. Eva Fogelman. Conscience and Courage: Rescuers of Jews during the Holocaust. New York: Doubleday, 1994;
10. magStadti Tomas m. gavigoT politika: ideebi, institutebi da problemebi. ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2010, gv. 41;
11. aristotele. politika. nawili 1. Tbilisi, 1995, gv. 88;
12. aristotele. politika. nawili 1. Tbilisi, 1995, gv. 66;
13. biWaSvili m. politikuri Teoria. Tbilisi, 2006, gv. 26;
14. rexviaSvili i., qoCoraZe o. demokratia. Tbilisi, 2011, gv. 17;
15. Craig Whitlock. A Green Light for Common Sense. Washington Post Foreign Service. Monday, December 24, 2007;
16. magStadti Tomas m. gavigoT politika: ideebi, institutebi da problemebi. ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2010, gv. 442;
17. magStadti Tomas m. gavigoT politika: ideebi, institutebi da problemebi. ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2010, gv. 311.

Natia Koiava

A Good Citizen – Obedient to Political System or a Morale person?

Summary

The present article refers to a morale citizen, his/her consciousness and inner constitution; The thesis puts questions, such as, what is means to be a good citizen of a state, is it enough to be merely law-obedient or is it necessary to care about public good, based on human dignity and morale principles? In some degree, the thesis equalizes a morale person to a good citizen and refers to criteria of there assessment.

The Article shows that in morale point of view, citizens differ from each other according to state systems. Political regime existing in the state

makes an important influence on shaping morale character of its citizens. The thesis clearly shows difference between criteria of assessment of a good citizen in totalitarian and democratic states, in a view of vicious Soviet Union or Nazism, on the one hand, and democratic society, on the other hand.

Keywords: good citizen, morale principles, criteria of assessment, state system, political regime.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Натиа Коиava

Хороший гражданин – покорный политической системе или нравственный человек?

Резюме

В статье речь идет о нравственном гражданине, его самосознании и внутренней конституции. В работе поставлены вопросы, что значит быть хорошим гражданином в государстве, достаточно быть просто законопослушным, если нужно заботиться о публичном благе, опираясь на человеческое достоинство и нравственные принципы? В работе, в некоторой степени, отождествлены нравственный человек и хороший гражданин, и речь идет о критериях их оценки.

В статье речь идет о том, что нравственно, граждане отличаются друг от друга в соответствии с государственной системой. Существующий в государстве политический режим оказывает значительное влияние на формирование нравственного характера граждан. В работе четко представлено отличие между критериями оценки хорошего гражданина в тоталитарном и демократическом государствах, в разрезе порочного Советского союза или нацизма, с одной стороны, а с другой стороны, в разрезе рассмотрения демократического общества.

Ключевые слова: хороший гражданин, нравственные принципы, критерии оценки, государственная система, политический режим.

Рецензент: Профессор Оtar Кочорадзе, Грузинский технический университет.

УДК 32:327:341

Тарас Косюк

Сецессия в контексте образования новых государств

В приложенной статье, в общем контексте рассматривается процесс формирования новых государств в XXI веке путем отделения части территории от суверенного существующего государства. Предпосылки для таких процессов были заложены принятием Устава ООН и Декларации о Принципах международного права 1970 года, при этом, посредством свободной трактовки юридических норм в политических целях, сецессия все чаще рассматривается в негативном контексте, как деструктивный процесс. Автор предлагает рассматривать такое отделение как крайнее проявление реализации принципа самоопределения народов. Предполагается, что устранение спекулятивных проявлений и надлежащее регулирование процесса сецессии позволит избежать многих конфликтов и обеспечить гармоничное сосуществование и развитие государств.

Ключевые слова: сецессия, право на самоопределение, территориальная целостность, принципы международного права.

В текущих условиях международной жизни, когда практически весь суходол освоен и разделен на территории государств, когда существующие границы и их нерушимость закреплены международными нормами и принципами международного права, когда страны отказываются от войны и агрессии как инструмента внешней политики,— рисунок современной политической карты мира, должен быть завершенным и окончательным. Но реалии говорят совсем о другом. Постоянные локальные конфликты, споры между государствами, региональные не оглашенные войны, латентные и «замороженные» конфликты свидетельствуют о том, что существующие границы и даже формы государств, устраивают далеко не всех участников международных отношений. Отдельно следует вспомнить о напряженности, которая не выходит за границы государств, но при этом носит принципиальный политический характер — формат совместного существования разных общественных, языковых, этнических и прочих групп (в т.ч. коренных народов).

Среди большого количества основательных предпосылок упомянутых конфликтов, одной из важнейших есть желание смены формата развития части общества. Международное право объединило комплекс возможных причин в категорию, которая переросла в отелый принцип международного права известный как принцип самоопределения. «Создание суверенного и независимого государства,

свободноприсоединение к независимому государству или объединение с ним, или установление любого другого политического статуса, свободноопределенного народом, являются формами осуществления этим народом права на самоопределение», – сказано в Декларации о принципах международного права 1970 года [1]. Справедливо отметить, что этот принцип часто становится объектом манипуляций отдельных заинтересованных деструктивных элементов в самом государстве или же может быть использован недобросовестным государством-соседом для дестабилизации ситуации в регионе, отделения и последующего присоединения части чужой территории. Когда речь идет об упомянутой категории в негативной коннотации, то следует рассматривать целый огромный комплекс нарушений международного права и принципов мирного сосуществования, поэтому предлагается сконцентрировать внимание на сецессии как крайнего выражения принципа самоопределения в логическом, природном контексте.

До начала XX века сецессия была наиболее очевидным и распространенным способом создания новых государств. В период после 1919 года, новые государства все чаще создавались с согласия бывшего суверена (или метрополии), в частности, имеется в виду процесс деколонизации. При этом попытки сецессии – создания независимого субъекта международной жизни насильственным путем или под угрозой насилия без согласия суверена, также были частым явлением. Некоторые случаи завершались успехом, например, Индонезия, Северная Корея, Северный Вьетнам, Бангладеш, Гвинея-Биссау и Эритрея. Но многие прецеденты имели негативные последствия и попытки сецессии не приводили к успеху инициаторов – Катанга и Биафра, Сомалиленд, Чечня и проч [6, 403-408].

В последнее время в разных уголках мира дискуссии по поводу одностороннего отделения части территории от «материнского» государства возникают все чаще (Великобритания, Испания, Италия). Но, в большинстве случаев, до реальных действий или попыток не доходит (за некоторыми исключениями, например, раздел Судана), а в других – является только прикрытием (посредством манипуляции принципами и нормами международного права) враждебных намерений более сильных или заинтересованных государств (ситуация, сложившаяся в Абхазии, Южной Осетии, Приднестровье). Отдельные случаи, как например аннексия АР Крым Российской Федерацией в 2014 году, по мнению автора, не могут рассматриваться в контексте темы статьи, так как демонстрируют полный нигилизм в

отношении принципов международного права и не имеют ничего общего с допустимым поведением государства в XXI веке.

Вопрос сецессии в политическом контексте следует в первую очередь рассматривать с позиции объективных логических причин. Предлагается два основных сценария, что предопределяют центробежные тенденции. В первом случае, важно рассмотреть ситуации, при которых «материнское» государство деградирует и сецессия, в этом случае, есть необходимая мера для толчка к развитию в качестве самостоятельной единицы наиболее развитым, исторически и культурно однородным регионам или областям. В большинстве случаев, такие преобразования проходят ненасильственным путем, с минимальными травматическими последствиями и относительно небольшим адаптационным переходным периодом для обеих (или нескольких) субъектов [6, 375]. При таком развитии событий, государство, которое теряет часть территории, или прекращает свое существование (в следствии «цепной реакции»), или терпит серьезные бедствия в связи с кризисом суверенитета и утери экономического сильного региона (например, на Каталонию приходится 60% налоговых сборов в Испании, штат Техас – пятая экономика в мире, ВВП сопоставим с ВВП Российской Федерации и проч.) [посилання на вивикипедия]. Во втором случае речь идет о желании реализовать принцип и право на самоопределение, предусмотренные международно-правовыми нормами и закрепленными в Уставе ООН [4]. Иногда, последнее связано не столько с реальной возможностью самостоятельного развития в качестве субъекта международных отношений, сколько является формой выражения «исторической несправедливости», когда коренные или другие народы оказываются в чуждом их мировоззрению и идеям государствах. К обозначенным категориям можно добавить также проявления сепаратистских движений, которые не ставят целью ни образования нового самостоятельного государства, ни эффективное реформирование «материнского» государства. Эти проявления не являются конструктивными и имеют глубокого теоретического обоснования, часто преследуют меркантильные интересы узкого круга лиц. Анализ сепаратистских тенденций требует более глубокого рассмотрения отдельно.

Таким образом, в основе большинстве сецессионных процессов лежит дисбаланс (политический, экономический, культурный, административный) который возникает в государстве на определенном этапе развития при наличие исторической объективной основы.

Преимущественно, конечной целью рассматриваемых процессов является создание независимого образования – государства. Иногда, этап существования как самостоятельной единицы может иметь временный характер и быть переходным звеном перед объединением с другими государствами. Такой подход имеет смысл, если отделившаяся часть не может существовать самостоятельно в силу, в первую очередь, экономических (а также военных и политических) причин [9]. Стоит отметить, что на сегодня существует очень ограниченная возможность рассмотреть такие случаи на реальных примерах, но можно предположить, что в будущем, этот вопрос будет возникать все чаще. Так, например приграничные регионы множества стран очень часто населены меньшинством или иногда большинством этнического населения соседних государств (восточные границы стран Европейского союза, широкая полоса северных границ Китая и т.д.). В ситуации, когда соседнее государство является более развито, в первую очередь в экономическом плане, или предлагает более комфортные условия политической, культурной и другой жизни, вопрос о смене юрисдикции постоянно поддерживается. Зачастую, дискурс имеет спекулятивный характер, часто поддерживаемый соседней стороной, но, тем не менее, при благоприятных условиях, обсуждение может перерасти в реальный процесс.

При другом сценарии, когда главная цель сецессии – создание нового независимого государства, возникает целый комплекс вопросов к потенциально возникшему субъекту. В этом контексте следует упомянуть, что в международном праве нет четких формальных критериев для квалификации субъекта международных отношений как государства. Новые образования сталкиваются с проблемой признания со стороны других государств, возможностью брать участие в деятельности международных организаций (не только политических, но и таких которые имеют отношение к реальному сектору государственной жизни, например ИСАО и проч.), налаживанием политических и экономических отношений из другими субъектами международной жизни, возникают вопросы правопреемственности и многое другое. Примером решения обозначенных вопросов может быть развитие постсоветских стран, так как они «де-факто» стали новыми государствами после дезинтеграции СССР. Но вопрос состоятельности государств Советского союза как субъектов международного права никогда не стоял, когда же мы говорим о сецессии, то «тест на государственность» есть первой и важнейшей проблемой для новых образований [6, 382-383].

Классический общий подход к признанию субъекта международных отношений как государства или субъекта международного права (что не есть одно и то же), предусматривает несколько критериев (книжка моя):

- возможность поддерживать независимое автономное существование (в экономическом и политическом смысле);

- наличие легитимных органов государственной власти и возможность эффективной деятельности последних на определённой территории;

- контроль над своими вооружёнными силами;

- состоятельность следовать нормам международного права и нести ответственность за исполнение международных обязательств.

Заявленный перечень есть общий, и отображает только один из множества предложенных в политической и правовой науке наборов критериев, но уже исходя только из него, значительно количество образований, которые претендуют на статус государства, могут быть не признаны таковыми. Когда речь идет об отделении путем сепарации, обсуждение «второго шага» после выхода из состава суверенного государства часто отходит на задний план, что в дальнейшем становится источником многих проблем и обрекает население нового субъекта на тяжёлую жизнь в сомнительном статусе.

Рассматриваемый вопрос есть актуален в наше время благодаря нескольким причинам, не всегда объективным. В первую очередь, события 2014 года в Украине (особенно аннексия АР Крым и конфликт на Востоке страны) продемонстрировали всю хрупкость системы мировой безопасности. Несколько ключевых принципов международного права были грубо нарушены, еще как минимум один (принцип самоопределения народов) был истолкован и применен самим оригинальным образом, реальные международные договоренности в письменном виде (Будапештский меморандум и ряд двусторонних договоров), несмотря на всеобщность закрепленных в них положений, были проигнорированы. Международные организации (ООН, ОБСЕ, НАТО и другие) продемонстрировали свою неэластичность и глубокие внутренние противоречия. На этом фоне становится очевидным, что даже в XXI веке наиболее эффективными являются инструменты прошлого – военное могущество и международные санкции [12].

Другим важным аспектом являются все более частые дискуссии о том, что такое территориальная целостность, почему она так абсолютна. Все чаще в политических и общественных кругах

начинаются обсуждения этого принципа и даже предлагаются альтернативные идеи[9].

Третьим моментом есть активизация обсуждения и применения принципа самоопределение народов. Сейчас, возможно, после падения колониальной системы, этот важный постулат международного права переживает «второе рождение». Последний аспект тесно связан с предыдущим и состоит в том, что сильные государства с геополитическими амбициями активно начинают использовать гибридный подход к расширению своего влияния. Такой подход включает в себя юридические инструменты (нормы международного права в свободной интерпретации, применения общих принципов права и т.д.), которые применяются параллельно с реальными военными действиями.

Искаженное применения принципов международного права и других юридических категорий, компрометирует саму идею сецессии как возможности сменить формата существования организованной, самодостаточной и, скорее всего, этнически и культурно отличающиеся части населения, компактно проживающей на своей исторической территории.

В этой связи целесообразно предложит несколько критериев, которые помогли бы определить реальные намерения части населения от спекулятивных заявлений или манипуляций заинтересованных узких кругов (или государств-соседей).

Во-первых, территория, которая может претендовать на выход из суверенного государства путем сецессии должна демонстрировать свою автономную состоятельность. Иногда этот критерий обозначают как «принцип эффективности» (моя книжка). Способность органов власти обеспечить полноценное функционирование всех государственных институтов, обеспечить социальную и фактическую защиту населения, надлежащий уровень жизни и экономическое развитие и т.д.

Другим критерием следует поставить этническую, культурную, историческую или/и другую обособленность части населения существующей страны. Возможно, исторические прецеденты, когда часть территории была отдельным государством или входила в состав другого государства. Этот элемент часто становится главным объектом спекуляций и манипуляций.

Третьим критерием необходимо назвать невозможность полноценного развития части территории в составе существующего государства в силу разнообразных, но обязательно существенных причин: дискриминация этой части территории (любые виды),

невозможность самореализации населения в культурной или другой сфере, неравномерное распределения ресурсов или других благ, кардинальная смена принципов развития государства (например, кардинальная смена внешнеполитического курса, участие в международных объединениях, которые предполагают делегирования части суверенных прав национальным органам и прочее).

Одним из последних, можно обозначить наличие теоретической возможности к отделению, предусмотренной в национальном законодательстве. В случае отсутствия таких положений, следует добиваться их включения в качестве конституционных (в континентальных правовых системах) или других норм, и только в таком случае начинать предметную дискуссию о сецессии. В противном же исходе, любые шаги, направленные на нарушение территориальной целостности государства могут(и будут) истолкованы как сепаратизм (или другое преступление против государственного строя) и пресекаться всеми имеющимися в государства способами и средствами.

Обозначенный подход есть достаточно общим, но несет в себе главную идею – процесс отделения путем сецессии части территории с целью образования нового государства, - неотъемлемое право. Право на самоопределение следует относить к природным правам, а потому желание сохранить территориальную целостность любой ценой не может стать причиной для нивелирования других, не менее важных прав (также закрепленных в Уставе ООН и декларации о принципах международного права). Более того, современные границы государств сформировались не совсем естественным путем, а есть результатом многих войн и игнорирования исторических и культурных связей. В то же время следует согласиться, что неконтролируемый и процесс отделения частей государств станет причиной хаоса в международных отношениях. Именно для избегания негативных последствий, необходим четкий и, возможно, унифицированный механизм процесса сецессии, он должен быть закреплен соответствующими нормами международного права, быть понятен и логичен.

Современная политическая карта Африки, тенденции в ряде европейских государств, кризис и война в Украине и многие другие прецеденты свидетельствуют о том, что сецессия есть важной политической и правовой категорией, которая теперь уже требует не сколько теоретического обоснования, сколько конкретных предложений и механизмов для ее осуществления. Процесс отделения части государств есть объективным и нарастающим, а надлежащее

регулирование позволит избежать негативных последствий, которые мы уже можем наблюдать в разных частях мира.

Литература

References:

1. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций. Принята резолюцией 2625 (XXV) Генеральной Ассамблеи ООН от 24 октября 1970 года.

URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/intlaw_principles.shtml.

2. Доклад Генерального секретаря Генеральной Ассамблеи ООН A/59/376. 20.09.2004 «Право народов на самоопределение».

URL: <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/59/376&Lang=R>

3. Доклад Третьего комитета Генеральной Ассамблеи ООН A/66/461. 30.12.2011. «Право народов на самоопределение». Раздел III.

URL: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/66/461>.

4. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда.

URL: <http://www.un.org/ru/documents/charter/>.

5. Borgen Christopher The Language of Law and the Practice of Politics: Great Powers and the Rhetoric of Self-Determination in the Cases of Kosovo and South Ossetia (September 11, 2009) // Chicago Journal of International Law, Vol. 10, p. 1, 2009; St. John's Legal Studies Research Paper No. 09-0176

URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1472068##.

6. Crawford James The Creation of States in International Law, Second Edition Oxford University Press, NY, 2006, 944 p.

7. Fleming Thomas The immortal principle of territorial integrity. Chronicles Magazine //

URL: <http://www.chroniclesmagazine.org/the-immoral-principle-of-territorial-integrity>

8. Franck Thomas M. Fairness in International Law and Institutions. [Oxford and Clarendon Press. 1995. xxxvi, 484 and (Index) 16pp. Hardback. ISBN 0-19-825901-8. URL:

<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract.jsessionid=62D6EAFB483BD0888CD3C5AA31824BA9.journals?fromPage=online&aid=3008860>

0

9. General Recommendation No. 21: Right to self-determination : 23.08.1996
URL:<http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/dc598941c9e68a1a8025651e004d31d0?Opendocument>
10. Kilcullen J. Self-determination and the right to establish a government.URL::
www.mq.edu.au/about_us/faculties_and_departments/faculty_of_arts/mhpir/politics_and_international_relations/staff/john_kilcullen/self-determination_and_the_right_to_establish_a_government/
11. Musgrave Thomas D. Self-Determination and National Minorities, Oxford Press University, 2000, P.344.
12. Voeten Erik What is so great about -territorial integrity| anyway? The Washington Post // <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/03/17/what-is-so-great-about-territorial-integrity-anyway/>.

Рецензент: Валентин Якушик, доктор политических наук, профессор (НаУКМА).

ტარას კოსიუკი
სესეცია ახალი სახელმწიფოების წარმოქმნის კონტექსტში

რეზიუმე

წარმოდგენილ ნაშრომში, ზოგად კონტექსტში განხილულია XXI საუკუნეში ახალი სახელმწიფოების ფორმირების პროცესი ტერიტორიის ნაწილის ჩამოცილების გზით შესაბამისი სუვერენული სახელმწიფოსაგან. მსგავსი პროცესების წინაპირობები ჩადებული იყო გაეროს წესდების მიღებითა და საერთაშორისო სამართლის პრინციპების დეკლარაციის მიღებით 1970 წელს. ამასთანავე პოლიტიკური მიზნებით იურიდიული ნორმების თავისუფალი ინტერპრეტაციის მეშვეობით, სესეცია ხშირად განიხილება ნეგატიურ კონტექსტში, როგორც დესტრუქციული პროცესი. ავტორი გვთავაზობს განვიხილოთ მსგავსი გამოყოფა, როგორც ხალხების თვითგამორკვევის პრინციპის რეალიზაციის უკიდურესი გამოვლენა. ნავარაუდებია, რომ სპეკულაციური გამოვლინებების აღმოფხვრა და სესეციის პროცესის სათანადო რეგულირება საშუალებას მოგვცემს თავიდან ავიცილოთ ბევრი კონფლიქტი და უზრუნველყოთ სახელმწიფოების ჰარმონიული თანაარსებობა და განვითარება.

საკვანძო სიტყვები: სესეცია, თვითგამორკვევის უფლება, ტერიტორიული მთლიანობა, საერთაშორისო სამართლის პრინციპები.

რეცენზენტი: პროფესორი ვალენტინ იაკუშჩიკი, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, ეროვნული უნივერსიტეტი “კიე-მოჰილას აკადემია”.

Taras Kosiuk
Secession in the Context of Creation a New States

Summary

The attached article, in the overall context of the process of formation of new states in the twenty-first century by the removal of part of the territory of a sovereign state current. Prerequisites for such processes have been established with the adoption of the UN Charter and the Declaration on Principles of International Law, 1970, at the same time, through a free interpretation of legal norms for political purposes, secession is increasingly viewed in a negative context, as a destructive process. The author proposes to consider such an office as an extreme manifestation of the principle of self-determination of peoples. It is assumed that the elimination of speculative manifestations and proper management of the process of secession will avoid many conflicts and to ensure the harmonious co-existence and development of the states.

Keywords: secession, self-determination right, territorial integrity, principles of international law.

Reviewer: Professor Valentyn Yakushik, Doctor of Political Sciences, Candidate of Juridical Sciences. National University -Kyiv-Mohyla Academy||, Kyiv, Ukraine.

ს ა ჯ ა რ ო მ მ ა რ თ ვ ე ლ ო ბ ა

ქუთუხი იუსელიანი
საჯარო კომუნიკაციის როლი საზოგადოებრივი კაპიტალის
განვითარებისთვის

თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს საჯარო კომუნიკაცია, როგორც აუცილებელი ფაქტორი, სოციალური სტრუქტურების განვითარებისთვის.

წარმოდგენილი იქნება ცნების - „საჯარო კომუნიკაციის“ შემოტანის, გაგებისა და დამკვიდრების საფუძველი, მისი შინაარსობრივი და სტრუქტურული ფორმულირება. საჯარო კომუნიკაციის პროცესს, განვიხილავთ, როგორც კომუნიკაციის უნივერსალურ მოდელს საჯარო სივრცეში.

განვიხილავთ: კომუნიკაციური პროცესების მნიშვნელობას, როგორც საზოგადოების სოციოკულტურული განვითარების ძირეულ საფუძველს, საზოგადოების განვითარებული კომუნიკაციური შესაძლებლობების მნიშვნელობას, როგორც სოციალური კაპიტალის შექმნის წინაპირობას.

საკვანძო სიტყვები: საჯარო კომუნიკაცია, საზოგადოებრივი კაპიტალი, არამატერიალიზებული კაპიტალი, საზოგადოებრივი ურთიერთობები, დისკურსული ჯგუფები, დისკურსული ეთიკა.

სოციოლოგები და ფილოსოფოსები განიხილავენ ეგრეთ **წოდებული „სოციალური კაპიტალის“ კატეგორიას** - არამატერიალურ მოცემულობას, რომელიც სახელმწიფოს განვითარებისა და სტაბილურობის თვალსაზრისით ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია, ვიდრე მატერიალიზებული კაპიტალი.

მკვლევარები გამოთქვამენ მოსაზრებას, რომ ნებისმიერი ცვლილების განხორციელება და მისი ეფექტიანი დანერგვა-ფუნქციონირება დამოკიდებულია საზოგადოების წევრებს შორის ჩამოყალიბებული თანამშრომლობის კულტურაზე, ნდობაზე, შეთანხმებაზე, რითაც განპირობებულია მტკიცე სოციალური კავშირები, ქცევის ნორმები და პარტნიორობის განცდა, რაც ქმნის მყარ საზოგადოებრივ წესრიგს, აძლიერებს ინტეგრაციას და სოლიდარობას.

საზოგადოებრივი ურთიერთობის ამ ასპექტებს ახასიათებენ ტერმინით „სოციალური კაპიტალი“. ის გვიჩვენებს, თუ რა მდგომარეობაშია საზოგადოება, „რამდენად „ჯანმრთელია“ ის. მოიაზრება, რომ სწორედ სოციალური კაპიტალის „დაგროვება“ განაპირობებს ცივილიზებული საზოგადოების ჩამოყალიბებასა და კეთილდღეობის მაღალი დონის მიღწევას „შესაძლებლობას“. ეს „რთული და იდუმალებით მოცული კულტურული პროცესია“. ფრენსის ფუკუიამას აზრით, სოციალური კაპიტალი არის გარკვეული ჯგუფის წევრებს შორის საერთო წესებისა და ნორმების არსებობა, რომლებიც მათ თანამშრომლობას შესაძლებელს ხდის; ფუკუიამა მიიჩნევს, რომ „ნორმები, რომელიც სოციალური კაპიტალს ქმნის, უნდა გულისხმობდეს ინდივიდებს შორის ნდობის გარემოსა და მოვალეობების შესრულების ვალდებულებას“. „საზოგადოებრივ კაპიტალში იგულისხმება საზოგადოებრივი მოწყობის ისეთი მახასიათებლები, რომელთა რიცხვშიც შედის ადამიანთა შორის ნდობა, ურთიერთობის ნორმები და ამ ურთიერთობათა ქსელები, რომელიც ხელს უწყობს საზოგადოების ფუნქციონირების ეფექტურობის გაზრდას შეთანხმებული მოქმედების გადვილების გზით“. [3]

საზოგადოებრივი კაპიტალის ზრდისკენ სწრაფვა ისეთივეა, როგორც ჩვეულებრივი კაპიტალის ზრდის სურვილი. საზოგადოებრივი კაპიტალი, სხვა რესურსებისგან განსხვავებით, იზრდება, და არა მცირდება მისი ხშირი მოხმარებით. და პირიქით, იგი მცირდება იმ შემთხვევაში, თუ ამ კაპიტალით არ სარგებლობენ. რობერტ პატნემი სოციალურ კაპიტალს ასე განსაზღვრავს: „მაშინ, როცა ფიზიკური კაპიტალი აღნიშნავს ფიზიკურ ობიექტებს, ადამიანური კაპიტალი აღნიშნავს ინდივიდის საკუთრებას, სოციალური კაპიტალი აღნიშნავს ინდივიდებს შორის კავშირს. ამ კუთხით სოციალური კაპიტალი დაკავშირებულია „სამოქალაქო სათნოებასთან“. მათ შორის განსხვავება არის ის, რომ სამოქალაქო სათნოება მაშინ ძლიერდება, როცა აღმოცენდება სოციალური კავშირები. საზოგადოება, რომელსაც გააჩნია მრავალი სათნოება, მაგრამ ინდივიდები იზოლირებულნი ცხოვრობენ, სოციალური კაპიტალის კუთხით მდიდარი არ არის“. [1]

პატნემის აზრით, სოციალური კაპიტალი ნიშნავს სოციალური ცხოვრებისთვის დამახასიათებელ ნიშნებს, კავშირებს, ნორმებსა და ნდობას, რომლებიც მასში

მონაწილეებს საერთო მიზნის მისაღწევად ეფექტიანად მოქმედების საშუალებას აძლევს. კავშირები, ნორმები და ნდობა საზოგადოების გარკვეულ ნაწილს აკავშირებს, ხოლო მათი თანამშრომლობა ემსახურება საერთო და ფართოდ მიღებული ინტერესების მიღწევას: „სოციალური კაპიტალი განსაზღვრავს მოქალაქეების ურთიერთობას ერთმანეთთან, და არა მათ მონაწილეობას პოლიტიკაში. მაგალითად, არჩევნებში მონაწილეობა პოლიტიკური ჩართულობის გამოხატულებაა, თუმცა არ ქმნის სოციალურ კაპიტალს, ხოლო მეგობრებთან ან თანამშრომლებთან ერთად დასვენების დროის გატარება უკვე ქმნის სოციალურ კაპიტალს“.[1]

„მთლიან ბანკი“-ს განსაზღვრებით, „სოციალური კაპიტალი ნიშნავს ინსტიტუტებს, ურთიერთობებსა და ნორმებს, რომლებიც განსაზღვრავენ საზოგადოების სოციალური ინტერაქციის ხარისხსა და რაოდენობას ...სოციალური კაპიტალი არ არის საზოგადოების მხარდაჭერი ინსტიტუტების ჯამი, არამედ წებო, რომელიც საზოგადოებას კრავს“.[4]

„ჩვეულებრივ ადამიანურ ურთიერთობებში, სოციალური შეთანხმებით ჩამოყალიბებული „კავშირები ყალიბდება მორალიდან და არა გათვლებიდან გამომდინარე. ქორწინება, ოჯახები, სამოქალაქო ასოციაციები, მეგობრობა არის შეთანხმებაზე დაფუძნებული ურთიერთობები“. ასეთი კავშირების დარღვევა ადვილი არ არის, თუნდაც მაშინ, როცა ადამიანს აღარ მოსწონს ეს იდეა. ასეთი კავშირი გრძელდება მაშინაც, როცა სიამოვნება აღარ არის, როცა საჭიროებები და სურვილები არ კმაყოფილდება და საჭირო ხდება საკუთარი ინტერესების მსგავსად გაღება“. ეს ფუნდამენტური კულტურული ღირებულებაა, რაც საზოგადოების განვითარებასთან ერთად ვითარდება, სოციალურ ურთიერთობათა მთელ სპექტრზე აისახება და უკვე პოლიტიკურ ღირებულებას იძენს“.[3]

„როგორ აისახება ამ „კულტურული პროცესის“ არსებობა ან დეფიციტი სხვადასხვა კატეგორიის ქვეყნების სწრაფვაზე და შედეგებზე გარდაქმნების მიმართულებით? შეიძლება თუ არა, შეიქმნას ქვეყნის „წარმატების ელექსირი“, საზოგადოების „ლიმფა“ (შემაკავშირებელი) - სოციალური კაპიტალი იქ, სადაც ის არ არსებობს? რა თქმა უნდა, სოციალური კაპიტალის გაზრდის სპეციალური ფორმულა არ არსებობს. თუმცა, მსოფლიო ცივილიზაციის ისტორია გვიჩვენებს, რომ

საზოგადოების გამაერთიანებელი და მომწესრიგებელი საწყისი ლიბერალური დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობაში და აუცილებელი „ცოდნის“ დაგროვებაშია, რაც თანდათანობით, სოციალური კაპიტალის შექმნაში უნდა აისახოს. ეს პროცესი შეიძლება, დაჩქარდეს ეპოქის გამოწვევების ზეგავლენით, ან შეფერხდეს ხანგრძლივი პერიოდით – გააჩნია, რა ღირებულებითი ფასეულობებია ამა თუ იმ საზოგადოებაში, ამა თუ იმ პერიოდში, ადამიანთა მოტივატორი წარმატებისკენ სწრაფვაში“ [3]

აქ ჩნდება პატიოსანი, თავისი სიტყვის ერთგული, შეთანხმების შემსრულებელი ინდივიდებისა თუ საზოგადოების პრობლემა. საზოგადოების, რომელსაც პირობის შესრულებას, უპირველესად, აიძულებს არა სასჯელის შიში, არამედ საკუთარი მორალი და სინდისი. შემთხვევითი არაა, რომ ეს საკითხი ფართოდ იხილებოდა მეთვრამეტე და მეცხრამეტე საუკუნის ფილოსოფოსებისა და მორალისტების ნაწერებში. „გახსოვდეს ყოველთვის, რომ ქვეყანაზედ, ქალაქის გარდა, არის კიდევ სინდისი, რომელზედაც იწერება პირობა იმ სიმკვიდრით და სიმტკიცით, რომ არავითარი ძალა არ ამოშლის და არ გააუქმებს“ [1]

გერმანელი თეორეტიკოსი იურგენ ჰაბერმასი სრულყოფილი იდეალური საზოგადოების საფუძველს თავისუფალი, ღია კომუნიკაციური მოქმედებების მქონე საზოგადოებაში ხედავს, რომ კომუნიკაციის როლი უმნიშვნელოვანესია სრულფასოვანი საზოგადოების შექმნისთვის და, რომ „სწორედ კომუნიკაციური მოქმედება არის / და არა შრომა, განსხვავებით მარქსისგან / სოციალურული ცხოვრების საფუძველი“ [2]

ჰაბერმასის ამ ფილოსოფიურ გააზრებას თუ განვავრცობთ, სოციალური კაპიტალის შექმნისა და განვითარებისთვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად შეიძლება, განიხილოს კომუნიკაციური პროცესების ანალიზი.

საჯარო კომუნიკაციის პროცესები გულისხმობს საზოგადოებრივი ურთიერთობების სხვადასხვა სახეობებსა და ნორმებს. საზოგადოება თავის თავში მოიცავს მონაწილეთა: ინდივიდებისა და ჯგუფების ურთიერთქმედების, კომუნიკაციის პროცესს. თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს საჯარო კომუნიკაცია, როგორც აუცილებელი ფაქტორი, სოციალური სტრუქტურების განვითარებისთვის. კომუნიკაციის სტრუქტურის, შინაარსის გააზრების მიხედვით შესაძლებელია ყველა სოციალური

პროცესის გაანალიზება, რამდენადაც საზოგადოების სოციალური სისტემა კომუნიკაციის პროცესებისგან შედგება. კომუნიკაციის პროცესები კი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს საზოგადოების სოციალური განვითარების მიმართულებასა და დინამიკას.

საჯარო კომუნიკაციის პროცესს, კომუნიკაციური მოქმედების ფსიქოლოგიური და სოციოლოგიური ანალიზისას, წარმოვადგენთ, როგორც სოციალური მოქმედებების თეორიების სპეციფიკურ მოდელს. განვიხილავთ ცნების „საჯარო კომუნიკაციის“ შემოტანის, გაგებისა და დამკვიდრების საფუძველს, მის შინაარსობრივ და სტრუქტურულ ფორმულირებას.

საზოგადოების ყოველდღიურ ცხოვრებაში ინდივიდები და ჯგუფები მუდმივი ურთიერთკავშირის, კომუნიკაციის პროცესებშია ჩართული. ამ, ერთი შეხედვით, ჩვეულებრივი, ბუნებრივი მოვლენების მიღმა მრავალმხრივი სოციოლოგიური და ფსიქოლოგიური პროცესები მიმდინარეობს. მონაწილეები, აქტორები (ინდივიდები, ჯგუფები) ურთიერთქმედებენ ერთმანეთთან გარკვეული ქცევებისა და ნორმების საშუალებით, ანუ ისინი ასრულებენ გარკვეულ „სოციალურ როლს“. მათ მოქმედებას, ქცევის ნორმას განსაზღვრავს იმ დისკურსის, მსოფლმხედველობა და ეთიკა, რომელსაც წარმოადგენენ, ანუ რომლის მორალს და ღირებულებებს ატარებენ, როგორც ამ დისკურსის წევრები.

საჯარო კომუნიკაციის პროცესში ერთდროულად, მუდმივად ჩართულია რამდენიმე აქტორი და ხშირად ერთმანეთისგან თვისობრივად განსხვავებული და დაპირისპირებული მსოფლმხედველობების წარმომადგენლები (ინდივიდები, ჯგუფები, საზოგადოებები); შესაბამისად, განსხვავებული, საპირისპირო და ზოგჯერ ურთიერთგამომრიცხავია სხვადასხვა დისკურსის მსოფლმხედველობა და, გამომდინარე აქედან, მოქმედებების, ქცევების ნორმა და ეთიკა.

თავის მხრივ, საჯარო სივრცე საკუთარ ნორმებსა და მორალს უწესებს მონაწილე აქტორებს, მიუხედავად იმისა, რომ თითოეულ სხვადასხვა დისკურსს აქვს ეთიკის თავისი შინაარსი და საზომი, რაც განსაზღვრავს დისკურსის შემადგენელი ინდივიდების/ჯგუფების განსხვავებულ, ხშირად, ურთიერთსაპირისპირო მსოფლმხედველობებსა და კომუნიკაციურ ქცევებს.

აქ ჩნდება სწორედ სირთულე – საჯარო კომუნიკაციის პროცესი არ უნდა წარმოადგენდეს მონაწილე აქტორთა (ინდივიდები, ჯგუფები) მოქმედებების მექანიკურ გაერთიანებას. ეს პროცესი შეიძლება, გავიაზროთ ერთ მთლიან მოცემულობად, რომელიც წარმოდგენილია აქტორთა ურთიერთკავშირით, ურთიერთქმედებითა და **ურთიერთგანპირობებულობით**. ანუ „**მთელის“ მოცემულობის** (საჯარო დისკურსი) შემადგენელი ნაწილების (აქტორები- ინდივიდები, ჯგუფები, საზოგადოებები) „დაპირისპირებულთა **ერთიანობის“ პროცესს მოიცავს თავის თავში საჯარო კომუნიკაცია**.

თუკი დავუშვებთ, რომ შემუშავდეს კომუნიკაციის საერთო უნივერსალური ხასიათის, მაქსიმალურად იდეალური მოდელი – „**საჯარო კომუნიკაციის მოდელი“**, რომელიც შეასრულებს თუნდაც ჰიპოთეტური კონსტრუქციის როლს, საშუალება მოგვეცემა ამ ირაციონალურ, იდეალურ მოდელს მივუახლოვოთ რაციონალური მოქმედებები. ანუ კომუნიკაციის იდეალური მოდელი, თეორიულ-ჰიპოთეტური კონსტრუქციის სახით, შესაძლოა, ავაგოთ რაციონალური კომუნიკაციური მოქმედებების მეშვეობით. ამგვარი თეორიის მიხედვით, „**საჯარო კომუნიკაცია**ს“ **განვიხილათ, როგორც** კომუნიკაციის უნივერსალურ მოდელს საჯარო სივრცეში.

საჯარო კომუნიკაცია ეყრდნობა აქმის, ახსნის, გაგების, შეთანხმების პროცესს, რომლის მონაწილეებიც ობიექტურ, სუბიექტურ და სოციალურ სამყაროში ერთდროულად არიან მიმართულნი კონკრეტულ მოვლენასა თუ საკითხზე. გაგებინება შეიძლება, მივიჩნიოთ, როგორც კომუნიკაციაში მონაწილეთა გაერთიანება რაიმე გამოხატულების, საკითხის, მოვლენის მოქმედუნარიანობის გარშემო. სწორედ ამგვარი შეთანხმებულობის, ნდობის ფაქტორები განსაზღვრავენ სოციალური კაპიტალის შექმნას და მის დაგროვებას/განვითარებას.

საჯარო კომუნიკაციური პროცესები მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ინდივიდუალური და საზოგადოებრივი მსოფლმხედველობების ურთიერთკავშირსა და ურთიერთ-ქმედებაზე, ინტერდისკურსული სივრცის განვითარებასა და მდგრადობაზე. წარმატებული კომუნიკაციური პროცესი კი განაპირობებს საზოგადოების სოციოკულტურული განვითარების ძირეულ საფუძველს. უფრო მეტიც, სწორედ სრულყოფილი კომუნიკაციური პროცესები, საზოგადოების

განვითარებული კომუნიკაციური შესაძლებლობები განსაზღვრავს სოციალური კაპიტალის შექმნის წინაპირობას.

ლიტერატურა

References:

1. musxeliSvili m. samoqalaqo sazogadoeba: SedarebiTi analizi, Tbilisi, 2006.
2. habermasi i. komunikaciuri moqmedebis Teoria, <http://socium.ge/index.php/socium-ge-library/12-sociology/tanamedrove-soc-teoriebi-ii/42-comunikaciuri-moqmedebis-teoria>
3. socialuri kapitali da „arSemdgari saxelmwifoebi-. http://for.ge/view.php?for_id=29192&cat=3
4. saqarTvelos socialuri kapitalis simciris mizezebi. <http://www.polity.ge/oppinion/analise/2861-qartuli-socialuri-kapitalis-simciris-mizezebi.html>

Zhuzhu Ioseliani

The Role of Public Communication for the Development of Public Capital

Summary

The modern public life is basically determined by public communications as a necessary aspect for the development of social structures.

In the present report, we will try to substantiate the introduction, perception and inculcation of the concept of „public communication“, it’s contextual and structural formulation.

We will discuss: the importance of communications as a fundamental basis for the socio-cultural development of the society, and the precondition for the creation of social capital.

Keywords: Public Communication, capital of social, non-materialized capital, Public Relations, discursive groups, discursive ethic.

Reviewer: Professor Otar Kochoradze, Georgian Technical University

Жужу Иоселиани

Роль общественной коммуникаций для развития социального капитала

Резюме

Современную общественную жизнь в значительной степени определяет общественные коммуникации как важный фактор развития социальных структур.

В представленной статье попытаемся доказать важность внесения, понимания и утверждения концепции "общественной коммуникаций", его структурное формулирование.

Исследована важность процессов коммуникаций как для фундаментального и социально-культурного развития общества, так и значение развития коммуникационных возможностей общества как предварительного условия для создания социального капитала.

Ключевые слова: общественная коммуникация, общественный капитал, не материализованный капитал, связи с общественностью, дискурсивные группы, дискурсивная этика.

Рецензент: Профессор Отар Кочорадзе, Грузинский технический университет.

УДК 35.071.2

Софья Попова

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ПУБЛИЧНЫХ УСЛУГ В СТРАНАХ С НЕРАЗВИТОЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДОЙ

В статье рассмотрены особенности процесса демократизации в странах с неразвитой институциональной средой. Также проанализированы основные проблемы внедрения политических институтов, обеспечивающих соответствие деятельности органов исполнительной власти предпочтениям конечных потребителей публичных услуг, и предложены пути их решения.

Ключевые слова: *публичные услуги, институциональная среда, демократия.*

Лишь в некоторых странах, в первую очередь развитых, признающих принципы представительной демократии и свободной рыночной экономики (страны Западной Европы, США, Канада и некоторые другие) агенты действуют в относительно стабильной институциональной среде, в которой эта стабильность обеспечивается формальными институтами, устанавливающимися и поддерживающимися государством.

В подавляющем же большинстве стран мира, в том числе странах постсоветского пространства, очень сложно говорить о стабильной институциональной среде или эффективной системе формальных правил. Более важными их характеристиками являются:

1) доминирование такого соотношения формальных и неформальных правил, когда они вступают в систематическое противоречие друг с другом;

2) избирательное применение формальных правил, препятствующее реализации принципа верховенства права

Потенциал повышения качества законодательства часто связывают с возможностью трансплантации институтов развитых стран в правовые системы развивающихся стран. Но такой опыт оказывается удачным далеко не всегда. Согласно анализу опыта модернизации правовых систем 39 стран [1], удовлетворительными можно признать итоги реформирования только в шести случаях (Япония, Италия, Голландия, Израиль, Аргентина и Чили). Авторы исследования указывают на то, что необходимым условием успешности институционального импорта была возможность адаптации предлагаемых норм к местным условиям и исторически сложившимся традициям (что подчеркивает необходимость

გარმონიზაციი ჰონოდატელსტვო ს ნეფორმალნი ინსტიტუტო).

ტაკიმ ბრზომ, ავტორი ისლედოვანი რადელირი ვსე სტრანი ნა დვე გრუპო: სტრანი ს რადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი ი სტრანი ს ნერადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი.

პრი რადელირი სტრან ნა გრუპო ისლოვოლირსი დანიე ჰა 2000 გოდ. ოდნაკო, ს ტეხ პორ დღო ნეკოტორი სტრან სიტუაციი პო ჰოკაზატელარ ინსტიტუციონალნი სრედოი სუცესტენო იზმენილასე. ტაკ, კ სტრანარ ს ნიჰიკი მარკტერისტიკოინარ ინსტიტუციონალნი სრედოი პო ბოლე პოზდნიმ დანიემ ნელზია ვსე პოსტსოციალისტიკესიე სტრანი, პოსკოლკო ნეკოტორე სტრანი ვოსტოჩნი ევროპო, ინტეგრიროვანიე ვ ევროეისკიი სოიჰ (ესტონია, ლატვია, ლიტვა, სლოვაკია, სლოენია), მარკტერიჰოვოი რადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი ვსლედვიე გარმონიზაციი ჰონოდატელსტვო ეტიჰ სტრან ს ჰონოდატელსტვომ სტრან-ჩენოვ ეს.

ომეტიმ, ჰო დღო სტრან ს ნერადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი მარკტერო უმენშენიე ვიბორი ინსტიტუციონალნი ალტერნატივ ვოდეივსტია პოტრებიტელარ ნა პრედოსტავლიე პუბლიკნი სერვისო: უსლოჰნიათე ვოჰოჰოჰოი ისლოვოლირი პოლიტიკესიე ინსტიტუტოვ ი სუდებნიე მექანიზმოვ, ვ კოტორი რასპროსტრანენი კორუპციონნიე სემოი ი ისლოვოლირი ნეფორმალნი სვიაჰო ს გოსუდარსტენნიე სლუჰაჰიმი. კაკ სლედვიე, დღო ნიველიროვანი ტაკიჰ პრაქტიკ ბოლშოე ჰონიე პრიობრეტაე ისლოვოლირი ნეპოლიტიკესიე ინსტიტუტოვ ობესტენნიე ვოდეივსტია.

სოგლასო რეზულტატარ ისლედოვანიე [2] პრი ნიჰიკომ ურეინე კაჩესტვა ინსტიტუციონალნი სრედოი ნაიბოლშოი როლე ვ პროცესო ულუჰენიე სოციალნი-ეკონომიკესიე სიტუაციი იგრაე სოციალნი კაპიტალ. პრი ეტომ ეო როლე უმენშაეჰო პო მერე როსტო კაჩესტვა ინსტიტუტოვ. ტაკ, ისლედოვანიე პოკაჰი, ჰო უველიკენიე სოციალნი კაპიტალა ნა ოდინ პუნკტ ვ სლაბოი ინსტიტუციონალნი სრედო ნიგერიი ვედეჰ კ უველიკენიე ეკონომიკესიე როსტო ნა 1,8 პუნკტოვ, ა ვ კანადე, სტრანე ს რადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი – ნა 0,3. რადვიტე ნეპოლიტიკესიე ინსტიტუტოვ ობესტენნიე ვოდეივსტია ვ სტრანარ ს ნერადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი სტიმულირუე პოჰოჰენიე ეფექტივნიე პოლიტიკესიე ინსტიტუტოვ ობესტენნიე ვოდეივსტია ი სუდებნიე მექანიზმოვ, ი ტემ სამიე სპოსობსტუეჰო სნიჰენიე სპროსა ნა კორუპციონნიე სდეკი, ა ტაკჰე სნიჰენიე ვოჰოჰოჰოი ისლოვოლირი ნეფორმალნი სვიაჰო.

გიპოტეზა ო სუცესტოვანიე ოგრანიკენიე ნა ისლოვოლირი პოლიტიკესიე ინსტიტუტოვ ობესტენნიე ვოდეივსტია ვ სტრანარ ს ნერადვიტო ინსტიტუციონალნი სრედოი ვ ოპრედელენნიე სტეპენი პოდტვერჰდაეჰ დანიე მარკტერიკესიე აგენტსტვა The Economist

Intelligence Unit (EU), которое разработало рейтинг 167 стран по пяти параметрам их политических режимов: избирательный процесс, работа правительства, уровень политического участия, политическая культура и гражданские свободы [3]. Согласно этому рейтингу, по уровню развития демократии страны можно разделить на четыре группы (от наиболее развитых демократий до авторитарных режимов), страны с развитой институциональной средой относятся к группе стран с развитым демократическим режимом (в рейтинге находятся с 1 по 30 место) (кроме Чили, которая относится к группе несовершенных демократий (32 место)). Страны же с неразвитой институциональной средой располагаются преимущественно в группе несовершенных демократий, гибридных и авторитарных режимов. Авторы отчета указывают, что в условиях существования сугубо формальных демократических институтов у избирателей фактически нет возможности влиять на результаты контролируемых властью выборов, кроме того, у граждан остается мало шансов повлиять на решения, принимаемые даже на местном уровне. Таким образом, особое значение приобретают проблемы обеспечения процесса стабилизации, создания стабильных демократий в странах с неразвитой институциональной средой.

Существующие подходы можно условно разделить на две группы:

1) концепции, согласно которым ключевым условием перехода к демократии является достижение общественного консенсуса по конкретному набору ценностей и правил [4; 5].

2) подходы, согласно которым условием перехода к демократии является пакт элит – достижение соглашения между конкурирующими группами политических элит об изменении правил игры на политическом рынке [6; 7].

Американский исследователь Б. Вайнгаст попытался совместить ранее разработанные теоретические подходы и пришел к следующим выводам [8]. Поскольку работоспособность демократических институтов требует жестких ограничений на действия и решения, принимаемые выборными политиками (согласие с результатами выборов даже в случае проигрыша, уважение к политическим правам граждан, соблюдение честной политической конкуренции), то возникает ключевой вопрос, касающийся информента этих ограничений. Для того чтобы такого рода ограничения были эффективными, по мнению автора, необходимо достижение общественного консенсуса по поводу набора неприемлемых действий со стороны политической элиты и соответствующих санкций за их совершение (это не означает, что все группы общества должны

разделять идентичные ценности, однако, чем более разнородна группа, тем сложнее достижение такого рода консенсуса).

Другими словами, ограничения на действия политических элит должны быть реальны в том смысле, что доминирующей стратегией элит является обеспечение оптимального соотношения выгод и затрат, а это становится возможным, когда население готово на решительные действия в форме протеста, бойкота в случае нарушения этих правил (санкции должны наступать даже в том случае, если одна из групп выигрывает от такого рода нарушений).

В качестве ограничений действий политических элит может рассматриваться как возможность появления революционных настроений в обществе в случае нарушения демократических стандартов [9], так и справедливое распределение власти [10], в частности, появление независимого суда, что является источником обеспечения достоверности обязательств со стороны политиков (институциональное (конституционное) решение проблемы достоверных обязательств).

Однако конституционное решение проблемы сдерживания оппортунистического поведения политиков может быть дополнено влиянием социальных сетей (участие в социальных сетях и членство в общественных организациях может способствовать осуществлению коллективных действий по защите своих прав против нелегитимных действий власти [11]). Соответственно, спрос со стороны населения на демократические институты и достижение общественного консенсуса по поводу санкций за их нарушение является первостепенным, поскольку тем самым определяет стимулы и мотивы политических элит.

Для, например, Украины ключевой проблемой внедрения политических институтов, обеспечивающих соответствие деятельности органов исполнительной власти предпочтениям конечных потребителей публичных услуг, является не столько ограниченность предложения, сколько низкий спрос на демократические институты (в условиях низкого спроса получают широкое распространение схемы покупки голосов избирателей во время выборов).

Эта проблема характерна не только для Украины, но и для большинства стран, находящихся на этапе становления демократии, и выражается в отсутствии увеличения спроса на политические институты при появлении признаков среднего класса (так называемый парадокс демократии) [8]. Согласно этому парадоксу, представители среднего класса при существующей структуре институтов имеют

სპოს ნა სტაბილნუო ისოლონთელნუო ვლასთ, ა ნე ნა მენაოუნთესო სო სოვასუ (ვობორონთეს) ინსთიტუთს, პოსოლკუ ბოლეს რაციონალთნოო სტრატეგიოო ოკაოუნთესო ორიენტაციო ნე ნა მასოიმოზაციო ვოგოდ, ა ნა მინიმიზაციო რისოვს [12], ოო ობესოეოუნთესო პოლითიოესოო ი ეკონომიოესოო სტაბილნოოთს.

Подтверждение данному выводу можно найти в работе В. Полтеровича и В. Попова, в которой, используя методы статистического анализа, авторы приходят к выводу, что «демократизация без обеспечения правопорядка (верховенства закона) плохо сказывается на экономической динамике, а в ряде случаев ведет к спаду производства – это та цена, которую приходится платить за раннюю политическую демократизацию, то есть за введение процедуры демократических выборов в то время, пока не создана соответствующая институциональная среда, стимулирующая спрос у представителей среднего класса на использование этой и других демократических процедур» [13].

В этой связи также являются интересными расчеты, сделанные российским исследователем Г. Сатаровым [14], которые показали, что модернизация невозможна без развития механизма политической конкуренции, но точно не достижима без развития работающей судебно-правовой системы.

Следовательно, для эффективного внедрения и функционирования демократических институтов при их проектировании необходимо учитывать, по меньшей мере, два важных аспекта:

- 1) старые формальные правила могут противодействовать эффективному внедрению новых институтов;
- 2) неформальные правила в силу инертности их изменения могут мешать внедрению новых правил.

Первую проблему можно решить, разработав специальные компенсационные схемы для групп блокирующих изменения формальных институтов, тормозящих институциональные преобразования.

Решению второй проблемы может способствовать учет неформальных норм и практик при проектировании новых институтов и изучение механизмов возможного влияния на неформальные правила с привлечением институтов гражданского общества, которые могут рассматриваться как проводники общественных интересов в условиях отсутствия соответствующих политических институтов.

Из-за указанного парадокса развития демократий, в результате которого индивиды, обладающие необходимыми характеристиками (уровень образования и имущественной обеспеченности), не сразу

формируют спрос на демократические институты, необходимо пройти сложную фазу развития неполитических механизмов согласования правил, которые будут способствовать налаживанию обратной связи в условиях низкого спроса на демократию. Однако для этого требуется наличие активных групп гражданского общества, обладающих значительной переговорной силой. Кроме того, должен быть учтен фактор институциональной среды, то есть должна присутствовать институциональная среда с четкими, понятными правилами – сильная система правопорядка.

Также стоит отметить, что возможность замещения политических институтов согласования правил неполитическими может быть осуществлена за счет использования механизмов согласования правил взаимодействия между различными субъектами на региональном и местном уровне. Такой опыт оказался успешным во многих странах Западной Европы, где хорошо развитые общественные организации активно участвуют в разработке норм, которые определяют отношения между властью, обществом и бизнесом. Таким образом, стандарты обслуживания граждан устанавливаются не централизованно, а непосредственно на местах, во время разговора с территориальными общинами. Такие стандарты, с одной стороны, учитывают локальные ресурсные ограничения, с другой – потребности и приоритеты граждан.

Между тем, чтобы гражданин мог повлиять на содержание стандартов обслуживания, ему нужно стать участником общественного объединения (по сути это может рассматриваться как положительные селективные стимулы, которые решают проблему коллективных действий). В связи с этим огромное значение приобретает имеющийся в стране уровень социального капитала, а также меры по его развитию. Отметим, что социальный капитал имеет большое значение и при усовершенствовании досудебных процедур обжалования, судебных механизмов и преодоления коррупции.

Как подчеркивалось выше, развитие независимой судебной системы, установление верховенства закона являются необходимыми условиями для эффективного функционирования демократических политических институтов. Однако правила функционирования судебной системы, которые сложились в странах с неразвитой институциональной средой, не создают для участников судебного процесса стимулы к такому поведению [14].

С другой стороны, независимость судебной системы во многом определяется решениями и действиями политиков. В связи с этим ключевым вопросом становится мотивация субъектов, принимающих

политические решения, к изменению дизайна институциональной среды, стимулирования независимости и беспристрастности судебной системы.

Согласно теоретическим подходами Э. Ханссена [15] независимый суд, с одной стороны, может накладывать существенные ограничения на деятельность исполнительной власти, с другой, в случае потери властных полномочий в результате выборов независимый суд сделает невозможным резкое изменение политики, инициированное новым составом власти, что входит в противоречие с ранее принятыми политическими решениями.

Согласно исследованию [14], одним из признаков зоны судебного поля, в котором наиболее остро возникают проблемы функционирования судебной системы, является участие власти как одной из сторон судебного процесса. Для стран с неразвитой институциональной средой участие власти в судебных процессах (в том числе в случае возникновения конфликтных ситуаций между потребителями публичных услуг и администраторами) снижает состязательность и процессуальное равенство сторон. Давление власти на судебные органы снижает стимулы потребителей услуг к использованию судебных механизмов для разрешения конфликтных ситуаций, возникающих при получении публичных услуг, что в свою очередь снижает эффективность применения досудебных процедур обжалования, поскольку в случае вынесения предвзятого решения руководство органов власти не опасается массового обращения потребителей в судебные органы.

Поскольку существование возможности влияния власти на судебные органы может привести к злоупотреблению такого рода влиянием, не менее важной, чем независимость, является и подотчетность суда закону и обществу в целом.

Наличие реально реализованной подотчетности обществу в свою очередь зависит от наличия активных групп, способных осуществлять эффективный мониторинг деятельности судебных органов. Эффективность использования потребителями судебных механизмов в случае возникновения конфликтных ситуаций с органами исполнительной власти тем самым определяется, в том числе уровнем развития социального капитала в обществе. Согласно подходам, изложенным в работе [16], уровень доверия в обществе и общность ценностных установок «по крайней мере, частично» определяет развитие национальных институтов (стабильных общепризнанных «правил игры», которые поддерживаются судебной системой).

Обратим также внимание на прямую связь между коррупцией и

уровнем социального капитала в обществе.

Так, К. Бьернсков [17], используя модель принципал-агент-клиент (как принципала он предлагает рассматривать, например политика, министра, в качестве агента – чиновника, администратора, а клиента – получателя услуги), в которой уровень коррупции сокращается с увеличением доверия в обществе и контроля за действиями исполнителя, приходит к вполне ожидаемому выводу, что коррупция находится в обратной зависимости от вероятности обнаружения коррупционной деятельности. Механизм воздействия социального капитала в этой модели осуществляется через сокращение количества государственных служащих готовых брать взятки (чем выше уровень доверия в обществе, тем больше честных, ответственных государственных служащих).

Другими словами, устранение пробелов в институциональной среде является необходимым, но недостаточным условием снижения коррупции, потому, что, как уже отмечалось ранее, в процессе проектирования новых институтов и для эффективного функционирования уже действующих, особое значение приобретает разработка схем участия в борьбе с коррупцией «блокирующих» групп ответственности.

Следовательно, решение проблем, связанных с коррупцией, требует комплексного подхода, учитывающего широкий спектр институциональных изменений, и в частности, активное развитие институтов гражданского общества.

Включение в анализ фактора институциональной среды, что обуславливает структуру транзакционных издержек взаимодействия администратора с получателем публичных услуг, позволяет сделать предположение, что чем выше контроль со стороны потребителей публичных услуг с помощью участия в институтах гражданского общества, тем выше транзакционные издержки коррупционного поведения для чиновника, поскольку возрастает вероятность обнаружения его оппортунистического поведения.

Продолжая тему влияния институциональной среды на динамику коррупции, заметим, что в качестве причины административной коррупции можно рассматривать избыточные административные барьеры, а их устранение, с нашей точки зрения, возможно только путем многократных раундов переговоров со всеми заинтересованными лицами, прежде всего, с непосредственно получателями услуг. Однако в этой связи также как и в случае использования неполитических институтов в качестве переходных институтов в процессе демократизации, ключевым вопросом

становится определение стимулов участия потребителей услуг в деятельности таких институтов, ведь сегодня большинство граждан в странах с неразвитой институциональной средой пытаются влиять на качество публичных услуг посредством использования личных связей.

Таким образом, можно отметить, что вследствие специфических особенностей институциональной среды многих постсоветских стран, таких как противоречия формальных и неформальных правил, избирательное применение формальных правил, значение персональных гарантий при защите прав собственности и свобод и т.д., сужаются возможности для использования политических институтов общественного воздействия, досудебных процедур обжалования или судебных механизмов, спрос на коррупционные сделки растет, однако при этом трансформируется в спрос на услуги посреднических фирм. Поскольку в таких странах с неразвитой институциональной средой индивиды, обладающие характеристиками среднего класса, не сразу формируют спрос на политические институты, а также с целью увеличения подотчетности судебной системы и снижения возможности использования институтов влияния посредством заключения коррупционных сделок, необходимо пройти фазу развития неполитических институтов общественного воздействия. Что в свою очередь предполагает существенную модернизацию существующей нормативно-правовой базы, как регулирование деятельности общественных организаций, так и всей сферы предоставления публичных услуг.

ლიტერატურა:

References:

1. Berkowitz, D., Pistor K., Richard J. The Transplant Effect // The American Journal of Comparative Law, Vol. 51, 2003. - No. 1 - P. 163-204
2. Halpern, D. Social Capital. Cambridge. -UK: Polity Press, 2008. -400 p.
3. Economist Intelligence Unit: Режим доступа.
<http://www.eiu.com/home.aspx>
4. Almond, G., Verba S. The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in five Nations. – New-bury Park, CA: Sage, 1963. – 392 p.
5. Lipset, S. Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy // American Polit. Sci. Rev. 1959. – Vol. 53. – P. 69-105.
6. Karl, T. Petroleum and Political Pacts: The Transition to Democracy in Venezuela. In Transitions from Authoritarian Rule: Latin America. Baltimore. – MD: Johns Hopkins Univ. Press, 1986. – 152 p.
7. Rustow, D-A. Transitions in Democracy. Comparative Politics 2. –

1970. – P. 337-363.

8. Weingast, B. The Political Foundations of Democracy and the Rule of Law // *American Political Science Review*. – 1997. №91. – P. 245-263.

9. Weiss, M. Protest and Possibilities: Civil Society and Coalitions for Political Change in Malaysia // *A Journal of International and Strategic Affairs*. – 2006. – №28 (2). – P. 346-348.

10. Stotzky, L. Democratic theory, the courts and the press // *Democratization*. – June 2004. – P. 131–132.

11. Mavrikos-Adamou, T. Challenges to democracy building and the role of civil society // *Democratization*. – June 2010. – P. 514-533

12. Харшаньи, Дж., Зельтен Р. Общая теория выбора равновесия в играх Пер. с англ. под ред. Зенкевича И. А.- СПб.: Экон. шк., 2001. - 415 с.

13. Полтерович, В.М., Попов В.В. Демократизация и экономический рост // *Общественные науки и современность*. - 2007. – № 2. - С. 13-27.

14. Трансформация российской судебной власти. Опыт комплексного анализа // Горбуз А.К., Краснов М.А., Мишина Е.А., Сатаров Г.А.– СПб.: Норма, 2010. – 480 с.

15. Hanssen, A.F. Is there a politically optimal level of judicial independence? – *Montana State University. Department of Economics*, 2002. – 269 p.

16. Woolcock, M. Social capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework // *Theory and Society*. – 1998. – №27. – P. 151-208.

17. Bjornskov, C. Corruption and Social Capital // *Working paper 03-13*, 2003. – Режим доступа:

<http://www.anticorr.ru/archive/CorruptionandSocialCapital.pdf>.

Рецензент: Профессор Вячеслав Дзюндзюк, доктор наук по государственному управлению, заведующий кафедрой политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

სოფიო პოპოვა

საჯარო მომსახურების სფეროს განვითარების თავისებურებები განუვითარებელი ინსტიტუციონალური გარემოს ქვეყნებში

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია დემოკრატიზაციის პროცესის თავისებურებები განუვითარებელი ინსტიტუციონალური გარემოს მქონე ქვეყნებში. ასევე გაანალიზებულია პოლიტიკური ინსტიტუტების დანერგვის ძირითადი პრობლემები, რომლებიც უზრუნველყოფენ აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოების საქმიანობის შესაბამისობას საჯარო მომსახურების საბოლოო მომხმარებლების სურვილებს და შემოთავაზებულია მათი გადაწყვეტის გზები.

საკვანძო სიტყვები: საჯარო მომსახურებები, ინსტიტუციონალური გარემო, დემოკრატია.

რეცენზენტი: პროფესორი ვიაჩესლავ ძიუნდიუკი, სახელმწიფო მართვის დოქტორი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის გამგე.

Sofia Popova

THE FEATURES OF DEVELOPMENT OF PUBLIC SERVICES IN COUNTRIES WITH UNDEVELOPED INSTITUTIONAL ENVIRONMENT

Summary

The features of the process of democratization in the countries with undeveloped institutional environment are considered in the article. Also the problems of implementation of political institutions that provide compliance of the executive authorities' activity with preferences of consumers of public services are analyzed and ways to solve these problems are suggested.

Keywords: public services, institutional environment, democracy.

Reviewer: Viacheslav Dziundziuk, doctor of sciences, professor, Head of Political Science and Philosophy Chair of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine.

ქმშუ თაბაბარი

მოქალაქეთა ჩართულობის საკანონმდებლო საფუძველები
ადგილობრივი თითმმართველობის განხორციელებაში

სამოქალაქო საზოგადოება არის მოქალაქე, რომელიც ინფორმირებულია თავისი უფლებების შესახებ და იცის როგორ დაიცვას და განახორციელოს საკუთარი უფლებები.

სახელმწიფოს დემოკრატიულობა განისაზღვრება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მუშაობაში მოქალაქეთა ჩართულობის შესაძლებლობის ხარისხით.

თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოების დებულებებით განსაზღვრული უნდა იყოს მათ საქმიანობაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ეფექტური მექანიზმები, რადგან არსებული შესაძლებლობები პრაქტიკაში თითქმის ვერ ხორციელდება.

საკვანძო სიტყვები: მოქალაქე, ადგილობრივი თვითმმართველობა, სამოქალაქო ჩართულობა, საკანონმდებლო ბაზა.

სამოქალაქო საზოგადოება არის სოციალური სისტემა, რომელიც განსაზღვრავს დემოკრატიის საზოგადოებრივ საფუძვლებს. "სახელმწიფო" და "სამოქალაქო საზოგადოება" წარმოადგენს სოციალური ცხოვრების ორ მხარეს: სახელმწიფო იცავს (ან უნდა იცავდეს) მთლიანად საზოგადოების ინტერესებს, სამოქალაქო საზოგადოება კი იცავს კერძო ინტერესებს.

სახელმწიფოს დემოკრატიულობას განსაზღვრავენ და აფასებენ მოქალაქეთა მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობის ხარისხით ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების განხილვის და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ადგილობრივი ხელისუფლების საქმიანობაში მოქალაქეთა ჩართულობის მექანიზმების გამართული მუშაობა უზრუნველყოფს მოსახლეობასა და თვითმმართველობის ორგანოებს შორის ეფექტურ კომუნიკაციას, თვითმმართველობის ორგანოების საჯაროობასა და ანგარიშვალდებულებას. მოსახლეობის აქტიური მონაწილეობა თვითმმართველობის ორგანოებში ზრდის შესაძლებლობას, გადაიტარას ადგილობრივი მნიშვნელობის პრობლემატური საკითხები.

ჩემი აზრით, სამოქალაქო საზოგადოება არის მოქალაქე, რომელიც ინფორმირებულია თავისი უფლებების შესახებ და

იცის როგორ დაიცვას და განახორციელოს საკუთარი უფლებები. მოქალაქეების უფლებების დაცვის და სრულფასოვნად განხორციელების საფუძველს უნდა წარმოადგენდეს სახელმწიფოში არსებული კანონმდებლობა. კანონი უნდა აწესრიგებდეს მოსახლეობის ჩართულობის მექანიზმებს და პროცედურები დეტალურად უნდა იყოს გაწერილი.

საქართველოში, მოქალაქეების ჩართულობა ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში უზრუნველყოფილია „საქართველოს კონსტიტუციით“, „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ ევროპული ქარტიით“, ორგანული კანონით „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსით“, თვითმმართველი ერთეულების მერი/გამგეობის დებულებებით და სხვა საკანონმდებლო და ნორმატიული აქტებით.

საქართველოს ორგანული კანონის „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“-ს თანახმად: „ადგილობრივი თვითმმართველობა არის თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებულ საქართველოს მოქალაქეთა უფლება და შესაძლებლობა, მათ მიერ არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მეშვეობით, საქართველოს კანონმდებლობის საფუძველზე გადაწყვიტონ ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები.“ (მუხლი. 2)

საქართველოს ორგანული კანონში „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“, არის მითითებები, რომლებიც ეხება საჯაროობას, მოქალაქეთა ჩართულობას და თანამდებობის პირთა საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულებას, კერძოდ:

- საკრებულოს სხდომები ტარდება ღიად და საჯაროდ;
- მოქალაქეებს უფლება აქვთ მიიღონ საჯარო ინფორმაცია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების და თანამდებობის პირებისაგან;
- მუნიციპალიტეტის საკრებულოს სხდომის ოქმი არის ყველასათვის ხელმისაწვდომი, მოქალაქეებს უფლება აქვთ წინასწარ გაეცნონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს გადაწყვეტილებების პროექტებს;
- მონაწილეობა მიიღონ მათ განხილვაში;
- მითხოვონ გადაწყვეტილებათა პროექტების გამოკვეთება და საჯარო განხილვა; თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა

საერთო რაოდენობის არანაკლებ 1%-ს უფლება აქვს მოითხოვოს საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის ჩატარება;

- მუნიციპალიტეტის საკრებულოში სამართლებრივი აქტების ინიცირების უფლება აქვს თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე რეგისტრირებულ ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის არანაკლებ 1%-ს ამომრჩეველს, შესაბამის პეტიციაზე ხელმოწერით;

- მუნიციპალიტეტის მერი/გამგებელი და საკრებულოს წევრი ვალდებულია შეხვდეს მოქალაქეებს და არანაკლებ წელიწადში ერთხელ ჩააბაროს მათ ანგარიში გაწეული საქმიანობის შესახებ და უპასუხოს ასმულ შეკითხვებს.

- მოქალაქეს უფლება აქვს შეუზღუდავად დაესწროს მუნიციპალიტეტის თანამდებობის პირის და საკრებულოს წევრის საჯარო ანგარიშების განხილვას.

ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში მოქალაქეთა მონაწილეობის პროცესის დარეგულირება კანონმდებლობის საფუძველზე ევალუბათ მუნიციპალიტეტის ორგანოებს. კერძოდ, ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“ აწესებს შემდეგ მოთხოვნებს (მუხლი 85):

ა) ადგილობრივი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით ან მუნიციპალიტეტის საკრებულოს რეგლამენტით დადგენილი წესით აქვეყნებენ:

ა.ა) ინიცირებულ გადაწყვეტილებათა პროექტებს;

ა.ბ) ინიცირებულ გადაწყვეტილებათა პროექტების განხილვის პროცედურებსა და ვადებს;

ა.გ) მუნიციპალიტეტის საკრებულოს, აგრეთვე საკრებულოს კომისიის სხდომების დღის წესრიგს, ჩატარებისადგილსა და თარიღს;

ა.დ) მიღებულ ნორმატიულ, აგრეთვე სხვა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტებს, მათი გასაჩივრების ვადებსა და პროცედურებს;

ა.ე) გადაწყვეტილებათა შესრულების კონტროლში მოქალაქეთა მონაწილეობის ვადებსა და პროცედურებს;

ბ) უზრუნველყოფენ მიღებული ნორმატიული ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ ხელმისაწვდომობას.

ორგანულ კანონში დათქმული დებულებები ასახვას უნდა ჰპოვებდნენ თვითმმართველი ერთეულების დებულებებში. მათში ნათლად უნდა იყვეს ჩამოყალიბებული მოქალაქეთა

მონაწილეობის სამართლებრივი მექანიზმები მუნიციპალიტეტის მერიის/გამგეობის და საკრებულოს საქმიანობის განხორციელების პროცესში.

კანონის მოთხოვნის შესაბამისად, მუნიციპალიტეტების საკრებულოს რეგლამენტებში ჩამოყალიბებულია ის შესაძლებლობები და წესები, რა ფორმით და რა შემთხვევაში შეუძლიათ მოქალაქეებს ამ ორგანოების საქმიანობაში ჩართვა, პრობლემური საკითხების განსახილველად წამოწვევა და საკანონმდებლო ორგანოების საქმიანობის კონტროლი. უნდა აღინიშნოს, რომ ანალოგიური პროცედურები გათვალისწინებულია ზოგიერთი მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანოების დებულებებში, მიუხედავად იმისა, რომ კანონით ეს მოთხოვნილი არ არის.

ჩემს მიერ შესწავლილ იქნა 13 თვითთმართველი ერთეულის, მათ შორის: ქ. რუსთავის, ქუთაისის, ფოთის, მესტიის, ზუგდიდის, მარნეულის, გორის, თელავის, ოზურგეთის, ბათუმის, ახალციხის, ოზურგეთის, ონის და დუშეთის მერიის/გამგეობების დებულება.

ჩატარებული კვლევების შედეგად აღმოჩნდა, რომ შესწავლილი დებულებებიდან მხოლოდ შვიდი მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანოს დებულება ითვალისწინებს ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის შემდეგ შესაძლებლობებს (აღნიშნული მუნიციპალური ერთეულების მერია/გამგეობის დებულებებში, ცალკე მუხლშია ჩამოყალიბებული მოქალაქეთა ინფორმირებულობის და მონაწილეობის მექანიზმები):

- ა) გამგეობის საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა;
- ბ) მოქალაქეთა ინფორმირებულობა გამგეობის საქმიანობის შესახებ;
- გ) მოქალაქეთა მონაწილეობა გამგეობის გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში;
- დ) გაწეული საქმიანობის შესახებ მოქალაქეებისათვის ანგარიშის წარდგენა;
- ე) ღობისტური საქმიანობა.

თვითმმართველობის ექვსი აღმასრულებელი ორგანოს დებულება (მათ შორის: რუსთავი, ბათუმი, მარნეული, გორი, ჩოხატაური, მესტია) არ განსაზღვრავს მოქალაქეთა ჩართულობის შესაძლებლობებს და მექანიზმებს მათი საქმიანობის პროცესში.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის თავი III ითვალისწინებს საჯარო ინფორმაციის პროაქტიულ გამოქვეყნებას (მუხლი. 28). ამ მოთხოვნის საფუძველზე, ყველა საჯარო დაწესებულება, მათ შორის მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანო ვალდებულია გამოაქვეყნოს თავისი დებულება, აღმასრულებელი ორგანოს თანამდებობის პირების ვინაობა და სამუშაო საკონტაქტო ინფორმაცია, მუნიციპალიტეტის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე, სადაც ნებისმიერ მოქალაქეს შესაძლებლობა ექნება გაეცნოს ამ ინფორმაციას. თუმცა, ხშირ შემთხვევებში ვებ-გვერდები გამართულად ვერ მუშაობენ და ინფორმაციის მოძიება იქ საკმაოდ რთულია (მაგ.: მარნეულის მუნიციპალიტეტის ვებ-გვერდი (<http://www.marneuli.ge/>))

თუმცა ერთია, რა არის კანონით და დებულებით განსაზღვრული მექანიზმები, და მეორე - რამდენად შესწევთ უნარი და აქვთ შესაძლებლობა რეალურად განახორციელონ მათთვის მინიჭებული უფლებები მოქალაქეებმა, ან რამდენად ეფექტურია აღნიშნული მექანიზმები მოქალაქეთა მხრიდან რაიმე გავლენის მოსახდენად საკითხების განხილვის ან გადაწყვეტილების დროს?

არსებული ვითარებით თუ ვიმსჯელებთ, დღევანდელი საკანონმდებლო გარემო ვერ უზრუნველყოფს მოსახლეობის ეფექტურ ჩართულობას თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში. საქართველოს ორგანულ კანონში „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“ და თვითმმართველი ერთეულების დებულებებში მოცემულია მოქალაქეთა მიერ თვითმმართველობის უფლების განხორციელების მხოლოდ ზოგადი პრინციპები. სამწუხაროდ, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა, განსაზღვრული არ არის ამ პრინციპების რეალიზაციისათვის აუცილებელი კონკრეტული მექანიზმები და პროცედურები. გარდა ამისა, სხვადასხვა საკანონმდებლო აქტში გაბნეულია საჯაროობისა და მონაწილეობის საკითხები (ინფორმაციის თავისუფლება, პეტიციის უფლება, ნორმატიული აქტის პროექტზე მოსაზრებების წარდგენის უფლება), რომლებიც არ ეხება მხოლოდ თვითმმართველობის ორგანოებს და სავალდებულოა ყველა ადმინისტრაციული ორგანოსათვის. უნდა ავლნიშნოთ, რომ არსებული სამართლებრივი მექანიზმები სრულად და ეფექტურად ვერ უზრუნველყოფენ კანონით განმტკიცებული პრინციპების და, შესაბამისად, მოსახლეობის

აქტიურ ჩართულობას თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში.

ჩართულობის არსებული მექანიზმების მნიშვნელოვანი ნაწილი პრაქტიკაში თითქმის არ გამოიყენება და რაც არის კანონით განსაზღვრული, მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი პრაქტიკაში ვერ ან არ სრულდება. მაგალითად, როგორებიცაა პეტიცია, საკრებულოს “დია კარის” სხდომა, საკრებულოს გასვლითი სხდომა, საკრებულოში საკითხის საჯარო განხილვა, იშვიათი შემთხვევების გარდა, პრაქტიკულად არ მუშაობს, ან, უკეთეს შემთხვევაში, მათი გამოყენება არ ხდება სამართლებრივი აქტებით გათვალისწინებული ფორმისა და პროცედურების შესაბამისად. ამის გამომწვევი მიზეზი ძირითადად არის მოსახლეობის ინფორმირებულობის დაბალი დონე, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მოხელეთა არასაკმარისი კვალიფიკაცია და აგრეთვე მოსახლეობის უნდობლობა მმართველების მიმართ.

ამ ვითარების გამოსწორება, ჩემი აზრით, შესაძლებელია, თუ:

1. ხელისუფლების მხრიდან მოხდება თვითმმართველობებში მოქალაქეთა მონაწილეობის საკითხებზე მსჯელობის გააქტიურება და პოლიტიკური ნების გამოვლენა;

2. გაუმჯობესდება საკანონმდებლო გარემო, რათა საზოგადოება უფრო აქტიურად ჩაერთოს სახელმწიფო და ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაწყვეტაში. ამ მიმართულებით კარგი იქნება თუ განხორციელდება მნიშვნელოვანი საკანონმდებლო ცვლილებები. რომელიც, ერთი მხრივ, განსაზღვრავს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობაში საზოგადოების ჩართვის სხვადასხვა ფორმებსა და პროცედურებს, მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს მონაწილეობის ფორმების ალტერნატიულობის პრინციპს.

ლიტერატურა

References:

1. musxeliSvili m.a samoqalaqo sazogadoeba: SedarebiTi analizi Tbilisi, 2006.
2. saqarTvelos organuli kanoni „adgilobrivi TviTmmarTvelobis kodeqsi“https://matsne.gov.ge/index.php?option=com_ldmssearch&view=docView&id=2244429&lang=ge
3. municipalitetebis meria/gamgeobis debulebebi.

Zhuzhu Tabagari
The Legislative Framework for Participation of Citizens in Local Governance

Summary

Civil society is the citizen who knows about their rights and knows how to defend and realize these rights.

Country's democracy is determined by the degree of citizens' participation in local government bodies.

In local government regulations must be established effective mechanisms for the participation of citizens in their activities, because those possibilities are almost hopeless to realize in practice.

Keywords: citizen, local government, participation of citizens, legislative framework.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Жужу Табагари
Законодательная база для участия граждан в местном управлении

Резюме

Гражданское общество это граждане, которые знают о своих правах и знают, как защищать и осуществлять эти права.

Демократия страны определяется степенью участия граждан в органах местного самоуправления.

В регламентах местных органах самоуправления должны быть установлены эффективные механизмы для участия граждан в их деятельности, потому что те возможности почти невозможно реализовать на практике.

Ключевые слова: гражданин, местное самоуправление, участие граждан, законодательная база.

Рецензент: Профессор Шота Догонадзе, Грузинский технический университет.

УДК 35. 071.6.-159.964

Тимофей Карлов

ПРИОРИТЕТЫ МЕЖЛИЧНОСТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В КОНФЛИКТЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ

В статье проведен анализ стратегических приоритетов межличностного взаимодействия субъектов государственного управления. Также рассмотрено конкретное социально-психологическое исследование сотрудничества между субъектами в сфере государственного управления.

Ключевые слова: диалог, стратегия поведения, сотрудничество, государственное управление.

В условиях трансформации государственного управления в демократических странах приоритетными стратегиями межличностного взаимодействия субъектов государственно-управленческой деятельности является диалог и сотрудничество. Сотрудничество в наибольшей мере соответствует современным представлениям о конструктивном и долгосрочном взаимодействии между людьми. Содержание диалогового взаимодействия существенно глубже монологического. Благодаря диалогу актуализуется творческий потенциал партнеров, который способствует генерации большого количества вариантов решения проблем и поиска эффективного среди них.

Сотрудничество происходит на всех уровнях организации личности и общества. Взаимодействие отдельных подструктур личности это «внутренний диалог», результатом которого является личностная интеграция, взаимодействие отдельных личностей является межличностным диалогом, который является фундаментом общественного согласия, если же в качестве субъектов взаимодействия выделяются группы, организации, партии, общественные организации, государства, можно говорить о межгрупповом, межнациональном и межгосударственном диалоге.

Стратегия сотрудничества проявляется и в различных областях жизнедеятельности: политике и экономике, науке и культуре, профессиональной деятельности и личной жизни. Особенно актуальным является применение сотрудничества в главных сферах общественной жизни –государственном управлении, политике, экономике и т.д. Стратегия сотрудничества является одним из основных условий политической стабильности и экономического прогресса.

Многомерность феномена сотрудничества, которая проявляется в общественном согласии и личной гармонии, поднимает вопрос приоритетах межличностного взаимодействия государственных служащих, готовности и способности их к сотрудничеству.

В науке существуют известные социально-психологические исследования, посвященные изучению стратегии межличностного взаимодействия. Наиболее распространенной в социально-психологической науке и практике является классификация стратегий взаимодействия Томса-Килменна. Подход В. Горяниной и Н. Казаринова основан на биполяризации ценностного отношения к партнеру [1]. Работа Адлера посвящена изучению жизненного стиля личности, понимаемого как соотношение способа взаимодействия субъекта и уникальной социальной ситуации [2]. Р. Рейтер рассматривает согласие в политической жизни страны как условие достижения сотрудничества на международной арене [3]. Важность согласования интересов при разрешении общественных конфликтов для достижения социального согласия подчеркивает Д. Годшалк [4]. Особенности политического конфликта и условия его эскалации изучает Д. Зеркин [5]. Исследования «стратегических» преимуществ в конфликте субъектов политической власти были проведено российскими учеными Т. Елохиной, В. Горяниной [3].

Характеристика межличностных стратегий поведения в конфликте традиционно рассматривается в концепции Томаса-Килменна [3]. Эта концепция базируется на трех следующих параметрах:

1. Мера удовлетворения интересов как личных, так и партнера. Эта мера может варьировать от полного отказа от личных интересов до их полного удовлетворения и соответственно максимальной реализации интересов партнера до полного пренебрежения ими.

2. Мера активности партнеров. Этот параметр позволяет различать варианты поведения партнеров от активных действий до пассивного ухода от решения проблемы.

3. Мера кооперации с партнером. Соответственно данного параметра, партнеры могут действовать или независимо (индивидуально) в направлении поиска путей решения проблемы, или совместно (кооперативно), совмещая свои действия.

Опираясь на приведенные параметры, автор выделяет пять стратегий поведения: соперничество, приспособление, избегание, компромисс, сотрудничество. Так стратегию соперничества называют также конкурирующей, здесь доминирующая сторона преследует цель максимально удовлетворить личные интересы в ущерб интересам своего партнера. В рамках данной стратегии возможны разнообразные

тактики коммуникативного поведения доминирующего участника. В его арсенале - силовые решения и методы принуждения. Соперничество требует упорства, настойчивости, активизации волевых качеств, проявление авторитарных черт характера.

В государственном управлении стратегия соперничества может выражаться в виде интеллектуальной экспансии, экономического принуждения, физического насилия. При этом, средствами выражения могут быть: слово, использованное для навязывания политических взглядов; деньги, которые вынуждают действовать по определенному сценарию; оружие, которое подавляет оппонента силой. В области внутренней политики государства стратегия соперничества проявляется в преследовании инакомыслящих, запрету политических партий, борьбе с «сепаратизмом», гражданских войнах. На международной арене мы встречаемся с этой стратегией в форме экономических санкций против отдельных государств, политического бойкота, терроризма, межгосударственных военных конфликтов, геноцида целых этносов.

В государственном управлении использование стратегии приспособления может быть ширмой для достижения договоренности по другим (незаявленным) вопросам. Стратегия приспособления по всем своим параметрам является полной противоположностью предыдущей. Здесь личные интересы вполне приносятся в жертву интересам другой стороны. Реализация этой стратегии не требует проявления активности партнеров, однако, некоторая степень кооперации партнеров все же необходима. Отказ от личных интересов возможен: а) при принятии коллективных решений, особенно в тех случаях, когда речь идет о сохранении целостности группы; б) если результат не очень важен для нас; в) если для нас важнее сохранить хорошие отношения с партнером, чем отстаивать свои интересы; г) если мы понимаем, что правда не на нашей стороне; д) если у нас мало шансов победить; е) если мы рассчитываем на соответствующую уступчивость. Однако, к данной стратегии, как и к предыдущей, не следует прибегать слишком часто.

Реализация стратегии избегания в государственном управлении не приводит к эффективным результатам взаимодействия. Интересы обеих сторон - «на нуле», нет тех, кто выиграл и проиграл. Такое поведение пассивное по своему характеру и не требует кооперации партнеров. Это одна из самых неэффективных стратегий. Вследствие ее применения, достаточно положительная сначала ситуация может превратиться в конфликтную. Однако, возможны случаи, когда использование этой стратегии вполне оправдано: а) ситуация для вас

неопределенная; б) вы хотите получить отсрочку в принятии решения с целью сбора недостающей информации; в) по вашему мнению, ситуация разрешится сама по себе; г) вы пытаетесь избежать общения с неприятным для вас человеком и др. Однако, частое использование этой стратегии поведения приводит к появлению затянутых конфликтов.

В области государственного управления отход от своевременного решения острых общественных проблем часто свидетельствует об отсутствии политической воли и ответственности лидеров перед обществом; к числу последствий такого ухода можно отнести усиление социальной напряженности в обществе.

Охарактеризованные выше стратегии межличностного поведения в конфликте такие как, соперничество, приспособление и избегание, в целом считаются неконструктивными или непродуктивными стратегиями поведения в сложных коммуникативных ситуациях. Две следующие стратегии – компромисс и сотрудничество являются единственно возможными для продуктивного разрешения противоречивых ситуаций в конфликте.

Так, А. Дмитриев считает, что компромисс является «классическим методом простого решения конфликта на всех уровнях». Внешне это напоминает сотрудничество [3]. Однако, если цель сотрудничества - выработка долгосрочного взаимовыгодного решения, то цель компромисса - только поиск его временного варианта. Компромисс основывается на следующих принципах: 1) каждая сторона права; 2) каждая сторона неправа; 3) обе стороны равны; 4) каждая из сторон заслуживает доверия; 5) каждая из сторон выражает готовность твердо придерживаться определенных правил. Эти принципы редко осуществляются, и поэтому компромисс далеко не всегда приводит к выходу из проблемной ситуации. Обе стороны, конечно, бывают в равной степени недовольны компромиссным решением, а это сталкивается с риском обновления конфронтации. Компромисс является хорошей заменой сотрудничеству, когда оно невозможно, например, при наличии взаимоисключающих интересов сторон, при отсутствии у них достаточного количества времени и сил. Дж. Скотт предлагает выбрать этот подход с самого начала, если мы не имеем достаточной власти для того, чтобы добиться желаемого, и если никто не хочет односторонних уступок [6].

В государственном управлении на разных его уровнях (от межличностного до национального) компромисс часто рассматривается как реальная стратегия, в то время, как нередко

политические заявления и призывы к сотрудничеству остаются нереализованными.

Главное отличие стратегии сотрудничества состоит в том, что она ориентирована на поиск взаимовыгодного решения заявленной проблемы, на максимальное удовлетворение интересов обеих сторон. Найти такое решение не просто, достижение такого высокого результата - процесс энергоемкий. требующий проявления высокой активности обеих сторон. Кроме этого, следует отметить необходимость доверчивых и часто дружественных отношений с партнером. Таким образом, все три параметра стратегии: «интересы», «активность» и «кооперация» здесь функционируют. Использование стратегии сотрудничества требует не только высоких энергетических, но и больших временных затрат. Это связано, прежде всего, с необходимостью выявления тайных потребностей и мотивов партнеров, обуславливает не соприкосновения их позиций. Кроме того, в отличие от компромисса, для сотрудничества необходим переход от отстаивания своих позиций к более глубокому уровню взаимодействия, на котором появляется совместимость и общность интересов сторон, что также повышает энергоемкость этой стратегии. По этим принципам к сотрудничеству следует обращаться при решении проблем, которые важны для всех участников взаимодействия, и при наличии тесных, длительных отношений между ними.

Стратегии сотрудничества и компромисса признаются конструктивными стратегиями взаимодействия в государственном управлении. Однако, эффективность межличностного взаимодействия в конфликте государственных служащих возрастает при умелом и уместном расширении спектра применяемых стратегий, т.е. при гибком использовании всех пяти, в том числе и тех, что относятся к категории «неконструктивных», типов стратегий. В каждом конкретном случае выбор ведущей стратегии должен быть обусловлен актуальной ситуацией и личными особенностями партнеров. Здесь несовместимы жесткие поведенческие стереотипы, сужающие стратегический репертуар личности.

В тех же координатах – «степень активности» и «социальный интерес» - Адлер рассматривает жизненный стиль личности, понимая под ним уникальное сочетание способов поведения и привычек, взятые в совокупности, и определяют неповторимую картину существования индивида [2]. Эти два измерения позволяют выделить следующие типы личности: 1) управляющий тип; 2) потребительский тип; 3) избегающий тип; 4) социально-полезный тип. Последний в

этой типологии тип жизненного стиля личности соответствует трактовке сотрудничества как способа индивидуального и общественного бытия.

Исследование сотрудничества в сфере государственного управления показывает недостаточный уровень готовности к применению форм конструктивного взаимодействия, как на личностном уровне, так и на организационном. Результаты исследования, которое проводилось на базе Харьковского регионального института Национальной Академии государственного управления при Президенте Украины, показывают следующее: наиболее распространенной в профессиональной сфере деятельности является стратегия соперничества (10,9), а наименее - приспособления (1,4); другие стратегии расположились следующим образом - компромисс (8,4), избегание (4,8), сотрудничество (4,6). Данные приведены в баллах, показателем частоты использования приведенных стратегий балл от 0 до 12, при среднем значении 6 ± 2 [7]. (Результаты получены с помощью методики К. Томаса, адаптированной Н. Гришиной, которая позволяет определить частоту использования каждой из пяти стратегий поведения в конфликте).

Государственные служащие явно отдают предпочтение соперничеству, совершенно не готовы к самопожертвованию, их с очевидностью привлекает компромисс, но при необходимости они могут уйти от решения проблемы или бросить все силы на поиск ее эффективного решения. В целом это распределение совпадает с данными других авторов (В. Горянина., Т. Елохина) [1; 3], полученными при применении других методов. Следующей по частоте распространения в нашей культуре является стратегия избегания - капитуляция перед теми, кто имеет власть. Из результатов нашего исследования следует, что компромисс в индивидуальном профиле украинских субъектов государственного управления является наиболее вероятной стратегией поведения. Однако на уровне внутренней государственной политики (например, при формировании парламентского большинства) мы не находим стремление украинской власти к компромиссу. Что касается сотрудничества, то, несмотря на имеющиеся предпосылки его в украинской ментальности, ориентация на него у современных субъектов государственного управления существенно ниже, чем того требует сегодняшняя политическая ситуация.

В целом, как показало проведенное исследование, стратегии поведения в конфликте, которые выбирают государственные служащие, не отличаются широтой. Кроме того, явно доминирующая

в его структуре стратегия соперничества, которая, как известно, относится к числу неконструктивных типов стратегий. Все это не позволяет прогнозировать высокую эффективность межличностного взаимодействия.

Научить сотрудничеству и диалогу в традиционном понимании проблематично. Методология развития диалогового взаимодействия субъектов государственного управления должна опираться на более широкую систему представлений о формировании жизненного опыта человека, не ограничиваться традиционными теориями обучения диалогу. Среди современных подходов выделяют методы интерактивной диагностики, которые позволяют оценить профессиональную и личностную компетентность государственных служащих. Наиболее удачной формой осуществления этой работы, которая объединяет, как традиционные психодиагностические методы, так и современные трансситуационные методы, является создание ассессмент-центров [8]. Ассессмент-центр является современным комплексным психодиагностическим методом, который активно применяется при работе с персоналом в различных сферах общественной жизни. С нашей точки зрения существует возможность и необходимость его применения в системе государственного управления.

Основными направлениями работы центра должны быть: диагностический; развивающий; научный. Диагностическое направление предусматривает включение в диагностический комплекс не только тестовых заданий, но и ситуативных методик с последующим экспертным оцениванием и создание психодиагностических комплексов в соответствии с различными категориями государственных служащих, имеющих специфику деятельности. Развивающее направление предполагает разработку тренинговых программ для государственных служащих, нуждающихся в развитии некоторых качеств, которые диагностировались, целью повышения квалификации. Научное направление разрабатывает методические и методологические основы психодиагностики и психокоррекции в контексте разработки научных основ государственного управления.

Таким образом, набор стратегий межличностного взаимодействия в конфликте субъектов государственного управления не отличается широтой. Доминирующая в его структуре стратегия соперничества, как известно, относится к числу неконструктивных типов. Все это не позволяет прогнозировать высокую эффективность межличностного политического, экономического и социального взаимодействия.

Исходя из выше сказанного, следует подчеркнуть необходимость комплексного подхода к проблеме диагностики и формирования конструктивных стратегических приоритетов во взаимодействии субъектов государственного управления, а именно творческое сочетание методов традиционной психодиагностики и нетрадиционных современных методов, которые построены на принципах оценки профессионального поведения и деятельности участника или кандидата управленческой команды. Создание психологических центров в системе государственного управления является решением проблемы комплексной диагностики и формирования приоритетов конструктивных стратегий межличностного взаимодействия в конфликте государственных служащих.

Литература

References:

1. Горянина В. А. Психологические предпосылки непродуктивности стиля межличностного взаимодействия // Психологический журнал. 1997. Т.18 № 6. – С. 37-45.
2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. М.: Изд-во «Мир», 2011. - 389 с.
3. Елохина Т. Психология политического сотрудничества в России.- СПб.: Изд-во С.-Петерб.ун-та, 2004.- 260 с.
4. Godschalk D.e.a. Pulling Together: A. Planning and Development Consensus-Building Manual. Washington, D.C.: Urban Institute, 2011.p 22.
5. Зеркин Д. П. Политический конфликт и оппозиция // Социально-политический журнал . 1998. №5. – С. 44- 58.
6. Скотт Дж. Г. Конфликты. Пути их преодоления. К.: Вид-во «Либідь», 2011, - 489 с.
7. Крутій О. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства [монографія] / О. М. Крутій . – Х. : Вид-во Вид-во АДНДУ, 2014. – 236 с.
8. Кляйманн М. Ассесмент-центр / Пер. с нем. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2014, -128 с.

Рецензент: Виталий Соловых, доктор наук по государственному управлению, доцент, профессор кафедры политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины.

ტიმოფეი კარლოვი
პიროვნებათაშორისი ურთიერთქმედების პრიორიტეტები
სახელმწიფო მოსამსახურეების კონფლიქტში

რეზიუმე

სტატიაში გაანალიზებულია სახელმწიფო მართვის სუბიექტების პიროვნებათაშორისი ურთიერთქმედების სტრატეგიული პრიორიტეტები. ასევე განხილულია სახელმწიფო მართვის სფეროში სუბიექტების ერთმანეთში თანამშრომლობის კონკრეტული სოციალურ-ფსიქოლოგიური გამოკვლევა.

საკვანძო სიტყვები: დიალოგი, ქცევის სტრატეგია, თანამშრომლობა, სახელმწიფო მართვა.

რეცენზენტი: პროფესორი ვიტალი სოლოვიხი, სახელმწიფო მართვის დოქტორი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრა

Timofei Karlov

PRIORITIES INTERPERSONAL INTERACTION IN CONFLICT PUBLIC SERVANTS

Summary

The strategic priorities of the interpersonal interaction of subjects of public administration are analyzed in the article. Also the specific socio-psychological study of cooperation among actors in the field of public administration is considered.

Keywords: dialogue, strategy of behavior, cooperation, public administration.

Reviewer: Vitaly Solovih, doctor of sciences, professor of Political Science and Philosophy Chair of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine.

ტარიელ ჭულუხაძე
ელექტრონული პეტიცია, მმართველობის ეფექტური საშუალება

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ინფორმაციულმა ტექნოლოგიებმა ჰპოვა სწრაფი განვითარება. ამ ყოველივემ საშუალება მისცა საზოგადოების წევრებს რომ მარტივად მიიღონ მუდმივად განახლებადი სახის ინფორმაცია. განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ელექტრონული პეტიცია პოპულარულია ელექტრონულ სერვისებს შორის. საქართველოს აქვს მცირე გამოცდილება ელექტრონულ პეტიციების გამოქვეყნების, თუმცადა საჭიროა დამატებითი ნაბიჯების გადადგმა იმისთვის რომ მოცემული სერვისები გახდეს პოპულარული და ფუნქციური.

საკვანძო სიტყვები: ელ-სერვისები, ელ-პეტიცია, ელ-მთავრობა, დემოკრატია, მმართველობა.

გასული ათი წლის განმავლობაში ინტერნეტმა, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებმა დიდი მოცულობის ინფორმაცია გახადა საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი. ეს ინფორმაცია სწრაფად ვრცელდება და მუდმივად განახლებადია. იმისათვის, რომ უფრო გამარტივებულიყო მაღალი ხარისხის ინფორმაციაზე წვდომა შემუშავდა რამდენიმე საკომუნიკაციო არხი, რაც მიზიძვევლია ყველა ასაკის ფართო აუდიტორიისთვის. გარდა მარტივი ინფორმაციით უზრუნველყოფისა, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დახმარებით, მოქალაქეებს ასევე ეძლევათ ერთმანეთთან ურთიერთობის, აზრის გამოთქმისა და საერთო ინტერესების მქონე საზოგადოებაში ჩართულობის საშუალება. თანამედროვე ტექნოლოგიებმა და ინტერნეტმა ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და კომუნიკაცია გაამარტივა. დღეს მსოფლიოს მთავრობებმა აქტიურად დაიწყეს ინტერნეტის საშუალებით მოქალაქეებთან კომუნიკაციის დანერგვა და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ხელისუფლებების ანგარიშვალდებულების გასაზრდელად აქცენტი კეთდება მათი საქმიანობის შესახებ დეტალური ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე.

საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები წარმოადგენს ძლიერ ინსტრუმენტს, რომელსაც შეუძლია ხელი შეუწყოს მოქალაქეთა სოციალურ მონაწილეობას და ამ გზით შექმნას უნიკალური შესაძლებლობა, ელექტრონული ჩართულობის საშუალებით უზრუნველყოს ძლიერი

საზოგადოებრივი თანამონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

საზოგადოებრივი აზრის გამოსატყობისა და პოლიტიკურ თანამდებობის პირებთან კომუნიკაციის ერთი-ერთი გავრცელებული ფორმაა პეტიცია, რომელიც არის ოფიციალური მოთხოვნა სახელმწიფო უწყებისადმი და მას გარკვეული რაოდენობის მოქალაქე აწერს ხელს.

გასული ათწლეულის განმავლობაში პეტიციის კონცეფცია გაფართოვდა და მისი წარდგენა უკვე ელექტრონული ფორმითაა შესაძლებელი. ელექტრონული პეტიციის (შემდგომში, ელ-პეტიცია) მხარდამჭერების მოგროვება ელექტრონულ სივრცეში ხდება. ელ-პეტიციის, როგორც მომსახურების ფორმის არსებობა აყალიბებს კიდევ ერთ მნიშვნელოვან გზას პეტიციის განხორციელების პროცესისთვის და მოქალაქეებს შესაძლებლობას აძლევს, გამოხატონ მხარდაჭერა და კომენტარები გააკეთონ ონლაინ რეჟიმში. ზემოთ აღნიშნული ქმნის ელ-პეტიციების ონლაინ ისტორიას და უზრუნველყოფს პეტიციებთან, მათ შორის ბექდური ფორმით წარმოდგენილთან, დაკავშირებული ინფორმაციის ელექტრონული სივრცის ჩამოყალიბებას. ამასთანავე, ელ-პეტიციების საშუალებით მოქალაქეებს შეუძლიათ წარმოადგინონ დამატებითი ინფორმაცია თუ მასალა, როგორცაა მოხსენებები, სტატისტიკა, სხვა ვებგვერდების ბმულები, მულტიმედია მასალა და ა.შ.

გარდა ამისა, ელ-პეტიცია ხელს უწყობს კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით დისკუსიის წარმოებას და ეხმარება პეტიციით დაინტერესებულ პირებს ინფორმაციის მიღებაში. ელ-პეტიციების ვებგვერდი საჯარო დაწესებულებებს ან მოქალაქეებს აჩვენებს, თუ როგორია პეტიციების დამუშავების ზოგადი პროცესი. გამჭვირვალე ვებგვერდს, სადაც ნათლად ასახულია პეტიციის გავლენა გადაწყვეტილების მიღებაზე, ესაჭიროება ისეთი პროცედურის არსებობა, რაც ასახავს თუ რა გზით მოხდება პასუხის გაცემა გადაწყვეტილების მიმღების მიერ და რამდენად სწრაფად მიიღებს მოქალაქე აღნიშნულ პასუხს.

ელ-პეტიციები თანმხლები ფორუმებით საშუალებას აძლევს გადაწყვეტილების მიმღებს უფრო დეტალურად ჩაწვდეს ამა თუ იმ საკითხს, ვინაიდან დისკუსია დასაშვებია მოიცავდეს კომენტარებს იმ ადამიანებისგან, ვინც არ ეთანხმება ელ-პეტიციას ან ვისაც დამატებითი პუნქტების

ხაზგასმა სურს. უფრო მეტიც, ელ-პეტიციის წარდგენის შემდეგ მისი პროგრესის სიცხადე ზრდის გადაწყვეტილების მიმღების პოლიტიკურ ანგარიშგაღებულუბას, რაც რეაგირების პოტენციურ ნაკლებობასაც გულისხმობს. შესაბამისად, ელ-პეტიციები ელექტრონული ჩართულობის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენენ.

ელ-პეტიცია, ძირითადად, გამოიყენება საჯარო ადმინისტრაციების ან ორგანიზაციების მიერ, როგორც გადაწყვეტილებების მიმღებ პირებზე ზეგავლენის მოხდენის საშუალება. ელ-პეტიცია არ წარმოადგენს ინტერაქტიულ ინსტრუმენტს. ეს არის კოლექტიური მეთოდი, რომელიც ხალხს მოუწოდებს, პეტიციაზე ხელმოწერის მეშვეობით, მათი ინტერესის ფარგლებში არსებულ საკითხს მხარი დაუჭირონ ან შეეწინააღმდეგონ, რათა შეგროვდეს ხელმოწერების მნიშვნელოვანი რაოდენობა. ელ-პეტიციის ინსტრუმენტები მუდმივად ცვალებადია. არც შემთხვევებში მომხმარებლებს აქვთ გაფართოებული ფუნქციების (როგორებიცაა: დისკუსიის გამართვის შესაძლებლობა ან სხვადასხვა ფორმით ინფორმაციული უზრუნველყოფა) გამოყენების საშუალება.

ზემოთხსენებული პლატფორმის დანერგვის მცდელობა საქართველოში 2012 წელს იქნა თბილისის მერიის მიერ ინიცირებული, (ChemiTbilisi.com) და საჯარო სამსახურის ბიუროს მიერ ადმინისტრირებული. კერძოდ თბილისის მერია სთავაზობდა თბილისის მოსახლეობას ონლაინ პლატფორმას რის მეშვეობითაც ნებისმიერ მოქალაქეს შეეძლო ინიცირება მოეხდინა ნებისმიერი იდეისთვის, ინფრასტრუქტურული თუ სხვა პროექტისვის. საქართველოში შექმნილი ელექტრონული პლატფორმა იყო ზედმიწევნით დახვეწილი და აკმაყოფილებდა ყველა იმ მოთხოვნას რაც სრულფასოვანი ელექტრონული პლატფორმის გამართული და ეფექტური მუშაოვისთვის არის საჭირო და აუცილებელი. აღსანიშნავია რომ თბილისის მერიის შეთავაზებული ონლაინ პლატფორმა ატარებდა მხოლოდ წინასაარჩევნო ე.წ PR-ის შტრიხებს, რამაც 2012 წელს საპარლამენტო არჩევნებში სხვა ძალის გამარჯვებამ გამოიწვია ელექტრონული პეტიციის ონლაინ პლატფორმის დროებით შეჩერება, ხოლო შემდგომში განვითარებული პოლიტიკური მოვლენების ფონზე კი საერთოდ მივიწყება. მიუხედავად ამ ფაქტისა, მანამ სანამ ChemiTbilisi.com იყო ონლაინ რეჟიმში და მომხმარებელს შეეძლო თავისი იდეის თუ პროექტის სახალხოდ განსახილველად გატანა, ასევე თბილისი

მთავრობის წარმომადგენლებს იდეის მხარდაჭერა და განხორციელება, მოცემულ პერიოდში ელექტრონული პეტიციების საიტზე ყოველდღიური უნიკალური მომხარებლის რაოდენობა შეადგენდა საშუალოზე მაღალს. (დღეში 1000-მდე ვიზიტორს)

დასასრულს, აღსანიშნავია რომ საქართველოს მოსახლეობის მზაობა რომ ჩაერთოს და მიიღოს ელექტრონულ პეტიციაში მონაწილეობა და მსგავსი სახით შეძლოს გადაწყვეტილებების მიღება და ხელისუფლთან კომუნიკაცია, ჯერ კიდევ განვითარების ეტაპზეა. გასათვალისწინებელია ის ფაქტი რომ ბოლო 2 წლის განმავლობაში ინტერნეტ პროვაიდერის „უაუკასუს ონლაინის“ ოფიციალური მონაცემებით 30% გაიზარდა ინტერნეტ მომხმარებლების რაოდენობა, მაგრამ “ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის” (IDFI) მიერ 2013 წელს ჩატარებული კვლევით ირკვევა რომ 2012 წლის მონაცემებით თბილისის მაშტაბით მხოლოდ 250 000 ინტერნეტ მომხმარებელი იყო დარეგისტრირებული, რაც სტატისტიკის ეროვნული ბიორის ოფიციალური მონაცემებით დედაქალაქის მოსახლეობის მხოლოდ მეოთხედს შეადგენს.

იმისთვის რომ მოსახლეობა ზედმიწევნით იყოს ინფორმირებული და ჩართული მსგავს სერვისებში რაც მათ მოუტანს სარგებელს, ამისთვის საჭიროა საქართველოს მთავრობის მიერ შემუშავებული იქნეს რიგი ინფორმაციული და ტექნიკური ღონისძიებები რომელიც ხელს შეუწყოს და წახალისებს მოსახლეობის ელექტრონულ პეტიციებში და სერვისებში ჩართულობას.

ლიტერატურა

References:

1. informaciis Tavisuflebis ganviTarebis instituti - eleqtronuli komunikaciis ganviTareba saqarTveloSi - internetis xelmisawvdomoba - ivnisi 2013 avtori Teona turaSvili
<https://idfi.ge/public/migrated/uploadedFiles/files/internet%20momxmarebelTa%20kvleva.pdf>
2. saqarTvelos statistikis erovnuli samsaxuri - www.geostat.ge
3. The Guardian - E-petitions can be very effective, but don't put them in the hands of government
<http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/feb/24/e-petitions-often-worse-than-useless>

4. doRonaZe S., iaSvili g. sajaro samsaxuri saqarTveloSi: reformebi, gamowvevebi - "eleqtronuli mTavroba". Tbilisi 2013.
5. saqarTvelos konstitucia: ganaxlebuli versia. 2014 wlis 20 martis mdgomareobiT.

Тариел Чулухадзе

Е-петиция - Эффективныя средства управления

Резюме

За последние десять лет в сфере информационных технологий были достигнуты значительные успехи. Даны способствует получению обществам часто обновляемой информации. В странах развивающиеся экономики электронная петиция более активно употребляемы сервис среди различных электроникс сервисах.

Ключевые слова : Э-услуги, э-петиции, электронное правительство, прозрачность, демократия, электронное участие, е-управление

Рецензент: профессор Шота Догонадзе, Грузинский технический университет

Tariel Tchulukhadze

E-petition – Instrument for Effective Governance

Summary

Recent decade was huge fast forward inInformation and communications technology (ICT), therefore updated information and communication services are easily accessible and reachable for the society. E-Petitions are popular amongst E-Services in developed economies. Georgia has also some experience in e-petitions, however additional steps are necessary in order to develop, popularize and functionalize such services.

Keywords: e-services, e-petitions, e-governance, democracy, governance.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

УДК 352:342.722.32.

Владимир Котковский
КОНЦЕПЦИЯ НОВОГО ГОРОДСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В
РАМКАХ ТРАНСФОРМАЦИИ ИНСТИТУТОВ МЕСТНОЙ
ВЛАСТИ

В статье рассмотрена проблема трансформации институтов местной власти. Также проанализированы особенности концепции нового городского менеджмента в сравнении с концепцией нового публичного менеджмента.

Ключевые слова: *местная власть, институт, новый публичный менеджмент, новый городской менеджмент, демократия, управление.*

Во многих странах, в последнее время традиционные институты местной власти и управления подверглись трансформации. Процедуры и практика, выработанная в течение долгого времени, были поставлены под сомнение, все изменения были связаны в первую очередь с такими понятиями как демократия и менеджмент. Более того изменения коснулись как роли, так и целей власти, избираемой на местном уровне. Рассматривая эти тенденции нельзя не упомянуть, что все изменения, так или иначе связаны с распространением концепции, обозначенной как «новый городской менеджмент» (new city management). В сравнении с новым публичным менеджментом, новый городской менеджмент подразумевает не только широкое использование в процессе управления инструментов характерных для негосударственного, по большей части коммерческого сектора, ориентированного в первую очередь на эффективность работы, но и передачу части функций, ранее присущих исключительно институтам власти, частным компаниям [1]. Концепция нового городского менеджмента значительно расширяет рамки процесса трансформации, подразумевая пересмотр ролей и функций политиков, управленцев и граждан в управлении, создание коалиции между местной экономикой и интересами социума.

Можно выделить два фактора, которые оказали наибольшее влияние на возникновение и развитие данной концепции. Во-первых, исследователи выделяют процесс глобализации, так как интеграция мировой экономики оказала влияние не только на частные компании, но и на общество в целом [2].

Во-вторых, существует такой фактор как общественное мнение, что подразумевает рост информированности граждан, что в свою

очередь ведет к росту ожиданий в отношении власти. Прежде всего, это выражается в желании видеть институты местной власти более открытыми для общества, более ответственными и подотчетными. Старый принцип «оставьте это нам, мы знаем, как сделать лучше», являвшийся схемой работы для местной власти в двадцатом веке, теперь является неприемлемым и для отдельных граждан, и для локального сообщества в целом. Основная часть вопросов, адресованных местной власти, касается качества жизни. Например, граждан заботит решение таких вопросов как общественная безопасность, включение в социум определенных групп населения (иммигрантов), возможность получения работы. Все эти вопросы сложно решить при старой форме организации власти, их разрешением будут заниматься разные департаменты и агентства, которые работают в относительной изоляции друг от друга, а они требуют совместной разработки и совместных действий.

Конечно, попытки улучшить эффективность, ответственность и подотчетность имели место ранее. В течение нескольких десятилетий, на местном уровне реформаторы пытались совместить демократию и менеджмент, чтобы улучшить эффективность управления. Однако есть три фактора, ассоциирующиеся с термином «new city management», которые отличают новый городской менеджмент от реформ, имевших место ранее.

Во-первых, скорость изменений гораздо выше, чем раньше, отчасти из-за быстрого развития новых информационных технологий, а также роста социальных ожиданий в отношении ответственности правительства. Во-вторых, влияние изменений на функции и задачи местной власти потенциально имеют более широкую область задач. В-третьих, потенциал для сращивания демократии и более эффективных стратегий управления, сейчас высок как никогда.

Для лучшего понимания сущности проблемы, необходимо рассмотреть следующие процессы: переход от местного правительства к местному управлению; сдвиг от публичного администрирования к новому публичному менеджменту; изменяющиеся роли акторов локального политического процесса: выборных политиков, чиновников, назначаемых в местное правительство, граждан.

Очень часто термин правительство используется в различных контекстах и наделяется различными значениями. Мы же определим правительство как формальные институты государства, правительство принимает решения, действуя в рамках закона, и использует ресурсы общества (являясь при этом подотчетным ему). Управление (governance) подразумевает правительство плюс свободный процесс

влияния и переговоров, как с обществом, так и с частным сектором, с целью достижения желаемого результата. Управление должно поощрять сотрудничество между обществом, частным сектором экономики и некоммерческими организациями для достижения общих целей.

Местное правительство фактически сводится к демократически избираемым советам. Задачи местного управления гораздо шире, т.к. оно включает в себя различные процессы и структуры общественного, частного и некоммерческого сектора на местном уровне. Фактически это означает плавную передачу части функций и ответственности от государства к гражданскому обществу в целом. Отмеченные тенденции можно наблюдать, например, в Великобритании, Германии.

По сути, основной задачей политических лидеров и управляющих, является принятие решений, связанных с экономическими и другими интересами, которые могут отразиться в настоящем и будущем на благосостоянии местного сообщества. Местным политическим лидерам приходится действовать под «двойным давлением», с одной стороны они несут ответственность перед избирателями, с другой стороны им необходимо участвовать в иерархическом распределении экономических, организационных, и культурных ресурсов. Также стоит отметить, что разделение ролей между государством и экономикой означает, что правительство одновременно имеет дело с мандатом доверия со стороны избирателей, с одной стороны, и интересами экономики с другой. Различные варианты выделения приоритетов со стороны действующей власти формируют специфические режимы, характер которых в первую очередь зависит от силы влияния политических элит на экономические. Однако, в некоторых крупных городах в США и ЕС, например, в Далласе, Хьюстоне, большой бизнес, оказывающий серьезное влияние на экономику города, имеет относительно слабое влияние на избираемых лидеров, поэтому не стоит преувеличивать силу влияния бизнес элит на процесс принятия решений на местном уровне.

В пределах определенной территории (регион, город, район и т.д.) различные акторы пытаются реализовать свои интересы, соревнуясь друг с другом за доступ к определенным ресурсам. С середины XIX века и до сегодняшнего дня институты местного самоуправления пытаются нейтрализовать негативные последствия такой конкуренции, занимаясь выработкой стратегий управления, основной целью которых является обеспечение интересов различных групп.

Одной из основных проблем, с которыми сталкиваются местные власти, является так называемая «фрагментация». Фрагментация стала

результатом увеличивающейся скорости реформирования общественных служб и институтов в 1970-х годах [3].

Управление (governance) является одним из путей анализа изменений на местном уровне. Управление можно определить как образец общественного принятия решений, основанный на свободных связях индивидуумов в ключевых общественных, пара-общественных (para-public) и частных образованиях на разных территориальных уровнях [4]. Термин управление подразумевает существование устойчивых связей между акторами на местном уровне, что обуславливает их компетентность и открытость процесса принятия решений. Также важным является процесс взаимодействия между правительством и неправительственными акторами, в контексте комплексного решения проблем, в отличие от стандартных операционных процедур бюрократии.

С точки зрения данной теории, ни одна организация или индивид, в рамках местной демократии, не обладают достаточной властью для того, чтобы гарантировать реализацию определенного общественного выбора. В современных условиях программы или некий политический курс, принимаемый мэром или партийной группой без согласования с другими акторами местного политического процесса, будет достаточно сложно реализовать на практике [5].

Тем не менее, данная теория признает, что управление (governance) не замещает правительство (government) ни как форма организации политической активности, ни как аналитическое понятие. Фактически понятие управление предлагает своеобразный путь для исследователя в сфере изучения политической активности (деятельности) на местном уровне, заставляет его уделять внимание в процессе исследования не только формальным институтам и процедурам, но и динамичным процессам, базирующимся на переговорах и коллективной деятельности.

Исходя из этой точки зрения, можно полагать, что управление как процесс на определенном этапе могло способствовать появлению новых форм политических институтов. Таким образом, данная концепция предлагает комбинированное изучение управления (как динамического процесса) и формальных институтов.

В то время как управление необходимо для фактической реализации некоего политического решения, стоит упомянуть о легитимности, которая тесно связана с правилами и процедурами, функционирующими в рамках институтов. Изменения в сфере укрепления индивидуального лидерства, с этой точки зрения, связаны с процессом управления местными общественными делами

(management of local public affairs). Индивидуальное руководство имеет решающее значение для функционирования местного управления. В условиях децентрализации, роста различных сетевых структур, увеличения влияния на местный уровень глобальных тенденций, локальные сообщества нуждаются в могущественных, но творческих фигурах, способных сформулировать четкий курс развития [6]. В условиях глобальной экономики, когда местность теряет свою связь с традиционными индустриями и четко определенными пространствами экономической деятельности, происходит усиление потребности в «лучшем руководстве». В этом смысле местных лидеров можно определить как квалифицированных социальных акторов, которые мобилизуют кооперацию среди других, порождая и пропагандируя новые культурные основы. Культурные основы в этом смысле являются отражением коллективных проблем и решений, которые помогают другим акторам связать свои собственные интересы с коллективной целью. Это определение во многом отвечает содержанию работы Честера Барнарда «Функция исполнительной власти» (The Function of the Executive). С его точки зрения, функция лидера заключается в том, чтобы создавать формы кооперации между индивидами или группами, помогая им создавать стабильное представление о своей роли и личности, с целью их вступления в коллективную деятельность. Для того чтобы это осуществить лидер должен продемонстрировать способность в построении и владении основами (структурами), которые придают смысл ситуации или проблеме, предлагают решения или направление деятельности и устанавливают связи с личностями и интересами акторов. По сути, эти основы (структуры) представляют изложение фактов, которые направляют коллективный интерес в специфический контекст. Акторы обладают социальными навыками и представлениями о личностных и коллективных интересах. В любой конкретной ситуации им приходится соотносить их текущее представление об этих личностях и интересах с конкретным вопросом. Так как личности и интересы являются абстрактными, они частично открыты для интерпретации. Это дает лидерам некоторый запас времени, когда дело доходит до определения того, какие группы должны быть вовлечены в дискуссию о том, как организовать конкретную политическую арену [7].

Лидеры также имеют запас времени для того, чтобы выбрать особые принципы, нормы и стандарты, к которым они хотят обращаться при осуществлении своей политики. Эти принципы определяются не только центральным правительством, но и рынком,

сетевыми связями, местным сообществом. В последнее время ЕС является важным поставщиком таких норм и стандартов, среди которых местные лидеры выбирают те, которые они считают подходящими [8].

Тем не менее, институциональные структуры, формы партийной организации и конкуренции, вместе с местной политической культурой оказывают влияние на формирование определенного типа лидера.

И как ни парадоксально, более сильные модели руководства, не приводят к индивидуальному стилю принятия решений. Необходимо отметить, что процесс принятия решений является скорее плюралистической, нежели индивидуальной деятельностью [9]. Лидеры редко действуют в одиночку, поэтому движение в сторону сильного руководства, как правило, сочетается с усилением коллегиальности в процессе принятия решений.

Параллельно с движением от правительства к управлению, обозначился важный сдвиг в организации и управлении публичными услугами. Можно выделить две фазы изменений, произошедших в местном правительстве: от публичного администрирования к корпоративному управлению, от корпоративного управления к новому публичному менеджменту. Для понимания различных этапов изменений необходимо сделать экскурс в историю управления. Современные публичные услуги, ассоциирующиеся с профессией государственного служащего, уходят своими корнями в XIX век, когда такие услуги начали появляться в США и Великобритании. В течение долгого времени идеи профессионального управления проникали в сферу публичного администрирования. Первые наиболее значимые изменения, связанные с адаптацией и применением идей профессионального управления на уровне местного правительства приходятся на 1960-1970 гг., когда получило распространение корпоративное управление. Две наиболее устоявшиеся традиции публичного администрирования подверглись изменениям благодаря корпоративному управлению. Во-первых, была поставлена под сомнение точка зрения, что местное правительство является всего лишь пассивным агентом центрального правительства. Во-вторых, было оспорено мнение о том, что местная власть представляет отдельные службы, которые отдельно друг от друга решают разные вопросы.

Многие идеи, связанные с управлением, были заимствованы из частного сектора, например, менеджмент целей, программа планирования бюджетной системы.

Как уже упоминалось ранее, новый городской менеджмент состоит не только во включении нового публичного менеджмента в местное правительство, но в большей степени связан с ростом демократического участия, эффективностью публичных услуг. Подразумевается, что правительство устанавливает больше прямых контактов с населением, а население контактирует с правительством благодаря методам развитой прямой местной демократии.

Необходимо также отметить изменения во взаимоотношениях между политиками, чиновниками и гражданами. Граждане избирают политиков, чтобы они представляли их интересы, политики несут ответственность перед гражданами, которая отражается на результатах выборов, это главное отличие правительства от администрации. Избираемый политик, как правило, привязан к району, в котором он избирается.

Литერატურა:

References:

1. Hambelton, R. Globalism and Local Democracy. Challenge and Change in Europe and North America. – Basingstoke: Palgrave, 2002. – P. 56-58.
2. Fainstain, S. The changing World Economy and Urban Restructuring. – London: Sage, 1990. – P. 43.
3. Minzberg, H. Managing. Government, Governing Management // Harvard Business Review. – May-June 1996. – P. 75-83.
4. Wilson, D. From local government to Local Governance // Recasting British Local Democracy. – 1998. – №1. – P. 90-115.
5. Piore, J. Governance, Politics and the State. – London: Macmillan, 2000.
6. Kotter, J.P. The leadership factor. – New York: The Free Press, 1988.
7. Barnard, C.I. The function of the Executive. – Harvard University Press, 1938. – P. 128-132.
8. Loughlin, J. Subnational Democracy in the European Union: Challenges and Opportunities. – Oxford University Press: Oxford, 2001. – P. 90-97.
9. Stoker, G. Political leadership in urban politics // Theories of urban politics. – Sage, London, 2001. – P. 25-29.

Рецензент: Профессор Вячеслав Дзюндзюк, доктор наук по государственному управлению, заведующий кафедрой политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины.

ვლადიმერ კოტკოვსკი

ახალი საქალაქო მენეჯმენტის კონცეფცია ადგილობრივი ხელისუფლების ინსტიტუტების ტრანსფორმაციის ფარგლებში

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია ადგილობრივი ხელისუფლების ინსტიტუტების ტრანსფორმაციის პრობლემა. ასევე გაანალიზებულია ახალი საქალაქო მენეჯმენტის კონცეფციის თავისებურებები ახალი საჯარო მენეჯმენტის კონცეფციასთან შედარებით.

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივი ხელისუფლება, ინსტიტუტი, ახალი საჯარო მენეჯმენტი, ახალი საქალაქო მენეჯმენტი, დემოკრატია, მმართველობა.

რეცენზენტი: პროფესორი ვიანესლავ ძიუნდიუკი, სახელმწიფო მართვის დოქტორი, უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის გამგე.

Vladimir Kotkovsky

THE CONCEPT OF NEW CITY MANAGEMENT WITHIN THE TRANSFORMATION OF LOCAL GOVERNMENT INSTITUTIONS

Summary

The problems of the transformation of local government institutions are considered in the article. Also the features of new city management in comparison with new public management are analyzed.

Keywords: local government, institution, new public management, new city management, democracy, governance.

Reviewer: Viacheslav Dziundziuk, doctor of sciences, professor, Head of Political Science and Philosophy Chair of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine.

დავით ლელაძე
ელექტრონული მთავრობა, როგორც სახელმწიფოს
ეფექტურად ფუნქციონირების ბარანტი

ელექტრონული მთავრობა მოიცავს სახელმწიფო მართვაში ინფორმაციული ტექნოლოგიების (ძირითადად ინტერნეტის) გამოყენებას მოქალაქეების, ბიზნესის და სხვა სამთავრობო დაწესებულებებისთვის მომსახურების გაუმჯობესების მიზნით. იგი იძლევა შესაძლებლობას მოქალაქეებმა მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, მოიპოვონ მათთვის სასურველი ინფორმაცია და მომსახურება კვირის ნებისმიერ დღეს, 24 საათის განმავლობაში.

ელექტრონული მთავრობის შექმნის სტრატეგია გულისხმობს იმას, რომ ყველა ადამიანს მიუწვდებოდეს ხელი ინფორმაციაზე სახელმწიფო დაწესებულებების, საზოგადოებრივი, კომუნალური და სხვა სამსახურების, წარმონაქმნების შესახებ, რათა მიღწეულ იქნეს მთავრობის საქმიანობაში გამჭვირვალობა და ჩართულობა.

საკვანძო სიტყვები: ელექტრონული მთავრობა, სახელმწიფო, გამჭვირვალობა, ჩართულობა.

ელექტრონული მთავრობა მოიცავს სახელმწიფო მართვაში ინფორმაციული ტექნოლოგიების (ძირითადად ინტერნეტის) გამოყენებას მოქალაქეების, ბიზნესის და სხვა სამთავრობო დაწესებულებებისთვის მომსახურების გაუმჯობესების მიზნით. იგი იძლევა შესაძლებლობას მოქალაქეებმა მონაწილეობა მიიღონ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, მოიპოვონ მათთვის სასურველი ინფორმაცია და მომსახურება კვირის ნებისმიერ დღეს, 24 საათის განმავლობაში. მკვლევარები მიიჩნევენ, რომ ელექტრონული მთავრობის პირობებში, სამთავრობო მომსახურება გახდება უფრო მოსახერხებელი, საიმედო და იაფი. ე-მთავრობა ეს არის სამთავრობო მომსახურების უწყვეტი ოპტიმიზაცია, მოქალაქეთა მონაწილეობა, მართვა ტექნოლოგიების გამოყენებით შიდა და გარე ურთიერთობათა ტრანსფორმაციის მეშვეობით.

მიუხედავად გაწეული დიდი და თანმიმდევრული საქმიანობისა, ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ საგრძნობლად ჩამორჩება ამ მიმართულებით. 2004, 2005, 2008, 2010 და 2012 წლებში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საჯარო მმართველობის პროექტის ფარგლებში გამოქვეყნდა კვლევა “ელექტრონული მთავრობის განვითარების“ საკითხებზე.

კვლევაში ასახულია ელექტრონული მთავრობის მნიშვნელობა და როლი გლობალური ეკონომიკური და ფინანსური კრიზისის პირობებში, მოცემულია განვითარების დინამიკა და პერსპექტივები. კვლევის მიხედვით ელექტრონული მთავრობის განვითარების ინდექსით (E-Government Development Index) მსოფლიოს პირველი სამეული 2010 წელს შემდეგნაირად გამოიყურებოდა: 1. კორეის რესპუბლიკა, 2. აშშ, 3. კანადა. წამყვან ოცეულში პოსტსაბჭოთა ქვეყნებიდან მოხვდა მხოლოდ ესტონეთი, რომელმაც რეიტინგში მე-20 ადგილი დაიკავა. ელექტრონული ჩართულობის ინდექსის მიხედვით (E-Participation Index) პირველი სამეული გამოიყურება შემდეგნაირად: 1. კორეის რესპუბლიკა, 2. ავსტრალია, 3. ესპანეთი. წამყვან ოცეულში სამი პოსტსაბჭოთა ქვეყანა მოხვდა ესტონეთი მე-9 ადგილი, ყაზახეთი მე-18 ადგილი და ლიტვა მე-19 ადგილი. საქართველომ ელექტრონული მთავრობის განვითარების ინდექსით მსოფლიოს 192 ქვეყანას შორის მხოლოდ მე-100 ადგილი დაიკავა, ამ მაჩვენებლით პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებს შორის საქართველო მხოლოდ 3 ქვეყანას უსწრებდა (სომხეთი 110-ე, ტაჯიკეთი 122-ე და თურქმენეთი 130-ე). მსოფლიო სახელმწიფოებში ელექტრონული მმართველობის განვითარების საერთო დონის შეფასებისას საქართველო 2010 წლის მონაცემებთან შედარებით 2012 წლის კვლევაში 30 საფეხურით დაწინაურდა და 190 ქვეყანას შორის 72-ე ადგილზე გადმოინაცვლა. ამ მაჩვენებლით საქართველო უკვე არის რეგიონის ლიდერი და უსწრებს თურქეთს, აზერბაიჯანს, სომხეთს და სხვა სახელმწიფოებს.

განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია ის ფაქტი, რომ საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი წინსვლა დაფიქსირდა საჯარო დაწესებულებებში ელექტრონული სერვისების ხელმისაწვდომობის მხრივ. აღნიშნულ სეგმენტში 2012 წლის კვლევით საქართველო 59 საფეხურით დაწინაურდა და 101-ე პოზიციიდან 42-ე ადგილზე გადმოინაცვლა.

მიუხედავად გარკვეული წინსვლისა, ცხადია, რომ ეს მაჩვენებლები დიდად საამაყო მაინც ვერ გახდა. ამიტომაც ამოცანა ცხადი და არსებული ვითარება სერიოზული დასკვნების გაკეთების საფუძველი, ეს ამოცანაა მიზანმიმართულად განვითარებით ე-მთავრობის კონცეფცია, რამდენადაც ელექტრონული მთავრობა საქართველოს დღევანდელ პირობებში მმართველობის სისტემის

წარმატებული გარდაქმნის ყველაზე მარტივი, ეკონომიური და ეფექტიანი გადაწყვეტაა.

ცხადია, ყველაზე ეკონომიური და იდეალური იქნებოდა ელექტრონული მთავრობის შესაბამისი მმართველობის სისტემის ლოგიკური, თვითგანვითარებადი მოდელის აგება და პრაქტიკაში დანერგვა. ტექნოლოგიურად ასეთი მოდელის "გამოგონება" არავითარ სირთულეს აღარ წარმოადგენს და ბევრად აღარ განსხვავდება ველოსიპედის აღმოჩენისგან, პრობლემატურია მხოლოდ მისი ქართულად ადაპტირება და პრაქტიკაში დაფუძნება. თუმცა, ეს უფრო რთული ნამდვილად არ არის, ვიდრე მრავალ ეტაპიანი, დროში გაწეილი რეფორმა და მთლიანობაში სულაც არ მოითხოვს უფრო მეტ რესურსებს. პირიქით: მრავალეტაპიანი რეფორმა საბოლოო ჯამში შეგვიძლია განვიხილოთ როგორც ელექტრონული მთავრობის შექმნის ორ ეტაპიანი პროგრამა. ასეთი პროგრამის პირველი ეტაპი სხვა არაფერია, თუ არა ელექტრონული მთავრობის მოსამზადებლად პოლიტიკური თუ სოციალურ-ეკონომიკური "გარდაქმნების" "გარდამავალი პერიოდი", რომელიც ტექნოლოგიურად სრულიად ზედმეტია და როგორც არა ერთ გზის დავრწმუნდით, საეჭვო ღირებულების პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად რესურსებისა და დროის ფუჭ ხარჯვას გულისხმობს (აღარაფერს ვამბოთ "გარდამავალი პერიოდისთვის" ნიშანდობლივ საფრთხეებს).

ნათელია, რომ ელექტრონული მთავრობა მმართველობის სისტემის რეფორმის ყველაზე ეკონომიური გადაწყვეტაა. ეს თავიდან აგვაცილებდა ზედმეტი დროის, საფინანსო-მატერიალური სახსრებისა თუ სხვა რესურსების გაფლანგვას, აგრეთვე, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, დაგვაზღვევდა "გარდამავალი პერიოდის" მეტად მაღალი ალბათობის რისკებისგან.

ზემოაღნიშნული რეფორმის ცენტრის მასალაში დასმულია შეკითხვა თუ რა უშლის ხელს საქართველოში ე-მთავრობის პრინციპების განხორციელებას და ამ შეკითხვაზე პასუხად ჩამოყალიბებულია მიზნები და სავარაუდო სცენარები, რომელთა ძირითად პათოსს ჩვენც ვიზიარებთ.

„ ა. მიზნები:

მთავარი მიზანი ერთია: საქართველოში უნდა მოხდეს ახალი, ამჯერად მართლაც ყველაზე უსისხლო, წარმატებული და კომფორტული რევოლუცია: ტექნოლოგიური გადატრიალება, რომელიც მმართველობის ანუ პოლიტიკური

ტექნოლოგიების ძირფესვიანი გარდაქმნებით უნდა დაიწყოს, კერძოდ:

1. უნდა შეიქმნას ელექტრონული მთავრობის არსებობის ინსტიტუციური პირობა. მმართველობის სისტემის რეფორმა ისე უნდა დაიგეგმოს, რომ მის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზანს როგორც ცენტრალურ, ასევე რეგიონალურ და ადგილობრივ დონეებზე ელექტრონული მთავრობის შექმნა წარმოადგენდეს. ამისთვის აუცილებელია:

ა) მმართველობის სისტემის დეცენტრალიზაციის შედეგად გაირკვეს საქართველოში სახელმწიფო მმართველობისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების ლოგიკური მოდელი (ცენტრალური და ადგილობრივი ორგანოები, მათი კომპეტენციები, პასუხისმგებლობა, რესურსები, ურთიერთკავშირები და ურთიერთქმედების მექანიზმები და ა.შ.);

ბ) საჯარო სამსახურის სისტემური და სტრუქტურული რეფორმის შედეგად გაირკვეს საჯარო სამსახურის ლოგიკური მოდელი (დაწესდეს სამსახურის სტრუქტურის ლოგიკური კავშირი ფუნქციებთან და კომპეტენციებთან, საჯარო მოსამსახურეების საქმიანობის და შესაბამის პროცედურათა ალგორითმი, საჯარო სამსახურში მიღებისა და სამსახურის გავლის რაციონალური წესები, ელექტრონული მთავრობის საქმისწარმოების სტანდარტები და ა.შ.);

2. დაჩქარებული ტემპებით უნდა განხორციელდეს ელექტრონული მთავრობის ტექნიკურ-ტექნოლოგიური უზრუნველყოფა. ამისთვის აუცილებელია:

ა) საჯარო დაწესებულებების ინფორმატიზაციის პროგრამები, რომლებიც კონკრეტული დაწესებულების კომპეტენციების, ფუნქციებისა და სტრუქტურის შესაბამისად განსაზღვრავს დაწესებულების საქმიანობის სრული ინფორმატიზაციის (კომპიუტერიზება, ავტომატიზება, ინტერნეტიზება) ტექნიკურ და ტექნოლოგიურ ღონისძიებებს;

ბ) ელექტრონული მთავრობის საინფორმაციო-საკომუნიკაციო სისტემების (მაგ. მაიკროსოფტის სისტემები - G2C, G2B, G2E, G2G) და შესაბამისი ინტერფეისების ქართული ვერსიების – ელექტრონული მთავრობის ქართულენოვანი კონტენტის დამუშავება-დანერგვა.

3. უნდა გატარდეს საინფორმაციო გარემოს გაუმჯობესების ღონისძიებები. ამისთვის აუცილებელია:

ა) საინფორმაციო კომუნიკაციების საყოველთაო ხელმისაწვდომობის სახელმწიფო და ადგილობრივი პროგრამების განხორციელება;

ბ) სოციალურად მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ მომსახურებათა (მათ შორის კომუნალური მომსახურების მიწოდება და გადასახადების გადახდა, საპენსიო და სოციალური უზრუნველყოფა, სამედიცინო დაზღვევა, განათლება და ა.შ.) ინფორმატიზება და რაც მთავარია, ინფორმატიზებულ მომსახურებათა მომხმარებლებისთვის ხელმისაწვდომი (მაგ. საჯარო გამოყენების) საინფორმაციო ტექნოლოგიების დანერგვა.

გ) საინფორმაციო ტექნოლოგიების ხელმისაწვდომი მასობრივი სასწავლო-საგანმანათლებლო და გამოყენებითი პროგრამების განხორციელება.

სისტემა საშუალებას აძლევს თვითმმართველობის ორგანოს, ადგილობრივ სამსახურს Microsoft.NET პლატფორმის მეშვეობით და სხვადასხვა კომუნიკაციებით (კომპიუტერი, ტელეფონი, მობილური ტელეფონი, ინტერაქტიური ტელეფიზორი და სხვ.) "ონლაინ რეჟიმში" იმუშაოს მოქალაქეებთან და ავტომატიზებულად განახორციელოს ისეთი პროცედურები, როგორებიცაა მაგალითად:

- თვითმმართველობის აქტების, განცხადებების, "დღის წესრიგის", საქმიანობის პრინციპების, ადგილობრივი სამსახურების სტრუქტურისა და კომპეტენციების გამოქვეყნება;
- ტერიტორიის დაგეგმვისა (განაშენიანების, სამრეწველო, რეკრეაციული ზონები და სხვ.) და მართვის, აგრეთვე სხვა აქტუალურ საკითხებზე ინტერაქტიური გამოკითხვა;
- მოქალაქეთთვის სოციალური შეღავათებით სარგებლობის უფლებების განსაზღვრა;
- მოქალაქის რეგისტრაცია საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით;
- უმუშევართა რეგისტრაცია და მათთვის ვაკანსიების ძებნა;
- გადასახადების, მოსაკრებლებისა და ჯარიმების გადახდის ადმინისტრირება;
- ლიცენზიების, სერთიფიკატებისა და ნებართვების გაცემა;
- საგზაო მოძრაობის მართვა;
- სკოლებსა და სხვა საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო დაწესებულებებში მიღება;

- კომუნალურ მომსახურებებზე მოთხოვნილებათა მიღება და შეფასება;
- კომუნალური მომსახურების ორგანიზება და მართვა
- საჩივრების მიღება და დამუშავება;
- ამომრჩეველთა რეგისტრაცია;
- თვითმმართველობის ორგანოების გადაწყვეტილებების თაობაზე მოქალაქეთა წინადადებების, რეკომენდაციების, ინიციატივების და ა.შ. მიღება-დამუშავება.

ეს ჩამონათვალი მოქალაქეთა სურვილებისა და თვითმმართველობის ორგანოების გადაწყვეტილებათა შესაბამისად შეიძლება კიდევ გაგრძელდეს. სისტემის უპირატესობა ისიცაა, რომ აუცილებელი არ არის ერთბაშად ყველა მომსახურების და ყველა პროცედურის ინფორმაციზება და ავტომატიზება, ყოველივე ეს შესაძლოა ეტაპობრივად განხორციელდეს, რათა მაქსიმალურად მოსახერხებელი და ხელმისაწვდომი იყოს როგორც მოქალაქეთთვის, ასევე თვითმმართველობის ორგანოებისთვისაც. სისტემა ამის საშუალებას იძლევა.

ცხადია, სისტემა თავიდან ბოლომდე უზრუნველყოფს თვითმმართველობის ორგანოებისა და ადგილობრივი სამსახურების საქმიანობის გამჭვირვალებას და მოქალაქეთა აქტიურ თანამონაწილეობას თვითმმართველობის განხორციელებაში.

საჯარო მმართველობაში ინფორმაციულ კომუნიკაციური ტექნოლოგიებისა და ინტერნეტის გამოყენება და ინტეგრაცია ფუნდამენტურად ცვლის და გარდაქმნის ადმინისტრაციული ქმედებების რეალიზების ძირითად პირობებს, მართვის წესებს, ადმინისტრაციული მოდერნიზაციის წარმოდგენას, უწყებათშორის ურთიერთობებს, კომუნიკაციას და ახალი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ურთიერთდამოკიდებულებას; მათი ზემოქმედებით ხდება ადმინისტრაციის გარკვეული ცვლილებისა და ამოცანების შესრულება, პოლიტიკური სფეროსა და ადმინისტრაციის ახალი მიმართულებების ხელშეწყობა, პოლიტიკის ინტერაქტიული ინიციატივების შემუშავების, ელექტრონული კონსულტაციებისა და უკუკავშირის განვითარება და რეალიზება. დღეისთვის ქვეყნების მიერ ძირითადი ყურადღება მახვილდება ე-მთავრობისა და ე-ბიუროკრატის განვითარების ანალიზზე და სახელმწიფო მართვის სფეროს რეფორმირებაზე.

ტრადიციულ ბიუროკრატიულ პარადიგმაში, ხელისუფალნი კონცენტრირებული იყვნენ შიდა მწარმოებლურობის ეფექტიანობაზე, ფუნქციონალურ რაციონალურობაზე, იერარქიულ კონტროლსა და მართვის წესებზე, სადაც ნიშანდობლივი იყო მართვა ზემოდან ქვემოთ, იერარქიული კომუნიკაცია და კონტროლი. ე-მთავრობის პარადიგმაში – სახელმწიფოს მმართველებს ამოძრავებს ისეთი გენერირებული პრობლემები, როგორცაა ეკონომიკური ეფექტიანობა, ფოკუსირება მომხმარებელთა დაკმაყოფილებასა და მართვაზე, მომსახურების მიწოდების მოქნილობა, შიდა და გარე მხარეების მიერ ქსელის მართვა, მოქნილობა, ჯგუფური მუშაობა, მრავალმიმართულებიანი ქსელი, მხარეებს შორის პირდაპირი კომუნიკაცია და სწრაფი უკუკავშირი, ინოვაციური მეწარმეობა, ორგანიზაციული სწავლება, მომსახურების წარდგენის დაჩქარება, კლიენტზე მიმართული სტრატეგია. ჰორიზონტალური იერარქიული კონტროლი. დღეისთვის ტრადიციული ბიუროკრატიული მოუქნელი მანქანა, როგორც წესი ადაპტირდება ონლაინ მართვასთან და ონლაინ ურთიერთქმედებით წარმოშობილ მართვის მიმართულებებთან, რომელიც სასამართლოს ზედამხედველობის დაქვემდებარებით, კონსტიტუციურად მორჩილი და ანგარიშვალდებული გამოხატავს ხალხის ნებას.

ელექტრონული მთავრობის შექმნის სტრატეგია გულისხმობს იმას, რომ ყველა ადამიანს მიუწვდებოდეს ხელი ინფორმაციაზე სახელმწიფო დაწესებულებების, საზოგადოებრივი, კომუნალური და სხვა სამსახურების, წარმონაქმნების შესახებ, რათა მიღწეულ იქნეს მთავრობის საქმიანობაში გამჭვირვალობა და ჩართულობა და ბოლოს, ე-მთავრობის მოქმედების პირობებში თანამედროვე მმართველობის სისტემები და სტრუქტურები ეფუძნებიან საინფორმაციო ტექნოლოგიების ეფექტიან გამოყენებას. ფაქტობრივად კომპიუტერიზებული, ავტომატიზებული და ინტერნეტიზებულია მათი დოკუმენტბრუნვა, ინფორმაციის მიღება-დამუშავება და გადაგზავნა, გადაწყვეტილებების მიღების, აღსრულებისა და კონტროლის პროცედურები, ურთიერთქმედებები მოსახლეობასთან (მათ შორის არა მხოლოდ არჩევნები, მისაღები გადაწყვეტილების ქვემოდან ინიცირება ან დაინტერესებულ პირთა თანამონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, არამედ ამა თუ იმ საზოგადოებრივი მომსახურების მიწოდება-მიღება, სხვადასხვა

კერძო საქმიანობის ლიცენზირება, გადასახადების გადახდა და ადმინისტრირება და ა.შ.), საკუთარ თანამშრომლებთან (საჯარო მოსამსახურეებთან) და ერთმანეთთან (სხვადასხვა დონის და დარგის საჯარო დაწესებულებებს შორის ურთიერთქმედებანი).

ლიტერატურა

References:

1. magStadi T.m. gavigoT politika, ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2011.
2. jonsoni j.b., reinoldsi h.t. politikis mecnierebis kvlevis meTodebi, ilias saxelmwifo universitetis gamomcemloba, Tbilisi 2013.
3. doRonaZe S., iaSvili g. sajaro samsaxuri saqarTveloSi: reformebi, gamowvevebi „eleqtronuli mTavroba–, Tbilisi 2013.
4. doRonaZe S., saxelmwifo marTvis Teoriis sakiTxebi, gamomc. „cis namil|, Tbilisi 2007.
5. doRonaZe S., baRaTuria o., saxelmwifo marTvis Tanamedrove problemebi, gamomc. „cis namil|, Tbilisi 2009.
6. baRaTuria g., baRaTuria o., strategiuli dagegmva saxelmwifo marTvasa da business amocanebSi, gamomc. ||ocdameerTe||, Tbilisi 2009.

David Leladze

Electronic Government as a Guarantor of Effective Functioning of State

Summary

Electronic government includes using information technologies (mainly internet) in public administration for the purpose of improvement of services for citizens, business and other government institutions. It enables citizens to participate in the process of decision-making, obtain desired information and service any day of the week, for 24 hours.

Strategy of creating electronic government includes availability of information on state institutions, public, communal and other services or entities for every person in order to achieve involvement and transparency in government activities.

Keywords: e- government, state, involvement, transparency.

Reviewer: Professor Shota Dogonadze, Georgian Technical University

Давид Леладзе

Электронное правительство, как гарант эффективного функционирования государства

Резюме

Электронное правительство включает в себя использование информационных технологий (в основном интернет), с целью улучшения обслуживания граждан, бизнеса и государственных учреждений. Оно дает возможность гражданам принимать участие в процессе принятия решений, получать нужную им информацию и обслуживание в любой день, 24 часа в сутки.

Ключевые слова: электронное правительство, государство, прозрачность, включенность.

Рецензент: Профессор Шота Догондзе, Грузинский технический университет.

ე კ ო ნ ო მ ი კ ა

თამარ ბაჩილავა

საერთაშორისო ბიზნესი და თანამედროვე საქართველო

გლობალური პროცესები გამოირჩევა თავიანთი ობიექტური ხასიათით, ამიტომ ლოგიკურია ის რომ ისინი თვითდინებით ვითარდება და ანგარიშს არ უწევს ქვეყნის შესაძლებლობებს, მის თვითმყოფადობას, უნიკალურობას და რესურსების გამოყენების ჩვენეულ ხედვას, რაც საქართველოს მოსახლეობის ნაწილში ბადებს მათდამი ნიჰილისტურ განწყობას. საქართველოს ვალდებულებაა, გაითვალისწინოს გლობალიზაციის ზოგადი კანონზომიერებანი, ჩაერთოს გლობალური პროცესების მართვის არეალში, თავი დაიმკვიდროს მსოფლიო საერთაშორისო ინტეგრაციულ პროცესებში.

განვითარების თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს მიზანია მსოფლიოს ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრაცია, რაც მიიღწევა ბიზნეს-გარემოს ჰარმონიზაციით ამ სფეროში მსოფლიოს ძირითად მოთხოვნებთან. ისტორიის გაკვეთილები ცხადყოფს, რომ ქვეყანაში უმუშევრობისა და შესაბამისად სიღარიბის დაძლევის ძირითადი გზა არის ინსტიტუციური რეფორმები, ინვესტიციური აქტიურობის გადიდება. უმთავრესია უცხოური კაპიტალის მოზიდვა, რაც მეტად რთული ამოცანაა, რადგანაც საქართველოს მცირე ოდენობით გააჩნია ის სტრატეგიულ ენერგეტიკული რესურსები (ნავთობი, გაზი), რომლებიც მიმზიდველია უცხოელი ინვესტორებისათვის. ამითაა მოტივირებული ის, რომ ქვეყანა მიმართავს ღია ეკონომიკურ პოლიტიკას.

თანმიმდევრული პოლიტიკა ინსტიტუციური რეფორმების დარგში, შეიძლება საქართველოს შემდგომი განვითარების თუ ეკონომიკური წინსვლის საწინდარი გახდეს.

საკვანძო სიტყვები: გლობალიზაცია, ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსი, საარსებო მინიმუმი, ინსტიტუციური რეფორმები.

გლობალური პროცესები გამოირჩევა თავიანთი ობიექტური ხასიათით, ამიტომ ლოგიკურია ის რომ ისინი თვითდინებით ვითარდება და ანგარიშს არ უწევს ქვეყნის შესაძლებლობებს, მის თვითმყოფადობას, უნიკალურობას და რესურსების

გამოყენების ჩვენეულ ხედვას, რაც საქართველოს მოსახლეობის ნაწილში ბადებს მათდამი ნიჰილისტურ განწყობას. საქართველოს ვალდებულებაა, გაითვალისწინოს გლობალიზაციის ზოგადი კანონზომიერებანი, ჩაერთოს გლობალური პროცესების მართვის არეალში, თავი დაიმკვიდროს მსოფლიო საერთაშორისო ინტეგრაციულ პროცესებში. ეს ვალდებულება ვრცელდება არა მარტო განვითარებად, არამედ განვითარებულ ქვეყნებზეც. 2008 წლის მსოფლიო ფინანსურმა კრიზისმა ცხადყო, რომ საერთო მსოფლიო გლობალური პროცესების გათვალისწინების გარეშე არ არსებობს ეროვნული ეკონომიკის პროგრესი. ამიტომ, გლობალურ კანონზომიერებათა შეცნობა, მათი გათვალისწინება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პროცესში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი სახელმწიფოებისთვის, როგორც ჩვენი ქვეყანაა. ამდენად, განვითარების თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს მიზანია მსოფლიოს ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრაცია, რაც მიიღწევა ბიზნეს-გარემოს ჰარმონიზაციით ამ სფეროში მსოფლიოს ძირითად მოთხოვნებთან. ისტორიის გაკვეთილები ცხადყოფს, რომ ქვეყანაში უმუშევრობისა და შესაბამისად სიღარიბის დაძლევის ძირითადი გზა არის ინსტიტუციური რეფორმები, ინვესტიციური აქტიურობის გადიდება. ამ თვალსაზრისით ადგილობრივი კაპიტალის შესაძლებლობები მოკრძალებულია. ამიტომაც არის, რომ ქვეყნის წინაშე მდგარი პრიორიტეტული ამოცანების რიცხვში უმთავრესია უცხოური კაპიტალის მოზიდვა, რაც მეტად რთული ამოცანაა, რადგანაც საქართველოს მცირე ოდენობით გააჩნია ის სტრატეგიულ ენერგეტიკული რესურსები (ნავთობი, გაზი), რომლებიც მიმზიდველია უცხოელი ინვესტორებისათვის. ამითაა მოტივირებული ის, რომ ქვეყანა მიმართავს ღია ეკონომიკურ პოლიტიკას, რომელიც გამომდინარეობს იმ ქვეყნების გამოცდილებიდან, რომლებიც XX-ს 60-იანი წლებიდან განვითარების მაღალი ტემპებით გამოირჩევიან. იგულისხმება „აზიური ვეფხვები“ – ტაილანდი, სინგაპური, ჰონგკონგი, რომელთა ეკონომიკური წარმატების საწინდარია ღია ეკონომიკური პოლიტიკა და მიმზიდველი ბიზნეს-გარემოს შექმნა. ცხადია ისიც, რომ ყველა წარმატებული კონვერგენცია არა უბრალოდ საბაზრო ეკონომიკის, არამედ თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ხდება. ამდენად, მნიშვნელოვანია იმ რეალობის გათვალისწინება, რომელიც

მიმდინარეობს ქვეყანაში ტრასფორმაციის ეტაპზე, ქვეყანაში ინსტიტუციური რეფორმების დარგში, რაც უნდა გახდეს საქარ-თველოს სწრაფი ეკონომიკური განვითარების საწინდარი.

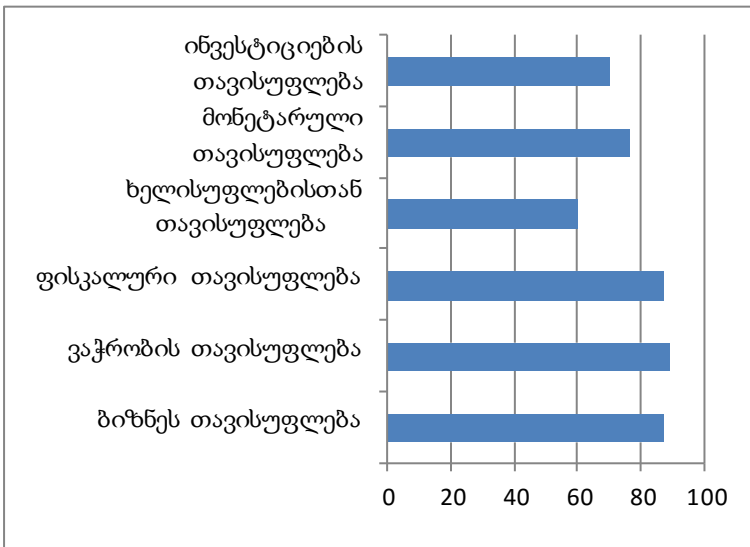
ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დინამიზმის დასადგენად სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ გამოიყენება ეკონომიკური ინდექსები. ინდექსების გამოყენება განსაკუთრებით აქტუალური გახდა გლობალიზაციის ფონზე, როდესაც მსოფლიო ეკონომიკაში სრულიად ახალი კონკურენტული ვითარება ჩამოყალიბდა. საერთაშორისო ორგანიზაციები სახელმწიფოების მთავრობებს სთავაზობენ სხვადასხვა ინდექსებით შეაფასონ თავიანთი ეკონომიკური მდგომარეობა. მათი გამოყენება არ ცვლის ცხოვრების დონის ან ცხოვრების ხარისხის შეფასების ფუნდამენტალურ მაჩვენებლებს, ისეთებს როგორებიცაა: მთლიანი შიდა პროდუქტი მოსახლეობის ერთ სულზე ან ადამიანის განვითარების ინდექსი და სხვა. ამ ინდექსების არსებობა პირველ რიგში აიხსნება სურვილით დაანახონ სხვადასხვა სახელმწიფოებს მათი რეალური პრობლემები და ამდენად, პოლიტიკური ნება და ძალისხმევა მიმართული იქნას სწორედ ამ პრობლემების მოგვარებაზე. სხვა საკითხია თუ როგორ დასკვნებს გააკეთებენ სხვადასხვა სახელმწიფოები და როგორი მიმართულებით წარმართავენ თავიანთ ძალისხმევას. ბიზნესის გარემოს შესაფასებლად, მნიშვნელოვანია ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის გაანალიზება. აღნიშნული ინდექსი არის ეკონომიკური თავისუფლების მაჩვენებელი, რომელსაც ადგენენ საერთაშორისო სტრუქტურები სახელმწიფოს სტრუქტურებთან და სხვადასხვა ინსტიტუტებთან მიმართებაში, რომლის მიხედვითაც დგინდება ქვეყნებს შორის სხვაობა ეკონომიკური თავისუფლების ცალკეული ინდიკატორების მიხედვით.

ფრეხერის ინსტიტუტის 2010 წლის მსოფლიო ეკონომიკური თავისუფლების მოხსენების მიხედვით, საქართველო, წინა წელთან შედარებით 22 პოზიციით დაწინაურდა და 141 ქვეყანას შორის 23 ადგილზე (7,47 ქულით) იმყოფება. აღნიშნული დაწინაურება განპირობებულია შემდეგი ფაქტორებით: ქვეყანაში სახელმწიფო დანახარჯების წილის შემცირება; მდგრად ვალუტაზე ხელმისაწვდომობის ზრდა (ფულის მოცულობის ზრდა ეკონომიკაში და დაბალი ინფლაციის სტანდარტული გადახრა); საერთაშორისო

ვაჭრობის ზრდა, სავაჭრო ბარიერების, ბიზნესის რეგულირების ბიუროკრატიული დანახარჯებისა და პროცედურების შემცირება, ბიზნესის დაწყების გამარტივება და სხვა.

Heritage Foundation - მის მიერ ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის გაანგარიშება ემყარება 10 მაჩვენებლის განსაზღვრას: ბიზნესის თავისუფლება; ვაჭრობის თავისუფლება; ფისკალური თავისუფლება; სახელმწიფოსგან თავისუფლება; მონეტარული თავისუფლება; საინვესტიციო თავისუფლება; ფინანსური თავისუფლება; საკუთრების უფლება; კორუფციისგან განთავისუფლება; შრომის თავისუფლება. 1 დიაგრამა წარმოგიდგენს საქართველოში 2011 წელს ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსს. ერთბაშე ოუნდატიონ–ი ინდექსის მიხედვით, ქვეყნებს 5 ჯგუფად ჰყოფს: 1. თავისუფალი (80-100%); 2. უპირატესად თავისუფალი (70-79.9%); 3. ზომიერად თავისუფალი (60-69.9%); 4. უპირატესად არათავისუფალი (50-59.9%); 5. რეპრესიული (0-49.9%).

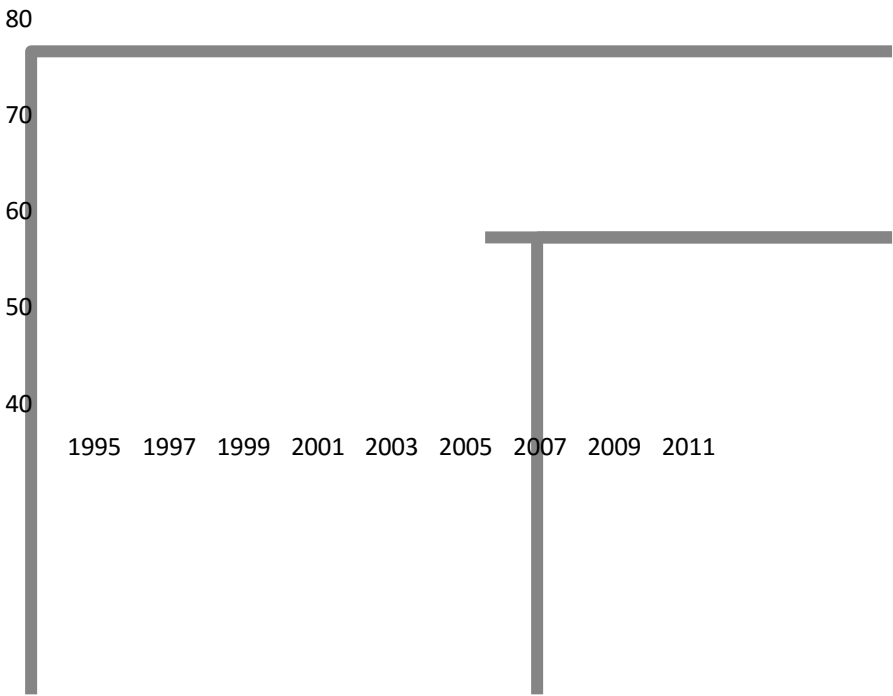
დიაგრამა 1
ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსი საქართველოში 2011 წელს

2011 წლის ინდექსის მიხედვით, საქართველოს ეკონომიკამ შეინარჩუნა „ძირითადად თავისუფალი“ ქვეყნის სტატუსი, ვინაიდან ეკონომიკური თავისუფლების მთლიანი ინდექსი საქართველოში არის 70,4. აღნიშნული მაჩვენებლით იგი მსოფლიოში 29-ე, ხოლო ევროპის რეგიონის 43 ქვეყნიდან მე-11 ადგილზეა. მისი მთლიანი მაჩვენებელი (70,4) მსოფლიოს საშუალო მაჩვენებელზე (59,7) მაღალია. რუსეთ-საქართველოს ომისა და მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის გავლენის მიუხედავად, ეკონომიკა ბოლო 5 წლის განმავლობაში განიცდის საშუალოდ 4,8%-იან წლიურ ზრდას. ერიტაგე ოუნდატიონ - ის მიერ ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის გაანგარიშება ემყარება 10 მაჩვენებლის განსაზღვრას: ბიზნესის თავისუფლება; ვაჭრობის თავისუფლება; ფისკალური თავისუფლება; სახელმწიფოსგან თავისუფლება; მონეტარული თავისუფლება; საინვესტიციო თავისუფლება; ფინანსური თავისუფლება; საკუთრების უფლება; კორუფციისგან განთავისუფლება; შრომის თავისუფლება.

2 დიაგრამაზე წარმოდგენილია საქართველოში 1995-2011 წლებში ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის ცვლილების დინამიკა.

დიაგრამა 2
საქართველოს ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსის დინამიკა 1995-2011 წლებში

ცხრილი 1

საქართველოს ადგილი ბიზნესის სიმარტივის მიხედვით 2011 წ.

	183 ქვეყანას შორის	აღმ.ევროპისა და ცენტ.აზიის რეგიონში
ბიზნესის დაწყების სიმარტივე	7	2
ლიცენზიის მიღება	4	1
თანამშრომელთა დაქირავება	89	8
ქონების რეგისტრაცია	1	1
კრედიტის მიღება	8	2
ინვესტორთა დაცვა	17	4
გადასახადების გადახდა	42	5
საგარეო ვაჭრობა	54	5
კონტრაქტების აღსრულება	41	8
ბიზნესის დახურვა	109	19
ბიზნესის კეთება (საერთო ინტეგრირებული ინდექსი)	16	1

მსოფლიო ბანკის „ბიზნესის კეთების“ მონაცემთა ბაზა უზრუნველყოფს ბიზნესის რეგულირებისა და ბიზნესგარემოს ობიექტურ შეფასებასა და ამ შეფასების შედეგად შესაბამისი ინდიკატორების მიღებას. 2011 წლის ივნისში მოხდა 183 ქვეყნის ეკონომიკის გრადაცია ბიზნესის კეთების სიმარტივის მიხედვით. აღნიშნულ გრადაციაში საქართველომ მსოფლიოში მე-16, ხოლო რეგიონში 1-ლი ადგილი დაიკავა. ამავე ფონდის შეფასებით, კვლავინდებურად დაბალია ქვეყანაში კერძო საკუთრების დაცვის მაჩვენებელი. უცხოელი და ქართველი ინვესტორები კვლავაც ეჭვის თვალით უყურებენ სასამართლოს უნარს, რომ ის დაიცავს კერძო საკუთრებას და კონტრაქტებს, სუსტია ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის მხრივ კანონის აღსრულება. მსოფლიო ბანკის რეიტინგით, ბიზნესის სიმარტივის მიხედვით, საქართველო მე-7 ადგილზეა, თუმცა დგას მისი შენარჩუნების პრობლემა, რადგან ძლიერი პოლიტიკური რისკების პირობებში ძალიან იოლია ბიზნესის დაკარგვა. ამ კვლევაში არის ნეგატიური მომენტებიც, მაგალითად, მსოფლიო ბანკის რეიტინგი უარყოფითად აფასებს

გაკორტრების პროცედურას და ამ მხრივ საქართველო 109-ე ადგილზეა.

საქართველო საერთაშორისო რეიტინგებში ასე გამოიყურება: **“ბიზნესის კეთების სიადვილე”** (Doing Business) – 2006 წელს 112-ე ადგილიდან 2011 წელს მე-11 ადგილზე გადაინაცვლა. (გაუმჯობესება 101 ადგილით); 10 **“ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსი”** (Heritage Foundation) – 1997 წელს 125-ე ადგილიდან 2011 წელს 26-ე ადგილზე გადაინაცვლა (გაუმჯობესება 99 ადგილით) **“კორუფციის აღქმის ინდექსი”** (Transparency International) – 2005 წელს 130-ე ადგილიდან 2011 წელს 66-ე ადგილზე გადაინაცვლა (გაუმჯობესება 64 ადგილით); **“შიდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განხორციელების ინდექსი”** (UNCTAD მსოფლიო ინვესტიციების ანგარიში) – 1995 წელს 119-ე ადგილიდან 2011 წელს მე-30 ადგილზე გადაინაცვლა (გაუმჯობესება 89 ადგილით); **“ბერტელსმანის გარდაქმნის ინდექსი 2011”** (Bertelsmann Foundation): მენეჯმენტის ინდექსი – 42-ე ადგილი, ხოლო სტატუსის ინდექსით – 52-ე ადგილი დაიმკვიდრა.

2011-2012 წლის ანგარიშის **“გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსის”** მისედევით საქართველოს რეიტინგი 5 ადგილით გაუმჯობესდა და 93-ე პოზიციიდან 88-ე პოზიციაზე გადმოინაცვლა. 2003 წლის ნოემბრის ცნობილ მოვლენებამდე საქართველოს სახელისუფლებო შტოებისთვის სიმპტომატური მოვლენა იყო კორუფცია. მომდევნო პერიოდში ქვეყნის ხელისუფლების ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული მიღწევა იყო სისტემური კორუფციის დაძლევა, შეიზღუდა ჩრდილოვანი ეკონომიკის წილიც. საზოგადოებრივ და კერძო სექტორებში ამ თვალსაზრისით მიმდინარე პროცესები შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს. ამაზე მეტყველებს ის, რომ: **საერთაშორისო ორგანიზაცია „გლობალური პატიოსნების“** 2011 წლის ანგარიშში აღნიშნულია რომ **„საქართველო ამოღებულია მასშტაბური კორუფციის ქვეყნების სიიდან“**. ამ სიიდან ქვეყნის ამოღება ნდება იმ შემთხვევაში თუ ის აკმაყოფილებს **„გლობალური ინდექსის“** სამ მახვენებელს: პოლიტიკური პარტიებისა და კანდიდატების გამჭვირვალება; სახელმწიფო საწარმოების მენეჯმენტი და მათი მართვის გამჭვირვალება; მაღალი რანგის სახელმწიფო მოხელეების ინტერესთა კონფლიქტთან დაკავშირებული წესები. ამ მახვენებლების მიხედვით საქართველომ მიიღო 100-

დან 73 ქულა [8, გვ.54]. 2010 წლის მოხსენებაში - «ანტიკორუფციული გარდაქმნა», მსოფლიო ბანკი მიესალმება საქართველოში მიმდინარე ანტიკორუფციულ პროცესებს; მსოფლიო ბანკი და ღ თავის მოხსენებაში აღნიშნავენ, რომ ფირმების დონეზე კორუფცია დაეცა 60-დან 5 %-მდე. ათასწლეულის ცვლილებების მილენიუმის პროგრამით, 2011 წლის კორპორაციების უფლებამოსილების ინდიკატორები მეტყველებს იმაზე, რომ ქვეყანა აკმაყოფილებს კორუფციის კონტროლის მაჩვენებლებს. საქართველოს, მისი ჯგუფის, ქვეყნებში ამ თვალსაზრისით აქვს მაღალი ქულები; აშშ-საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული სოციოლოგიური გამოკვლევით, გამოკითხული მოსახლეობის 95% ადასტურებს იმას, რომ მათ 2011 წელს არ გადაუსდიათ ქრთამი. მიუხედავად ამისა, „გლობალური პატიოსნების“ შეფასებით ამ თვალსაზრისით საქართველოში არის პრობლემებიც ესენია: კანონების განხორციელების; ძალაუფლების, აღმასრულებელ შტოში თავმოყრის პრობლემა. რაც შეეხება ელიტურ კორუფციას ის ელიტური იმიტომია, რომ ძნელად აღმოსაჩენია, და ნაკლებად ხელმისაწვდომია საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისათვის. „გლობალური პატიოსნების“ ექსპერტის ნათანელ ელკრის გამოკვლევის შედეგებით: „ საქართველოს კონტექსტში ამ პრობლემის გარკვეული ნიშნები მართლაც შეიმჩნევა,“ საზოგადოდ, მისი ერთ ერთი ნიშანი მუდარგნდება იმაში, რომ არ არის ის მექანიზმი, რომელიც მაღალი რანგის ჩინოვნიკს არ მისცემს იმის შესაძლებლობას, რომ გადადგომის შემდეგ წავიდეს იმ ბიზნესში, რომელსაც ის კურირებდა. საქართველოში არსებული მძიმე სოციალური პრობლემები (უმუშევრობა, საარსებო მინიმუმი, დაბალი მსყიდველობითი უნარი, ფასების ზრდა და სხვა) ერთი მხრივ, და, მეორე მხრივ, რამოდენიმე მნიშვნელოვან ეკონომიკურ ინდექსში მაღალი ადგილების დაკავება, საერთაშორისო ორგანიზაციების ოპტიმისტური შეფასებები, აშკარად ქმნის გარკვეულ დაბნეულობას და ხშირად გამოიხატება მოსახლეობის უდიდესი ნაწილის მიერ ამ ინდექსებისადმი დაბალ ნდობაში. დასაქმების პრობლემა ყველაზე მწვავეა და ლოგიკურია, რომ ის იკავებს პირველ ადგილს ყველა სოციოლოგიურ გამოკითხვაში. ეკონომიკურმა კრიზისებმა, ტერიტორიების ოკუპაციამ და ამის შედეგად რუსეთთან კონფრონტაციამ ზეგავლენა მოახდინა დასაქმების დინამიკაზე. 1990 წელთან შედარებით ეკონომიკურად აქტიური

მოსახლეობა შეადგენს 71%-ს აქედან დასაქმებულია 59%. 2003 წლიდან უმუშევართა რაოდენობა გაიზარდა 43% დასაქმებულთა საერთო რიცხვი შემცირდა 12.5%-ით. აღსანიშნავია, რომ უმუშევართა აღნიშნული დონე ეფუძნება ორ სტატისტიკურ-მეთოდოლოგიურ დაშვებას, რომლებიც ამცირებენ პრობლემის სიმწვავეს: უმუშევრებს არ მიეკუთვნება თვითდასაქმებულები; უმუშევრობის დონე განისაზღვრება შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის კრიტერიუმით ანუ უმუშევარს განეკუთვნება 15 წელს ზემოთ პირი რომელიც არ მუშაობს გამოკითხვის მომენტიდან წინა შვიდი დღის განმავლობაში 1 საათის განმავლობაშიც კი და ეძებს სამუშაოს ბოლო ოთხი კვირის მანძილზე. დასაქმებულთაგან 621 ათასი ეწევა დაქირავებულ შრომას. აქედან, სახელმწიფო სექტორში 300 ათასი კაცი. მილიონზე მეტი კი თვითდასაქმებულია. ამ კატეგორიიდან 4/5 ეკონომიკის აგრარულ სექტორშია დასაქმებული, სადაც ერთ სულზე წარმოებული დამატებული ღირებულება საარსებო მინიმუმზე ნაკლებია. აღნიშნულის ერთ ერთი ძირითადი მიზეზი ინვესტიციური ნაკადების არასწორი რეგულაცია, მათი დასაქმებაზე არაორიენტირებული გადანაწილება და ქვეყანაში ამ მხრივ არსებული რეგულაციების სისუსტეა. რაც თავის მხრივ არ იწვევს ბიზნეს სექტორის დასაქმებაზე ორიენტაციას. აშშ-ში მოსახლეობის 70 % მცირე ბიზნესშია დასაქმებული საქართველოში ეს მაჩვენებელი მხოლოდ 16 % შეადგენს, რაც 3-4ჯერ ჩამორჩება განვითარებულ ქვეყნებს. დასაქმებულთა 63 % მსხვილ ბიზნესშია დაკავებული. ევროკავშირში ეს მაჩვენებელი მხოლოდ 39%. ამ მიზეზების გამო გაიზარდა შრომითი მიგრაცია. ამჟამად საქართველოდან გასული ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა შეადგენს 1 მლნ 300 ათასს. რომ არა ეს ფაქტორი უმუშევრობის დონე საქართველოში არა 16-17 პროცენტი არამედ 65% იქნებოდა. ასაკობრივ ჯგუფებში ჭარბობს უმუშევრობა ახალგაზრდებში 25 წლამდე ასაკში მხოლოდ 37%-ია დასაქმებული. ახალგაზრდების დასაქმებასაც აქვს თავისი სპეციფიკა თავი იჩინა ე.წ. «ეიჯიზმის» სინდრომმა მმართველობითი ორგანოებში ხელმძღვანელ თანამდებობებზე ახალგაზრდების მასობრივმა დასაქმებამ, რაც დისკრიმინაციულ მდგომარეობაში აყენებს სხვა ასაკობრივ ჯგუფებს [3]. ბოლო წლებში გაიზარდა ხელფასის მსყიდველობითი უნარიანობა. თუ 2003 წელს საშუალო ხელფასით შესაძლებელი იყო 22 კგ

ხორცის ყიდვა 2010 – 72კგ-სა ხოლო 2011-ში 48 კგ-ს. მიუხედავად ამისა ამჟამინდელი ხელფასი საკმარისია საშუალო, ოთხსულიანი ოჯახის სოციალური სიღარიბის ნიშნულის მხოლოდ 65%-ის გადასაფარად. საშუალო ხელფასი აშშ-ის დონის მხოლოდ 10.6 %-ია შესაბამისად ეს შეადგენს 608 ლარს და 3260 დოლარს. დასაქმებულთა ხელფასის მაჩვენებელი საქართველოში ამერიკულის 3,5%-ს შეადგენს მსყიდველობითი უნარის პარიტეტი კი 6,9%-ს. რეალურად საშუალო ხელფასის მსყიდველობითი უნარიანობა საქართველოში აშშ-ზე თითქმის 15-ჯერ დაბალია. ამავდროულად ფასების დინამიკით საქართველო გაუტოლდა ევროპას ზოგიერთი პროდუქციის ფასით კი გაუსწრო კიდევაც. ერთ-ერთი უმწვევავესი სოციალური საკითხი საარსებო მინიმუმთან არის დაკავშირებული. სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ბოლო მონაცემებით საქართველოში შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის საარსებო მინიმუმში 155 ლარია, საშუალო მომხმარებლის – 137 ლარი, ოთხსულიანი ოჯახის – 260 ლარი. საარსებო მინიმუმში დგინდება მინიმალური სასურსათო კალათის საფუძველზე. საარსებო მინიმუმის მაჩვენებლის განსაზღვრა ხდება პროდუქტებზე არსებული სეზონური ფასების და ადამიანის მოთხოვნილების აუცილებელი დღიური ნორმის მიხედვით. დადგენილი დღიური ნორმა 2300 კილოკალორიის მიღებას გულისხმობს, რასაც 40 სახეობის სხვადასხვა საკვები პროდუქტი ადგენს. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ აუცილებელია სასაქონლო ნომენკლატურის გაზრდა, რიგი საქონლის, თუ მომსახურების დამატებით, რომელიც აუცილებელია ადამიანის არამარტო ფიზიკური არსებობისთვის, არამედ მისი ინტელექტუალური შესაძლებლობების და უნარების განვითარებისთვის.

თუ საქართველოში არსებულ საარსებო მინიმუმს და ფასების დონე შევადარებთ მაგალითისათვის, თუ ავიღებთ ამერიკის შეერთებულ შტატების ანალოგიურ მონაცემებს დავინახავთ, რომ იქ საარსებო მინიმუმში ერთ სულზე წელიწადში 10.830 ამერიკულ დოლარს შეადგენს, ხოლო ოთხსულიან ოჯახზე - 22.050 ამერიკულ დოლარს - ანუ დაახლოებით 3091 ლარი თვეში, როცა საქართველოში ოთხსულიანი ოჯახის საარსებო მინიმუმ 260 ლარით განისაზღვრება. ეს კი იმაზე მიუთითებს, რომ საქართველოში ოთხსულიანი ოჯახის საარსებო მინიმუმის თანაფარდობა ამერიკულთან შედარებით, დაახლოებით 8%-ია. საერთაშორისო

სავალუტო ფონდის მონაცემებით, საქართველოში ამერიკასთან შედარებით საერთო შეწონილი ფასების დონე 55%-ია, ხოლო «ბიგმაკის» ინდექსის თანახმად 85%-ია. ჩვენთან ფასები, მაგალითად, ბენზინზე 40%-ით უფრო მაღალია ვიდრე აშშ-ში, ფრინველის ხორცზე 30%-ით, ბანანზე 70%-ით, ასევე 25%-ით ძვირია საქონლის ხორცი და რიგი სხვა პროდუქტები. გამოდის, რომ ჩვენთან საარსებო მინიმუმი ნამდვილად არ უნდა იყოს ასეთ დაბალ დონეზე, ამერიკულ საარსებო მინიმუმთან შედარებით. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ინსტიტუციური რეფორმები და მისი შედეგები დროში ერთმანეთს არ ემთხვევა, რადგანაც რეფორმები ორიენტირებულია გრძელვადიან პერსპექტივაზე. აქედან გამომდინარე, ხელისუფლების გააზრებული თანმიმდევრული პოლიტიკა ინსტიტუციური რეფორმების დარგში, შეიძლება საქართველოს შემდგომი განვითარების თუ ეკონომიკური წინსვლის საწინდარი გახდეს.

ლიტერატურა

References:

1. Sengelia T., saerTaSoriso menejmenti. Tb., «axali saqarTvelo», 2012. 734 gv.
2. Sengelia T., globaluri biznesi. Tb., „axali saqarTvelo-. 2011. 640 gv.
3. ema tuxiaSvili., «SiSi da SimSili investiciebSi-, „kviris palitra-, №42 (202) 21-27 noemberi, 2011. gv. 23-26.
4. saqarTvelos erovnuli antikorufciuli strategia, 2009 w.
5. qveynis ZiriTadi monacemebi da mimarTulebebi 2012-2015 wlebisaTvis. saqarTvelos mTavroba, Tb., 2011.
6. www.heritage foundation bec.ge/images/doc/information
7. www.geostat.ge
8. www.economy.ge
9. www.nbg.gov.ge

Tamar Bachilava
International Business and Modern Georgia

Summary

Global processes are distinguished by their objective nature, therefore it is logical that they are self-developed, and does not consider the possibilities of country, its identity, uniqueness and usage of resources according to our vision, which raises the nihilistic attitude toward them in the Georgian population. The obligation of Georgia is to take into account the general regularities of globalization, to involve in the management area of global processes, to establish itself in the international integration processes of the world.

On the current stage of development the purpose of Georgia is the world economic integration, which is achieved by the harmonization of the business environment with the basic requirements of the world in this field. The lessons of the history show that the main way to reduce unemployment and poverty reduction is institutional reforms, increased investment activity. The most important thing is to attract foreign capital, which is very difficult task, because of the small amount of a strategic energy resources (oil, gas), which are attractive for foreign investors.

Due to this fact country use an open economic policy.

The consistent policy in the field of institutional reforms may become guarantee of development and economic advancement of Georgia.

Keywords: globalization, economic freedom index, living wage, institutional reforms.

Reviewer: Professor Genadi Iashvili, Georgian Technical University

Тамар Бачилава
Международный бизнес и современная Грузия

Резюме

Глобальные процессы отличаются своими объективными характеристиками; по этому вполне логично, что они самостоятельно развиваются и не считаются с возможностями государства, его идентичностью, уникальностью и использованием ресурсами, что вызывает нигилизм в части населения Грузии. Это обязывает Грузию принимать во внимание общие закономерности глобализации,

присоединиться к управлению глобальных процессов и утвердиться в мировых международных интеграционных процессах.

На нынешнем этапе, цель Грузии - интеграция в мировом экономическом пространстве, что достигается в этой области с гармонизацией бизнес-климата с основными требованиями мира. Уроки истории показывают, что институционные реформы, увеличение инвестиционной активности в стране являются путем преодоления безработицы и бедности. Самое главное - привлечь иностранный капитал, но из-за небольшого количества стратегических энергетических ресурсов (нефть, газ), которые привлекают иностранных инвесторов, является очень трудной задачей. Этим мотивирован то, что страна обращается к открытой экономической политике.

Последовательная политика институциональных реформ, может привести страну к улучшению экономического развития.

Ключевые слова: глобализация, индекс экономической свободы, минимальная заработная плата, институциональные реформы.

Рецензент: Профессор Генадий Яшвили, Грузинский технический университет.

УДК 330.33

Олег Канцуров

ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМ КАК МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Рассматриваются предпосылки использования в научных исследованиях социально-экономических объектов, процессов и явлений методического инструментария основанного на теоретическом базисе институционализма. Обосновывается, что теоретические основы институционализма наиболее соответствуют потребностям эволюционного преобразования общества для завершения формирования модели развития с учетом социально-экономических, этнопсихологических и морально-этических национальных особенностей. Это позволяет обойти острые вопросы распределения прав собственности в обществе, направив реформаторские усилия на совершенствование поведения субъектов экономических отношений и минимизации транзакционных издержек институциональной системы. Реформирование экономики как комплекс взаимосвязанных трансформаций социальных институтов обеспечит сочетание системного и индивидуального подходов с получением синергетического эффекта.

Ключевые слова: институционализм, экономическая теория, предмет исследования, объект исследования.

Личность исследователя, уровень теоретической подготовки, эрудированность и практический опыт влияют на результаты его деятельности. При этом выдающиеся ученые наряду с полученными новыми знаниями формируют научное сообщество, объединенное определенными взглядами, что в совокупности с особенностями применяемых методов исследования и их направленностью, взглядами, закрепленными в институциональной памяти и моделью поведения, определяют научную школу. Таким образом, социальные факторы влияют на направления и результаты научных исследований в течение длительного времени.

Как свидетельствует история развития человечества и научной мысли, деятельность исследователей не всегда основывается на строго научных принципах, примерами тому являются схоластика Средневековья и идеологическое противостояние социалистических и капиталистических экономических теорий. Соответственно следует учитывать влияние идеологической конъюнктуры на полученные результаты исследований.

Предвзятость выводов и рекомендаций не всегда можно выявить, анализируя только применяемые методы исследования и его информационную базу. Поэтому для уверенности в объективности полученных результатов исследований важно оценить влияние социальной среды на ученого и факторы, побудившие его к их проведению.

Поэтому осведомленность в мотивации научной деятельности, идеологической ориентации исследователя и понимание интереса потребителей полученных результатов в значительной мере определяет отношение к объективности новых знаний или предлагаемых рекомендаций.

Изложенное выше только часть общей проблемы – влияния социальных факторов, обусловленных вариативностью модели поведения субъектов социально-экономических отношений, на процессы продуцирования новых знаний, а также управления изменениями социально-экономических систем и объектов. Поэтому исследования направленные на формирование методического комплекса научных исследований в экономической сфере с учетом новых знаний полученных в смежных научных отраслях являются актуальными и востребованными.

Цель статьи состоит в обосновании целесообразности использования в научных исследованиях социально-экономических объектов, процессов и явлений методического инструментария основанного на теоретическом базисе институционализма.

Особенность институционализма заключается в том, что экономические процессы и явления исследуются через призму общественного поведения индивидуума, с учетом ограничений, мотиваций, социально-психологических и других факторов, которые обуславливают его действия, а также действия других участников отношений в соответствующей сфере, как составляющих единого процесса социально-экономической деятельности.

Институционализм является одной из мощных движущих сил развития современной экономической мысли. Для группового определения научных теорий, основанных на единых методологических принципах исследований экономических отношений, процессов и явлений с учетом социально-психологических факторов, а именно традиционного институционализма и неинституционализма, образующих единую институциональную парадигму, в нашем исследовании предложено употреблять обобщающий термин институционализм.

Употребляемыми в литературе понятиями для отождествления указанного научного направления является «институционализм», «институциональная теория» и «институциональная экономика». Применение различных понятий обусловлено отсутствием единого категориального аппарата институционализма. Поэтому во избежание дискуссии о категориальном аппарате институционализма, которая выходит за рамки нашего исследования, в статье предлагается использовать наиболее нейтральное обобщающее понятие.

Несмотря на довольно длительную историю становления институционализма, он сформировался в фундаментальную научную теорию сравнительно недавно, однако его вклад в развитие экономической мысли уже признан и высоко оценен, о чем свидетельствуют присужденные Нобелевские премии его основателям.

По утверждению институционалистов, толчком к возникновению этого научного направления стало неудовлетворенность традиционной экономической теорией, а ее критика оказалась движущей силой его развития. Рождения старого институционализма (конец XIX – начало XX в.) многие ученые называют бунтом сначала против политэкономии, а впоследствии – и экономикса.

Старый, или традиционный, институционализм формировался под влиянием идей немецкой исторической школы, английских фабианистов, французской социологической традиции и марксизма. Один из теоретиков институционализма Дж. Коммонс видел предмет своей науки в системе координат экономической науки: «Экономисты-классики и марксисты как мерило стоимости использовали трудозатраты рабочего времени в человеко-часах, что с приходом научной организации управления, очевидно, стало относиться к сфере инженерной экономики эффективности. Австрийские экономисты и гедонизм-последователи Бентама – как меру ценности использовали убывающую предельную полезность потребительских благ. Очевидно, это относится к области экономики домохозяйств... Институциональная экономика – это сфера общественных интересов в пределах частной собственности, проявляется в поведении людей в процессах покупки и продажи, заимствования и кредитования, найма и увольнения, передачи в аренду и аренды. Частные интересы становятся аренной взаимодействия неосязаемых, но поддающихся количественному определению и измерению прав, обязанностей, свобод и воздействий на свободы других людей. Взаимосвязь инженерной экономики, экономики домохозяйства и

институциональной экономики составляет целостную науку политической экономии» [4].

В XX в. снова оживляется интерес к альтернативным экономическим теориям, как следствие кризиса неоклассической теории. Вектор развития современного институционализма направлен на интеграцию старого институционализма и неоклассической теории.

Основным критерием идентификации научной школы является уникальный предмет исследования. Рассматривая вопрос объекта и предмета институционализма, прежде всего, необходимо проанализировать соотношение этих двух категорий.

Гносеология как объект познания рассматривает реальные фрагменты бытия, подлежащих исследованию. Предмет познания — это конкретные аспекты, на которые направлено острое ищущей мысли. Следовательно, в предмет исследования как бы входит актуальная установка исследователя, т.е. он формируется под углом зрения исследовательской задачи [12, с. 88].

Общим для экономических наук, в том числе и институционализма, является направленность исследования на познание отношений между индивидуумами, субъектами хозяйствования и другими участниками в процессе создания, распределения и потребления общественных благ в условиях ограниченности ресурсов. Это и является объектом их исследования.

Следует иметь в виду, что отношения между людьми в процессе их социальной деятельности изучает не только экономика, но и ряд других наук. Институционализм стал одним из катализаторов широкого применения результатов социологических исследований в экономической науке. На сегодня в исследованиях уделяется значительное внимание изучению влияния социальных факторов на процессы распределения и потребления ресурсов, производства, функционирования подразделения и в других сферах экономики.

Однако у институционализма должен быть отличный от других, присущий только этому научному направлению, предмет исследования, через который им познается общий объект.

В работах институционалистов раскрывается направленность исследований, а именно изучение индивидуального поведения индивидуумов и субъектов хозяйствования.

Так, один из основателей современного институционализма Р. Коуз [6, с.28] отмечает, что когда экономисты исследуют экономическую деятельность, они имеют дело с действиями отдельных лиц или организаций и других субъектов, работающих в

той же системе. Если бы не было таких действий, не существовало бы экономических систем, подлежащих изучению.

Обусловлено это тем, что мотивации поведения индивидуумов и других участников отношений не всегда являются рациональными и подчиняются «железной логике» экономических законов. В частности, Д. Норт отмечает, что мотивации индивидуумов сложнее (а их преимущества менее стабильны), чем принято считать, при этом индивидуумы поступают на основе субъективно выработанных моделей, которые отличаются от моделей других индивидуумов. Этим, по его мнению, обусловлено, что кроме поведения, направленного на максимизацию богатства, имеет место альтруизм и добровольно взятые на себя ограничения [7, с. 34-43]. Т. Веблен в работе «Теория праздного класса» [2] исследовал «реального» человека, действия которого иногда иррациональны, обусловлены как внутренними факторами – страх, желание похвастаться, так и внешними – общественное мнение, обычаи.

По мнению ученых, «исходной посылкой и основой объяснения в теории социальных процессов должны стать взгляды и поведение отдельных членов общества (индивидуумов) ... Организация или коллектив ... больше не является центром внимания» [15, с. 15].

Акцентирование внимания на индивидуальном поведении лишь подтверждает направленность исследований на изучение поведения элементарных частиц экономики, которые невозможно расщепить на составные и составляющие основу экономических отношений – индивидуумов. Однако нельзя ограничивать исследования лишь поведением индивидуумов, поскольку равноправным субъектом экономических отношений и являются субъекты хозяйствования, которые в совокупности представляют собой субъектов экономических отношений. Исследования направлены на изучение только социального поведения индивидуумов и публичное поведение субъектов хозяйствования. Такое поведение предполагает взаимоотношения с индивидуумами, социальными институтами, другими субъектами экономических отношений, или нарушает или иным образом затрагивает их права и интересы.

Поведение субъектов экономических отношений, которое не предусматривает взаимоотношений и не затрагивает прав и интересов других субъектов, классифицируют как индивидуальное. Частота и продолжительность индивидуального поведения не является классификационным признаком, оно может быть разовым или повторяющимся.

Учитывая значение социального (публичного) поведения для общества и безопасности государства, оно является объектом регулирования.

Основным механизмом регулирования социального (публичного) поведения являются социальные нормы, которые имеют различную форму проявления и степень влияния. Так, первыми регулирующими механизмами в первобытном обществе были обычаи и традиции. В период отсутствия государственности и соответственно законодательного регулирования именно таким образом общество влияло на поведение индивидуумов. Эти механизмы сохранились, и по сей день, но на большинство сфер общественной деятельности они не имеют монопольного влияния, как в древние времена, и, как правило, являются элементами более сложного механизма регулирования.

Поведение субъектов экономических отношений, которое урегулировано, или в отношении которого установлено ограничение определенными общественно признанными нормами, является институционализированным. Однако, урегулирование определенной сферы общественно-экономической деятельности не гарантирует, что поведение субъектов экономических отношений будет соответствовать социальным нормам. Институциональным можно считать только то поведение субъектов экономических отношений, которое не нарушает установленные социальные нормы.

То же поведение, которое по сути является общественным, но остается неурегулированным социальными нормами, признается ненормированным. При этом, если оно не нарушает интересов и прав других субъектов экономических отношений и не несет потенциальных угроз, то такое поведение считают общественно приемлемым.

Однако, как в регулируемых сферах общественно-экономической деятельности, так и в ненормированных, имеет место оппортунистическое поведение, направленное на удовлетворение собственных интересов вопреки общественно признанным регулирующим нормам, которое «не ограничено соображениями морали, т.е. связано с использованием обмана, хитрости и коварства» [1, с. 15].

В целях обеспечения соблюдения социальных норм и ограничения оппортунистического поведения субъектов экономических отношений обществом устанавливает санкции за нарушение определенных правил. Эти санкции имеют разный характер – морально-этический, например общественное порицание, экономический (штрафы, недополученная прибыль), административный, в частности

ограничения видов деятельности, ликвидация субъектов экономических отношений, а также уголовный.

Поведение, является внешним проявлением морально-этических, психологических основ личности, системы знаний и верований, образа мышления, так же, как уникальность каждого человека не может быть полностью запрограммированным. Однако, общественно важной задачей является обеспечить предсказуемость поведения субъектов экономических отношений, что достигается через институционализацию (установление социальных норм) их действий, а результатом этого процесса является формирование социального института.

Институционализация всех сфер социальной жизни меняет принципы индивидуального поведения в сфере экономических отношений, а соответственно и механизмы управления, как индивидуальным поведением, так и обществом в целом. Рефлексия все больше вытесняет инстинкты с мотивирующих факторов индивидуального поведения. Соответственно, если человек осознает свои действия и их результаты, формирует нравственные ценности, интересы и модели поведения, становится возможным прогнозирование индивидуального поведения, следовательно, создаются предпосылки для управления такими действиями, в частности через социальные нормы и их системное проявление – социальные институты.

Институциональные исследования гипотетического поведения субъектов экономических отношений не является самоцелью. Важно выявить закономерности ее институционализации и формирования социальных институтов, принципы формирования траектории индивидуального поведения субъектов экономических отношений социальными институтами и определить факторы, влияющие на поведение субъектов экономических отношений в институционально структурированном обществе. Именно в этом аспекте изучения поведения субъектов экономических отношений следует искать предмет исследований институционализма.

При рассмотрении предмета институциональной экономики исследователи [3] предлагают выделять в социально-экономической реальности, то есть в потоке экономической деятельности, четыре уровня: когнитивный, институциональный, организационный и ресурсно-технологический (низший уровень). Каждому уровню соответствует свой предмет анализа: на когнитивном – верования, на институциональном – правила, на организационном – власть, на ресурсно-технологическом – ресурсы и технологии их переработки.

Дж. Ходжсон подчеркивает, что институты – это ключевые элементы любой экономической системы [16].

В современных исследованиях институционалистов расширяется их сфера, которой охватываются не только экономические, социальные и политические институты, но и также расходы, связанные с «технологией» деятельности субъекта экономических отношений: затраты на сбор и обработку информации, поиск партнеров, ведение переговоров и т.д., то есть трансакционные издержки [13]. Д. Норт в своих работах отмечает, что институты влияют на экономический процесс тем, что влияют на издержки обмена и производства. Наряду с технологией производства они определяют трансакционные и трансформационные (производственные) затраты, которые совокупно составляют общие издержки производства [7, с. 20-21]. А О. Уильямсон определяет основной целью и результатом функционирования экономических институтов минимизацию трансакционных издержек [14, с. 51].

Новые подходы к пониманию природы затрат формируют запросы на их идентификацию и разграничение на затраты связанные с преобразованием ресурсов, и затраты возникновение которых обусловлено институциональной системой общества. Это является необходимым условием управления такими затратами.

Следовательно, развитие институциональной теории имеет результатом усовершенствование подходов к управлению такими сложными экономическими системами как современные субъекты хозяйствования, которые осуществляют деятельность в сложившейся, как правило, национально-идентичной институциональной системе.

Возникновений трансформационных и трансакционных издержек является следствием различных факторов, в первом случае ресурсно-технологических, а во втором – институциональных. Принятые на уровне предприятия управленческие решения способны привести к изменениям в составе и объеме трансформационных издержек, однако в основном для управления трансакционными издержками у менеджмента предприятия, отсутствует надлежащий уровень властных полномочий, поскольку необходимо менять общие правила, обязательные для всех субъектов экономических отношений. Соответственно управления трансакционными издержками должно происходить через социальные институты.

Поэтому фундаментальными принципами институционализма является признание того, что деятельность субъектов экономических отношений институционализированна, а соответственно социальные институты имеют значение (принцип институтоцентризма),

транзакционные издержки существуют и влияют на решение субъектов экономических отношений. Эффективность институтов и институциональной системы общества может быть оценена через транзакционные издержки.

На наш взгляд, преимуществами институционализма как теоретической основы социально-экономическими трансформациями несколько.

Приоритет регулирования отношений над распределением собственности. То есть снимается острота вопроса о собственности на средства производства. Р. Коуз в работе «Проблема социальных издержек» [10] доказывает, что при нулевых транзакционных издержках эффективное распределение ресурсов не зависит от прав собственности. Отсюда влияние фактора собственности на средства производства будет снижаться с уменьшением уровня транзакционных издержек. Поэтому отправной точкой, можно считать формирование не прав собственности как таковых, а социальных норм и правил [8, с. 9].

Соответственно, снижение транзакционных издержек путем нормирования деятельности субъектов экономических отношений через социально-экономические институты, в том числе в отношении справедливого распределения добавленной стоимости и свободного доступа к ресурсам, должно стать основным вектором преобразований.

Индивидуальный подход к реформам. Трансформации осуществляются через модернизацию конкретных социальных институтов, чем обеспечивается целенаправленность преобразований, а масштаб определяется объемом охваченных институтов, общий результат является синтезом индивидуальных реформ.

Как отмечает академик В. Полтерович, качество институтов – это очень важный фактор роста [9]. Американские исследователи попытались количественно оценить влияние институционального фактора. В частности, результаты их исследований свидетельствуют, что политически открытые общества, где соблюдают нормы закона и защищают частную собственность и рыночное распределение ресурсов, растут втрое быстрее и в 2,5 раза эффективнее, чем общества, где свободу ограничено [11, с. 261]. Проф. Г.Колодко, который является одним из архитекторов реформ в Польше, отмечает, что «успешность функционирования рыночной экономики в большей степени зависит от институционального устройства, чем от экономической либерализации» [19].

Учитывая значение качества институтов для развития экономики, можно утверждать, что исследование на теоретических основах институционализма важнейших сфер общественно-экономической деятельности, соответствующих социальных институтов и институциональной системы в целом должно стать предпосылкой реформирования национальной экономики. Одновременно трансформация составляющих системы национальной экономики должно осуществляться на единых методологических принципах с реформированием общей системы и с учетом институциональных факторов развития.

Преимуществом институционализма является *признание весомого значение при реформировании институтов истории их становления и развития*. Учет траектории развития – это предпочтение эволюционного, а не революционного, учет при формировании социальных норм опыта поколений и менталитета нации, адаптация эффективных социально-экономических институтов к общественным стремлениям и стереотипам, обеспечение национальной самоидентичности в глобализированной институциональной системе.

Выводы. Общий объект исследования экономических наук – отношения в процессе создания, распределения и потребления общественных благ в условиях ограниченности ресурсов, институционализмом изучается в аспекте социально-экономических институтов и трансакционных издержек, которые обеспечивают предсказуемость поведения и через которые осуществляется управление социальным поведением субъектов экономических отношений, составляющих предмет его исследования. Теоретические основы институционализма наиболее соответствуют потребностям эволюционного преобразования общества для завершения формирования модели развития с учетом социально-экономических, этнопсихологических и морально-этических национальных особенностей. Это позволяет обойти острые вопросы распределения прав собственности в обществе, направив реформаторские усилия на совершенствование поведения субъектов экономических отношений и минимизации трансакционных издержек институциональной системы. Реформирование экономики как комплекс взаимосвязанных трансформаций социальных институтов обеспечит сочетание системного и индивидуального подходов с получением сенергетического эффекта.

Литература
References:

1. *Аузан А.А.* Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория: учебник / под общ. ред А. Аузана. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 415 с.
2. *Веблен Т.* Теория праздного класса / Т. Веблен. – М., 1984. – 368 с.
3. *Ефимов В.М.* Предмет и метод интерпретативной институциональной экономики / В. Ефимов // Вопросы экономики, - 2007. - № 8.
4. *Коммонс Дж.* Институциональная экономика / Дж. Коммонс // Экономический вестник Ростов. госуд. ун. – 2007. – Т. 5, № 4.
5. *Колодко Г.* Глобализация и сближение уровней экономического развития / Г. Колодко // Вопросы экономики. – 2000. - № 10.
6. *Коуз Р.* Фирма, рынок и право / Р. Коуз. – М.: «Дело ЛТД» 1993. – 192 с.
7. *Норт Д.* Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт; пер. с англ.- М.: Начала, 1997. – 180 с.
8. *Нуреев Р.М.* Институционализм: вчера, сегодня и завтра: [в кн .: Олейник А. Н. Институциональная экономика: уч. пособ.]. – М.: ИНФРА-М, 2005.
9. *Полтерович В.* Стратегии институциональных реформ, или Искусство реформ / В. Полтерович.: Препринт WP10 / 2007/08. – М.: ГУ ВШЭ. 2007. – 24 с.
10. Природа фирмы / под ред. О. Уильямсона, С. Уинтер. – М.: Дело, 2001. – 360 с.
11. *Сакс Дж. Д.* Макроэкономика. Глобальный подход / Дж. Д. Сакс, Ф. Б. Ларрен; пер. с англ.- М.: Дело, 1996. – 848 с.
12. *Спиркин А. Г.* Философия: ученик / А. Г. Спиркин. – М .: Гардарики, 2000. – 368 с.
13. *Тамбовцев В. Л.* Новая институциональная экономическая теория и менеджмент / В. Л. Тамбовцев // Российский журнал менеджмента. – 2006. – Т. 4, №1.
14. *Уильямсон О. И.* Экономические институты капитализма / Оливер И. Уильямсон. – СПб .: Лениздат, 1996. – 702 с.
15. *Фуруботн Э. Г.* Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории / Е. Г. Фуруботн, Р. Рихтер. – СПб .: Изд. дом Санкт-Петербург гос. ун-та, 2005. – 702 с.

16. *Hodgson GM* What IS The Essence Of Institutional Economics? / *GM Hodgson* // *Journal of Economic Issues*. – Jun. 2000. – Vol. 34. – Issue 2.(June). – P. 317-330.

Рецензент Михаил Медвидь, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант, Национальная академия Национальной гвардии Украины (Украина)

ოლეგ კაცუროვი
ინსტიტუციონალიზმი, როგორც სამეცნიერო კვლევების მეთოდოლოგიური საფუძველი

რეზიუმე

განხილულია სოციალურ-ეკონომიკური ობიექტების, პროცესებისა და მოვლენების სამეცნიერო კვლევებში ინსტიტუციონალიზმის თეორიულ ბაზისზე დაფუძნებული მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტარიუმის გამოყენების წანამძღვრები. დასაბუთებულია, რომ ინსტიტუციონალიზმის თეორიული საფუძვლები ყველაზე უფრო მეტად შეესაბამებიან საზოგადოების ევოლუციური გარდაქმნის მოთხენილებებს განვითარების მოდელის ფორმირების დასრულებისათვის, სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნოფსიქოლოგიური და მორალურ-ეთიკური ეროვნული თავისებურებების გათვალისწინებით. ეს საშუალებას იძლევა გვერდი ავუაროთ საზოგადოებაში საკუთრების უფლების განაწილების მწვავე საკითხებს, და რეფორმატორული ძალისხმევა წარმართოთ ეკონომიკური ურთიერთობების სუბიექტების ქცევის სრულყოფაზე და ინსტიტუციონალური სისტემის ტრანსაქციური ხარჯების მინიმიზაციაზე. ეკონომიკის რეფორმირება, როგორც სოციალური ინსტიტუტების ურთიერთდაკავშირებული ტრანსფორმაციის კომპლექსი, უზრუნველყოფს სისტემური და ინდივიდუალური მიდგომების კომბინაციას სინერგიული ეფექტის მიღებით.

საკვანძო სიტყვები: ინსტიტუციონალიზმი, ეკონომიკური თეორია, კვლევის საგანი, კვლევის ობიექტი.

რეცენზენტი: მიხაილო მედვიდი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი, უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემია.

Oleg Kantsurov

**INSTITUTIONALISM AS THE METHODOLOGY BASIS FOR
SCIENTIFIC RESEARCH**

Summary

The article considers preconditions for using socio-economic objects, processes and phenomena of methodological tools based on the theoretical basis of institutionalism in research. It is proved that the theoretical foundations of institutionalism best meet the needs of the evolutionary transformation of society for the completion of the development model taking into account the socio-economic, ethno-psychological and ethical national characteristics. This avoids the thorny questions of distribution of property rights in the society by giving reform efforts to improve the behavior of economic agents and to minimize the transaction costs of the institutional system. Reforming the economy as a set of interrelated transformations of social institutions will provide a combination of systemic and individual approaches to obtain synergetic effect.

Keywords: institutionalism, economic theory, the subject of study, the object of study.

Reviewer Mykhajlo Medvid, candidate of economics, senior researcher, doctoral degree researcher, National Academy of National Guard of Ukraine

УДК 338.001.36

Татьяна Мосейчук

АКТИВИЗАЦИЯ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ, НАПРАВЛЕННЫХ НА ЕЕ ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ

Анализируются структурные деформации экономики Украины, представляющие угрозу экономической безопасности страны. В результате проведенного исследования определены структурные проблемы, которые требуют первоочередного решения для модернизации экономики и ускорения инновационного развития. Автором обоснована необходимость проведения государственной поддержки приоритетных инновационных направлений неселективными методами.

Ключевые слова: *структурные реформы, инновационное развитие, инновационная политика, экономическая безопасность.*

Постановка проблемы. Активизация структурных реформ, направленных на инновационное развитие, является одним из важнейших направлений реформ для стран с развивающимися и переходными экономиками, которые стремятся к экономическому росту и повышению конкурентоспособности. Современная структура экономики Украины характеризуется многочисленными деформациями, которые приводят к высокой энерго- и ресурсоемкости большинства видов выпускаемой продукции. В экономике доминируют отрасли, производящих сырье и продукцию с низкой степенью переработки. В условиях роста товарного экспорта такой продукции это означает, что Украина растущими темпами распродает свои природные ресурсы и неэффективно использует производственный и научный потенциалы, особенно, если учесть, что импортируется в основном высокотехнологичная и наукоемкая продукция.

Промедление с проведением структурных реформ способствует все возрастающему технологическому отставанию украинской экономики от развитых стран. По данным Национального института стратегических исследований при Президенте Украины, в ближайшие годы наша страна будет импортировать около 60% технологий. При этом использование устаревших технологий, оборудования с высокой степенью морального и физического износа обуславливает необходимость таможенной защиты неэффективных производств и смещение приоритетов в бюджетно-налоговой политике.

Незавершенность структурных реформ создает серьезную угрозу стабильности национальной экономики.

Цели и задачи нового этапа структурных реформ на порядок сложнее и масштабнее тех, которые решались экономикой в предыдущие годы. С учетом этого проблема активизации структурных сдвигов как важного фактора ускорения инновационного развития приобретает особую актуальность.

Анализ последних исследований и публикаций. Исследование структурных реформ, направленных на активизацию инновационного развития национальной экономики, вполне закономерно были в центре внимания отечественной экономической науки. Несомненную теоретическую и практическую значимость для разработки методологии формирования и развития механизма структурных преобразований представляют научные работы В. Геца, А. Гальчинского, А. Амоша, Л. Шинкарука, Я. Жалило, М. Скрипниченко, Т. Приходько, А. Даниленко, Т. Шинкоренко, В. Гордиенко, И. Одолюк, С. Белой. Одним из важных направлений государственного регулирования, способствует проведению структурной перестройки, является активизация инновационной деятельности. Эти проблемы исследуются в работах Л. Федуловой, А. Шнипка, Т. Бово, С. Гасанова, В. Сизоненко и др.

Указанные исследования существенно продвинули научную разработку различных аспектов формирования и развитие механизма структурных преобразований. Однако многие важные проблемы еще исследованы недостаточно. Среди них, по мнению автора, основной является совершенствование методов и инструментов реализации структурных преобразований, направленных на активизацию инновационного развития. Кроме того, достигнутые результаты в современных условиях существенно изменились в результате обострения внешних и внутренних угроз, стали недостаточными для разработки адекватных инструментов структурной политики государства, направленной на ускорение инновационного развития.

Целью исследования является разработка и обоснование научно обоснованных рекомендаций по активизации структурных реформ, направленных на ускорение инновационного развития.

Изложение основного материала исследования. Структурная реформа наряду с институциональными реформами по своему влиянию на главные тенденции социально-экономического развития приобретает решающее значение в системе экономических реформ, которые осуществляются в Украине. Ее специфика в Украине состоит в том, что перестроить необходимо экономику, страдает глубокими

деформациями, низкой конкурентоспособностью большинства видов производств, высоким уровнем монополизации.

Основой усиления деформаций структуры украинской экономики стало действие таких факторов, как: чрезмерная доля потребления и недостаточные объемы накопления капитала; усиление сырьевой направленности экономики; свертывание производства в ведущих отраслях перерабатывающей промышленности, прежде всего в машиностроении; значительная часть производства технически и технологически отсталой с высоким уровнем износа основных фондов, низким уровнем использования производственных мощностей, высокой фондо-, материало- и энергоемкостью; вытеснение иностранными фирмами отечественных предприятий как с внешней, так и с внутреннего рынка; рост внешнего долга Украины и связанное с этим увеличение расходов на его погашение; низкий уровень внедрения инноваций.

Практическое формирование основ инновационной модели развития Украины требует безотлагательного решения структурных проблем, которые приобрели критическое значение.

Первая структурная проблема, требующая неотложного решения, связана с опасностью структурной деградации реального сектора Украины, поскольку доля сырьевой и полуфабрикатной составляющей в общем объеме продукции увеличивается как на межотраслевом, так и на отраслевом уровнях. Удельный вес топливно-энергетических и сырьевых отраслей за последние годы выросла почти вдвое. Хотя за последние годы ситуация несколько изменилась несколько стабилизировалась (1990 – 32,8%, 2000 – 63%, 2012 – 58%). Несмотря на достаточно весомую долю обрабатывающей промышленности (67,5% в 2013) в ее составе (без НДС) преобладают отрасли и производства с низким уровнем технологической переработки: металлургия и обработка металла (20,4%), производство кокса и продуктов нефтепереработки (4,9%), химическая и нефтехимическая промышленность – 7,4%, целлюлозно-бумажное производство и издательская деятельность – 2,0%. Эти производства вместе с добывающей промышленностью (12,0%), производством и распределением электроэнергии, газа и воды (20,5%) составляют 67,2%.

При такой структуре реального сектора экономики, как отмечали В. Геец, Л. Шинкарук [1], Я. Жалило [2], А. Даниленко [3], нельзя ожидать повышения эффективности экономики вследствие низкого уровня валовой добавленной стоимости на единицу затрат, присущие

отраслям, которые занимаются добычей и первичной переработкой сырья.

Императивом экономического развития Украины в ближайшем десятилетии должно стать восстановление высоких показателей экономического роста, опираться, прежде всего, на увеличение выпуска предприятий с высокой степенью переработки продукции.

Ключевую роль в обеспечении экономического роста, эффективной реализации экономических реформ играет инвестиционная деятельность. В нынешних условиях правительство Украины вынуждено направлять значительные объемы бюджетных средств на достижение финансовой стабилизации и решении ряда социальных проблем. При этом задача активизации инвестиционных процессов как базовой предпосылки перехода к инновационной модели развития должна оставаться в числе стратегических приоритетов государственной политики.

Вместе с тем анализ динамики инвестиционных процессов свидетельствует о постепенном, но неуклонном ухудшении ситуации в инвестиционной сфере за последние годы. Если в 2011-2012 гг. наблюдалась достаточно высокая динамика инвестиций, то в 2013 ситуация в инвестиционной сфере резко ухудшилась: объем использованных (освоенных) инвестиций сократился на 11,1% по сравнению с предыдущим годом. Негативные тенденции в инвестиционной деятельности распространились на основные сектора экономики – промышленность, строительство, торговлю, транспорт. Ускоренными темпами снижались инвестиции в наукоемкие и высокотехнологичные отрасли промышленности, в частности, в производство электрического оборудования – на 3,9%, компьютеров, электронной и оптической продукции – на 3,4%, производство машин и оборудования, не отнесенных к другим группам – на 19,3%.

Ввиду ограниченности ресурсной базы бюджета резко сократились инвестиции во все отрасли социальной сферы: в профессиональную, научную и техническую деятельность – на 64,7%, здравоохранение и предоставление социальной помощи – на 35,5%. Это сужает возможности развития человеческого капитала как базового фактора инновационной экономики.

Как следствие, в Украине длительное время складывалась нерациональная структура инвестиций по сферам экономики, с очень высокой долей секторов, которые занимаются финансово-посреднической деятельностью, а также добычей полезных ископаемых (табл. 1).

Таблица 1

Структура капитальных инвестиций по секторам экономики %

Сектора экономики	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
Обработывающий сектор	16,2	16,4	14,7	17,3
В том числе машиностроение	2,5	2,4	2,6	2,3
Добывающий сектор	8,3	9,3	10,7	8,5
Связь Транспорт	4,6	3,8	3,5	3,7
Агропромышленный сектор	15,5	18,1	20,4	19,9
Сектор финансовых услуг	6,1	6,6	6,6	7,1
Социальный сектор	18,5	17,6	15,3	16,1
Другие сектора	2,8	2,4	2,5	2,2
	25,5	23,4	23,7	22,9

Рассчитано по: Капитальные инвестиции по видам экономической деятельности за соответствующие годы / Государственный комитет статистики Украины. [Эл. ресурс]: Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

По итогам 2013 в структуре капитальных инвестиций удельный вес этих сфер деятельности составила 24,6%, в частности торговли – 8,4%, операций с недвижимым имуществом – 5,2%, финансовой и страховой деятельности – 2,5%. Удельный вес машиностроения как ведущей отрасли обеспечивает модернизацию всех сфер экономики, остается незначительной. Существенным препятствием для перехода на инновационную модель развития является ухудшение технологической структуры инвестирования, в которой постоянно снижается доля капитальных инвестиций в машины и оборудование, взамен преобладают инвестиции в нежилые здания и сооружения. Так, в 2013 удельный вес инвестиций в пассивную часть основных фондов составила 59,6%, тогда как инвестиции в машины и оборудование – 36,4%. В оценке структурных сдвигов в инвестиционной сфере необходимо особо выделить долю вложений, которая направляется на качественное усовершенствование существующего воспроизведения, независимо от того, реализуются ли капитальные вложения путем технического перевооружения, реконструкции или нового строительства. Так, в 2013 удельный вес инновационных расходов в общем объеме капитальных инвестиций составила 9,4% против 15,5%

в 2010 Низкий удельный вес инновационных затрат на оборудование и программное обеспечение в ведущих отраслях отечественной экономики. Так, в металлургическом производстве инновационные затраты в оборудование и программное обеспечение в общем объеме инвестиций в 2012 составили 8,1%, в машиностроении – 16,5%. Это выступает одним из главных факторов, который сдерживает переход на инновационную модель развития.

Не менее важное значение для активизации инвестиционной деятельности приобретает защита прав инвесторов. По показателю защиты прав собственности в рейтинге Глобального индекса конкурентоспособности 2013-2014 гг. Украина заняла 143 место среди 148 стран, по показателю защиты прав миноритарных акционеров – 146 [4].

В связи с этим первоочередными направлениями активизации инвестиционной деятельности, направленных на стимулирование инноваций, являются:

- укрепление системы защиты прав частной собственности через усовершенствование законодательства по вопросам банкротства и противодействия противоправному поглощению и захвату предприятий, усиление ответственности за нарушения в сфере государственной регистрации, реформирования судебной системы;

- стимулирования инвестиций в высокотехнологичные и конкурентоспособные производства путем внедрения дифференцированных налоговых ставок на часть налога на прибыль, взимаемого на инвестиции;

- усиление инвестиционной направленности бюджетной политики путем увеличения капитального инвестирования за счет бюджетных средств, пересмотр условий предоставления гарантий для получения кредитов субъектами хозяйствования.

Во-вторых, в условиях экономической и политической нестабильности в мире Украина не может допустить риска ухудшения состояния экономической безопасности. В связи с этим основные направления структурных реформ должны определяться с учетом обеспечения надлежащего состояния всех сфер экономической безопасности страны. Прежде всего, необходимо резко уменьшить зависимость государства от внешней конъюнктуры, в частности, от внешних источников энергоресурсов и от иностранных финансовых рынков, то есть от того, на что она не способна влиять [5].

По состоянию на конец 2012 доля импорта во внутреннем потреблении газа составила 61,8%, нефти – 32,2%, угля и торфа – 23,2%. В связи с этим приоритетным направлением активизации

структурных реформ, направленных на обеспечение экономической безопасности, должно стать внедрение энергосберегающих технологий.

В современных условиях инновационно-инвестиционная политика должна предусматривать создание технических предпосылок поддержания достаточного объемов производства топливно-энергетических и сырьевых ресурсов и ограниченного их расширения. Это позволит создать надежную базу экономическому росту.

Необходим контроль со стороны НБУ за формированием ресурсной базы отечественных банков за счет кредитов нерезидентов. Как показала финансово-экономический кризис 2008-2009 гг., Высокая зависимость отечественных банков от иностранных рынков капитала угрожает стабильному развитию национальной экономики. Сейчас задолженность банковской системы по кредитам, предоставленным нерезидентами, сократилось с 235 700 000 000 грн в 2008 до 109,0 млрд грн в 2013. Несмотря на сокращение доли внешних кредитов в структуре пассивов банков с 24,3% до 7,7 %, в дальнейшем возможна обратная тенденция, которая может повторить кризисные явления, которые происходили в банковской системе Украины в период финансово-экономического кризиса.

В-третьих, первоочередной задачей активизации структурных реформ должно стать устранение макроэкономических диспропорций. Вследствие углубления деформаций структуры реального сектора экономики, падения производства, усиление технологической отсталости, инвестиционного и инновационного упадка воспроизводимых процессов произошли негативные сдвиги в составляющих ВВП. Структурная диспропорция проявляется в чрезмерном потреблении и недостаточном объеме накопления. В 2013 доля фонда потребления в использованном валовом внутреннем продукте составляла 85,5%, фонда накопления – 14,5%. Это приводит к покрытию избытка спроса за счет опережающего роста импорта, а затем – стабильного ухудшения сальдо внешней торговли и рисков валютной девальвации.

Низкий уровень валового накопления основного капитала в структуре валового внутреннего продукта не соответствует потребностям ускорения экономического развития на инновационной основе. В странах с высокими темпами роста уровень накопления достигает 1/3 ВВП. Мы поддерживаем позицию А. Гасанова и В. Сизоненко, которые считают, что ключевым пунктом инновационной модели структурных сдвигов должно быть изменение соотношения накопления и потребления в пользу первого [6, с. 23].

Кроме того, имеют место диспропорции в распределении стоимости товаров и услуг по структурным компонентам ВВП. Анализ структуры выпуска позволил В. Гейцу, Л. Шинкарук В. [1], Гордиенко В.[7] и Т. Шинкоренко [8], сделать вывод о затратный путь развития экономики в период послекризисного восстановления. В структуре выпуска удельный вес промежуточного потребления в 2010-2012 гг. оставался практически неизменным и составлял около 42% (в 2012 – 42,3%).

Приоритетными направлениями активизации структурных сдвигов, направленных по устранению макроэкономических диспропорций, должно стать: стимулирование инвестиционной активности отечественных субъектов хозяйствования; внедрение ресурсосберегающих технологий; повышение эффективности государственных расходов.

Четвертая структурная проблема, требующая скорейшего решения, лежит в плоскости финансовой системы. Активизация структурной перестройки экономики Украины невозможно без расширения финансового обеспечения инвестиционной деятельности предприятий. Это, в свою очередь, объективно требует использования финансовой системы как средства развития экономики страны, расширяет цели и задачи в условиях перехода на инновационную модель развития.

Важную роль в финансово-кредитном обеспечении развития украинской экономики играет рынок ссудных капиталов. Наиболее мощный с точки зрения и объемов, и стабильности сегмент рынка – это рынок банковских кредитов. Через механизм банковской системы ссудный капитал перераспределяется между отраслями экономики.

Однако в Украине существуют значительные противоречия между ориентирами в развитии банковского и реального секторов экономики. На протяжении всего периода развития независимой экономики Украины основным источником финансирования инновационной деятельности оставались собственные фонды компаний. В настоящее время структура банковских кредитов по отраслям и срокам не соответствует потребностям активизации инновационных процессов – подавляющая часть кредитов (более 80%) направлена в текущую деятельность, и за последние три года структура предоставленных кредитов практически не изменилась. Длительное время в Украине приоритетными направлениями использования кредитных ресурсов остаются торговля и операции с недвижимостью, удельный вес которых в общем объеме кредитов, предоставленных нефинансовым

კორპორაციამ, по состоянию на 31.12.2013 г., составляла 50,3%, в том числе кредитов со сроком погашения от 1 года до 5 лет – 49,1%.

Неудовлетворительная с точки зрения финансового обеспечения процессов модернизации структура банковских кредитов в Украине актуализирует задачу разработки стимулирующих мер по структурным сдвигам в распределении кредитных ресурсов банковской системы страны. Для этого в отечественной банковской системе существуют необходимые предпосылки, а именно: увеличилось кредитование реального сектора экономики; за 2013 прирост составил 14,7%, или 90,0 млрд. грн., что более чем в три раза превышает уровень 2012 г. ; продолжились процессы капитализации банковской системы – в 2013 регулятивный капитал банков вырос на 26,0 млрд. грн., а уставный капитал - на 10,0 млрд. грн.; банковская система отработала с положительным финансовым результатом, который составил 1,4 млрд. грн. (в 2012 – 4,9 млрд. грн).

Вместе с тем, существует ряд обстоятельств, сдерживающих кредитную активность отечественной банковской системы, а именно:

остаётся стабильно высокой доля проблемной кредитной задолженности реального сектора; в 2013 просроченная задолженность по кредитам нефинансовых корпораций составила 51,4 млрд грн, или 7,4% от их объема, отвлекает значительные ресурсы банков для создания резервов;

«короткая» и дорога ресурсная база банков. В структуре депозитного портфеля банков доля краткосрочных депозитов по состоянию на 1.01.2014 г. составила 58,9%. В абсолютном выражении объем кредитов, выданных на срок более 1 года, превышает депозитный портфель банков с тем же сроком на 209,1 млрд. грн; процентные ставки по депозитам на конец 2013 составили 11,2% по сравнению с 9,6% в 2011 (7,6% в 2010);

увеличились вложения в ценные бумаги; главным образом за счет вложения в государственные ценные бумаги. В 2013 году доля государственных ценных бумаг в биржевых контрактах составляла 74% . Только за пять последних лет (с 2009 по 2013) объемы инвестиций банков в ценные бумаги выросли с 40,1 млрд до 141,0 млрд или 3,5 раза, а их доля в активах – соответственно с 4, 0% до 10,0%;

сокращается ликвидность банковской системы; средства на корреспондентских счетах, открытых в других банках, уменьшились за год на 21,5% (на 21,4 млрд грн) – до 78,1 млрд грн, что стало причиной удорожания ресурсов на межбанковском ресурсном рынке;

сохраняется высокая зависимость ресурсной базы отечественных банков от внешних рынков капитала, что сохраняет риск вывода капитала и обострения кризисных явлений с оплатой долгов (по состоянию на 1.01.2014 г.. внешний долг украинских банков составил 22,6 млрд долл. США).

В условиях высоких кредитных рисков и ограниченных возможностей заемщиков банки начали переориентироваться на кредитование государства. В конце 2013 объем облигаций, выпущенных центральными органами государственного управления (ОВГЗ), находившийся в портфеле коммерческих банков, составил 88,1млрд. грн. по сравнению с 16,9 млрд. грн по состоянию на 1.01.2009 г., или увеличился в 5,2 раза. Это означает, что потенциальные возможности банковской системы не используются для финансирования инвестиционной деятельности реального сектора.

Несмотря на повышение роли банков в финансировании инвестиционной деятельности, заинтересованность банков в финансировании инвестиционных процессов снижается – доля кредитов, выданных на инвестиционные цели, уменьшилась с 19,1% в 2009 до 4,5% в 2013. Тенденция к уменьшению доли кредитов в инвестиционной деятельности в общей сумме кредитов, предоставленных коммерческими банками, наблюдающаяся в последние годы, свидетельствует о незаинтересованности банковской системы финансировать мероприятия структурной перестройки национальной экономики, не соответствует стратегической задаче ее модернизации и переводу на инновационный путь развития.

Следует отметить, что за последние годы резко увеличилось присутствие государства в банковской системе страны. Кроме государственных банков «Сбербанк» и «Укрэксимбанк», государство стало собственником более чем на 90% коммерческих банков «Родовид», «Киев», «Надра» и «Укргазбанка», пострадавших в период кризиса 2008-2009 годов и получивших государственную поддержку. Общая сумма кредитных вложений государственных финансово-кредитных учреждений по состоянию на 01.01.2014 г. составляла 130,148 млрд. грн или 16,28 % от общего объема кредитов, предоставленных банковской системой [9]. Наличие мощной сети государственных финансово-кредитных учреждений не стало движущей силой активизации банковского кредитования инвестиционной деятельности реального сектора экономики. Государство использует банки не для финансирования программ модернизации промышленности Украины и стимулирования инвестиционной деятельности, а для продажи им ценных бумаг,

выпускаемых для финансирования дефицита бюджета. Перераспределение средств в государственный сектор экономики и использования их для обслуживания государственных долгов сужает финансовые возможности реализации структурных сдвигов.

Кроме того, государственными банками финансируется преимущественно посредническая деятельность. Показательно структура кредитного портфеля «Ощадбанка». Так, в 2011 структура кредитного портфеля составляла: операции с недвижимым имуществом – 40,2%, торговля – 12,0%, перерабатывающая промышленность – 11,6%, строительство – 10,0% [10]. Аналогичная структура кредитного портфеля в других государственных банках. Из шести банков только «Укргазбанк» и «Государственный экспортно-импортный банк Украины» осуществляют кредитование реального сектора экономики в соответствии с программой модернизации экономики.

Актуальной задачей является оптимизация доли государственной собственности путем ограничения увеличения доли государственных банков, которое подрывает основы конкуренции на рынке ссудных капиталов. Использование ресурсов государственных банков только в соответствии с программами структурной перестройки национальной экономики позволило бы увеличить кредитные ресурсы для финансирования инновационных процессов украинской экономики более чем на 100 млрд. грн.

В современных условиях существенное значение имеют усилия государственной поддержки инвестиционной и инновационной активности, принятие мер по созданию устойчивой банковской системы, отвечающей интересам реальной экономики, облегчение доступа предприятий к долгосрочным кредитам, направленных на финансирование капитальных вложений.

Усиление роли финансовой системы как средства развития экономики на инновационной основе возможно при реализации одной из основных моделей построения национальной инновационной системы:

преимущественно основанной на рыночных механизмах координации с элементами государственного участия, как в США, Великобритании и другие страны Западной Европы,

или с доминированием централизованного управления инновационным процессом, который протекает в рыночной среде и культивируется и поддерживается государством, как в Японии, Южной Кореи, Китае, России.

Вторая модель опирается на прямые методы государственной поддержки, такие как прямое финансирование инновационной деятельности предприятий в соответствии с целевыми государственными программами, государственные закупки или частно-государственное партнерство. Такие методы выглядят наиболее привлекательными, поскольку позволяют быстро интенсифицировать инновационную деятельность, особенно в условиях неразвитости рынков частных капиталов. Учитывая ограниченность бюджетных ресурсов, прямые методы государственной поддержки вынуждены опираться на селективный подход. Селективный подход означает, что финансовые ресурсы (государственные субсидии, контракты) или льготы предоставляются по решению чиновника, бюрократического аппарата. Тогда как универсальный (неселективный) подход предполагает, что даются преимущества большой группе предприятий автоматически, без участия чиновника. Селективное (избирательное) регулирование становится тем более актуальным, чем более ограничены ресурсы, которыми располагает государство.

Работы В.Попова [10] свидетельствуют, что существует критический уровень институциональной зрелости государства, который делает возможным применение селективных подходов в политике. Селективные меры требуют большей информированности и в большей степени, чем многие из универсальных мер, стимулируют присвоение ренты бюрократами.

В соответствии с индексом восприятия коррупции 2013 г., рассчитанным Transparency International, Украина на протяжении многих лет остается в группе повышенного риска вместе с Камеруном, Ираном, Нигерией, Центральной Африканской Республикой и Папуа – Новой Гвинеей. Прогноз на текущий год негативный. В частности Украина стремительно теряет позиции по показателям благоприятности условий для ведения бизнеса в стране и уже потеряла 10 пунктов по параметру политической и финансовой коррупции по сравнению с 2012 г. [11]

Высокая коррупция и незрелость институтов не означает, что государство должно отказаться от попыток проведения активной инновационной политики. Неселективные методы инновационной политики, работают как при хорошо функционирующих институтах, так и при плохо работающих государственных институтах.

К неселективным методам можно отнести налоговое стимулирование, предоставляющее большие возможности для

правительств по включению широкого круга компаний, отраслей и видов инновационной деятельности в сферу влияния политики.

Украина имеет разработанную систему налоговых льгот для инновационной деятельности. В соответствии с законом Украины «Об инновационной деятельности» к основным льготам для инновационных предприятий относится налог на прибыль (50% налога на прибыль, полученной от выполнения инновационных проектов должно оставаться в распоряжении налогоплательщика), НДС (50% льгота), таможенные пошлины (освобождение от уплаты ввозной пошлины на комплектующие, которые не производятся в Украине и предназначены для выполнения приоритетных инновационных проектов), ускоренная амортизация основных фондов. Однако эти льготы не действуют, они приостановлены законом «О Государственном бюджете» на текущий год.

Практическая реализация стратегического курса на инновационное развитие Украины должна основываться на осознании необходимости органического сочетания целенаправленного воздействия государства на развитие экономики с рыночными механизмами ее функционирования.

Необходимые изменения в структуре производства могут произойти только при расширении масштабов конкуренции, внедрении инноваций при ведении бизнеса, формировании как мощного класса малого и среднего предпринимательства, так и крупных украинских компаний.

Выводы. В сложных экономических и политических условиях, когда возможности правительства реализовать комплекс структурных реформ ограничены, необходимо сосредоточиться на главных проблемах – тех, что больше сдерживают реформы и одновременно имеют наибольшие шансы на реализацию.

Ключевыми ориентирами структурной модернизации экономики Украины должны стать: устранение накопленных структурных диспропорций; формирования действенных рычагов государственного регулирования экономики, опирающихся на преимущественно неселективные методы проведения инновационной политики.

В условиях ограниченности бюджетных ресурсов:

особое внимание следует уделить выбору и корректировке приоритетов инновационного развития, сосредоточению национальных ресурсов на отдельных научных и производственных направлениях обеспечивающих реализацию первоочередных задач структурно-инновационной стратегии;

использовать селективные методы прямой государственной поддержки в сфере фундаментальной науки и научно-исследовательской инфраструктуры, где полученный эффект для общества в целом будет гораздо выше, чем доходность частных инвесторов;

возобновить существующие в законодательстве и развивать новые непрямые методы государственной поддержки в фискальной и финансовой сфере для реализации инновационной модели экономики Украины

Литература

References:

1. Структурные изменения и экономическое развитие Украины: монография / [Геец В.М., Шинкарук Л.В., Артемова Т. И. и др.]; под ред. д-ра экон. наук Л. В. Шинкарук; НАН Украины; Ин-т экон. и прогнозир. – К., 2011. – 696 с.
2. Жалило Я. А. Теория и практика формирования эффективной экономической стратегии государства: монография. – К .: НИСИ, 2009. – 336 с.
3. Риски и перспективы развития Украины в период посткризисного восстановления: монография / [А.И.Даниленко, В.В.Зимовець, В.И.Сиденко и др.]; под ред. чл.-корр. НАН Украины А.И.Даниленка; НАН Украины, Ин-т экон. и прогнозирв. НАН Украины. – К., 2012. – 348 с
4. The Global Competitiveness Report 2013-2014 – Geneva: World Economic Forum, 2013 – P. 377 [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: www.weforum.org/gcr.
5. Белоус О. Украинский путь: системная трансформация и модернизация в глобализированном мире / А. Белоус // Сборник научных трудов «Исследования международной экономики». Вып. 2 (71). – 2012. – С. 13.
6. Гасанов С. С. Финансирование структурных сдвигов и инновационной модернизации / С.С. Гасанов, В. А. Сизоненко // Финансы Украины. – 2014. - № 5. – С. 20-28.
7. Гордиенко В. А. Проблемы структурной перестройки экономики Украины: монография. – Днепропетровск: Днепропетр. гос. фин. акад., 2012. – 200 с.
8. Шинкоренко Т. П. Структурные изменения в экономике Украины: сравнение с общемировыми тенденциями / Т. П. Шинкарук // Экономика и прогнозирования. – 2012. - № 1. – С. 77-92.

9. Сайт Национального банка Украины. Режим доступа: <http://www.bank.gov.ua/>
10. Попов В. Стратегии экономического развития [Текст] /Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М: Изд. дом Высшей школы экономики, 2011. – 336 с.
11. Сайт Transparency International. Режим доступа: <http://ti-ukraine.org/>

Рецензент: Профессор Ирина Петрова, зав. кафедрой менеджмента и маркетинга ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК», доктор экономических наук

ტატიანა მოსეიჩუკი
უკრაინის ეკონომიკის რეფორმების აქტივიზაცია, მიმართული
მის ინოვაციურ განვითარებაზე

რეზიუმე

გაანალიზებულია უკრაინის ეკონომიკის სტრუქტურული დეფორმაციები, რომლებიც წარმოადგენენ ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების საფრთხეს. ჩატარებული კვლევის შედეგად განსაზღვრულია სტრუქტურული პრობლემები, რომლებიც მოითხოვენ ეკონომიკის მოდერნიზაციისა და ინოვაციური განვითარების დაჩქარების პრიორიტეტულ გადაწყვეტას. ავტორის მიერ დასაბუთებულია არასელექციური მეთოდებით პრიორიტეტული ინოვაციური მიმართულებების სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერის აუცილებლობა.

საკვანძო სიტყვები: სტრუქტურული რეფორმები, ინოვაციური განვითარება, ინოვაციური პოლიტიკა, ეკონომიკური უსაფრთხოება.

რეცენზენტი: პროფესორი ირინა პეტროვა, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, ეკონომიკისა და მარკეტინგის უნივერსიტეტ “კროკ“-ის მენეჯმენტისა და მარკეტინგის კათედრის გამგე.

Tatyana Mosiychuk

**THE INTENSIFICATION OF STRUCTURAL REFORMS OF THE
UKRAINIAN ECONOMY AIMED AT ITS INNOVATIVE
DEVELOPMENT**

Summary

The structural deformation of the Ukrainian economy that threatens economic security of the country has been analyzed in this article. The conducted research has identified the structural problems, which require first priority solutions for the modernization of the economy and acceleration of innovative development. The author proved the need for state support of innovation priority areas with nonselective methods.

Keywords: Structural reforms, innovative development, innovation policy, economic security.

Reviewer Professor Irina Petrova, Head of Management and Marketing Department of the University of Economy and Law -KROK||, Doctor of Economic Sciences.

ს ა მ ა რ ო ა ლ ო

УДК 343.34

Виталий Мацок

Зарубежный опыт нормативно-правового обеспечения служебно-боевой деятельности сил охраны правопорядка в чрезвычайных ситуациях социального характера

Исследована система взаимодействия и координации деятельности международных организаций и органов иностранных государств в случае возникновения чрезвычайных ситуаций. Разработаны предложения по совершенствованию системы государственного управления в указанной сфере с использованием международного опыта.

Ключевые слова: *чрезвычайные ситуации социального характера, нормативно-правовое обеспечение, силы охраны правопорядка, служебно-боевая деятельность, зарубежный опыт.*

Процессы глобализации обусловили новые вызовы обеспечению национальной безопасности государства. Современное мировое общество – это общество риска с социальными, природными и техногенным вызовами. Указанные реалии требуют разработки единой стратегии защиты человека в чрезвычайных ситуациях социального характера. Особенно актуальной эта проблематика для Украины, территориальная целостность которой оказалась под угрозой, разрушение жилого пространства стала реальностью для жителей востока Украины, которые оказались в ситуации дезориентации, потери устоявшегося жизненного порядка.

Этими соображениями обусловлена актуальность обращения к исследованию нормативно-правовых основ предотвращения и реагирования на чрезвычайные ситуации социального характера. В разрезе поставленной проблемы на первый план выходит вопрос служебно-боевой деятельности сил охраны правопорядка, как главных субъектов обеспечения внутренней безопасности государства.

Теоретико-методологические основы исследования, как самих чрезвычайных ситуаций социального характера, так и путей и средств противодействия, составляют метатеоретические труды мировой научной мысли А. Камю, Ж.-П. Сартра, К. Ясперса, У. Бека, Ж. Н. Лумана, Ч. Пероу и др.

В исследованиях украинских ученых отдельные вопросы касаются

деятельности органов внутренних дел и других силовых структур по нормативно-правовым основам противодействия чрезвычайным ситуациям социального характера в работах А.Н. Бандурки, А.Ф. Долженкова, Р.А. Калужного, В.В. Коноплева, С.А. Кузниченка, В.А. Липкана, Х. П. Ярмаки, А.Н. Ярмиша, А.Г. Комиссарова и др.

Однако необходимо отметить, что вопросы совершенствования нормативно-правовой базы по реагированию на чрезвычайные ситуации социального характера в Украине исследовалось лишь фрагментарно, акцентируя внимание лишь на некоторых проявлениях и разновидностях кризисных состояний. Несмотря на большое внимание ученых к отдельным аспектам исследования чрезвычайных ситуаций, не хватает целостного, комплексного подхода к исследованию данной проблемы, что в свою очередь требует системного анализа нормативно-правовых основ противодействия чрезвычайным ситуациям социального характера.

Поэтому цель статьи направлена на исследование нормативно-правовых основ зарубежного опыта сил охраны правопорядка в чрезвычайных ситуациях социального характера.

При возникновении чрезвычайной ситуации, в том числе и социального характера, важно оперативное реагирование на возникшие угрозы и обеспечения быстрой ликвидации возможных последствий кризисной ситуации. Одним из основных факторов для быстрой и результативной реакции является скоординированность и взаимодействие всех государственных органов, которые являются непосредственными и опосредованными участниками по локализации и ликвидации определенной кризисной ситуации. Грамотно налаженое взаимодействие субъектов является необходимым условием для обеспечения правопорядка в государстве и ее отдельных регионах. Именно поэтому, весьма актуальным вопросом является создание общего координационного комитета, основной задачей которого будет разработка эффективного алгоритма деятельности с учетом специфики оперативной обстановки, а также рационального использования сил и средств.

Практический опыт такого сотрудничества можно проследить на примере иностранных государств и международных организаций.

Ситуационные центры, которые начали образовываться сразу после окончания Второй мировой войны, рассматриваются как системы поддержки принимаемых решений и является заимствованием опыта милиарных принципов руководства. Особое развитие такие центры получили в США и странах бывшего Западного блока, но и в СССР были некоторые примеры, в частности Центр

ликвидации последствий аварии на ЧАЭС как вариант реагирования на экстремальную ситуацию. В настоящее время в Российской Федерации также созданы ситуационные центры при силовых структурах [1 – 2]. Поэтому в дальнейшем в статье более подробно рассмотрим это подразделение.

На современном этапе задачи управления характеризуются высокой динамичностью, сложностью, многоаспектностью, наличием пересекающихся потоков управляющих воздействий, выходящих одновременно из разных источников. Кроме того, существенно увеличилась степень неопределенности принятых решений во всех сферах управления [3].

Ситуационный центр является одной из наиболее эффективных форм реализации систем поддержки принятия решений. Это гибкий инструмент управленческой деятельности, существенным достоинством которого является возможность применения в широком функциональном диапазоне. Ситуационный центр можно определить как интегрированный программно-аппаратный комплекс, реализующий функции подготовки и поддержки принятия решений.

А.А. Труш и А.А. Кошкин рассматривают ситуационный центр, как организационно-технический комплекс, который позволяет проводить мониторинг определенной предметной области, своевременно выявлять неблагоприятные тенденции и предпосылки инцидентов, принимать меры по корректировке событий и предупреждения эскалации негативных явлений, использовать современные методы эволюционного моделирования и коллективного сотрудничества в поиске альтернативных решений, давать экспертную оценку возможных последствий и принимать оптимальные управленческие решения, доводить их до исполнителей и проводить всесторонний контроль [4, с. 257].

Развитие современных информационных технологий стимулировало развитие систем поддержки принятия решений, в частности ситуационных центров.

Сегодня они предоставляют возможности [5, с. 85]:

- оптимизации принимаемых решений путем их оценки и моделирования ситуации с помощью современных информационных технологий;
- повышения качества предварительного анализа информации и подготовка решения путем использования современных информационных технологий;
- обеспечения интеграции средств связи, аналитической обработки данных и визуализации информации.

Ситуационные центры позволяют решать такие задачи, как [5, с. 86]:

- обеспечение информационной поддержки руководителей;
- осуществление непосредственного доступа руководителей к территориально удаленным информационным ресурсам структурных подразделений;
- согласование и обеспечение целостности функционирования информационно-коммуникационных систем;
- осуществление доступа к информации организаций, взаимодействующих при принятии решения;
- сокращение временных и финансовых затрат, вызванных несовместимостью информационно-телекоммуникационных систем, дублированием подготовки данных, их противоречивостью, затруднениями с доступом, выборке и передачей информации;
- интеграция информационных систем структурных подразделений в единое информационное пространство.

В состав ситуационных центров обязательно входит группа мониторинга СМИ [2]. Основное назначение группы мониторинга состоит в предотвращении чрезвычайных ситуаций за счет своевременного предоставления лицам, принимающим решения исчерпывающей информации по текущему состоянию контролируемых сфер, объектов, прогнозов возможных сценариев развития событий, предложений по эффективному воздействию на негативные сценарии развития ситуации. Группа должна работать под непосредственным руководством начальника пресс-центра. В случае, если чрезвычайных ситуации избежать не удалось, группа мониторинга становится, по сути, оперативным подразделением по координации управления процессами предупреждения, локализации (ликвидации последствий) кризисной ситуации.

Особенно интересен опыт в создании подобных координационных институтов международными организациями, которые по своей сути построены на принципе взаимодействия участников. Так, при НАТО функционируют комиссии и комитеты с планированием на случай возникновения чрезвычайных ситуаций, руководство которыми осуществляет SCEPC (Главный комитет по гражданскому планированию на случай чрезвычайных ситуаций). Вышеуказанные комиссии и комитеты координируют планирование, которые выполняют национальные правительственные и промышленные эксперты и военные представители в соответствующих сферах гражданской деятельности. В настоящее время существует восемь плановых комиссий и комитетов, а именно:

- плановая комиссия по морскому судоходству;
- плановая комиссия из европейских сухопутных перевозок;
- плановый комитет по гражданской авиации;
- плановый комитет по пищевым продуктам и сельского хозяйства;
- комитет промышленного планирования;
- плановый комитет по гражданскому связи;
- объединенный медицинский комитет;
- комитет по гражданской обороне.

Эти органы заседают регулярно и обеспечивают важную связь между политикой НАТО в сфере гражданского планирования на случай чрезвычайных ситуаций и средствами ее осуществления. Они пользуются помощью небольших гибких рабочих групп и специализированных технических комитетов.

Также мировым сообществом создаются международные организации, главной целью которых является установление и поддержание тесного сотрудничества по защите и спасению населения и имущества, а также ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций, в том числе и социального характера. Особого внимания заслуживает и Международная организация гражданской обороны. Основными функциями организации являются:

- установление и поддержание эффективного сотрудничества со специализированными учреждениями, государственными службами, профессиональными группами и с другими организациями, которые могут быть посчитаны подходящими для организаций по защите и спасению населения и имущества;
- поощрения и обеспечения обмена между различными странами информацией, опытом, сотрудниками и экспертами в области защиты и спасения населения и имущества;
- предоставление по просьбе государств-членов необходимого технического содействия, включая предоставление планов организации, инструкторов, экспертов, оборудования и материалов в соответствии с необходимостью;
- содействие государствам-членам в формировании среди населения сознательного общественного мнения о жизненно важной необходимости предотвращения, защиты и активного вмешательства в случае стихийного бедствия и др. [6, ст.2].

Таким образом, на сегодня уже достаточно разработанной является система организации сил и средств государства для быстрого и эффективного реагирования в случае кризисных ситуаций в иностранных государствах. Именно поэтому, Украине, которая сейчас,

к сожалению, стала центром вооруженного конфликта и многочисленных террористических актов необходимо реформировать собственную систему реагирования.

Изучая иностранный опыт, необходимо отменить, что неким аналогом ситуационных центров в Украине являются оперативные штабы. Оперативные штабы могут создаваться временно для координации действия сил охраны правопорядка, предприятий, учреждений и организаций в условиях чрезвычайного положения для поддержания правопорядка и обеспечения безопасности граждан на соответствующей территории согласно Указу Президента Украины о введении чрезвычайного положения [7]. В состав оперативных штабов могут включаться представители Службы безопасности Украины, центральных органов исполнительной власти, которые обеспечивают формирование и реализуют государственную политику в сфере гражданской защиты, внутренних дел, Военной службы правопорядка в Вооруженных Силах Украины и местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления во главе с комендантами территорий. Однако этот орган управления создается временно для конкретной чрезвычайной ситуации, поэтому превентивные и прогнозные функции на стадии зарождения кризисной ситуации у него отсутствуют.

Постоянно действующим органом в Украине, который является аналогичным ситуационным центром организацией, является антитеррористический центр. Антитеррористический центр – это постоянно действующий орган, который осуществляет координацию деятельности субъектов борьбы с терроризмом в предотвращении террористических актов в отношении государственных деятелей, критических объектов жизнеобеспечения населения, объектов повышенной опасности, актам, которые угрожают жизни и здоровью значительного количества людей, и их прекращении [8]. Он играет ведущую роль в служебно-боевой деятельности сил охраны правопорядка, а именно осуществляет координацию и организацию взаимодействия военных формирований, правоохранительных и других государственных органов.

Однако, терроризм это не единственная угроза социального характера, поэтому исходя из опыта зарубежных стран на сегодняшнее время, целесообразным является разработка соответствующего нормативно-правового обеспечения по формированию постоянно действующих ситуационных центров в Украине.

В заключении статьи необходимо добавить, что деятельность связанная с ликвидацией самого явления терроризма тесно связано и с

решением сопутствующих социальных вопросов. Чрезвычайные ситуации негативно влияют непосредственно на население и очень часто приводят к вынужденному переселению граждан. Именно такая ситуация сложилась в Украине. Итак, важно не только эффективное проведение антитеррористической операции, но и решения следственных проблем. Разработать адекватные инструменты государственного управления поможет международный опыт и одобренные в 1998 году ООН «Руководящие принципы по перемещению лиц внутри страны» [9].

Подводя итог, следует отметить, что многообразие социальных процессов, которые происходят в Украине, а также масштабы социальных кризисов, следствием которых является деформация и разрушения установленного режима общественной жизни, социальной базы, политической стабильности в государстве, требуют от государства большего учета во внутренней политике социального фактора национальной безопасности, что требует соответствующего нормативно-правового обеспечения и создание эффективных механизмов адекватного реагирования. Именно поэтому, первоочередной задачей нынешней власти является создание единого органа централизованного управления и принятия решений в случае возникновения чрезвычайных ситуаций социального характера, главной функцией которого будет координация служебно-боевой деятельности сил охраны правопорядка, обеспечение взаимодействия всех государственных органов и гражданского общества для быстрой ликвидации любых кризисных состояний.

Литერატურა

References:

1. Данчул А.Н. Первая очередь Ситуационного центра РАГС: концепция построения и состав / А.Н. Данчул // –Информационно-аналитические средства поддержки принятия решений и ситуационные центры||– М. : РАГС, 2006.
2. Филимонов В.А. Ситуационный центр как инструмент профилактики и мониторинга чрезвычайных ситуаций / В.А. Филимонов // Материалы форума –Омская школа дизайна||. – Омск : ОГИС, 2005.
3. Морозов А.А. Ситуационные центры. Информационные технологии будущего. Новая информационная технология / А.А. Морозов, В.А. Яценко. – Ін-т проблем математичних машин та систем НАН України, 2008. – 333с.

4. Труш О.О. Системи підтримки прийняття рішень органами державного управління в умовах надзвичайних ситуацій (інцидентів) / О.О. Труш, А.О. Кошкін // Теорія та практика державного управління. – Вип. 4 (43). – С. 256–261.
5. Воробйов В.І. Напрямок удосконалювання системи інформаційно-психологічної протидії у внутрішніх військах шляхом створення структури для моделювання та попередження негативних ситуацій / В.Л. Петров, С.В. Белай, О.Д. Черкашин // Честь і закон. – X. : Акад. ВВ МВС України, 2010. – Вип. 1. – С. 82 – 87.
6. Статут Міжнародної організації цивільної оборони від 17.10.1966 року.
7. Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України : Указ Президента України від 14 квіт. 1999 р. № 379/99 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 7. – Ст. 302.
8. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. N 1550-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №23. – Ст. 176 (із змінами від 13.03.2014).
9. Руководящие принципы по вопросу о перемещении лиц внутри страны от 22.07.1998. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/internal_displacement_principles.shtml.

Рецензент: Александр Комиссаров, доктор юридических наук, доцент, начальник кафедры тактико-специальной подготовки Днепропетровского государственного университета внутренних дел

ვიტალი მაციუკი
სოციალური სასიათის საგანგებო სიტუაციებში
სამართალდამცავი ძალების სამსახურებრივ-საბრძოლო
საქმიანობის ნორმატიულ-სამართლებრივი უზრუნველყოფის
სახღვარგარეთული გამოცდილება

რეზიუმე

გამოკვლეულია საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და საგარეო ქვეყნების ორგანოების ურთიერთქმედებისა და კოორდინაციის სისტემა საგანგებო სიტუაციების აღმოცენების შემთხვევაში. შემუშავებულია წინადადებები მოცემულ სფეროში სახელმწიფო მართვის სისტემის სრულყოფისათვის საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით.

საკვანძო სიტყვები: სოციალური ხასიათის საგანგებო სიტუაციები, ნორმატიულ-სამართლებრივი უზრუნველყოფა, სამართალდამცავი ძალები, სამსახურებრივ-საბრძოლო საქმიანობა, საზღვარგარეთული გამოცდილება.

რეცენზენტი: დოცენტი ალექსანდრე კომისაროვი, იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, დნეპროპეტროვსკის შინაგან საქმეთა სახელმწიფო უნივერსიტეტის ტაქტიკისა და სპეციალური მომზადების კათედრის უფროსი.

Vitaly Matsyuk

Foreign experience of regulatory support service and combat activities of the security forces in the emergency social issues

Summary

The investigated systems interaction and coordination of international organizations and foreign states in case of crisis. Suggestions for improving the system of governance in this area using international experience.

Keywords: emergency social issues, regulatory support, security forces, service and combat activities, international experience

Reviewer: Alexander Komissarov, Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of tactical and special training of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

ს ა ზ ო ბ ა დ ო ე ბ ა

ნათია გოცაძე
საზოგადოებასთან ურთიერთობის სფეროს განვითარება
საქართველოში

წინამდებარე სტატიაში განხილულია საქართველოში საზოგადოებასთან ურთიერთობის განვითარების პრობლემები და ბარიერები და აღწერილია საზოგადოებასთან ურთიერთობის შესწავლის არსებული საგანმანათლებლო რესურსები.

მოცემული სიტუაციის შეფასების შედეგად გამოტანილია შემდეგი დასკვნა: იმისათვის, რომ საზოგადოებამ სრულად გაითავისოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის არსი და ფუნქცია, შეძლოს მისი გამიჯვნა სხვა მსგავსი საქმიანობებისაგან და მიაკუთვნოს შესაბამისი როლი საზოგადოებრივი, სოციალური, პოლიტიკური, თუ ეკონომიკური პროცესების მართვაში, უცილებელია გაიზარდოს საქართველოში ამ სფეროს შესახებ გაცნობიერებულობის დონე, მოხდეს ყველა იმ ტერმინის სწორი ინტერპრეტაცია, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად შეიძლება ასოცირდებოდეს ამ სფეროსთან და გადაიჭრას PR სპეციალისტების აკადემიური მომზადების საკითხი, რისთვისაც საჭიროა უმაღლეს სასწავლებლებში დაიწყოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფაკულტეტების ჩამოყალიბება, შესაბამისი სახელმძღვანელოების შექმნა და განათლების დონის ამაღლება.

საკვანძო სიტყვები: საზოგადოებასთან ურთიერთობა, რეკლამა, მარკეტინგი, პროპაგანდა, განათლება.

საქართველოში საზოგადოებასთან ურთიერთობას (Public Relations), როგორც პროფესიული საქმიანობის სფეროს, საკმაოდ მცირე გამოცდილება აქვს. არ არსებობს სათანადო ცოდნა, რათა მოხდეს საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში მისი როლის სწორად შეფასება და გაანალიზება. გასულ საუკუნეში ქვეყანაში არსებული იდეოლოგიის გათვალისწინებით, საზოგადოებასთან ურთიერთობის მოდელს ცალმხრივი კომუნიკაცია წარმოადგენდა, რომელიც მხოლოდ უწყებრივი და კონტროლირებადი ინფორმაციის გაცემას ითვალისწინებდა და წარმატებით ხორციელდებოდა პრესასთან

ურთიერთობის, აგიტაციისა და პროპაგანდის სამსახურების მიერ.

ამგვარი მოდელი, თავისთავად გამორიცხავდა ისეთი ამოცანის არსებობას, როგორცაა საზოგადოებასთან ორმხრივი დიალოგის წარმართვა. შესაბამისად, საჭიროებას არ წარმოადგენდა საზოგადოებასთან ურთიერთობის, როგორც პროფესიული საქმიანობის არსებობა.

Public Relations როგორც ტერმინის, ასევე მისი არსის შემოტანა, პირობითად 1993 წელს შეიძლება დავუკავშიროთ, როდესაც თბილისში პირველად შეიქმნა “საზოგადოებასთან ურთიერთობის ცენტრი”, გაჩნდა სტატიები და გადაცემები მასმედიაში. დაიწყო თვითონ PR-ის საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროცესი. 1994 წელს ტექნიკური უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ ფაკულტეტზე პირველად დაიყო PR-ის სწავლება რამდენიმე სხვადასხვა სპეციალობის სტუდენტებთან. 1995 წელს სწორედ ამავ უმაღლეს სასწავლებლებში ჩამოყალიბდა საზოგადოებასთან ურთიერთობის პირველი ფაკულტეტი საქართველოში, რომელთა კურსდამთავრებულებისაგან შექმდომ შეიქმნა ე.წ. “ახალგაზრდა PR-ისტა ასოციაცია”.

1998 წელს ჩამოყალიბდა “საქართველოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის განვითარების ინსტიტუტი”, რომელიც საერთაშორისო PR-ის ასოციაციის წევრია. PR-ის საკითხებს ყურადღება დაეთმო ადგილობრივ თუ საერთაშორისო არასამთავრობო და დონორი ორგანიზაციების მიერ მოწოდებულ სემინარებსა და კონფერენციებზეც. სწორედ ამ პერიოდიდან იღებს სათავეს სამთავრობო სტრუქტურებში საზოგადოებასთან ურთიერთობის სტრუქტურული ერთეულების განვითარება. ეს პროცესები განსაკუთრებით გააქტიურდა 2000 წლიდან, როდესაც ხელისუფლებამ დაიწყო საზოგადოებასთან ურთიერთობის ახალი ფორმების ძიება.

პიარი, ფიარი თუ საზოგადოებასთან ურთიერთობა? ეს შეკითხვა დღეს უკვე აქტიური განხილვის საგანია საქართველოში. მიუხედავად იმისა, რომ რომ სიტყვა „პიარი“ ქართულ საზოგადოებაში დიდი პოპულარობით სარგებლობს და ჩვენი ცხოველქმედების თითქმის ყველა სფეროში აქტიურად გამოიყენება, ძალიან ცოტამ იცის რას ნიშნავს რეალურად ეს ტერმინი. შესაბამისად ხშირია მისი არამართებულ კონტექსტში გამოყენება და ამ საქმიანობის არევა სხვა მსგავს სფეროებში.

პოლიტიკოსები, ბიზნესმენები, საჯარო მოხელეები თუ უბრალო მოქალაქეები ხშირად მოიხმარენ ამ სიტყვას, თუმცა კონტექსტი, რომელიც მის უკან დგას, უმეტეს შემთხვევაში სრულიად ცდება ნამდვილ არსს და მკვეთრად გამოსატულ ნეგატიურ ხასიათს ატარებს.

რა არის ეს? - მოდური ტენდენცია, კიდევ ერთი უცხო სიტყვის დამკვიდრების მცდელობა? თუ თანამედროვე პროცესებით გამოწვეული აუცილებელი მოთხოვნილება - მივაკუთვნოთ უკვე აღიარებული სახელწოდება ჩვენთვის აქტუალურ მოვლენას?

საგულისხმოა, რომ ტერმინი „პიარი“ წარმოადგენს Public Relations აბრევიატურის PR ქართულ ხმოვან შესატყვისს, თუმცა ასევე ხშირად ვხვდებით სიტყვას „ფიარი“, რაც იმით არის გამოწვეული, რომ აბრევიატურის პირველი ასოს ქართულად წარმოთქვამენ, როგორც „პი“-ს, ასევე „ფი“-ს სახით, რის გამოც საქმე გვაქვს ერთი და იგივე ტერმინის ორგვარი ფორმით გამოყენებასთან.

ამ საკითხის გადასაჭრელად მნიშვნელოვანია მოხდეს ზუსტი განსაზღვრება: კერძოდ, რომელია სწორი - „პიარი“ თუ „ფიარი“ და რაც მთავარია, რამდენად არის ენაში ამ ტერმინების დამკვიდრების საჭიროება, როცა არსებობს Public Relations პირდაპირი ქართული შესატყვისი - საზოგადოებასთან ურთიერთობა (ან საზოგადოებრივი ურთიერთობები), რომელიც იმთავითვე განმარტავს ამ სფეროს ძირითად დანიშნულებას.

ეს საკითხი აქტუალურია, რადგან პროფესიული ტერმინოლოგიის არარსებობა ხელს უშლის დარგის განვითარებას. ამიტომ აუცილებელია მოხდეს ყველა იმ ტერმინის სწორი ინტერპრეტაცია, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად შეიძლება ასოცირდებოდეს ამ სფეროსთან და ამ საკითხის გადაჭრაში ჩაერთონ შესაბამისი სტრუქტურები (ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დამდგენი კომისია, განათლების სამინისტრო და ა.შ.), რომლებიც მოგვცემენ ზუსტ დასაბუთებას ამა თუ იმ ტერმინის გამოყენებასთან დაკავშირებით.

ცალკე განხილვის თემაა ტერმინი „შავი PR“, რომელიც მისი არსით ისევე განსხვავდება PR-ის ცნებისაგან, როგორც **დესტრუქციული პრინციპი** „დაყავი და იბატონე“ სოციალური კომუნიკაციის სრულყოფილი მოდელისაგან - **„გააერთიანე და მართე“**. ტერმინი „შავი PR“ 90-იან წლებში დამკვიდრდა რუსეთში და ძირითადად ასახავდა პოლიტიკური ოპონენტების

მიერ ურთიერთმაკომპრომენტირებელი ინფორმაციის გავრცელებას. რეალურად მსოფლიოს არცერთი განმარტებითი ლექსიკონი არ იცნობს გამონათქვამს „შავი PR“. ხოლო ის ნეგატიური პროცესები, რომელიც ამ ტერმინის მიღმა მოიაზრება, სრულიად ეწინააღმდეგება საზოგადოებასთან ურთიერთობის მეცნიერების არსსა და დანიშნულებას, რადგან - PR ემსახურება საზოგადოებრივ ინტერესებს, ხოლო ე.წ. „შავი PR“ კონკრეტული ადამიანების სუბიექტურ ინტერესებს და მისი ხშირი გამოყენება ემსახურება PR-ის, როგორც საკომუნიკაციო და დემოკრატიული დისციპლინის დისკრედიტაციას.

ასევე ხშირია საზოგადოებასთან ურთიერთობის გაიგივება ტერმინთან „პარტექნოლოგია“. უილიამ საფირის „საფირის პოლიტიკური ლექსიკონის“ თანახმად, ეს ტერმინი პირველად 1984 წელს გამოჩნდა „ნიუ-იორკ თაიმსის“ სარედაქციო სტატიაში, პრეზიდენტ რონალდ რეიგანის ხელმძღვრე საარჩევნო კამპანიის დროს, როგორც პოლიტიკური კამპანიების მრჩეველების არაეთიკური და შეცდომაში შემყვანი საქმიანობის აღმნიშვნელი ტერმინი. შესაბამისად დღეს, როცა ჩვენ საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტების მიერ შესრულებულ საქმიანობას ვუწოდებთ „პარტექნოლოგიას“ უნდა ვიცოდეთ, რომ ამით ეჭვქვეშ ვაყენებთ მათი ქმედების ეთიკურ სტატუსსა და მიზნებს.

რობერტ დაილენშაიდერის, ნიუ-იორკის ერთ-ერთი უმსხვილესი საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფირმის მფლობელისა და პრეზიდენტის აზრით: „უკვე დროა საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტებმა გააკიცხონ „პარტექნოლოგიის“ გამოყენება იმ მიზნებისთვის, რომლებსაც ამ ტერმინებს უკავშირებენ: სიცრუის, მანიპულაციისა და დეზინფორმაციის გავრცელება ან აუდიტორიისათვის მიწოდება. „პარტექნოლოგია“ სრულიად ეწინააღმდეგება საზოგადოებასთან ურთიერთობის ლეგიტიმაციას, რომელიც მიზნად ისახავს კომპანიებისა და პიროვნებების იმიჯის განმტკიცებას და გაძლიერებას- საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოსაპოვებლად მათ მიერ დაგეგმილი პროგრამებისა და პოლიტიკისთვის“.

კიდევ ერთი, და არანაკლებ აქტუალური პრობლემაა საზოგადოებასთან ურთიერთობის გაიგივება ისეთ საქმიანობასთან, როგორიცაა: ჟურნალისტიკა, მარკეტინგი, რეკლამა, ფაბლისთითი და პროპაგანდა. შესაძლოა ეს სფეროები

კიდევაც იკვეთება გარკვეული მიმართულებებით, თუმცა მათ შორის არსებული განსხვავებები აშკარად იძლევა კონკრეტული დეფინიციების ჩამოყალიბების შესაძლებლობას.

საქართველოში უკვე ტრადიციად იქცა საზოგადოებასთან ურთიერთობის სფეროში ჟურნალისტების დასაქმების პრაქტიკა, ამის მიზეზი ერთი მხრივ არის ის, რომ დამსაქმებლები PR საქმიანობის უმთავრეს ამოცანად მედიასთან ურთიერთობას მიიჩნევენ, შესაბამისად კადრის შერჩევასაც, მათთვის სოციალური, ფსიქოლოგიური და საზოგადოებრივი მეცნიერებების ცოდნასა და მენეჯერულ თვისებებზე უფრო მნიშვნელოვანია მედია კონტაქტები და ჟურნალისტურ გამოცდილება.

PR, მარკეტინგი, რეკლამა, ფაბლისითი და პროპაგანდა - სხვაობა და მსგავსება:

მახასიათებელი	PR	მარკეტინგი	რეკლამა,	ფაბლისითი	პროპაგანდა
განსაზღვრება	დაგეგმილი ძალისხმევა, რომელიც მიმართულია გრძელვადიანი, მარმონიული, ნდობასა და გაგებაზე დაფუძნებული ურთიერთობის დამყარებაზე.	მართვის პროცესი, მიმართული მომხმარებლის მოზიდვასა და დაკმაყოფილებისაკენ, გრძელვადიან პერსპექტივაში ორგანიზაციის მიერ დასახული ეკონომიკური ამოცანების მისაღწევად.	კონკრეტული პროდუქტის მომსახურების ან ორგანიზაციის მიმართ ინტერესის აღდგენისაკენ მიმართული დაგეგმილი ძალისხმევა.	დამოუკიდებელი წყაროს მიერ მიწოდებული მედიის მიერ უფასოდ გაშუქებული ინფორმაცია, რომელსაც აქვს სიახლის ეფექტი.	ფაქტების, არგუმენტების, შეხედულებებისა და იდეების სისტემატიური გავრცელება საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბების მიზნით.
მიზანი	დადებითი იმიჯისა და რეპუტაციის შექმნა, ხანგრძლივი წარმატებული საქმიანობის უზრუნველყოფა.	შემოსავლის გაზრდა, ფინანსური სარგებელი, მოგება, სამომხმარებლო ბაზრის შექმნა.	გაყიდვის სტიმულირება, მომხმარებლის მოზიდვა.	კონკრეტული ფაქტის/ მოვლენის გასაჯაროება	საზოგადოების კონკრეტული ხედვის, ქცევისა და დამოკიდებულების ჩამოყალიბება.
ფუნქცია	გრძელვადიანი	მომხმარებლის	ინფორმირება,	ინფორმაციის	მასობრივი ინფორმირებუ

	ურთიერთობების, კეთილგანწყობის, დადებითი ატმოსფეროს შექმნა	დაკმაყოფილება, პროგნოზირება, ბაზრის კვლევა, შეფასება.	მოქმედებისკენ წაქეზება.	გაგრძელება.	ლობა.
მიზნობრივი სეგმენტი	ფართო საზოგადოება	მომხმარებელი	მომხმარებელი	საზოგადოების კონკრეტული ნაწილი	საზოგადოება
კომუნიკაციის ფორმა	ორმხრივი	ორმხრივი	ცალმხრივი	ცალმხრივი	ცალმხრივი

მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ პერიოდში მოთხოვნა საზოგადოებასთან ურთიერთობების სპეციალისტებზე საგრძნობლად გაიზარდა, საკმაოდ მწვავედ დგას ამ სფეროში აკადემიური განათლების მიღების საკითხი.

კერძოდ:

2013 წლის ერთიან ეროვნულ გამოცდებში მონაწილე აბიტურიენტებს 177 უმაღლესი დაწესებულებიდან საზოგადოებასთან ურთიერთობის საგანმანათლებლო პროგრამა შესთავაზა მხოლოდ 3 - მა სასწავლებელმა. ხოლო, 2014 წლის ერთიან ეროვნულ გამოცდებში 184 უმაღლესი დაწესებულებიდან, ასევე მხოლოდ 3 - მა სასწავლებელმა გამოაცხადა მიღება საზოგადოებრივი ურთიერთობების პროგრამებზე.

67 კერძო პროფესიული სასწავლებლებიდან არც ერთს არ აქვს საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამა და მხოლოდ 2 სასწავლებელი სთავაზობს დ-თან დაკავშირებული დარგის, კერძოდ ივენთ მენეჯმენტის შესწავლას.

საქართველოში საზოგადოებასთან ურთიერთობის შესწავლის მსურველებისთვის პრაქტიკული და თეორიული ცოდნის მიღების ერთადერთ საშუალებად რჩება ტრენინგები, რომლებსაც მსმენელებს საგანმანათლებლო ტრენინგ ცენტრები სთავაზობენ, თუმცა აქაც არსებობს რეალური დეფიციტი, რადგან 50-მდე ტრენინგ ცენტრიდან, მხოლოდ 11-ს აქვს პიარის მიმართულება.

არსებული სტატისტიკის მიხედვით შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საზოგადოებასთან ურთიერთობის სფეროში დაკავებული ადამიანები უახლოეს მომავალში კვლავაც იქნებიან სხვა სპეციალობის/კვალიფიკაციის თვითგანათლებული

პრაქტიკოსები, ან უკეთეს შემთხვევაში უცხოეთში მიღებული განათლების მქონე სპეციალისტები.

ამრიგად, იმისათვის რომ საზოგადოებამ სრულად გაითავისოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის არსი და ფუნქცია, შეძლოს მისი გამიჯვნა სხვა მსგავსი საქმიანობებისაგან და მიაკუთვნოს შესაბამისი როლი საზოგადოებრივი, სოციალური, პოლიტიკური, თუ ეკონომიკური პროცესების მართვაში, უცილებელია გაიზარდოს საქართველოში ამ სფეროს შესახებ გაცნობიერებულობის დონე, მოხდეს ყველა იმ ტერმინის სწორი ინტერპრეტაცია, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად შეიძლება ასოცირდებოდეს ამ სფეროსთან და დაიწყოს დარგის პროფესიონალების თანმიმდევრული და აქტიური მუშაობა საზოგადოებასთან ურთიერთობის ტერმინთა ლექსიკონის გამოსაცემად.

ასევე, მნიშვნელოვანია საქართველოში გადაიჭრას PR სპეციალისტების აკადემიური მომზადების საკითხი, რისთვისაც საჭიროა უმაღლეს სასწავლებლებში დაიწყოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის ფაკულტეტების ჩამოყალიბება, შესაბამისი სახელმძღვანელოების შექმნა და განათლების დონის ამაღლება.

ლიტერატურა

References:

1. aRmasrulebeli xelisuflebis urTierToba sazogadoebasTan qarTuli modeli - eqspertTa jgufi, 2001w.
2. sazogadoebasTan urTierToba - strategia da taqtika - denis l. uilkoqsi , glen t. kameroni, 2011 w.
3. sazogadoebasTn urTierToba Teoria da praqtika - skot katlipi, alen senteri da glen brumi
4. Rex F. Harlow, comp., Makers of Government in Oklahoma(Oklahoma City: Harlow Publishing Co., 1930
5. Богданов Е., Зазыкин В. Психологические основы «Паблик рилейшнз» - 2-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 208 с.
6. Комаровский В.С. Связи с общественностью в политике и государственном управлении, М.: РАГС, 2001
7. www.prguide.ge, www.naec.ge

Natia Gotsadze
Public Relations Development in Georgia

Summary

The present article describes the history of development of public relations, modern tendency and practical educational programs for studying the sphere in Georgia.

In order society to thoroughly internalize the core essence and function of Public Relations, as well as manage its dissociation from other communicative activities and ascribe relevant role in controlling of societal, social, political or economic processes, it's crucial to rise the public awareness in this field, in Georgia, which may associate with this sphere directly or indirectly and develop educational resources for the professional teaching of Public Relation field.

Key words: Public Relations, Marketing, Advertising, Propaganda, Education.

Reviewer: Professor Giorgi Bagaturia, Georgian Technical University

Натия Гоцадзе
Развитие Связей с общественностью в Грузии

Резюме

В данной статье описаны история развития Связей с общественностью в Грузии, современные тенденции и образовательные программы изучения сферы.

Для того чтобы тщательно усвоить основную сущность и функции связей с общественностью, управлять его диссоциации от других коммуникативных мероприятий и приписать соответствующую роль в управлении социальных, общественных, политических и экономических процессов, важно поднять в Грузии осведомленность общественности в этой поле, определить терминов которые могут прямо или косвенно связаны с этой сферой, а также развивать образовательные ресурсы для профессионального обучения специалистов связей с общественностью.

Ключевые слова: связи с общественностью, маркетинг, реклама, пропаганда, образование.

Рецензент: Профессор Георгий Багатурия, Грузинский технический университет.

ქმთევან ბობოქიძე, მანია ქავთარაშვილი
იმიჯი და ვირტუალური რეალობა

ყველასათვის საინტერესოა, როგორი იმიჯი გვაქვს და როგორ აღგვიქვამენ გარშემომყოფები ჩვენ. ადამიანები ურთიერთობენ ერთმანეთთან და წარუდგენენ საზოგადოებას თავიანთ თავს, ანუ თავიანთ იმიჯს. ჩვენ წამების განმავლობაში აღვიქვავთ ერთმანეთს და შესაბამისად იმიჯს, ეს მცირე დრო კი იმ პირველი შტაბეჭდილების შემქმნელია, რომელიც ძნელად თუ იცვლება. მოგეხსენებათ, რომ ადამიანს ხუთი გრძნობა აქვს და ამ ხუთი გრძნობიდან ყველაზე მეტად ვიზუალური (მხედველობითი) გრძნობა აქვს გამახვილებული ამიტომ ხშირად იმიჯს გარეგნულ მხარესთან აკავშირებენ, რაც მისი მხოლოდ ერთი მხარეა.

ნებისმიერ შემთხვევაში იმიჯი უნდა ატარებდეს ერთიან და შეთანხმებულ ხასიათს, მისი ცალკეული თვისებები არ უნდა იყოს ურთიერთსაწინააღმდეგო და ურთიერთგამომრიცხავი. საზოგადოებასთან ურთიერთობის სპეციალისტმა უნდა იცოდეს იმიჯის ძირითადი ნიშნები და მხოლოდ მათზე დაყრდნობით შეინარჩუნოს შექმნილი დადებითი დამოკიდებულება. სწორედ ამას მოჰყვება ნდობა, მაღალი შეფასება, პრესტიჟის, ავტორიტეტისა და გავლენის გაძლიერება, რაც იმიჯის ჩამოყალიბების პროცესში საზოგადოებასთან ურთიერთობის მენეჯერის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს.

იმიჯის დამახინჯების თავიდან ასაცილებლად, აუცილებელია უარყოფთ მისი ერთმნიშვნელოვნად სისწორე და მცდელობები ერთი, უტყუარი ჭეშმარიტების მოძიებისა. მნიშვნელოვანია, გავიაზროთ ადამიანების სამყაროს კომბინაციის სიღრმე, სირთულე და უნიკალურობა, რომელიც შეუძლებელია გადავიყვანოთ რაიმე სახის სქემასა თუ ტაბულაში იმისათვის, რომ დადებითი იმიჯის "სწორი" გზით შექმნის დაწვრილებითი ინსტრუქცია მივიღოთ.

ამდენად, საიმიჯო სივრცე, ჩემი აზრით გაგებულ და აღქმული უნდა იყოს, როგორც ის უსასრულო სივრცე, სადაც ხასიათი, მოსაზრებები, მახასიათებლები და შეფასებები წარმოქმნიან მთელ რიგ სტრუქტურულ სივრცეს. სწორედ ამიტომ, იმიჯი ეს არ არის ერთი მოსაზრება, რომელიც არის უცვლელი და უწყვეტი. იმიჯი, ეს ის სივრცეა, რომლის წაკითხვაც მუდმივად შესაძლებელია და ამავდროულად, არასდროს არ არის დასრულებული.

ნებისმიერი სახის იმიჯი, არ აქვს მნიშვნელობა პოლიტიკური იქნება ის, კონკრეტულად ადამიანის თუ კომპანიის სისტემატურ ხასიათს უნდა ატარებდეს. თუ თქვენი იმიჯი მეტყველებს იმაზე, რომ ხართ კეთილი, ყურადღებიანი გულთბილი და ამ დროს თქვენი რეალური ქცევა თქვენს იმიჯთან შესაბამისობაში არ მოდის ჩათვალეთ, რომ თქვენი შრომა იმიჯის შესაქმნელად წყალში ჩაყრილი და ფუჭად დაკარგული დროა.

საკვანძო სიტყვები: იმიჯი, ვირტუალური რეალობა, ვირტუალური სივრცე, სოციალური მედია, სოციალური ქსელები, ინტერნეტ სივრცე, საზოგადოებასთან ურთიერთობა, ინტერნეტი.

იმიჯი მასობრივი კომუნიკაციისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ვირტუალური კომპონენტია. ვირტუალური რეალობა, რომელიც რეალური რეალობის ჩანაცვლების ტენდენციას ამჟღავნებს, შესაძლებლობას გვაძლევს უშუალოდ ვიურთიერთოდ მეორე პიროვნებასთან, ან უფრო ზუსტად, პიროვნების იმიჯთან. არსებობს ვარაუდი, რომ კიბერკულტურა ენაცვლება მასკულტურას, მეტიც, გერი ფოლცი სამყაროს ახალი გადანაწილების შესაძლებლობაზე საუბრობს. ის ვარაუდობს **”კიბერკლანების”** შექმნას, **ადამიანთა რჩეული ჯგუფებისა**, რომლებიც მთელი თავისი ცხოვრებით ჩართული არიან კიბერსივრცეში.

უილიამ ბრიკონმა ჩამოაყალიბა ვირტუალური რეალობისათვის დამახასიათებელი წესების ნუსხა:

1. ფსიქოლოგია – ვირტუალური რეალობის ფიზიკა.
2. ჩვენი სხეული – ინტერფეისი.
3. ცოდნა – ექსპერიმენტი.
4. ფაქტი – გარემო.
5. სივრცე და დრო შესწავლას ექვემდებარება.
6. რეალიზმი აუცილებელი არ არის

ხელოვნური რეალობა – ახალი ცნებაა, რომელიც ადამიანის საქმიანობის თითქმის ყველა სფეროს მიესადაგება. კიბერსივრცე – ინფორმაციის სფეროა, რომელიც ელექტრონიკის მეშვეობით მიიღება. თუმცა, ვირტუალურ რეალობაში შესაღწევად პირველადი ინსტრუმენტი ადამიანს დაბადებისთანავე ეძლევა – ეს ჩვენი გონებაა და მისი სენსორული რეცეპტორები. ჩვენი აღქმის მთავარ საშუალებად იმთავითვე ვირტუალური სისტემა გვევლინებაო ხოლო

დანარჩენი გრძნობა ხელს უწყობს სამყაროზე არსებული ჩვენივე შეხედულებების სისრულეში მოყვანას.

ვირტუალური რეალობის განხილვა შესაძლებელი გახდა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ნიშან-სიმბოლური სისტემების ევოლუციამ სინემატოგრაფის დაბადება გამოიწვია. კინოს ფენომენმა თავის თავში გააერთიანა ფერწერა, დიზაინი, დრამა, ცეკვის ხელოვნება, მეტყველება, რიტუალი, მუსიკა, ფოტოგრაფია, ჟურნალიზმი და ბოლოს, კომპიუტერული გრაფიკა. ადამიანები სულ უფრო მეტად ვიქცევით ასეთი ხელოვნური გამოცდილების გავლენის სფეროში და თვითონაც ამ გამოცდილების პროდუქტს განვსახიერებთ. თეატრის, რომანების, ფილმების, სარეკლამო და მუსიკალური კლიპების, ტელევიზიის და ინტერნეტის არსებით დაგროვებულ გამოცდილება ჩაენაცვლა ადამიანის ცხოვრებისეულ გამოცდილებას და ადამიანისვე ცხოვრების უდიდეს ნაწილად იქცა.

ფიზიკური ურთიერთმოქმედების, კომუნიკაციის უახლესი ფორმების დაბადება, ინტერაქტიური გამოცდილების კონცენტრაცია – ეს ის მთავარი კულტურულ-სოციალური მოვლენაა, რომელსაც ძალუძს ისეთივე მძლავრი კვალი დაამჩნიოს ადამიანის ცნობიერებასა და აზროვნებას, როგორც აქამდე მომხდარ ყველა მოვლენას ერთადადებულს.

ზემოთ უკვე ავღნიშნეთ თანამედროვე მასობრივი კომუნიკაციისა და, მაშასადამე, PR-ის ვირტუალური ხასიათი, მისი სტერეოტიპებზე დაყრდნობა და სქემატურობა. ყოველივე ეს მითისთვის, ლეგენდისთვის დამახასიათებელი ფაქტორიცაა.

მითში პარალელურად თანაარსებობს ორი სემიოტიკური სისტემა, რომელთაგანაც ერთი მეორეშია ჩატვირთული.

1. ეს არის ენობრივი სისტემა, ანუ, რეპრეზენტაციის განსხვავებული საშუალებები, რომელიც ენა-ობიექტის როლს ასრულებს,

2. თვითონ უშუალოდ მითი, რომელსაც შეგვიძლია მეტა-მეტყველება ვუწოდოთ და რომლის განკარგულებაშიც გადადის ენა (მეტყველება) – ობიექტი.

აქვე უპრიანი იქნება განვიხილოთ მასობრივი კომუნიკაციის და PR-ის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ვირტუალური კომპონენტი, ისეთი, როგორიცაა იმიჯი. აღსანიშნავია მოსაზრება, რომ წარმატებული იმიჯი ისეთი იმიჯია, რომელიც არ ეწინააღმდეგება არსებულ მითებს, სტერეოტიპებს. თუმცა, სტერეოტიპებისაგან განსხვავებით

იმიჯი დინამიური, პლასტიური მოვლენაა და ადამიანის ცნობიერებაში არსებული რეალობის ინტერპრეტაციის სხვადასხვა რაკურსს წარმოადგენს. იმიჯი და სტერეოტიპი ერთმანეთს ავსებენ და აძლიერებენ.

ზოგი მიიჩნევს, რომ იმიჯის ცნება ლათინური სიტყვიდან *Imago* – წარმოიშვა რაც ნიშნავს – ხატი, შტაბეჭდილება, კვალი, იმიტარი – ბაძვა, იმიტირება, გაყალბება.[1] რაც ნიშნავს იმას, რომ იმიჯი პირველ რიგში არის კონკრეტული ობიექტის, იდეის ან საქმიანობის ფსიქოლოგიურ-აზრობრივი წარმოდგენა, რომელიც ყალიბდება საზოგადოებაში, ობიექტის ქცევიდან და მისი აღქმიდან გამომდინარე. ზოგი მას ინგლისურ *Image*-ს უკავშირებს და შესაბამისად სიმბოლოს, ხატებას, წარმოადგენს, ნიმუშს ადარებს.[2]

ინგლისელი მკვლევარი ელერი სემპსონი აღნიშნავს: **”თქვენი პირადი იმიჯი წარმოადგენს თქვენს სურათს. არ შეიძლება არ გკონდეთ იმიჯი! თქვენ გინდათ თუ არა, სხვები ხედავენ იმას, რაც თქვენ აირჩიეთ მათ საჩვენებლად”**. [3. 114]

ცნობილმა ნოვატორმა ფსიქოლოგმა ალფრედ ადლერმა კი შეიმუშავა და წარმოგვიდგინა მსოფლიოში აღიარებული სტრუქტურა, რომელიც გასათვალისწინებელი და საინტერესოა ნებისმიერი კომპანიის თუ პიროვნების იმიჯის ჩამოყალიბებისა და განვითარების გზაზე: [4]

- 1) როგორ ვხედავენ სხვები;
- 2) როგორ ვხედავთ საკუთარ თავს;
- 3) როგორი გინდათ, რომ სხვებმა დაგინახონ.

კომპანიის ინდივიდუალობა განისაზღვრება სამი მოთხოვნის ბალანსით:

- 1) ის, თუ როგორ ხედავს საკუთარ თავს კომპანია;
- 2) ის, თუ როგორი უნდა დაინახონ მომავალში კომპანია;
- 3) ის, თუ როგორ ხედავს კომპანიას ბაზარი.

ფილიპ კოტლერი იმიჯს განსაზღვრავს, როგორც კომპანიის, ან მის მიერ წარმოებული პროდუქტის აღქმის საზოგადოების მიერ. [5. 42-49] ნებისმიერი კომპანია თავისთავად უნიკალურია და მისი იმიჯი საკუთარი შესაძლებლობიდან, საკუთარი ძლიერი და სუსტი მხარეებიდან უნდა გამოვიდეს. კერძოდ პროდუქცია, რასაც კომპანია აწარმოებს და ყიდის, უნდა იყოს მისი სტანდარტებისა და ხარისხის შესაბამისი; კომპანიის კომუნიკაციის საშუალებებით (საზოგადოებასთან ურთიერთობა, მარკეტინგი, რეკლამა)

კომპანია მთლიანობაში სწორად აღქმული და შესაბამისად მისი სამომავლო მიზნებიც გააზრებული და ჩამოყალიბებული უნდა იყოს.

კომპანიის არსი გამოიხატება სახელწოდებაში, სიმბოლოში, ლოგოტიპში, ფერებსა და რიტუალებში, რასაც კომპანია იყენებს იმისათვის, რომ გამოკვეთოს საკუთარი ინდივიდუალური იერ-სახე, საკუთარი სავაჭრო მარკა, ბრენდი და სხვა მისთვის სასურველი დამახასიათებელი ნიშნები.

მიუხედავად მრავალი განმარტებისა, საზოგადოებრივი მოსაზრება იმიჯის არსის შესახებ ძირითადად შემდეგია: წარმატებული ზემოქმედება თანამედროვე ადამიანზე. ეს გაგება იმიჯისა, ხშირად გამოიყენება მედიაში, სარეკლამო სფეროში, მარკეტინგსა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის დარგებში. თავისი არსისა და შინაარსის მიხედვით, იმიჯი მრავალი სხვადასხვა ინტერპრეტაციის შემცველი გახდა. იმიჯს განმარტავენ როგორც კონკრეტული სუბიექტის სიმბოლური გამოსახულება, რომელიც წარმოადგენს სუბიექტისა და სუბიექტის ურთიერთქმედების პარალელურად მიმდინარე პროცესს, [6. 223] როგორც ნიშნების ერთობლიობის სტაბილურ სისტემას, [7.256] როგორც მომხმარებელზე რეკლამის ზემოქმედების კარგ საშუალებას და ამ პროცესის ძირითად ნაწილს, [8. 136] როგორც ყველაზე ეფექტურ გზას სოციალური ჯგუფებისა და ორგანიზაციების კონტროლისათვის, [9. 147] როგორც ქცევის მართვის მექანიზმს [10. 186] და სხვა მრავალი.

იმიჯის, როგორც ტერმინის ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში სხვადასხვა მიმართულებით გამოყენების მიუხედავად, ფილოსოფიური თეორია იმიჯისა მეტნაკლებად ჩამოყალიბებული და შემუშავებული რჩება. უფრო მეტიც, საიმიჯო კვლევის არსებული მეთოდოლოგია, ორიენტირებულია ძირითადად ნაცნობ, კლასიკურ შემეცნებითი პრინციპებით მუშაობაზე: საერთო სტანდარტების და სტრუქტურის შეჯამება, საერთო ფუნდამენტური პოზიციების გამოვლენა და საერთო პოზიციების გაგება. თუმცა ტრადიციულ ანალიზს არ შესწევს ძალა ადეკვატურად ასახოს ის სოციალური ფენომენები, რომლებიც დღევანდელი თანამედროვეობის პირობებში არსებობენ და რომელთა საზღვრებიც ყოველგვარ წესებსა და კანონებს სცილდება.

დაწყებული მეოცე საუკუნის 90-იანი წლებიდან, ინტერნეტი ფართოდ აგრძელებს შეჭრას ჩვენი ცხოვრების ნებისმიერ

სფეროსა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში. დღეს ადამიანები ინტერნეტ სივრცეში, მაგალითად Google-ის, სხვადასხვა დასაქმების საიტებსა თუ მეილების საშუალებით ეძებენ სამსახურს, რაც ცხოვრებას მნიშვნელოვნად ამარტივებს. მსოფლიოში მილიარდობით ინტერნეტის მომხმარებელია, რომელთა დიდი ნაწილიც რეალურ სივრცესთან შედარებით, ინტერნეტ სივრცეში უფრო კომფორტულად გრძნობს თავს. ადამიანები თავიანთ თავებს ინტერნეტში ქმნიან, დაწყებული "ნიკი"-თ (სახელით), ფოტოებით და დამთავრებული მათთვის სასურველი ინფორმაციის გამოკვეთებით, ახდენენ საკუთარი თავის წარდგენას სოციალურ ქსელებში, რასაც თავისუფლად შეგვიძლია ვუწოდოთ საიმიჯო კომუნიკაცია. ამ შემთხვევაში იმიჯს განვიხილავთ, როგორც კომუნიკაციის სახეს, რომელიც გვეხმარება შევქმნათ კონკრეტული ადამიანისა, თუ კომპანიის მთლიანი იმიჯი, რომლის კონსტრუირება სხვადასხვა დავალებების მიხედვით და სპეციალური ტექნოლოგიების გამოყენებით ხდება. საიმიჯო კომუნიკაცია აქტიურად გამოიყენება, როგორც შოუ ბიზნესში, ისე პოლიტიკაში, იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც ხვდებიან თავიანთ ამომრჩეველებს, კლიენტებს, პარტნიორებს და სხვას (ოღონდ ონლაინ სივრცეში).

ჩნდება კითხვა, რასთანაა კავშირში, ინტერნეტის ეპოქაში წარმოქმნილი საიმიჯო კომუნიკაციის აქტუალურობა? იმისთვის, რომ ამ კითხვაზე პასუხი მივიღოთ, აუცილებელია პირველ რიგში ავღწეროთ იმიჯის მნიშვნელობა და როლი ინტერნეტ სივრცეში. შემდეგ კი ვიპოვოთ ის ფაქტორები, რომლებიც დაგვიდასტურებენ ამ პირობებში საიმიჯო კომუნიკაციის საჭიროებას.

ინტერნეტ სივრცის ფორმულირება იმ მასობრივი კომუნიკაციის ევოლუციამ გამოიწვია, რომელმაც წარმოშვა ახალი ქსელური ინფორმაციულ-კომუნიკაციური ტექნოლოგიები. ეს ტექნოლოგიები ყველა, იმ, აქამდე არსებულ საზღვრებს, გასცდა, რომელიც ჩვენთვის საინტერესო ნებისმიერი სახის ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობას უზრუნველყოფდა. ყოველდღიური რეალობის ფართოდ აღქმა, დღეს თავის თავში მოიაზრებს იმ ვირტუალური რეალობის აღქმასაც, რომელიც თავად ინტერნეტში არსებობს. ინტერნეტი – ეს არა მხოლოდ ვირტუალური, არ არსებული და ამ მომენტში მიმდინარე რეალობაა, არამედ ის სივრცეა, რომელიც მხოლოდ გარკვეული პირობების შექმნით

წარმოიქმნება. ასეთ პირობებში მოიაზრება: გენერატორი (რომელიც წარმოქმნის შიდა რეალობას ვირტუალურის მეშვეობით), აქტუალურობა (არსებობა ცნებების "აქ და ახლა", რომელიც აქტიურია და წარმოქმნის მის რეალობას), ავტონომიურობა (აქვს თავისი დრო, სივრცე და კანონები), ინტერაქტიურობა (როგორც დამოუკიდებელი ფენომენი სხვა რეალობასთან ურთიერთობის საშუალებას იძლევა). [11]

საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტში ინტერაქტიულობითა და მომხმარებლის დამოკიდებულებით ხასიათდება, რომელიც იმ შინაარსის (მესიჯის) მიხედვით ფორმულირდება, რომელსაც ის თავის თავში მოიცავს. თავად კომუნიკაცია წარმოიქმნება იმ ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით, როგორც არის: ვებსაიტები, სოციალური ქსელები, ვებ-ბლოგები, ვიკი რესურსები, აუდიო და ვიდეო მასალები, ონლაინ ვიდეოები და სხვა. ის სიტყვაც კი, რომელიც ინტერნეტში თქვენთვის სასურველი ინფორმაციის მატარებელია – საიმიჯო კომუნიკაციის ელემენტს წარმოადგენს.

საიმიჯო კომუნიკაცია წარმოიქმნება სუბიექტების ურთიერთქმედებების შედეგად, იმდენად, რამდენადაც საკომუნიკაციო ქსელში შეიძლება ნებისმიერი სუბიექტი, ნებისმიერი დროის მონაკვეთში და ნებისმიერ სივრცეში ჩაერთოს.

საიმიჯო კომუნიკაციის ფუნქციონირება ინტერნეტში არსებითად ცვლის თავად კომუნიკაციის თვისებებს – თანამონაწილეების ურთიერთქმედების შედეგად ის უფრო ობიექტური ხდება. ონლაინ სივრცეში საიმიჯო კომუნიკაციის განხორციელება ნიშნავს:

”დინამიკას, მოძრაობის უწყვეტობას და სოციალური მდგომარეობის მუდმივი თანამიმდევრული კონფიგურაციის არსებობას.”[12] რატომ გახდა ინტერნეტ სივრცეში საიმიჯო კომუნიკაცია ასეთი პოპულარული და მნიშვნელოვანი? ერთ-ერთ ამის მთავარ მიზეზად შეიძლება მომხმარებლის ემოციის უმოკლეს დროში მაქსიმალურად გადმოცემის სურვილი მივიჩნიოთ. საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტ სივრცეში, მიმართულია ონლაინ აუდიტორიისკენ, რომელიც იმ ყურადღების დემონსტრირებას ახდენს, რომელიც თავის მხრივ მარტივად "იროწყება" ან "ითიშება" კლავიატურაზე თითის დაჭერით.

ასეთ შემთხვევაში, საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტში ორიენტირებულია საიმიჯო აუდიტორიის მიერ მესიჯის

მეისიერ, მომენტალურ და ემოციურ აღქმაზე, რომელიც ნაცნობი ნიშნების, სიმბოლოების, კონსტრუქციებისა და სასურველი ემოციების გამოყენებით, ამარტივებს სოციალურ რეალობას. სხვანაირად რომ ვთქვათ, საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტში, ეს არის ემოციურ-სენსორული კომუნიკაცია, რომელიც მიხედვითაც ადამიანისთვის შესაძლებელი ხდება ვირტუალურად გრძნობების განცდა და გარემო ფაქტორების შეცნობა.

იმდენად, რამდენადაც საიმიჯო კომუნიკაცია, ინტერნეტ სივრცეში, შესაძლებელს ხდის კავშირის დაკარგვას იმ სუბიექტის (საგნისა ან მოვლენის) ნამდვილ მახასიათებლებთან, რომლის გულისთვისაც ხორციელდება, მას შეუძლია გამოიწვიოს რეალურ ცხოვრებაში გამოწვეულ ემოციებზე უფრო ძლიერი ემოციები. ინტერნეტ სივრცე სავსეა მსგავსი ტიპის სიმულაციებით, ნიშნებითა ან ფენომენებით, რომელიც ეხება რაიმე ერთ კონკრეტულს, ხოლო მოგვიანებით აღმოჩნდება სიმულაციების ასლი, კოპია (გამოსახულება, რეპრეზენტაცია), რომელსაც როგორც ასეთი ორიგინალი არ გააჩნია. ტერმინი "სიმულაციები" პოპულარული გახდა ჟ. ბოდრიარის წყალობით [13. 204] დღეს დღეისობით სიმულაციების ქვეშ განიხილება სხვადასხვა მოვლენები: დაწყებული რეალურად არ არსებული ციფრული ფოტოებითა და სურათებით, დამთავრებული დოკუმენტალისტიკით (ფოტოგრაფია, ფილმი, რეპორტაჟები), რომელიც წარმოდგენილია როგორც არსებული და რეალური, სინამდვილეში კი არ არსებობს. საბოლოო ჯამში საიმიჯო კომუნიკაციას ინტერნეტში, რომელსაც აქვს შესაძლებლობა იდეალური და მატერიალური სამყაროს გაერთიანებისა, თავისუფლად შეუძლია გაცოცხლდეს არსებული, ან არ არსებული საგნითა ან მოვლენით. ამგვარად ინტერნეტ სივრცეში შესაძლებელი ხდება საგნის ან მოვლენის ემოციურ – სენსორული აღქმა. ეს სრულიად აკმაყოფილებს იმ ინტერნეტ სივრცის აუდიტორიის ემოციურ მოთხოვნებს, რომლის დიდი ნაწილისთვისაც ნამდვილი ცოდნა, შემეცნება, რეალური ინფორმაცია, ჭეშმარიტება და იდეა გამოუყენებელ და უსარგებლო ნაწილად რჩება. "დღევანდელი გლობალური საინფორმაციო სივრცე ქმნის იმ ინდივიდუალურ კომუნიკაციას, რომელიც ემოციური ფორმის შტაბეჭდილებებზეა დაფუძნებული". [14. 94]

ამ თვალსაზრისით ინტერნეტი, გვევლინება როგორც **”ნაყოფიერი ნიადაგი”** სიმულირებული საიმიჯო კომუნიკაციის ფორმულირებისა და შენარჩუნების პროცესში, რომელიც თანამედროვე ინტერნეტის ეპოქის (ქსელური აუდიოროისის) ერთ-ერთი მთავარი მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად გამოიყენება – განიცადოს ნათელი ემოციები.

ქსელური აუდიტორია დღეს არა მხოლოდ ემოციებს, არამედ **”სანახაობასაც”** მოითხოვს. საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტში კი ამ მოთხოვნებს აკმაყოფილებს. ვიზუალური ასპექტი საიმიჯო კომუნიკაციისა ყოველთვის აქტუალური იყო, ინტერნეტ სივრცეში კი ვიზუალური ესთეტიკა ყოველ დღე უფრო და უფრო მნიშვნელოვანი და ღირებული ხდება. ამგვარად კომპანიას, თუ კონკრეტულ ადამიანს შესაძლებლობა ეძლევა წარადგინოს თავისი თავი თითქმის ნებისმიერ სფეროში, გამოაქვეყნოს თავისი ოფიციალური გვერდი სოციალურ ქსელებში, საიტებზე, ბლოგებში, პორტალებზე და ა.შ.

იმის გათვალისწინებით, რომ ინტერნეტ სივრცეშიც კი, სხვადასხვა რესურსების ფორმირებისას მიზანი გახლავთ სამიზნე აუდიტორიის ცნობიერ და ქვეცნობიერ დონეზე ზემოქმედების მოხდენა, ესთეტიკა ინტერნეტ სივრცისა – შეიძლება მივიჩნიოთ საიმიჯო კომუნიკაციის ნაწილად. მაგალითად, გამომცემლობა **”კომერსანტი”**[15] რომელიც გამოსცემს გაზეთსა და ჟურნალებს **«Власть»**,**«Деньги»** და **«Секрет фирмы»** ბოზიცინონირებს ისეთი ტიპის ლოზუნგებით, რომლებიც სამიზნე აუდიტორიის ძირითად ეთიკურ პრინციპებს მოიცავს: **”მთელი სიძარბი არის ძალაუფლებაში, ფულსა და საიდუმლო ფირმებში”**, **”არ გვეშინია ახლის”**, **”ყველაზე სწრაფი, ყველაზე საუკეთესო, ყველაზე ზუსტი”**, **”არ გვაშინებს მთავარი”** **”ხელს ვაწერთ ნებისმიერ სიტყვაზე, ხელი მოაწერეთ თქვენც”** და **სხვა**. არსებული საიმიჯო მესიჯები არის მოკლე, კონკრეტული და ლაკონური, აქვს უბრალო და მარტივი გრაფიკა და მკვეთრად გამოხატული საზღვრები, რაც მას სანდო წყაროს შტაბდღილებასა და კომპეტენტურობას ჰმატებს. საიმიჯო კომუნიკაციის მთავარ მახასიათებლებად ამ კონკრეტულ შემთხვევაში წარმოგვიდგება: აქტიურობა, გარღვევა, სიმაღლე, ძალა, შუამდგომლობა, მარტივად გასაგები, აბსოლუტური სიზუსტე, სიხისტე და სხვა.

ამგვარად, საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტ სივრცეს ორგანულად შეესაბამება იმიტომ, რომ აბსოლუტურად პასუხობს ინტერნეტ ეპოქის საზოგადოებრივ ტენდენციებს – ეთიკისა და ესტიკის ინტეგრაციას. მრავალი საუკუნის განმავლობაში საზოგადოებას ეთიკური და ესთეტიკური ნორმებისა და პარამეტრების ჩამოყალიბება წარმოშობდა, რაც ადამიანების ურთიერთგაგებისა და ურთიერთკომუნიკაციის საფუძველი გახლდათ. დღეს სიტუაცია შეიცვალა, იზრდება კომუნიკაციის სისწრაფე, რამაც დააჩქარა ყოველდღიური ცხოვრების რითმი. თავად იმ ფაქტმაც კი, რომ ინტერნეტში ნებისმიერი სახის ინფორმაციის მოძიებაა შესაძლებელი, მიგვიყვანა იქამდე, რომ რთული გახდა მათ შორის ეთიკურ და ესთეტიკურ სტანდარტებზე დაფუძნებული ტრადიციების შენარჩუნებაც. ამ თვალსაზრისით თავად ინტერნეტ სივრცის რეალობა **”მთლიანად ჩაფლულია იმ ვირტუალური გამოსახულებების შექმნაზე, რომელიც დარწმუნების მეთოდებზეა აგებული”**. [16. 44] ყველა ის მოვლენა, რომელიც ამ სისტემაში არსებობს, არ აქვს მნიშვნელობა ის წარსულს ეხება თუ მომავალს, დროებით ქსელის სივრცეშია განთავსებული, სადაც ყველა ან მყისიერად იღებს მას, ან მოკლებულია პროგნოზირებად თანმიმდევრობას. დღეს **”რეალობის ღირებულ და იდეოლოგიურ ინტერპრეტაციად წარმოგვიდგება ის ინფორმაციული საზოგადოება, რომელიც ფართოდ გამოიყენებს რეკლამას, ინტერნეტს, საზოგადოებასთან ურთიერთობას და სხვა”**. [17]

ასეთ შემთხვევაში შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ საიმიჯო კომუნიკაცია მონაწილეა ახალი ეთიკური და ესთეტიკური ნორმების ფორმირებისა და ჩართულია ადამიანის მსოფლიოსთან ურთიერთობის ფორმირების სისტემაში. საიმიჯო გზავნილები, თითქმის იმავე სტატუსის მატარებელია, როგორც უნივერსალური ღირებულებები, ეროვნული ტრადიციები და სხვა, რომლებიც წარმოადგენს ამა თუ იმ საზოგადოებების საქმიანობისა და ცხოვრების საფუძველს. თუმცა ტრადიციებისგან განსხვავებით, რომლებიც საუკუნეების განმავლობაში იქმნებოდა, საიმიჯო კომუნიკაცია ყოველ ჯერზე ახლიდან ფორმულირდება, სხვადასხვა მიზნობრივ აუდიტორიასთან ურთიერთობისა და მათი მიზნების გათვალისწინების მიხედვით. საბოლოო ჯამში წარმოგვიდგება ისეთი სიტუაცია, როცა **”ეთიკა უფრო და უფრო მეტად ხდება ესთეტიკის საკითხი”**. [18. 56] ხოლო ტრადიციული ეთიკური და

ესთეტიკური ნორმების გამოყენებით, დგება კონკრეტულ საზოგადოებასთან ურთიერთობის წესები, რომელიც საშუალებას გვაძლევს ვუპასუხოთ სამიზნე აუდიტორიის მოლოდინს, მათივე მოთხოვნების გათვალისწინებით. უპირატესობას ანიჭებს აუდიტორიასთან მიზანმიმართული დიალოგის წარმართვას, რომელსაც მისი ძირითადი საიმიჯო კომუნიკაცია ეფუძვნება.

აქედან გამომდინარე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დღევანდელი ვირტუალური რეალობის სივრცე ცვლის ტრადიციულ ეთიკასა და ესთეტიკას. **”ინტერნეტი არ უნდა იყოს ესთეტიკური, ის უნდა იყოს ფორმატირებული. ხოლო ფორმატი დღევანდელი განმარტებით – ეს არის საუკეთესო გზა, გავიტანოთ კონკრეტული პროდუქტი (მატერიალური, ინფორმაციული თუ კრეატიული) ლოგოტიპისა და შედწვევის მეთოდების გამოყენებით, რაც შეიძლება უფრო ფართო სპექტრის მომხმარებელზე.”** [19. 256] **მიზანმიმართული სტრატეგიული საიმიჯო კომუნიკაცია, საშუალებას აძლევს მთავარ სუბიექტს ”შეაღწიოს ფორმატი”, ანუ, იყოს მოთხოვნადი.**

ამგვარად საიმიჯო კომუნიკაცია ინტერნეტ სივრცეში ითავსებს მინიმუმ ორ ფუნქციას. პირველ რიგში ის საშუალებას გვაძლევს დავაკმაყოფილოთ თანამედროვე ინტერნეტ ეპოქის მთავარი მოთხოვნები – შევქმნათ ძლიერი ემოციები. მეორე მხრივ ის ქმნის ისეთ საკომუნიკაციო ფორმატს, რომელიც არეგულირებს კომუნიკაციას და აყალიბებს თანამედროვე საზოგადოების არსებობის ერთიან ეთიკურ-ესთეტიკურ სტანდარტებს.

ლიტერატურა

References:

1. maia qavTaraSvili – imiji da PR teqnologiebi Tbilisi 2002w.
2. vaSa SubiTize «ra SeuZlia politikaSi karg imijs» Tbilisi 2000w.
3. Почепцов Г.Г. Имиджология – Рефл-бук, Ваклер. К.1999
4. <http://www.alfred-adler.us/what-life.pdf>
5. The Major Tasks of Marketing Management Philip Kotler Journal of Marketing, Vol. 37, No. 4. (Oct., 1973)
6. Перельгина Е. Б. Психология имиджа. М.: Аспект Пресс, 2002.
7. Петрова Е. А. Знаки общения. М.: Гном и Д, 2001.
8. Вылегжанин Д. А. Введение в политическую имиджологию. М.: Флинта; МПСИ, 2008.

9. Росляков А. Б. Имидж современной российской интеллигенции в средствах массовой информации: сущность, содержание, механизмы репрезентации: дисс. ... к. соц. н. М., 2003.
10. Соколов А. В. Имидж политического лидера как фактор легитимации политической власти в современной России: дисс. ... к. полит. н. М., 2009.
11. Багдасарьян Н. Г., Силаева В. Л. Виртуальная реальность: попытка типологизации Философские науки. 2005. № 6. URL: <http://www.academyrh.info/html/ref/20050603.htm>.
12. Петрова Г. И. Современная философия управления: становление и поиск объекта управленческой деятельности в условиях коммуникативной онтологии социальности URL: <http://www.lib.tsu.ru/mminfo/2011/000393746/01/image/01-056.pdf>.
13. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция / пер. с фр. О. А. Печенкина. Тула: Тульский полиграфист, 2013.
14. Горошко Е. И. Информационно-коммуникативное общество: становление и перспективы развития // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». 2009. Т. 22 (61). № 1.
15. <http://www.kommersant.ru/daily>
16. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / пер. с англ.; под науч. ред. О. И. Шкаратана. М.: Государственный университет – Высшая школа экономики, 2000.
17. Лукина Н. П. Информационное общество: состояние и перспективы социально-философского исследования // Гуманитарная информатика: открытый междисциплинарный электронный журнал. URL: <http://huminf.tsu.ru/e-jurnal/magazine/1/lukina.htm>
18. Бард А., Зодерквист Я. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма. СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004
19. Горных А., Усманова А. Эстетика Интернета и визуальное потребление: к вопросу о сущности и специфике Рунета Control+Shift: публичное и личное в русском Интернете: сб. ст. М.: Новое литературное обозрение, 2009.

Ketevan Gogdze, Maia Kavtarashvili
Image and Virtual Reality

Summary

Everybody is interested in their image and how others perceive it. People communicate with each other and present themselves, or their image, to each other. In a few seconds we can perceive each other, and respectively each other's image, and during that short period of time our impressions are formed which are difficult to change. As you know there are five human senses and among them the visual sense (the sense of sight) is the most developed, thus frequently image is related to external side which constitutes only one part of it.

In any case, image must be single and unified and its individual characteristics must not be contradictory and exclusive to each other. A PR specialist must be aware of basic characteristics of the image and must maintain the created positive attitude only on the basis of the above. Only in this case it will be followed by the increase of trust, good assessment, prestige, authority and influence, which is a main objective of a PR manager in the process of image formation.

In order to avoid image distortion we must deny its unequivocally correct nature and endeavours of finding a single, authentic truth. It is important to share the depth, complication and uniqueness of the combination of human nature, which cannot be transferred into some type of a scheme or schedules in order to have a detailed instruction on formation of a positive image -in a proper way||.

So, in my opinion an image space must be seen and perceived as an infinite space where nature, ideas, characteristics and assessments create a whole set of structural space. That's why an image is not a single idea which is unchangeable and continuous. An image is a space which can be continuously perceived and at the same time it will be never completed.

Any type of an image, whether it is a political, individual person's or a company image, must be systematic. If your image indicates that you are kind, attentive, warm-hearted person, but actually your real ocent i is not consistent with your image, you can be sure that your hard work for creation of an image is in vein and a complete waste of time.

Keywords: Image, Virtual reality, Virtual space, Social media, Social networks, Internet, Public Relations, Net.

Reviewer: Professor Eldar Pirmisashvili, Doctor of Social Sciences

Кетеван Гогодзе, Майя Кавтварашвили
Имидж и виртуальная реальность

Резюме

Всем интересно, какой у нас имидж и как нас воспринимают окружающие. Люди общаются друг с другом и представляют себя обществу, т.е. свой имидж. Мы в течение секунд воспринимаем друг друга и соответственно имидж, и за это кратчайшее время создается первое впечатление, которое сложно изменить. Как вам известно, человек имеет пять чувств и из этих пяти чувств самым острым является визуальное (зрительное) чувство, поэтому имидж часто связывают с внешней стороной, что является только одной из его сторон.

В любом случае имидж должен носить целостный и согласованный характер, его отдельные свойства не должны противоречить друг другу и быть взаимоисключающими. Специалист по общественным отношениям должен знать основные признаки имиджа, и только основываясь на них сохранять созданную положительную зависимость. Именно этому сопутствуют доверие, высокая оценка, повышение престижа, авторитета и влияния, что является основной задачей менеджера по общественным связям.

Для предотвращения искажения имиджа, необходимо отрицание его однозначной правильности и попыток нахождения единственной, достоверной истины. Важным является понимание глубины, сложности и уникальности комбинации мира людей, который невозможно перенести в какую-либо схему или таблицы, чтобы получить подробную инструкцию создания положительного имиджа «правильным» путем.

Таким образом, пространство имиджа, по моему мнению, должно пониматься и восприниматься, как бесконечное пространство, в котором характер, соображения, характеристики и оценки создают целый ряд структурных пространств. Именно поэтому имидж – это не одно соображение, являющееся неизменным и непрерывным. Имидж является пространством, которое всегда можно прочесть и одновременно, оно никогда не может быть завершено.

Любой имидж, не важно, будет ли он политическим, должен отражать конкретный характер человека или компании. Если ваш имидж свидетельствует о том, что вы добры, внимательны, сердечны, и в то же время ваше реальное поведение не соответствует вашему

имиджу, считайте, что вы впустую работали над созданием имиджа, и это зря потерянное время.

Ключевые слова: Имидж, Виртуальная реальность, Виртуальное пространство, Социальные медиа, Социальные сети, Интернет, Связи с общественностью.

Рецензент: Профессор Эльдар Пирмисашвили, доктор социальных наук.

CONTENTS

THEORY

Shota Dogonadze, Konstantin Sabiashvili Ukraine – Imprudence in the Name of Defense of Justice -----	5
Peter Iarotskiy Cultural and Civilizational Aspects of Inter-Religious Dialogue in the Reflections of Catholic and Orthodox Bishops-----	18
BELLA KOPALIANI Confessional Relations in Contemporary Georgia-----	34
Inna Lopatchenko ORGANIZATION OF CHILDREN IN FOREIGN COUNTRIES AS A WAY PREVENTION OF SOCIAL ORPHANHOOD-----	48
Natia Koiava A Good Citizen – Obedient to Political System or a Morale person?-----	59
Taras Kosiuk Secession in the Context of Creation a New States-----	72
PUBLIC ADMINISTRATION	
Zhuzhu Ioseliani The Role of Public Communication for the Development of Public Capital--	82
Sofia Popova THE FEATURES OF DEVELOPMENT OF PUBLIC SERVICES IN COUNTRIES WITH UNDEVELOPED INSTITUTIONAL ENVIRONMENT-----	90
Zhuzhu Tabagari The Legislative Framework for Participation of Citizens in Local Governance-----	101
Timofei Karlov PRIORITIES INTERPERSONAL INTERACTION IN CONFLICT PUBLIC SERVANTS-----	108
Tariel Tchulukhadze E-petition – Instrument for Effective Governance-----	117

Vladimir Kotkovsky THE CONCEPT OF NEW CITY MANAGEMENT WITHIN THE TRANSFORMATION OF LOCAL GOVERNMENT INSTITUTIONS-----	122
---	-----

David Leladze Electronic Government as a Guarantor of Effective Functioning of State-----	130
---	-----

ECONOMIC

Tamar Bachilava International Business and Modern Georgia-----	139
--	-----

Oleg Kantsurov INSTITUTIONALISM AS THE METHODOLOGY BASIS FOR SCIENTIFIC RESEARCH-----	152
--	-----

Tatyana Mosiychuk THE INTENSIFICATION OF STRUCTURAL REFORMS OF THE UKRAINIAN ECONOMY AIMED AT ITS INNOVATIVE DEVELOPMENT-----	165
---	-----

LAW

Vitaly Matsyuk Foreign Experience of Regulatory Support Service and Combat Activities of the Security Forces in the Emergency Social Issues-----	181
---	-----

SOCIETY

Natia Gotsadze Public Relations Development in Georgia-----	190
---	-----

Ketevan Gogodze, Maia Kavtarashvili Image and Virtual Reality-----	198
--	-----

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ

Шота Догонაძე, Константин Сабиашили Украина – безумие во имя защиты справедливости-----	5
Петр Яроцкий Культурно-цивилизационные аспекты межрелигиозного диалога в рефлексиях католических и православных иерархов-----	18
Белла Копалиани Конфессиональные отношения в современной Грузии-----	34
Инна Лопатченко ОРГАНИЗАЦИЯ ДОСУГА ДЕТЕЙ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ КАК СПОСОБ ПРОФИЛАКТИКИ СОЦИАЛЬНОГО СИРОТСТВА-----	48
ნათია კოიავა Хороший гражданин – покорный политической системе или нравственный человек?-----	59
Тарас Косюк Сецессия в контексте образования новых государств-----	72

ПУБЛИЧНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

Жужу Иოსелиანი Роль общественной коммуникаций для развития социального капитала	82
Софья Попова ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ПУБЛИЧНЫХ УСЛУГ В СТРАНАХ С НЕРАЗВИТОЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДОЙ---	90
Жужу Табагари Законодательная база для участия граждан в местном управлении-----	101
Тимофей Карлов ПРИОРИТЕТЫ МЕЖЛИЧНОСТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В КОНФЛИКТЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ-----	108
Тარიел Чулухაძე E-петиция - Эффективны средства управления-----	117

Владимир Котковский КОНЦЕПЦИЯ НОВОГО ГОРОДСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В РАМКАХ ТРАНСФОРМАЦИИ ИНСТИТУТОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ-----	122
--	-----

Давид Леладзе Электронное правительство, как гарант эффективного функционирования государства-----	130
---	-----

ЭКОНОМИКА

Тамар Бачилава Международный бизнес и современная Грузия-----	139
---	-----

Олег Канцуров ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМ КАК МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ-----	152
---	-----

Татьяна Мосейчук АКТИВИЗАЦИЯ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ, НАПРАВЛЕННЫХ НА ЕЕ ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ-----	165
---	-----

ПРАВО

Виталий Мацюк Зарубежный опыт нормативно-правового обеспечения служебно- боевой деятельности сил охраны правопорядка в чрезвычайных ситуациях социального характера-----	181
--	-----

ОБЩЕСТВО

Натия Гоцадзе Развитие Связей с общественностью в Грузии-----	190
---	-----

Кетеван Гогодзе, Майя Кавтварашвили Имидж и виртуальная реальность-----	198
---	-----

ავტორები

თამარ ბაჩილავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ქეთევან გოგოძე	საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტის საზოგადოებასთან ურთიერთობის სადოქტორო პროგრამის სტუდენტი
ნათია გოცაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
შოთა დოღონაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი
ჟუჟუ თაბაგარი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
პეტრე იაროცკი	პროფესორი, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გ.სკოვოროდას სახელობის ფილოსოფიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერთანამშრომელი
ჟუჟუ იოსელიანი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ოლეგ კაცუროვი	ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, ვადიმ გელმანის სახელობის კიევის ეროვნული ეკონომიკური უნივერსიტეტი. (უკრაინა)
ტიმოფეი კარლოვი	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის მაძიებელი. (უკრაინა)
დავით ლელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ბელა კოპალიანი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ტარას კოსიუკი	“კიევი-მოჰილას აკადემიის” ეროვნული უნივერსიტეტის სოციალური მეცნიერებებისა და სოციალური ტექნოლოგიების ფაკულტეტის პოლიტოლოგიის კათედრის ასპირანტი. (უკრაინა).
ვლადიმერ კოტკოვსკი	სახელმწიფო მართვის მეცნიერებათა კანდიდატი, ხარკოვის საქალაქო საბჭოს ძერჟინსკის რაიონის ადმინისტრაციის უფროსი. (უკრაინა)

ირინა ლოპატჩენკო	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის სოციალური და პუმანიტარული პოლიტიკის კათედრის ასპირანტი. (უკრაინა)
ვიტალი მაცოუკი	ეროვნული უნივერსიტეტის იაროსლავ ბრძენის სახელობის უკრაინის იურიდიული აკადემიის უკრაინის უშიშროების სამსახურისათვის იურიდიული კადრების მომზადების ინსტიტუტის კურსის უფროსი (უკრაინა)
ტატიანა მოსეინუკი	შპს “ასისტანს პოლდინგის” დირექტორი, ეკონომიკისა და სამართლის უნივერსიტეტ “კროკ”-ის საფინანსო-ეკონომიკური უსაფრთხოების კათედრის მაძიებელი. (უკრაინა).
სოფიო პოპოვა	უკრაინის პრეზიდენტთან არსებული სახელმწიფო მართვის ეროვნული აკადემიის ხარკოვის სახელმწიფო მართვის რეგიონალური ინსტიტუტის პოლიტოლოგიისა და ფილოსოფიის კათედრის მაძიებელი. (უკრაინა)
კონსტანტინე საბიაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
მაია ქავთარაშვილი	საქართველოს უნივერსიტეტის სოციალური მეცნიერებების სკოლის პროფესორი
ნათია ქოიავა	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ტარიელ ჭულუხაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Authors

Tamar Bachilava	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Shota Dogonadze Ketevan Gogodze	Professor of Georgian Technical University Georgian Institute of Public Affairs; Public Relations PhD Program Student
Natia Gotsadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Peter Iarotskiy	Professor, Doctor of of Philosophical Sciences., senior researcher at the G.Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine. (Ukraine)
Zhuzhu Ioseliani	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Oleg Kantsurov	Candidate of economics, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. (Ukraine)
Timofei Karlov	Post-graduate student of Political Science and Philosophy of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. (Ukraine)
Maia Kavtarashvili	Professor School of Social Sciences at the University of Georgia
Bella Kopaliani	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Natia Koiava	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Taras Kosiuk	Post graduate student of political science department (Faculty of Social Sciences and Social Technologies), National University of "Kyiv- Mohyla Academy". (Ukraine)
Vladimir Kotkovsky	Head of Administration of Dzerzhinsky district of Kharkiv city council, (Ukraine)
David Leladze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Inna Lopatchenko	Post-graduate student of Social & Humanitarian Policy Department of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine. (Ukraine)
Vitaly Matsyuk	Institute for the training of personnel law for Security Service of Ukraine of Yaroslav Mudryi National Law University, chief of the course, (Ukraine)

Tatyana Mosiychuk	Director of ASSISTANCE HOLDING LLC, applicant of Financial and Economic Security Department of KROK University. (Ukraine)
Sofia Popova	Post-graduate student of Political Science and Philosophy Chair of Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine, (Ukraine)
Konstantin Sabiashvili	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Zhzhzhu Tabagari	Doctoral Candidate, Georgian Technical University
Tariel Tchulukhadze	Doctoral Candidate, Georgian Technical University.

Авторы

Тамар Бачилава	Докторант Грузинского технического университета
Натია Гоцадзе	Докторант Грузинского технического университета
Шота Догонაძე	Профессор Грузинского технического университета
Кетевან Гогодзе	Студент докторской программы института связи с общественностью
Майя Кавთарашвили	Профессор школы социальных наук Грузинского Университета
Олег Канцуров	Кандидат экономических наук, Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана. (Украина)
Тимофей Карлов	Соискатель кафедры политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. (Украина)
Белла Копалиани	Докторант Грузинского технического университета
Натია Коиава	Докторант Грузинского технического университета
Тарас Косюк	Аспирант кафедры политологии (факультет социальных наук и социальных технологий) Национального университета "Киево-Могилянская Академия". (Украина)
Владимир Котковский	Кандидат наук по госуправлению, председатель администрации Дзержинского района Харьковского городского совета, (Украина)
Давид Леладзе	Докторант Грузинского технического университета
Инна Лопатченко	Аспирант кафедры социальной и гуманитарной политики Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. (Украина)
Жужу Иоселиани	Докторант Грузинского технического университета
Виталий Мацюк	Институт подготовки юридических кадров для Службы безопасности Украины Национального университета «Юридическая академия Украины им. Я. Мудрого», начальник курса. (Украина)

Татьяна Мосейчук	Директор общества с ограниченной ответственностью «АССИСТАНС ХОЛДИНГ», соискатель кафедры управления финансово-экономической безопасностью ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК». (Украина)
Софья Попова	Соискатель кафедры политологии и философии Харьковского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. (Украина)
Жужу Табагари	Докторант Грузинского технического университета
Константин Сабиашили	Докторант Грузинского технического университета
Тариел Чулухадзе	Докторант Грузинского технического университета.
Петр Яроцкий	Профессор, доктор философских наук, ведущий на сотрудник Института философии имени Г.С.Сковороды НАН Украины. (Украина)

ქურნალის რედკოლეგია

ნანა ავალიანი	ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს მრჩეველი (საქართველო)
რუდიგერ ანდრესენი	ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორი ეკონომიკის დარგში, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი (გერმანია)
მეფუფე აბრამი (გარმელია)	დასავლეთ ევროპის მიტროპოლიტი (საქართველო)
ევგენი ბარათაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
გიორგი ბაღათურია	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ოთარ ბაღათურია	პასუხისმგებელი მდივანი, პოლიტიკის დოქტორი (საქართველო)
რასა ბელოკაიტე	ვიტაუტას დიდის უნივერსიტეტის პროფესორი (ლიტვა)
ანასტასია განიჩი	რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური აზიის, კავკასიისა და ურალ-ვოლგისპირეთის შემსწავლელი ცენტრის მეცნიერ-მუშაკი, დოცენტი (რუსეთი)
იური გორიცი	მოსკოვის ენერგეტიკული ინსტიტუტის პროფესორი (რუსეთი)
ვახტანგ გურული	ივანე ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
შოთა დოღონაძე	მთავარი რედაქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, (საქართველო)
ელუნ დრაკე ჰარალდ ვერტცი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (საფრანგეთი) სორბონას უნივერსიტეტის „პარი-8“-ის პროფესორი ინფორმატიკის დარგში (საფრანგეთი)
გენადი იაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, საჯარო მმართველობისა და ელექტრონული ბიზნესის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი (საქართველო)
სერჯო კამიზი	“ლა საპიენძა“-ს უნივერსიტეტის პროფესორი (იტალია)
რიჩარდ მასი	ნოტრდამის უნივერსიტეტის პროფესორი (ნიდერლანდების სამეფო)

მიხაილო მედვიდი	უკრაინის ეროვნული გვარდიის ეროვნული აკადემიის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი (უკრაინა)
როინ მეტრეველი	აკადემიკოსი. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი (საქართველო)
იოშიკა მიცუი	იოკოჰამას ეროვნული უნივერსიტეტის პროფესორი (იაპონია)
ბადრი ნაკაშიძე	მ. ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელმწიფო მართვის ფაკულტეტის პროფესორი (რუსეთი)
ლიზავეტა ჟახანინა	კანზასის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი (ამერიკის შეერთებული შტატები)
ბუდი ნურანი რუჩჯანა	პაჯაჯარანის უნივერსიტეტის პროფესორი. (ინდონეზია)
რამონ პიეტრო-სუარესი გერტ სურმიულენი	ევროპის საბჭოს ექსპერტი (ესპანეთი) დოქტორი, ლოჯისტიკური კომპანიის პრეზიდენტი (გერმანია)
ქეთი ქოქრაშვილი	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი (საქართველო)
ოთარ ქოჩორაძე	მთავარი რედაქტორის მოადგილე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
რუსუდან ქუთათელაძე	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი (საქართველო)
მაია ჩხეიძე	საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი (საქართველო)
ენდრიუ ლენუქს ჰარდინგსი	კინგსკოლეჯის პროფესორი (დიდი ბრიტანეთი)

EDITORIAL BOARD

NANA AVALIANI	PhD of History, adviser Ministry of Foreign affairs of Georgia (Georgia)
RUDIGER ANDRESEN	Professor of Economics of Berlin University, Doctor of Honour of Georgian Technical University (Germany)
His Eminence ABRAHAM (GARMELIA)	Metropolitan of Western Europe (Georgia)
EVGENI BARATASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of Department of Economics and Business Management (Georgia)
GIORGI BAGATURIA	Professor of Georgian Technical University (Georgia)
OTAR BAGATURIA	Responsible Editor, Ph.D. (Georgia)
RASA BELOKAITE	Professor of the University of Vitautas the Great (Litva)
MAIA CHKHEIDZE	Professor of University of Georgia (Georgia)
ELUN DRUCKE	Expert of European Council (France)
SHOTA DOGONADZE	Chief Editor, Professor of Georgian Technical University, (Georgia)
ANASTASIA GANICH	Docent, Scientific worker of Central Asia, Caucasus and Ural-Volga researcher center of the Avcademy of Sciences of Russia (RF)
YURI GORITSKIY	Professor of Moscow Power Engineering Institute (RF)
VAKHTANG GURULI	Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Georgia)
ANDRU LENUKS HARDINGS	Professor of King's college (UK)
GENADI IASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Public Administration and Electronic Business Department (Georgia)
SERGIO CAMIZ	Professor of the University of Roma „La Sapienza- (Italia)
KETI KOKRASHVILI	Professor of Georgian Technical University, Head of the Administration (Georgia)
OTAR KOCHORADZE	Deputy Editor-in-Chief, Professor of Georgian Technical University (Georgia)
RUSUDAN KUTATELADZE	Professor of Georgian Technical University, Dean of Business-Engineering faculty (Georgia)
RICHARD MAAS	Professor of the University of Notrdam (The Netherlands)

MYKHAILO MEDVID	Senior Researcher of National Academy of National Guard of Ukraine. (Ukraine)
ROIN METREVELI	Academician. Vice President of Georgian Academy of Sciences (Georgia)
IOSHIKA MITSUI	Professor of National University of Yokohama (Japan)
BADRI NAKASHIDZE	Professor of M.Lomonosov Moscow State University (RF)
RAMON PIETRO-SUARES	Expert of European Council (Spain)
BUDI NURANI RUCHJANA	Professor of the University of Padjadjaran (Indonesia)
GERT SURMIULEN	Doctor, preident of Logistic company (Germany)
LIZAVETA DJAKHANINA	Professor of Kanzas State University (USA)
HARALD WERTZ	Professor of Informatics of Sorbona University Pari-8 (France)

РЕДКОЛЛЕГИЯ

НАНА АВАЛИАНИ	Советник МИД Грузии, доктор исторических наук (Грузия)
Владыко АВРААМ (ГАРМЕЛИЯ)	Митрополит Западной Европы (Грузия)
РУДИГЕР АНДРЕСЕН	Профессор экономики Берлинского университета, почетный доктор Грузинского технического университета (Германия)
ГЕОРГИЙ БАГАТУРИЯ	Профессор Грузинского технического университета (Грузия)
ОТАР БАГАТУРИЯ	Ответственный секретарь, Ph.D. (Грузия)
ЕВГЕНИЙ БАРАТАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента экономики и управления бизнесом (Грузия)
РАСА БЕЛОКАЙТЕ	Профессор университета Витаутаса Великого (Литва)
ХАРАЛЬД ВЕРТЦ	Профессор информатики Сорбонского университетета «Пари-8» (Франция)
АНАСТАСИЯ ГАНИЧ	Доцент, научный сотрудник исследовательского центра Центральной Азии, Кавказа и Урал-приволжья АН РФ (РФ)
ЮРИЙ ГОРИЦКИЙ	Профессор Московского энергетического института (РФ)
ВАХТАНГ ГУРУЛИ	Профессор Тбилисского государственного университета им. Ив.Джавахишвили (Грузия)
ЕЛУН ДРАКЕ	Эксперт Совета Европы (Франция)
ШОТА ДОГОНАДЗЕ	Главный редактор, профессор Грузинского технического университета, (Грузия)
СЕРДЖИО КАМИЗ	Профессор Римского Университета «Ла Сапиенза» (Италия)
КЕТЕВАН КОКРАШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, глава администрации университета (Грузия)
ОТАР КОЧОРАДЗЕ	Заместитель главного редактора, профессор Грузинского технического университета (Грузия)
РУСУДАН КУТАТЕЛАДЗЕ	Профессор Грузинского технического университета, декан факультета Бизнес-инжинеринга (Грузия)

РИЧАРД МААС	Профессор университета Нотрдам (Нидерланды)
МИХАЙЛО МЕДВИДЬ	Старший научный сотрудник Национальной академии Национальной гвардии Украины (Украина)
РОИН МЕТРЕВЕЛИ	Академик. Вице-президент АН Грузии (Грузия)
ИОШИКА МИЦУИ	Профессор национального университета Йокогамы (Япония)
БАДРИ НАКАШИДЗЕ	Профессор МГУ им. М.Ломоносова (РФ)
РАМОН ПЬЕТРО-СУАРЕС	Эксперт Совета Европы (Испания)
БУДИ НУРАНИ РУЧДЖАНА	Профессор университета Паджанджаран (Индонезия)
ГЕРТ СУРМЮЛЕН	Доктор, президент логистической компании (Германия)
МАЙА ЧХЕИДЗЕ	Профессор Университета Грузии (Грузия)
ЛИЗАВЕТА ЖАХАНИНА	Профессор государственного университета Канзас (США)
ЭНДРЮ ЛЕНУКС ХАРДИНГС	Профессор кингсколледжа (Великобритания)
ГЕННАДИЙ ЯШВИЛИ	Профессор Грузинского технического университета, руководитель департамента публичного управления и электронного бизнеса (Грузия)